

Посланието на апостол Павел до Евреите

ВЪВЕДЕНИЕ

1. Заглавие. Заглавието, дадено на тази книга в най-старите гръцки ръкописи, е просто *Pros Hebraious* („Към евреите“). Доколкото книгата до голяма степен разглежда значението за християните на светилището и неговите ранни еврейски или юдейски християни (вижте по-долу в раздела „Исторически контекст“), заглавието е особено подходящо.

2. Авторство. Авторството на Посланието до евреите е спорно от древни времена. Докато мнозина приписваха книгата на Павел, други категорично не се съгласиха. Ориген, един от ранните отци на църквата, завърши изследването си на книгата с изявлението: „Кой е написал посланието, наистина Бог знае“ (цитирано от Евсевий, Църковна история, vi. 25. 14; изд. на Льоб, том 2, стр. 79). Други отци смятаха Варнава, Аполос, Климент или Лука за автора.

Тази несигурност относно авторството на „Посланието към евреите“ е основен фактор за нежеланието на много ранни християни в западната част на Римската империя да приемат посланието за канонично. Въсъщност едва в края на IV век „Посланието към евреите“ е прието като цяло на Запад (вижте том V, стр. 131). През следващите векове дискусията относно авторството на „Посланието към евреите“ престава и повечето християни го приемат като дело на Павел. Това мнение е било общоприето до сравнително модерни времена, когато въпросът отново е обект на научна дискусия.

До 1885 г. RV приписва Посланието към евреите на Павел, но понастоящем малко критици поддържат това мнение.

Доказателствата срещу мнението, че Павел е писал „Евреи“, са извлечени до голяма степен от съображения за литературния стил и съдържанието на книгата. Въпреки че е възможно речникът и стилът на писателя да варират в зависимост от темата, тези различия са до голяма степен в техническите термини, характерни за различните теми, за които той пише. Неговият по-общ речник и по-специално думите, които той избира почти несъзнателно, за да се изразява, като предлози, наречия и особено съюзи, се считат от повечето учени за много по-добри показатели за неговия стил, отколкото неговата техническа терминология.

В сравнение с общоприетите послания на Павел, Посланието към Евреите се различава значително, особено в малките, често срещани свързващи думи, с които авторът му свързва своите изречения. Друга отличителна разлика се открива в боравенето с цитати от Стария завет. Приетите послания използват една група от повече или по-малко стандартни фрази, за да въведат цитати от Стария завет, докато Посланието към Евреите използва друга група. Също така, посланията показват, че апостолът е бил сравнително свободен в използването на старозаветни материали. Често цитатите му следват LXX, но понякога той дава това, което очевидно е негов собствен превод на еврейски; друг път се задоволява да даде само свободен цитат. За разлика от това, цитатите от Стария завет в Посланието към Евреите са почти винаги дума по дума от LXX.

От по-широка гледна точка, общият литературен стил на Посланието към евреите е забележително различен от това на всяко от посланията, носещи името на Павел. Стилът на последното е незаличимо белязан от ефервесцентни, но пламенни пасажки, които разкриват бурния поток от мисли на автора за сметка на изпипания литературен стил. „Евреи“, от друга страна, представя старателно организиран аргумент и поддържа най-високото реторично ниво от всички книги на Новия завет. Тази забележима разлика в стила е отбелязана от писателите на ранната църква, за които койне гръцкият е бил родният език. Климент Александрийски (починал ок.

215 г. сл. Хр.; цитирано от Евсевий, „Църковна история“ vi. 14.2–3) предполага, че Павел е писал „Евреи“ на иврит и че Лука го е превел на гръцки. Въпреки че подобно обяснение се изключва от факта, че „Евреи“ съдържа редица игри на думи с гръцки, които не биха могли да бъдат преведени от друг език, твърдението на Климент е важно, тъй като предполага признанието, че гръцкият език на „Евреи“ не изглежда да е гръцкият на Павел. Ориген (починал около 254 г. сл. Хр.), един от видните учени на ранната църква, също е признал трудността при хармонизирането на стила на „Евреи“ с този на Павел. Неговото решение е било „че мислите са на апостола, но че стилът и композицията принадлежат на някой, който е припомнял ученията на апостола и, така да се каже, е правил кратки бележки за това, което е казал неговият учител“ (цитирано от Евсевий, „Църковна история“ vi.

25. 13; Люб изд. об. 2, стр. 77, 79).

Някои предполагаеми доказателства в полза на авторството на Павел на „Евреи“ излязоха на бял свят сравнително наскоро във връзка с откриването на библейските папируси на Честър Бийти от 3-ти век (виж том V, стр. 116, 117). В кодекса, който се състои от Павловите послания, „Евреи“ се намира между Римляни и 1 Коринтяни. Въпреки че този факт не доказва авторството на Павел на „Евреи“, той силно подсказва, че много рано в историята на църквата е имало хора, които са вярвали, че „Евреи“ трябва да бъдат включени като част от писанията на Павел.

Този коментар твърди, че въпреки че са представени сериозни аргументи срещу Въпреки че Павел е автор на „Евреи“, тези аргументи не са достатъчни, за да оспорят традиционното схващане, че Павел е авторът. Голяма част от разликата в тона и стила на „Евреи“ в сравнение с известните Павлови послания може разумно да се обясни с факта, че тези други послания са адресирани до определени църковни групи или до отделни лица, за да се справят с конкретни проблеми. Разбира се, че има определени разлики в литературния стил, които не могат да бъдат обяснени на тази основа, тези разлики могат разумно да се обяснят, ако се предположи, че Павел е проповядвал определени проповеди по темата за Христовото свещеническо служение и че те са били записвани стенографски. Както понякога се случва с така записания материал, окончателната литературна форма на преписания екземпляр може да бъде силно оцветена от преписвача. Лесно е да се разбере как Павел може никога да не е имал възможност да редактира тези проповеди – той е пътувал непрестанно, като пътуването му е прекратено скоро с мъченичество.

Общоприето е, че Посланието до Евреите е написано преди падането на Йерусалим. Сега, Броят на църковните водачи е бил много малък в годините преди 70 г. сл. Хр. Кой от тези водачи би могъл да изложи толкова дълбок аргумент, колкото представения в книгата „Евреи“? Без съмнение най-вероятният човек е Павел. Да се каже, че авторът е бил неизвестен християнин от този ранен период, просто поставя нов проблем. Как е възможно християнин, притежаващ богословските прозрения и логическите способности, необходими за създаването на произведение като „Евреи“, да е бил анонимен във време, когато християнските водачи са били толкова малко, а историята на християнските работници - толкова пълна?

3. Историческа обстановка. Проблемът, който вероятно е довел до по-дълбоко разделение в По-важен за апостолската църква от всяка друга беше въпросът за церемониалния закон и неговото спазване от християните. Съборът в Йерусалим освободи християните езичници от неговите задължения, но психологически голямата юдейско-християнска общност в Палестина не беше подготвена да влезе в същата свобода. Те несъмнено смятаха, че самите те, понеже са евреи, трябва да я спазват. По този начин те не успяха да осъзнаят, че за всички хора церемониалните спазвания са намерили своето изпълнение в Исус Христос. Тази ситуация създаде...

нездравословно напрежение в църквата, доколкото един голям сегмент следваше сложна система на религиозен живот, пренебрегвана от другия.

Павел и близките му имали необходимото разбиране за Моисеевите обреди и церемонии, за да ги оценят правилно и да им дадат подходящо място в плана на спасението. Павел знаел тяхната преходна природа и че времето за тяхната отмяна е отминало (виж Кол. 2:16, 17). Юдейската християнска църква, съсредоточена в Йерусалим, сякаш не осъзнавала бедствията, които скоро щали да я сполетят. Юдейските християни все още спазвали празниците; все още жертвали, както в предишни години; все още били ревностни за церемониалния закон (виж Деяния 15). Те имали само бегла представа за делото на Христос в небесното светилище; знаели малко за Неговото служение; не осъзнавали, че жертвите им са били безполезни с оглед на великата жертва на Голгота. Тези хиляди юдейски християни, „всички ревностни по закона“ (Деяния 21:20), щали да се сблъскат с криза, когато градът и Храмът били разрушени. Това се случило очевидно само малко след написването на Посланието до евреите (виж Том VI, стр. 86, 106).

Крайно време беше очите на еврейските християни да се отворят за небесните реалности. Когато Храмът им бъде разрушен, щеше да е необходимо вярата им да бъде укрепена към нещо сигурно и непоколебимо, което няма да се провали. Ако умовете им можеха да бъдат насочени към небесния Първосвещеник и светилище и към по-добра жертва от тази на воловете и козите, те нямаше да се смущават, когато една земна структура премине. Но ако нямаша такава надежда, ако нямаша видение за небесното светилище, щяха да бъдат объркани и озадачени, когато видят разрушението на това, на което са се уповавали. Беше важно еврейските християни да разберат тези неща не само за себе си, но и заради езическите църкви в провинциите, сред които йерусалимските вярващи щяха да бъдат разпръснати по време на предстоящата война с Рим.

Изглежда, че книгата „Евреи“ се е появила именно в този кризисен час. Тя съдържа точно необходимата помощ: светлина по въпроса за светилището; за Христос като първосвещеник; за кръвта, „която говори по-добри неща от тази на Авел“ (гл. 12:24); за останалото, което остава за Божиите деца (гл. 4:9; за благословената надежда, която е „като котва за душата, сигурна и непоколебима, и която влиза отвътре за завесата“ (гл. 6:19).

4. Тема. Книгата Евреи се състои основно от сравнение и противопоставяне между символите, чрез които Бог е представил плана за спасение на Своя избран народ в старозаветните времена, и реалността на Христовото служение от името на грешниците след кръста. Преживяванията на древен Израел под образната система са представени като урок и предупреждение за християните. Чрез образната система и преживяванията на Израел под нея, Павел се стреми да развие по-пълно разбиране и оценяване на служението на Христос на небето горе. Следващият анализ на сравненията и контрастите, които той прави между различните аспекти на земните и небесните светилища и свещеници, очертава начина, по който апостолът развива тази тема.

Сравнение на земните и небесните светилища и свещеници

Земният

Небесният

1. Моисей и Христос, сравнени като водачи на Божия избран народ

1. „Бог, Който... говори чрез... в тези последни дни, ни говори отдавна чрез Сина Си“ (1:1, 2). бащите чрез пророците,

2. „Моисей беше верен в целия си дом“ (3:2).	„Помислете за Апостола и Първосвещеника, когото изповядваме, Христос Иисус, Който беше верен на Този, Който Го е поставил“ (3:1, 2).
3. ” . . . отколкото Моисей“	„Този човек беше сметен за достоен за по-голяма слава.“ (3:3)
4. ” . . . отколкото къщата“	„Който е построил къщата, има по-голяма почит...“ (3:3).
5. „Моисей наистина беше верен в целия му дом, като слуга, за да засвидетелства за това, което щеше да се каже по-късно;“	но Христос като Син над собствения Си дом“ (3:5, 6).

II. Старият и Новият завет

6. „Този първи завет“, „заветът, който сключих с бащите им“, „Моят завет“ (8:7, 9)	„Нов завет... не според завета, който сключих с бащите им“, „по-добър завет“, „вечният завет“ (8:8, 9, 6; 13:20).
7. „Понеже не останаха в завета Ми и Аз не ги уважих“, „намирайки недостатъци в тях“, „Той направи първото старо. А това, което се тлее и остарява, е готово да изчезне“ (8:9, 8, 13).	„Ето, идват дни, казва Господ, когато ще сключа нов завет с дома Израилев“, „завета, който ще сключа с дома Израилев след онези дни“ (8:8, 10).
8. „Ако първият завет беше безупречен,	тогава не би трябвало да се търси място за второто“ (8:7).

III. Земните и небесните светилища

9. „Първият завет имаше... светилище. Защото беше направена скиния.“ „Направете всичко според образаца“	„Светилището... истинската скиния, която Господ е поставил, а не човек“ (8:2).

показах ти на планината“

(9:1, 2; 8:5).

10. „Христос не влезе в
ръкотворните
свещища, които са образи
на истинското;

но в самото небе, за да се яви сега пред Божието лице за нас“ (9:24).

„И тъй, братя, като имаме дръзновение
да влизаме в свещището чрез кръвта на
Исус, през нов и жив път, който Той е
осветил за нас през завесата, сиреч,
плътта Си; и като имаме първосвещеник
над Божия дом, нека пристъпваме с
истинско сърце, в пълна увереност на вярата“ (10:19, 22).

IV. Земното и небесното свещенство

11. „Ако беше на земята, не би
бил свещеник,
защото има свещеници,
които принасят дарове
според закона, които служат
за образ и сянка на
небесните неща“, „много
свещеници“ (8:4, 5;
7:23).

„Свещенството се промени“, „Иисус беше
направен първосвещеник завинаги според чина
на Мелхиседек“. „Сега Той получи по-превъзходно
служение, доколкото е и ходатай на по-добър завет,
който е основан на по-добри обещания“ (7:12;
6:20; 8:6).

12. „Всеки първосвещеник,
взет измежду
човеците, се поставя за
човеците в дела,
отнасящи се до Бога“ (5:1).

„Така и Христос не се прослави, за да стане
първосвещеник, а Онзи, Който Му каза: Ти си
Мой Син, Аз днес Те родих“ (5:5).

13. „Тези свещеници бяха
направени без
клетва [те бяха родени за
длъжността];

но това с клетва... : ...

14. „Законът поставя за
първосвещеници мъже,
които имат немощи;“

но словото на клетвата, което беше от закона, прави Сина, Който
е осветен завинаги“ (7:28).

15. „Те наистина бяха много, но този човек, понеже е вечно пребъдващ,

службата на Бога.
А във втората скиния
влизаше само
първосвещеникът веднъж
годишно... :
Светият Дух означаваше,
че пътят към
святилището още не е
бил открит, докато
първата скиния още
стоеше; това беше
образ за тогавашното
време... беше
поставен върху тях до
времето на
реформацията" (9:6-10).

„не от това здание; нито с кръвта на козли и
телета, а със собствената Си кръв влезе веднъж
в святилището, като придоби за нас вечно
изкупление" (9:11, 12).

24. " ... ежедневно, като тези
първосвещеници,
за да принасят жертви", „много
пъти, както
първосвещеникът влиза в
святилището
всяка година с чужда кръв".
„Всеки свещеник стои
всеки ден, служи и
многократно принася
едни и същи
жертви" (7:27; 9:25; 10:11).

„Който няма нужда всеки ден, както онези
първосвещеници, да принася жертва... защото
това направи веднъж, когато принесе Себе Си." „А
сега, веднъж, в края на света, Той се яви, за да
отмахне греха чрез жертвата Си." „А Той, след като
принесе една жертва за грехове, седна
завинаги отдясно на Бога" (7:27; 9:26; 10:12).

25. „Телата на онези зверове,
чиято кръв се внася в
святилището от
първосвещеника за грях,
се изгарят извън стана."

Затова и Исус, за да освети народа със собствената
Си кръв, пострада въвн от портата. Нека, прочее,
излезем при Него въвн от стана, носейки Неговия
укор" (13:11-13).

26. „Защото законът, имайки
само сянка на
бъдещи добрини, а не самия
образ на нещата,
никога не може с
жертвите, които се
принасят непрестанно година
след година, да направи
съвършени онези, които се придържат към него."

„С един принос Той е усъвършенствал завинаги
онези, които са осветени" (10:14).

Защото тогава не щяха
ли да престанат да бъдат
принасяни? Защото, веднъж
очистени, поклонниците
нямаше да имат вече
съвест за грехове...

... Защото не е
възможно кръвта на телци и
козли да
отмахне грехове“, „жертви,
които никога не могат
да отмахнат грехове“,
жертви, които не биха
могли да направят съвършен
според съвестта
онзи, който е
извършил службата“ (10:1-4,
11; 9:9).

27. „Във всеизгаряния и
жертви за грях не
си благоволил“ (10:6).

„Затова, когато влиза в света, казва: Жертва и
принос не си поискал, но тяло си Ми приготвил.“

Тогава казах: Ето, идвам... да изпълня волята
Ти, Боже“ (10:5-7).

28. „Той отнема първия,

за да установи второто. Чрез която воля сме
осветени чрез принасянето на тялото на Исус
Христос веднъж завинаги“ (10:9, 10).

VI. Нашите привилегии и отговорности

29. „Не сте дошли до
планината, която
може да се докосне и която
гори с огън,
...“

но вие пристъпихте към планината Сион и към
града на живия Бог, небесния Йерусалим, ... и
към Исус, ходатая на
нов завет.. „... Внимавайте да не
отхвърлите Този, Който говори“ (12:18-25).

30. „Чий глас тогава
разтърси земята:

но не е обещал, казвайки: „Още веднъж ще
разтърся не само земята, но и небето“, „за да
пребъде това, което не може да се разклати“
(12:26, 27).

31. „Бог, Който... говори в
миналото на
бащите чрез пророците,

В тези последни дни ни говори чрез Сина Си“
(1:1, 2).

32. „... както и на тях.“

„На нас беше проповядана евангелието“ (4:2).

33. „Бащите ви изкушаваха, Аз аз.. . . бях скърбеше с онова поколение и каза: „Те винаги се заблуждават в сърцето си“ (3:9, 10).

„Не закоравявайте сърцата · Внимавайте, си... братя, да не би да има в някого от вас зло сърце на неверие“ (3:8-12).

34. „Заклех се в гнева Си, че няма да влязат в покоя Ми.“ · · Те не можах да влязат поради неверие.“ „Онези, на които първо беше проповядвано, не влязоха. Ако Исус „[Исус Навин] им беше дал покой, не би ли говорил след това за друг ден“ (3:11-19; 4:6-8).

„И тъй, остава почивка за Божия народ.“ „Остава някои да влязат в нея.“ „И така, нека се боим, да не би... някой от вас да не я достигне.“ „И така, нека се трудим да влезем в тази почивка, за да не падне някой по същия пример на неверие“ (4:9, 6, 1, 11).

35. „Ако словото, изговорено от ангелите, беше твърдо и всяко престъпление и непокорство получаваха справедливо възмездие;“

Как ще избегнем ние, ако пренебрегнем толкова велико спасение, което отначало се проповядва от Господа?“ (2:2, 3).

36. „Защото, ако не са избегнали онези, които са

отхвърлили Този, Който е говорил на земята,

колко повече няма да избегнем, ако се отвърнем от Оногова, Който говори от небето“ (12:25).

37. „Онзи, който презря Мойсеевия закон, умря безмилостно пред двама или трима свидетели;“

Колко по-тежко наказание, мислите ли, ще се сметне за достоен онзи, който е потъпкал Божия Син... и е презрял Духа на благодатта?“ (10:28, 29).

38. „Чрез нея [вратата] старейшините получиха

Бог е предвидил нещо по-добро за нас, за да не бъдат те без нас създадени

„И всички те, макар че са
получили добро
свидетелство чрез вяра,
не са получили
обещанието;“

съвършен“ (11:2, 39, 40).

39. „И тъй, като сме обкръжени
от такъв голям облак
свидетели,

Нека отхвърлим всяка тежест и греха, който
лесно ни обзема, и нека тичаме с търпение в
предстоящото ни състезание, като гледаме към
Исус.“ „И тъй, като имаме велик Първосвещеник, Който
е преминал до небесата, Исуса, Божия Син,
нека държим здраво изповядването си...
„... Затова нека пристъпваме
с дръзновение към престола на благодатта, за да
получим милост и да намерим благодат, която да ни
помага благвременно“ (12:1, 2; 4:14, 16).

5. Очертание.

I. Върховната позиция и власт на Исус Христос, 1:1 до 2:18.

A. Неговото равенство с Отца, 1:1–3.

Б. Неговото превъзходство над ангелите, 1:4–14.

В. Важността на приемането на спасението, осигурено в Христос, 2:1–4.

Г. Целта на въплъщението на Христос, 2:5–18.

1. Възвишената съдба на човешката раса, 2:5–8.

2. Спасение е възможно в резултат на въплъщението, 2:9–18.

II. „Почивката“, която остава за Божия народ, 3:1 до 4:16.

A. Верността на Христос, нашият апостол и Първосвещеник, 3:1–6.

Б. Неуспехът на древния Израел да влезе в Божията „почивка“, 3:7–19.

1. Призив за вяроност от наша страна, 3:7–15.

2. Неверието е причината за провала на Израел, 3:16–19.

В. Призив за влизане в Божията „почивка“ чрез вяра в Христос, 4:1–16.

1. Доказателство, че обещанието за „почивка“ остава валидно, 4:1–11.

2. Призив да намерим тази „почивка“, като дойдем при Христос, 4:12–16.

III. Възвишеният статут на Христос като Първосвещеник, 5:1 до 8:13.

A. Христос, назначен за първосвещеник от Отца, 5:1–10.

1. Функцията на първосвещеника, 5:1–3.

2. Назначаването на Христос, 5:4–6.

3. Подготовката на Христос да служи като първосвещеник, 5:7–10.

Б. Призив да се приеме Христос като първосвещеник, 5:11 до 6:20.

1. Бавността на мнозина да разберат ролята на Христос като първосвещеник, 5:11–14.

2. Увереността на автора, че неговите читатели ще растат в разбиране, 6:1–12.

3. Сигурността на християнската надежда, 6:13–20.

В. Христос като първосвещеник според чина на Мелхиседек, 7:1–28.

1. Възвишеното положение на Мелхиседек, 7:1–4.

2. Свещенството на Мелхиседек предшества и е превъзхождащо Аароновото свещенство, 7:5–11.

3. Аароновото свещенство, заменено от свещенството на Христос, 7:12–24.

4. Ефикасността и трайността на Христовото свещенство, 7:25–28.

Г. Христос като първосвещеник на небесното светилище, 8:1–5.

Д. Новият завет, под който Христос служи като първосвещеник, 8:6–13.

IV. Първосвещеническото служение на Христос, 9:1 до 10:22.

А. Описание на земното светилище и неговите служби, 9:1–7.

Б. Типичното значение на земното светилище, 9:8–14.

В. Христос като посредник на новия завет, 9:15–28.

1. Потвърждаване на стария завет и осветяване на неговото светилище чрез кръв, 9:15–22.

2. Кръвта на Христос прави новия завет ефективен, 9:23–28.

Г. Христовата жертва е превъзхождаща животинските жертвоприношения, 10:1–22.

1. Неефективността на животинските жертвоприношения, 10:1–4.

2. Ефикасността и трайността на Христовата жертва, 10:5–18.

3. Призив за приемане на Христовото свещеническо служение, 10:19–22.

V. Призив към вяност и благочестив живот, 10:23 до 13:17.

А. С оглед на деня на страшния съд и идването на Христос, 10:23–39.

Б. С оглед на верния пример на древните достойни мъже, 11:1 до 12:2.

В. Въпреки изпитанията и преследванията, 12:3–13.

Г. Въпреки изкушението, 12:14–29.

Д. По отношение на специфични ситуации от ежедневието, 13:1–17.

VI. Апостолски благослов и личен поздрав, 13:18–25.

ГЛАВА 1

1 Христос в тези последни времена идва при нас от Отца, 4 е предпочитан пред ангелите, както лично, така и в служението си.

1. Бог. Посланието навлиза директно в доктринална дискусия без обичайните начални поздравя (вижте началните стихове на другите новозаветни послания; вижте стр. 387). В гръцки език думата за Бог не се среща първа, а думата за „различни времена“. Вижте по-долу под „говори“.

В различни моменти. Гръцки πολυμερῶς, „на много части“, „по много начини“. Пълната светлина от Божия трон не избухна върху хората в един голям проблясък на слава. По-скоро тя дойде бавно, малко по малко, доколкото хората можеха да я разберат.

По различни начини. Гръцки πολυτροπῶς, „по различни начини“. Бог е говорил чрез пророците чрез устно и писмено послание, чрез притчи и посредством нагледни помагала. Каквито и средства да са били използвани, Бог е говорил (вижте по-долу под „говори“).

Говори. Авторът подчертава факта, че Бог е говорил чрез пророците. Една книга може да носи името на Исаия, Амос или Даниил, но Бог е истинският автор (вж. Йоан 5:46, 47). Фактът, че Бог е давал откровения чрез пророците в старозаветни времена, не е изключвал възможността Той да дава по-късни и дори по-велики откровения, когато са били необходими.

В старозаветните времена е било уместно да се покаже вяра в идващия Изкупител, като се принесе агне на олтара. Но след като Христос е дошъл, би било неуместно да се продължат подобни жертвоприношения: това вече не би показвало вяра, а неверие. Беше необходимо да се изоставят обреди и церемонии, които сочат към идването на Христос, и да се заменят с други, които биха показвали вяра в Христос, който е дошъл. За да може вярващият в Бог да направи това, биха били необходими нови откровения от Небето.

Да се прекратят осветените от векове церемонии и обичаи – както изискваше християнството Израел – и да приемат нови, които по външен вид не се сравняват със старите; да прекъснат връзката с величествената служба в Храма – всичко това несъмнено изглеждаше на мнозина не

само отричане на всички минали преживявания и откровения, а край на всяка религия. Евреите от 1-ви век и техните бащи винаги са принасяли жертви и Бог е приемал тяхното поклонение. Можеше ли да има някаква вреда в това да се продължи това, което Небето толкова забележително е благословило? Те си спомняха как Бог беше заповядал на Моисей да построи светилището и как самият Бог почете неговото освещаване, като изпрати огън от небето, за да запали дървата на олтара. Религията, която беше достатъчно добра за Авраам, Моисей и Илия, те смятаха за достатъчно добра и за тях.

Винаги е трудна задача да се променят обичаите от векове, а да се трансформират навиците на една нация за няколко години е почти невъзможно. В случая с прехода от юдаизъм към християнство това беше особено трудно, тъй като промяната трябваше да се осъществи чрез ръководството на хора, които според повечето хора не се нареждаха на нивото на онези, които бяха въвели обичаите. Следователно преходният период беше изключително труден. Необходими бяха много мъдрост и мъдри съвети. Въпросът несъмнено би се повтарял постоянно: ако Бог не изисква жертви сега, ако всъщност те са Му неугодни, какво да кажем за великите и добри мъже от древността, които са ги учили на Израел и самите са Му принасяли дарове? Не са ли следвали тези мъже конкретните Божии указания? И кои бяха Павел и другите апостоли, че да се осмелят да променят древни практики и институции? Юдеите биха могли нарочно да попитат апостолите дали се смятат за по-велики от пророците и патриарсите от древността (вж. Йоан 4:12).

Тези въпроси са отговорени в първите думи на посланието. Великите водачи на Миналото не беше сгрешило. Те бяха водени от Бог. Те бяха Божии хора. Когато говореха, Бог говореше. Те не бяха следвали хитро измислени басни. Заемайки тази позиция, авторът на книгата естествено щеше да спечели доверието на хората, които вярваха, че великите мъже и пророци от древността са били водени от Бог.

В миналото. Гр. *palai*, „отдавна“, „преди“. Несъмнено се отнася до целия Стар Завет откровение.

Бащи. Тук означава „прародители“ или „предци“.

Пророци. Гръцки *prophētai* (виж върху Мат. 11:9).

2. Тези последни дни. Това е еквивалентно на израза „в нашето време“. Библейските писатели понякога говорят за събития, свързани с първото пришествие на Христос, като за случващи се в „последните дни“ (вижте Деяния 2:17; Евреи 9:26; 1 Петрово 1:5).

Чрез Сина си. Думата „неговият“ е добавена. RSV превежда фразата „чрез Син“. Този превод, макар и граматически допустим, е подвеждащ, тъй като може да се тълкува като предположение, че Бог е имал повече от един син. По-добре е липсата на член тук да се разглежда като акцент върху качеството на съществителното име, както в Дан. 7:13; Откр. 1:13 (виж коментара там; вж. Йоан 1:1). Значението на фразата тогава би било „онзи, който е син“. Контрастът е между откровение от пророк и откровение от „син“.

Назначил е. Трудно е да се отнесе това събитие към някакъв точен момент в историята, тъй като Божиите цели са вечни. Назначението, за което се говори тук, обаче вероятно е влязло в сила по време на възнесението, когато Христос седна „отдясно на Величието във висините“ (ст. 3).

Първият стих представя Отца, вторият - Сина. Представяйки Сина, авторът на Посланието към Евреите стига до същината на темата си. Ако Христос трябва да замести Аароновото свещенство, установено от Моисей, Той трябва да бъде показан като превъзхождащ Моисей, иначе би

нямат властта да отменят това, което Моисей е установил. Следователно Христос е представен като Бог (виж върху 1:3; срв. върху Йоан 1:1).

Наследник на всичко. Когато Исус дойде на земята, Той сложи „настрана царската Си одежда и царския си корона“ (9С 68). Той „избра да върне скиптъра в ръцете на Отца и да слезе от трона на вселената“ (ДА 22, 23). При възнесението Си Той възобнови позицията, която беше имал с Отца преди възплъщението си (вж. АА 38, 39; вж. 8С 268, 269). Важно беше евреите да разберат истинската позиция на Сина. Старозаветните писатели не правеха ясно разграничение между личностите в Божеството. Израел беше поучаван: „Слушай, Израилу: Господ, нашият Бог, е един Господ“ (Второзаконие 6:4). Необходимо беше те да разберат, че Месията споделя трона на вселената с Отца. Вижте Допълнителна бележка върху Йоан 1; вж. върху 1 Коринтяни 15:24–27.

Чрез Когото и Той е създал. Синът е разкрит като свързан с Отца, активен агент в творението (виж върху Йоан 1:3; Кол. 1:16, 17).

Светове. Гръцки αἰῶνες (виж на 13:39). Множественото число вероятно се отнася до цялата система на неща, създадени от Христос във времето, „всички неща“ от Евр. 1:3, нещата „видими и невидими, било то престоли, господства, началства или власти“ (1:16, 17). Чрез Христос Бог е създал световите. Бог Го е използвал не като инструмент, а като сътрудник. Тук има индикация за разделение на дейността в Божеството.

Този, Който трябваше да бъде Изкупител на човека, беше неговият Създател. И наистина, тъй като Той е Създателят, Той е способен да създаде човека „ново създание“ (2 Кор. 5:17).

Когато обмисляме величината на Божието творение, безбройните милиони светове, обикалящи около трона на Божеството, не само получаваме по-широка представа за Бога; ние сме водени да кажем заедно с псалмиста: „Какво е човек, та да го помниш? И човешки син, та да го посещаваш?“ (Пс. 8:4). Чудесен в мъдрост, знание и сила трябва да бъде нашият Бог; и с това, прекрасна трябва да е любовта на Този, Който е създал и поддържа всички неща и кани човека да стане участник с Него в слава.

3. Битие. Гръцки ὅν, израз, обозначаващ вечно, безвременно съществуване (вижте върху Откр. 1:4).

Свързаната глаголна форма ἔν се среща със същата идея в израза в Йоан 1:1; „в

„началото беше [ἐν] Словото“ (вижте коментара там). Христос не е възникнал „в началото“ – в началото Той вече е бил. Когато е дошъл на този свят, Този, Който вече е бил, е станал плът. Преди това не е бил плът (вижте върху Йоан 1:14).

Яркост. Гръцки ἀραύγασμα, „засенчващ“, „изпъкващ“, „отражение“, „сияние“.

Отец и Синът са неразделни. Синът разкрива Отца, е проявлението на Отца. Както когато гледаме слънцето, не виждаме самото слънце, а неговите лъчи, така и не виждаме Отца, а Сина, тъй като самият Отец е невидим, „обитаващ в светлината, до която никой човек не може да се приближи, когато никой човек не е виждал, нито може да види“ (1 Тим. 6:16).

Слава. Гръцки δόξα (виж върху Рим. 3:23; 1 Кор. 11:7). Божията слава е сборът от всички Негови качества. При един случай Моисей помолил Бога: „Моля Те, покажи ми славата Си“ (Изх. 33:18). В отговор на молбата Бог казал: „Ще направя да мине пред Тебе цялата Си благод“ (Изх. 33:19; вж. гл. 34:5–7). Божията слава е Неговият характер (виж ДА 20; РК 312, 313; GW 417). Христос не се превърна в блясък на Божията слава. Той вече беше и винаги е бил (виж върху Йоан 1:1; виж том V, стр. 917). Това представлява съществената и вечна основа на Неговата личност.

Изразно изображение. Гръцки *charaktēr*, първоначално инструмент, използван за гравирание или маркиране. По-късно започва да означава самото маркиране. Същата двойственост на значението може да се отбележи и в някои английски думи. Така „печат“ може да означава отпечатъка, направен върху приемащата среда, както и използвания инструмент, а „печат“ означава както използвания инструмент, така и направения отпечатък. Както печатът или щампа отпечатва точен образ на себе си върху восък, така и Христос е точното копие на Бог.

Личност. Гръцка дума *hypostasis*, буквално „това, което стои под“, следователно „същество“, „същност“, „действително битие“, „реалност“. Означава реалност в контраст с въображението и фантазията и се използва за същността на нещата, най-съкровената природа на всичко, истинското „аз“. Използва се също за обозначаване на твърдост, непоколебимост, увереност, увереност.

Когато се казва, че Христос е „точен образ“ на ипостасията на Отца, това означава повече от външно подобие. Той е точният и истински израз на най-съкровената природа на Бога. Какъвто е Отец, такъв е и Синът: един по същност, един по характер, един по ум и цел. Те са толкова сходни, че Христос може да каже: „Който е видял Мене, е видял Отца“ (Йоан 14:9), „Аз и Моят Отец сме едно“ (гл. 10:30). Всъщност, една от великите цели на идването на Христос на тази земя е била да даде на хората истинска картина на Отца.

Поддържане. Гръцки *phero*, „да нося“, „да нося“, „да влача“, „да издържам“. Ето там може да е добавеното значение на движение, цел, напътствие; протичане с определено намерение. Христос е този, който поддържа всички неща в цялата вселена и който пази небесните тела в определените им пътища. Сравнете израза „чрез Него всичко се съгласува“, тоест, държи заедно (Кол. 1:17). Ферио е по-обхватна от нашата английска дума „състои се“, тъй като обхваща концепцията за целенасочена работа, за планиране. Това определение променя концепцията от тази за обикновена сила, поддържаща физическата вселена, на тази за интелигентно Същество, което има план и е в процес на изпълнението му.

Дума. Гръцки *gēma*, „изказване“, „слово“, „заповед“. В гл. 11:3 се казва, че световите са били оформени от Божията рема. Сравнете употребата на рема в Рим. 10:8, 17, 18; Еф. 6:17; 1 Петрово 1:25.

Негово. Тоест, Христово.

Сила. Гръцки *dynamis*, „могъщност“, „сила“, „способността за действие“.

Сам. Могат да се цитират важни текстови доказателства (вж. стр. 10) за пропускането на тази фраза. Идеята обаче се съдържа под формата на гръцкия израз, преведен като „беше... очистил“. Христос сам стъпче лина за вино (Исаия 63:3).

Очистен. Чрез Своето изкупление Христос осъществи както очистването от греха като цяло – което дело е станало възможно благодарение на жертвата на кръста и накрая ще доведе до пречистването на вселената от греха – и до пречистването на индивида от греха. Това последно дело, също възможно благодарение на кръста, все още е в ход и няма да бъде завършено, докато не бъде спасена и последната душа.

На кръста Христос завърши делото Си като жертва и жертва. Той проля кръвта Си и по този начин беше „извор, отворен... за грех и нечистота“ (Захария 13:1). Но делото Му като ходатай продължава. Той е наш ходатай пред Отца (вижте Евреи 7:25).

Христос преодоля всяко изкушение. Въпреки че греховете на света бяха положени върху Него, Неговата собствена душа беше неопетнена. Той отблъсна всяко предположение за зло. Сатана никога не си осигури опора никъде. Той отправи хиляди атаки срещу Христос, но нито една не успя.

Нашите. Текстовите доказателства подкрепят (вж. стр. 10) пропускането на тази дума. Следователно тълкуването е, че Христос „сам е очистил греховете“ или по-скоро „е извършил очистване на греховете“. Вярно е, че Христос е очистил „нашите“ грехове, но авторът тук възприема по-обхватен поглед.

Седна. Седането на Христос беше официално сядане, встъпване в длъжност, встъпване в длъжност, коронация. Това беше удостояване с власт, признание за правото Му да упражнява юрисдикция. Това беше началото, а не краят на Неговата дейност като специален посредник. Това беше поставянето на Божия печат върху Неговото посредническо дело. Като постави по този начин Христос от дясната Си страна, Бог даде Своето одобрение върху делото, което Христос беше извършил на земята, и го прие, обърна се към Него като към първосвещеник и Го упълномощи отсега нататък да функционира като посредник по чина на Мелхиседек (гл. 7:17).

Мястото отдясно на Величеството във висините беше дадено на Христос с оглед на Неговото пречистване от греха. Той беше успял там, където Адам се беше провалил. Той беше спечелил за Себе Си правото да говори и действа за човечеството. Следователно, далеч от това да седне да си почива, Той сега започваше новата Си дейност. Както съдия на земята заема мястото си на съдийската пейка, както председателят на събрание „заема стола“ и започва заседанието, така и Христос зае мястото Си отдясно на Бога и по този начин получи официално признание пред събралите се множества, на които Той служи по назначението и волята на Бога.

Свещениците в земната служба предлагаха кръвта на жертвите, които хората донасяха към светилището, кръвта на заклани животни. Беше необходимо Христос, като първосвещеник, да има „и нещо да принесе“ (гл. 8:3). Това „нящо“ не беше „кръвта на кози и телета, а... Неговата собствена кръв“ (гл. 9:12). Тази кръв Той не можеше да принесе, докато не бъде пролята на Голгота. Но веднага щом беше пролята, Той можеше да започне Своето служение. Това Той направи веднага след като беше назначен в длъжност. Сега Той беше свещеник завинаги и беше готов да ходатайства за човека в светите места на небето.

Дясна ръка. Мястото на почит и власт. Несъмнено има алюзия към Пс. 110:1.

Величество. Гръцки *megálōsunē*, буквално „величие“. Думата се среща в Новия завет само тук и в Евр. 8:1; Юда 25. Тук вместо божественото име се използва атрибут на божественост, несъмнено за литературни цели.

На високо. Буквално „във висините“, тоест, небето (вж. Пс. 93:3).

4. Бидейки създаден. По-скоро „като стана“. При възплъщението Си Исус беше направен „малко по-нисш от ангелите“ (вижте на гл. 2:9); сега Той е високо възвишен (гл. 1:3).

Толкова по-добре. Останалата част от главата е посветена на обсъждане на контраста между Христос и ангелите. Авторът се стреми да покаже, че Христос е, в най-висшия смисъл на думата, Бог. Ако Христос трябва да очисти хората от греха, Той трябва да е Бог; защото само Бог може да прощава грехове. Колкото и велики да са ангелите и колкото и високо да са ги почитали евреите, никой ангел не може да бъде спасител. Следователно авторът продължава, като показва, че Христос е „много по-добър“ от ангелите.

Божествеността на Христос беше голяма пречка пред приемането му от страна на юдеите Християнство. Израел векове наред се е гордял с почитането само на един Бог, докато езичниците са имали много богове. „Господ, нашият Бог, е един Господ“ (Второзаконие 6:4) е било предизвикателството към техните езически съседи. Евреите е трябвало да разберат природата на Божеството, че фразата „един Господ“ включва Отец, Син и Свети Дух.

Чрез наследство. Христос е „поставен за наследник на всичко“ (вижте на стих 2). С това наследство. Дадено му е и „име, което е над всяко друго име“ (вж. върху Филипийни 2:9).

По-превъзходно име. Някои вярват, че името е „Исус“. Това е името, дадено Му при раждането, и е дадено в знак на признание за факта, че Той ще „спаси народа Си от греховете им“ (Мат. 1:21); и тъй като ангелът, който е обявил името, само е изпълнявал Божията заповед, всъщност Бог Отец е бил този, който Му е дал това име. Други смятат, че тук се говори за титлата „Син“. Те вярват, че това име е подчертано от цитираните цитати от Стария завет (Евр. 1:5–8). Именно по отношение на възплъщението титлата „Син“ е започнала да се прилага специално по отношение на възплъщението (вижте върху Лука 1:35). Ангелите са били просто „служебни духове“ (Евр. 1:13, 14); Исус е бил уникално „Син“.

5. Кой от ангелите. Сега започва поредица от цитати от Стария завет, за да се докаже превъзходството на Христос над ангелите. Очакваният отговор на въпроса е: „Той никога не е казвал това на ангел.“

Ти си Мой Син. Цитат от Пс. 2:7 (вижте коментара там). За дискусията относно Титлата „Син“, приложена към Христос, вижте Лука 1:35; вж. Римляни 1:4. Авторът тук опровергава твърдението на някои, че Христос е ангел, издигнат на по-висока позиция. Ако Христос наистина беше ангел, издигнат до настоящия Си статус, тогава Бог наистина каза на ангел: „Ти си Мой Син.“ Но Бог не е казал това на никой ангел „по всяко време“. Някои се позовават на Йов 1:6; 2:1; 38:7 като доказателство, че Писанията наричат ангелите Божии синове (вижте коментарите към тези стихове). Трябва да се отбележи, че всички тези изрази са в множествено число. Никъде никой ангел не е наречен Божий син; и, разбира се, ангелите са създадени същества (Колосияни 1:16).

Днес Аз те родих. За обсъждане на различните тълкувания, дадени на този пасаж, вижте Деяния 13:33; вж. Римляни 1:4.

Аз ще му бъда Отец. Цитат от 2 Царе 7:14 (виж коментара там). Първоначалното пророчество е имало предимно приложение за Соломон, но тук му е придадено месианско значение. Целта на цитата е да подчертае синовността на Христос и по този начин допълнително да установи Неговото превъзходство над ангелите.

6. Когато доведе. Очевидно става дума за възплъщението, въпреки че подобна заповед не е записана другаде. Някои настояват да не се набляга на времевия елемент. Христос е бил Бог преди възплъщението; Той е бил Бог по време на възплъщението; и Той е Бог след възплъщението. На всеки етап поклонението е било уместно. Заповедта за поклонение излага върховенството на Сина.

Първороден. Гръцки *protōtokos* (виж върху Рим. 8:29).

Нека всички ангели. Свободен цитат от LXX на Втор. 32:43, с елементи от Пс. 97:7. Цитатът не се среща в еврейската Библия. Цитати от LXX са характерни за това послание (виж стр. 388). Заповедта да се покланяме на Христос е потвърждение за божествеността на Христос. Колкото и високо да е положението на ангелите, Христос е толкова по-висок, че им е заповядано да се покланят на Него. Само на Бога може да се покланяме (Откр. 22:8, 9). Следователно Христос е Бог.

7. Духове. Гръцко *pneumata*, „ветрове“, цитатът е от Пс. 104:4 (виж коментара там).

Целта на автора, цитирайки този текст, е да покаже, че ангелите са слуги и че Бог ги използва като Свои служители, за разлика от Сина, който е Бог.

Служители. Гръцки *leitourgoi* (виж върху Рим. 13:6). Докато Синът е Бог и трябва да бъде почитан, ангелите са служители, слуги, които се радват да изпълняват Божията воля. От самото начало те са имали определена роля в Божия план и са служили в много качества. След като човекът е съгрешил, те са пазили пътя към дървото на живота (Бит. 3:24). Когато се случат последните събития и Христос се завърне, те ще дойдат с Него (Мат.

25:31), и Христос ще ги изпрати да „съберат избраните Му от четирите ветрища, от единия край на небето до другия“ (Матей 24:31).

През цялата история ангелите са били пазители и закрилници на хората, „изпратени да служат на онези, които ще наследят спасение“ (Евр. 1:14). Ангелите са се появявали често в служението на Христос на земята, от първото съобщение за Неговото раждане до времето на Неговото възнесение. Въпреки че може да не осъзнаваме постоянното присъствие на ангели в живота си, можем да знаем със сигурност, че винаги сме под тяхната любяща грижа.

Пламък на огън. Сравнете с Бит. 3:24.

8. Към Сина. За разлика от „на ангелите“ (ст. 7).

Твоят престол, Боже. Цитат от Пс. 45:6, 7 (виж коментара там). Тук Отец се обръща с благоговение към Сина, наричайки Го Бог. Това може да се счита за кулминацията в спора за позицията и достойнството на Христос. Не може да има по-висше свидетелство за божествеността на Христос от това обръщение на Отца към Сина. По най-тържествен начин се потвърждава божествеността на Христос, и то от самия Отец.

Спасението на човека и целият план за изкупление се основават на божествеността на Христос. Ако Христос не е Бог в най-висшия смисъл и по Своето право, нашата вяра е напразна и спасението става невъзможно.

Много от юдеите бяха видели Исус жив. Вероятно за тях беше по-трудно, отколкото за по-късните поколения да вярват в Христос като божествено същество. Не познавах ли предполагаемия Му баща и майка Му и не бяха ли някои от семейството все още живи? Как е възможно този човек да е Бог? Авторът се стреми да премахне тази препъни-камък. Затова той призовава свидетелството на Писанието, за да потвърди позицията си. Би било малко полезно да се представят жизненоважните теми, с които се занимава Посланието към евреите, докато този единствен момент не бъде решен и напълно приет.

Като разглеждаме историята на църквата от времето на апостолите, виждаме необходимостта от акцент върху божествеността на Христос. Днес има много хора, които почитат Христос и по свой начин Го ценят високо, но въпреки това отказват да Му дадат мястото, което Му се полага. Те не разбират, че божествеността на Христос е централният факт в плана на изкуплението и че „няма друго име под небето, дадено между хората“, чрез което можем да се спасим (Деяния 4:12).

Завинаги и завинаги. Сравнете с Откр. 11:15; 14:11.

Праведност. Гръцки *euthutēs*, „правота“, „верност“. Позоваването на трона и скиптъра е заслужаващо внимание. То показва действително, а не просто потенциално, притежание на власт. Представа царството не като бъдеще, а като настояще и в активно действие. Тронът и царството са вечни; а скиптърът – символ на действително упражняване на власт – се характеризира с праведност.

9. Праведност. Гръцки *dikaïosunē* (виж върху Мат. 5:6). Това се отнася по-специално до земния живот на Христос. Това е основата, върху която Той е бил помазан, както е споменато в последната част на стиха.

Да обичаш праведността е по-висша добродетел от простото вършене на праведност. Много искрени християни вземат активно участие в различни добри начинания повече от чувство за дълг, отколкото от някаква присъща любов към делото. Мисионер може да отиде в нуждаещо се поле с високо чувство за дълг и отговорност, която лежи върху него, и да извърши велико дело. Едва когато обаче се впусне в любовта към делото, едва когато наистина започне да обича хората, сред които работи, той е достигнал стандарта, определен от Бога.

Трудът, подтикнат от дълга, е похвален. Трудът, подтикнат от любов, е още по-висше преживяване.

Някои приемат доктрините на църквата и се подчиняват на Божията заповед заради всепоглъщащата логика на истината и нейното майсторско представяне. Обаче, ако не приемат и „любовта на истината, за да се спасят“ (2 Сол. 2:10), накрая може да се окажат непълноценни.

Любовта е това, което подтикна Бог към действие. „Бог толкова възлюби света, че даде Своя Единороден Син“ (Йоан 3:16). „И Христос възлюби църквата и предаде Себе Си за нея“ (Еф. 5:25). Павел, който изповядва: „Аз се трудих повече от всички тях“ (1 Кор. 15:10), свидетелства: „Любовта Христова ни тласка“ (2 Кор. 5:14).

Беззаконие. Гръцки *apomía*, „беззаконие“, „нарушение на закона“. Любовта е съществена християнска добродетел. Необходимо е обаче да се подчертае и качеството на омразата. Бог хвали Христос за Неговата любов към правдата, а също и за Неговата омраза към греха.

Възможно е да се съпротивляваме на греха, без всъщност да го мразим. Отдаването на определен грях може да не е привлекателно за човек и следователно може да не е изкушение за него. Други грехове може да са му приятни, но знаейки, че са грях и че е възможно да бъде разкрит, той се въздържа от това, което наистина би искал да прави. Не знаем каква заслуга ще бъде дадена в небесните книги на такъв човек. Но знаем, че просто страхът от това да не се съсипе репутацията му, ако бъде разкрит, не е задоволителен мотив за въздържание от греха. Само човекът, който действително се е научил да мрази греха, е наистина сигурен. Човекът, който се въздържа от греха, но все пак го копнее и го намира за привлекателен и интересен, не е на сигурна земя. Той трябва да се научи да мрази греха. Ефеската църква беше похвалена за това, че мрази делата на николаитите (Откр. 2:6). В Божията книга са записани не само нашите любви, но и нашите омрази.

Помазан. Помазанието тук е с масло на радост, тоест с масло, което е радост. Помазанието е символ на благословия и радост (виж Втор. 28:40; Пс. 23:5; 92:10).

Другари. В първоначалното пророчество това несъмнено са били други небесни личности. Когато пасажът се прилага към Христос, тези „събратя“ се разбират от някои като представители на всички останали същества; от други – като представители на Христовите сътрудници в плана на спасението, тоест спасените, които са Негови сънаследници.

10. Ти, Господи. Стихове 10–12 са цитат от Пс. 102:25–27. Цитат след цитат от LXX е подреден, за да се установи божествеността на Христос без съмнение. В стих. 8 Христос е наречен Бог. Тук Той е наречен Господ. Исус е едновременно Господ и Бог (вж. Деяния 2:36).

Основаването на земята. Фактът, че Христос е бил активният участник в сътворението, е вече беше споменато (вижте стих 2). Тук е показано, че цитат от Стария завет, който евреите са възприемали като отнасящ се до Бога, има специфична препратка към Христос.

11. Те ще загинат. Тоест, атмосферните небеса и земята ще претърпят фундаментални промени (вижте върху Матей 24:35; Откр. 21:1).

Ти оставаш. Тук вечността се приписва на Христос. Като Създател, Христос е съществувал преди всичко (Кол. 1:17), и когато тленните неща изчезнат, Той остава.

12. Като одежда. Поразителна картина на разпадането и временния характер на небесата и земята (вижте на стих 11).

Ти си същият. Това твърдение свидетелства за неизменността на Христос. Всички Божии качества са жизненоважни. Ние подчертаваме Неговата любов, Неговата доброта, Неговата справедливост. Но Неговата неизменност е също толкова важна, макар че не винаги оценяваме това. Това е най-благословено нещо, което

можем да разчитаме на това, че Христос винаги е „същият вчера, днес и довека“ (гл. 13:8).

Вечността и неизменността дават идеята за солидарност, стабилност, трайност. Те са „котва на душата, едновременно сигурна и непоколебима“ (гл. 6:19). В тези времена на несигурност е добре да има нещо сигурно, върху което да се гради; добре е да има котва, която няма да се отклони.

13. Ангелите. Очакваният отговор на въпроса (вж. стих 5) е: „Бог никога не е наричал ангел „Син мой“, нито пък е канил някого да седне отдясно Му – да споделя Неговата позиция и прерогативи.“

Седни от дясната ми страна. Цитат от Пс. 110:1. Вижте върху Евр. 1:3.

Твоите врагове са твоето подножие. Препратка към ориенталски обичай, според който победителят поставял крак на врата на враговете си в знак на тяхното подчинение. Сравнете препратката на Исус към това твърдение от псалмите (Лука 20:42, 43).

14. Служение. Гр. leitourgikos, „предоставяне на [обществени] услуги“. Лейтургикос е свързан до leitourgos, чието множествено число е преведено като „служители“ в стих 7. За глагола leitourgeo вижте Деяния 13:2.

Да служи. Гръцки eis diakonian, „за служение“. За diakonia вижте в Рим. 12:7.

Докато обсъжда върховенството на Христос над ангелите, авторът няма намерение да говори пренебрежително за тези Божии пратеници. Те заемат висок пост (виж на стих...).

7). Юдеите високо ценели ангелите; следователно аргументът в тази глава е впечатляващ.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1-5МН 421; 8Т 268

2 DA 668; EW 158

3 COL 115; DA 55; Ед 132; Ev 614; EW 77; MB 49; МН 418; MM 19; PP 34, 45; 2Т 200, 345; 8Т 265

6 DA 834; GC 502; 2Т 426

8 ПП 34

9 ДА 180, 734

13 ML 304

14 AA 154; АН 323, 405; COL 176, 389; CW 140; DA 639, 832; Ед 103; EW 88, 262; GC 511, 551; МН 253; ML 303, 304; МҮР 17, 27; PP 65; SR 154; 2Т 125, 453; 3Т 198 516; 5Т 420; 6Т 40, 63, 161, 175, 316, 319, 433, 456; 7Т 17, 266

ГЛАВА 2

1

1 Длъжни сме да бъдем послушни на Христос Исус, 5 защото Той благоволи да приеме нашето естество върху Себе Си, 14 както беше необходимо.

1. Следователно. Тоест, поради върховенството на Сина над ангелите, темата на гл. 1, и следователно поради важността на посланието на Сина „в тези последни дни“ (вижте на гл. 1:2).

Обърнете по-сериозно внимание. Или „обърнете по-голямо внимание“. Синът, самият Бог, е говорил.

¹Никол, Ф. Д. (1978). Коментар на Библията на адвентистите от седмия ден: Светата Библия с екзегетични и обяснителни коментари. Серия с коментарни справки (Евр. 1:1). Вашингтон, окръг Колумбия: Асоциация на издателствата „Ревю енд Хералд“.

Кое то чухме. Начинът, по който посланието стигна до тях, е описан в стих 3.

Нека се изплъзнат. Изречението може да се преведе като „да не би да ги подминем“ или „да не би да се отдалечим от тях“. Авторът се опасява, че читателите му няма да успеят да разпознаят трансцендентното значение на това, което е било изречено от Христос. Юдейските християни са притежавали голяма ревност за старозаветното откровение, но са били в опасност да не видят важността на новото откровение, което е било дадено.

Носенето по течението е един от най-лесните и приятни начини за придвижване, но е и най-коварен и опасен. Не са необходими усилия, за да се носите по течението, и докато човек се плъзга по реката към сигурна смърт, усещането е за благополучие и задоволство, дори за сънливост. Движението надолу е едва доловимо, защото докато лодката се движи по реката, тя сякаш остава неподвижна. Водата се движи заедно с лодката и затова външният вид е измамен.

2. Слово, изречено от ангели. Препратка към системата от закони, установени на Синай (вижте върху Галатяни 3:19).

Твърд. Гръцки *bebaios*, „сигурен“, „твърд“, „утвърден“. Законът е бил напълно валиден и не можеше да бъде игнорирано безнаказано.

Прегрешение. Гръцката дума *parabasis* буквално означава „отклонение“, следователно „прекращване“, „превишаване на „прегрешение.“ Думата предполага съзнателно прекращване на линия, умишлено действие, за разлика от случайно падане. Човек може в тъмното да се спъне в линия, която не вижда и не знае, че съществува. Това е различно от това да стигнеш до същата линия на дневна светлина, да видиш знака, забраняващ преминаването, и след това да я прекратиш. Такова умишлено прекращване е прегрешение.

Непослушание. Гръцко *paraakoē* (виж върху Рим. 5:19).

Справедливо възмездие. Моисеевият закон е определял наказанията за различни видове прегрешения. Въпреки че е бил „изречен от ангели“, законът е бил от божествен произход и следователно, подобно на своя автор, е бил справедлив във всичките си наказания и изисквания.

3. Как ще се спасим? Риторичният въпрос изисква отговор: „Няма да се спасим.“ Местоимението е емфатично в гръцкия език. „Ние“ е противопоставено на онези, които в старозаветните времена са престъпвали Моисеевия кодекс (ст. 2). Те са пренебрегнали „словото, изговорено от ангели“; тези, представени от „ние“, са в опасност да пренебрегнат словото, изговорено от Христос.

Пренебрегване. Гръцки *ameleō*, „да бъдеш невнимателен“, „да не се грижиш“, „да пренебрегнеш“. Много от Еврейските християни се придържали към старата юдейска система и били склонни да мислят пренебрежително за евангелието. Целта на посланието била да покаже, че старата система е приключила и че спасението може да бъде намерено само в Христос и евангелието.

Предупреждението е приложимо във всяка епоха. Няма изход за онези, които са небрежни към призивите на евангелието. Може да не се стигне до пълно отхвърляне на Христос, а просто до забавяне и пренебрегване. Такъв курс е изпълнен с изключителна опасност и ако се продължава в него, ще доведе до вечна загуба.

Толкова велико спасение. Велико, защото Бог е неговият автор. Велико, заради цената на живота на Божия Син. Велико в своето постижение, обновлението на тялото, душата и духа, и възвисяването на човечеството до място горе в небето.

Изречено от Господ. За разлика от „словото, изречено чрез ангели“ (ст. 2). „Бог... в тези последни дни ни говори чрез Сина Си“ (гл. 1:1, 2). Позоваването е на

послание, провъзгласено от Христос по време на Неговото земно служение. За значението на титлата „Господ“, когато е приложена към Христос, вижте Йоан 13:13; 20:28.

Потвърдено. Гръцки *bebaioō*, „да установя“, „да потвърдя“. Евангелието не просто им беше провъзгласено; то беше провъзгласено с убеждаваща сила.

До нас. Авторът тук се класифицира сред онези, на които евангелието е било потвърдено от онези, които са го чули директно от Исус. Това изключва който и да е от дванадесетте апостоли от това да бъде автор на „Евреи“. Мнозина смятат, че това изключва и Павел, защото той се хвали, че не е получил евангелието от човек, а чрез откровение от Исус Христос (Гал. 1:12).

Това разсъждение обаче само по себе си не е убедително, тъй като авторът може да включва себе си в общ план сред своите читатели. Освен това несъмнено е имало много неща, които са били потвърдени на Павел от очевидци на Исус. Тайната на евангелието той, разбира се, е получил директно от Исус Христос. Проблемът с авторството трябва да бъде решен въз основа на други съображения (виж стр. 387–389).

4. Бог също. Бог също свидетелства за истинността на евангелското послание. Посланието не би могло да има по-голямо потвърждение.

Знамения. За определение на знамения, чудеса и сражения вижте том V, стр. 208. Вижте върху Рим. 15:19.

Дарове. Буквално „раздавания“. За изброяване на тези дарове вижте 1 Кор. 12:8–10, 28; вж. Еф. 4:11, 12.

Според собствената му воля. Вижте върху 1 Кор. 12:11.

5. На ангелите. Позицията на Христос в сравнение с тази на ангелите е обсъждана по-нататък (вж. гл. 1). Мисълта, която следва, предполага положителната страна – на Сина е подчинен бъдещият свят.

Идният свят. Несъмнено препратка към царството на славата, което ще настъпи в второто пришествие на Христос (вж. Мат. 4:17; 5:3). Сравнете Еф. 1:21; Евр. 6:5.

6. Определено място. Това не означава несигурност относно това къде се намира препратката, а е просто начин за въвеждане на твърдение, когато се сметне за ненужно да се цитира източникът.

Какво е човек? Цитатът в стихове 6–8 е от LXX на Пс. 8:4–6. За значението на този пасаж в оригиналния му контекст вижте Пс. 8:4–6. Чрез вдъхновение авторът на Посланието към Евреите разширява значението на пасажа, прилагайки го към Христос (Евр. 2:9). За принципите, залегнали в основата на подобни приложения, вижте Втор. 18:15.

7. Малко. Или „за малко“. Гръцката дума може да се разбира и по двата начина. И двете идеи са верни. Последната е особено подходяща, когато се прилага към Христос (ст. 9), защото само за кратко по време на Своето възплъщение Той е бил направен по-нисш.

Короняха го. Това сочи към преживяването на Адам и Ева, записано в Битие 1:28 (вижте коментара там). Бог не е създал човека, за да бъде слуга или роб. Той го е направил цар и му е дал слава и чест.

Постави го над ... ръце. Текстовите доказателства са разделени (вж. стр. 10) между запазване и пропускане на това изречение. Възможно е то да е било добавено в някои ръкописи, за да се допълни цитатът от Пс. 8:4–6.

8. В подчинение. След като Бог създаде Адам и Ева, Той „ги благослови и им каза: Плодете се и се размножавайте, напълнете земята и я обладайте“ (Бит. 1:28). Това даде на човека безспорно владение на земята и господство над всяко живо същество.

Не е останало нищо. Учените не са единодушни относно обхвата на това първоначално владение. Някои твърдят, че това е включвало власт над природата и стихииите, каквато Христос е имал власт над тях, когато е бил на земята; други пък смятат, че всичко, което се има предвид, е че на човека е била дадена власт над грубото творение и е бил по-висш от него.

До забележителна степен човекът днес се е научил да използва силите на природата. Той извися се в небесата горе и морските дълбини му предоставят тайните си. Той обуздава могъщите водопади и прави електричеството свой слуга. Той говори и краищата на земята чуват гласа му; той разделя континенти и изважда богатства от недра на земята. Той разделя атома и освобождава неизмерима сила.

Все още не. Въпреки забележителните му постижения (вижте по-горе под „не е останало нищо“), има сили, срещу които човекът е безпомощен. Той се е научил да отлага смъртта, но в крайна сметка не може да я избегне. Той е до голяма степен под властта на Сатана, така че е далеч от това да упражнява първоначално отредената му позиция.

9. Но ние виждаме Исус. „Но“ тук означава контраст. Човекът „все още“ няма власт (вижте на стих 8), „но виждаме Исус“. Той има власт. Той е увенчан със слава и чест. Той има всяка власт (Матей 28:18).

Малко по-ниско. Или „малко по-ниско“ (вижте върху стих 7). Христос е показан като истински човек, толкова истински, колкото в първата глава е показан като истински Бог. Неговата човечност Му позволява да бъде видът първосвещеник, от който хората се нуждаят (ст. 17, 18). На небето Христос, разбира се, беше по-висш от ангелите, неизмеримо по-висш. Когато стана човек, Той доброволно зае мястото Си сред хората и не поиска никакви специални услуги. Но дори и при тези условия Той не се отказа от Своята божественост. Той знаеше откъде идва (Йоан 13:3); Той знаеше, че има силата да прощава грехове (Матей 9:6); Той знаеше, че по всяко време може да призове помощ отгоре (гл. 26:53). Но въпреки че имаше тази сила, никога не я използваше, за да спаси Себе Си, освен ако не му беше указано от Бог. Да направи това би обезсилило Неговото дело. За обсъждане на унижението на Христос вижте върху Фил. 2:5-8.

Заради страданието на смъртта. По-скоро „поради страданието на смъртта“. Също така, словоредът в гръцкия език е в полза на свързването на фразата с „увенчан със слава и чест“. Следователно, пасажът не излага целта на възплъщението, а резултата от страданието на смъртта, а именно възвисяването.

Увенчан със слава. Тоест, по времето на Неговото възнесение (вижте върху Евр. 1:3; срв. върху Фил. 2:9).

С Божията благодат. Могат да се цитират текстови доказателства (вж. стр. 10) за прочита „без Бога“, което предполага, че Христос в смъртта Си е страдал сам, без поддържащото присъствие на Бог. Някои учени, както древни, така и съвременни, твърдят, че това е оригиналният прочит. Тежестта на доказателствата обаче е в полза на прочита в Библията. В същото време и двата прочита са фактически верни: В смъртта Си Христос е страдал сам (вж. Мат. 2:1). 27:46); Неговото страдание за човека беше и демонстрация на Божията благодат.

Вкус. Гръцко γευομαι, „да ям“, „да вкусвам“, „да преживявам“. Пасажът не означава, както някои предполагат, че Христос просто е вкусил леко от смъртта и не е страдал напълно. Гетсиманската градина показва, че Той е изпил чашата до дъното и е вкусил смъртта, както никой човек никога не е опитвал.

За всеки човек. Или „в полза на всеки човек“. Христовата жертва беше за всички (вижте Рим. 5:15). Всеки, който желае да го направи, може да приложи ползите от смъртта на Христос към себе си (вижте Откр. 22:17).

10. Стана. Гръцки прерѳ, „да подхожда“, „да е подходящ“, „да отива“.

Него. Тоест, Отецът, както ясно показва останалата част от стиха.

За кого. Или „поради кого“. „Всички неща“ съществуват, защото Бог е пожелал да съществуват (вж. 1 Кор. 8:6).

Чрез Когото. Или „чрез Когото“. Бог е този, чрез Когото „всички неща“ са възникнали. Сравнете Рим. 11:36. Писанията също представят Христос като този, чрез Когото всички неща са били създадени (Кол. 1:16; вж. Евр. 1:2). Именно Отец „създаде всичко чрез Исус Христос“ (Еф. 3:9).

Довеждайки много синове в слава. Както Христос, след унижението Си, беше прославен (виж Йоан 17:5), така че Неговата жертвена смърт е трябвало да доведе до прославяне на мнозина. За значението на прославянето виж Рим. 8:30. За значението на титлата „синове“ виж Рим. 8:14. Титлата е избрана нарочно, за да покаже връзката между Христос, Сина, и изкупените, които са Негови братя (виж Евр. 2:11–18).

Капитан. Гръцки archēgos, „водач“, „началник“, „основател“, „княз“. Думата archēgos се среща четири пъти в Новия завет и е преведена два пъти като „Княз“ (Деяния 3:15; 5:31), веднъж като „автор“ (Евр. 12:2) и веднъж като „капитан“ (Евр. 2:10).

В класическия гръцки език archēgos се използва за главата или прародителя на гръцки клан, също и за герои и дори като божествено име за Аполон. В настоящия текст на Евреи някои предполагат значението „пионер“, което не е неподходящо значение, защото именно възплъщението и смъртта на Христос са направили възможно членовете на човешката раса да бъдат доведени до слава. Той проправи пътя. Но изразът е неадекватен, тъй като Христос е повече от пионер. Той е Спасителят. Тези, които Го следват, са изкупените.

Съвършен. Гръцки teleiō, „да завърша“, „да направя съвършен“, „да доведе до завършек“.

За прилагателното teleios вижте Матей 5:48. Авторът не иска да каже, че Христос не е бил съвършен преди това. Христос е бил съвършен като Бог. В Своето възплъщение Той е бил съвършен като човек. Но чрез страданията Си Той стана съвършен като Спасител (виж Деяния 5:31). Мисълта тук в teleiō е за постигане на предварително определена цел, за завършване на състезание, за завършване на предписан курс. Преди Христос да дойде на земята, пътят, по който трябваше да извърви, беше ясен пред Него; всяка стъпка беше ясна. За да достигне целта, Той трябваше да извърви целия път. Той не можеше да спре преди крайната Си дестинация; Той трябваше да устои докрай. Именно завършването на този курс е това, което е включено в текста пред нас, а не някакво морално усъвършенстване.

Страдания. Христос достигна Своето възвишено състояние по пътя на страданието. Неговото „страдание на смъртта“ (ст. 9) Го направи спасител и Му даде възможност да бъде водач, водещ много синове към слава. Страданията на изкушението Му дадоха възможност да бъде „милостив и верен първосвещеник“, „способен да помага на изкушаваните“ (вижте стихове 17, 18). Ако Христос дойде на този свят и прекара определеното Му време в мир и доволство, пазен от небесни ангели и защитен от опасностите и изкушенията, обичайни за човека, Той нямаше да бъде усъвършенстван за Своята служба. Нямаше да има възможност да покаже какво би направил под напрежение. Ако не беше изкушаван във всички аспекти, хората щяха да се чудят какво би направил, ако наистина е гладен, изтощен, болен; какво би направил, ако хората Го хулят, проклинат, плюят върху Него, бичуват Го и накрая Го обесят на кръст. Дали все още щеше да запази самообладание и да се моли за враговете Си? Ако онези, на които Той вярваше, Го изоставят, отрекат Го, предадат Го и Го изоставят в Неговия най-висш час, щеше ли Той, необезпокояван, да се посвети на Бога? Ако, като кулминация, самият Бог изглеждаше, че Го изоставя. и ужасът на тъмнината

обгърне Го и почти Го смаже, щеше ли Той все пак да изпие чашата или щеше да се отдръпне? Такива въпроси биха задавали хората, ако Той беше защитен от изкушения и страдания.

11. Този, Който освещава. В този контекст Христос (вж. гл. 9:13, 14).

Тези, които са осветени. Това са „многото синове“, които са водени към слава (ст. 10).

На единия. Тоест, на Бог Отец. Христос Синът и „многото синове“ имат един Отец.

Не се срамува. Въпреки огромното Си превъзходство над ангелите (Евр. 1:4; вж. Лука 9:26).

Братя. Вижте върху Мат. 12:49, 50; вж. Йоан 20:17.

12. Ще възвестявам името Ти. Цитат от Пс. 22:22. Псалм 22 е месиански псалм (вижте въведението към този псалм). Павел използва пасажа, за да обоснове наблюдението си, че онези, които са осветени (ст. 11), са братя Христови.

Братя. Значимата дума, заради която е цитиран пасажът (вижте стих 11).

13. И отново. Формула, въвеждаща нов цитат.

Ще се уповавам. Цитат от 2 Царе 22:3 или Исаия 8:17, по-вероятно второто, тъй като следният цитат е от последното, тъй като следният цитат е от Исаия.

8:18. Твърдението е цитирано като доказателство за човечността на Христос. То е картина на Неговото пълно общение с нас. Той самият е проявил същото доверие и вяра, които изисква от нас.

Аз и децата. За значението на този цитат в оригиналния му контекст вижте Исаия.

8:18. Авторът на Евреи прави месианско приложение на пасажа. Той разглежда Исаия, преобраз на Христос и неговите деца, като представител на духовните деца на Христос. Метафората е променена от „братя“ на „деца“, но е подчертана същата основна идея – Христос споделя човечността с нас, тук илюстрирано от факта, че бащата и децата му споделят една и съща природа.

Което Бог е дал. В молитвата Си пред Гетсиманската градина Христос споменава осем пъти на учениците като дадени Му от Бога (Йоан 17:2, 6, 9, 11, 12, 24). Той не отдаваше почит на Себе Си, а отдаваше славата на Бога за резултата от делото на целия Си живот.

14. Децата. Тоест, децата, споменати в стих 13.

Участват. Или „са станали участници“. Децата споделят общ човешки природа.

Той също. Тоест, Христос.

Взе участие. Формата на гръцкия глагол подсказва мисълта за завладяване на нещо, което преди това не е било притежавано. Това е било вярно за Исус: Той беше божествен, но прие нашата човешка природа, мистериозно смесвайки двете природи в една (вижте върху Йоан 1:14). За да може да влезе във всички преживявания на човечеството, Христос стана човек.

Чрез смъртта. Тоест, жертвената му смърт на кръста (вж. ст. 9). Когато Исус умря на кръста, Сатана сякаш триумфира; защото изглеждаше, че дори Божият Син призна властта на Сатана над смъртта и стана подвластен на нея. Но Бог имаше друга цел.

Унищожавам. Гръцки *katargeō*, „да направя нищожен“, „да унищожавам“ (вижте върху Рим. 3:3). Властта на Сатана над смъртта вече е съкрушена, защото макар естествената смърт все още да царува, възкресението е гарантирано (виж 1 Кор. 15:20–22, 51–57). Накрая, самият автор на греха и автор на смъртта ще бъде унищожен (виж Откр. 20:10).

Това имаше силата. Сатана има силата на смъртта, защото той е създателят на греха, а смъртта е резултат от греха (вижте Рим. 5:12). Неговото царство е царство на смъртта и в него той управлява. Като грехът управлява в живота ни, така управлява смъртта и така управлява Сатана.

Христос беше този, който влезе в къщата на силния мъж (Марк 3:27), върза го врага и отведе пленниците му. Христос влезе в царството на смъртта – крепостта на Сатана – и отне от Сатана плячката му. Когато си помисли, че Христос е във властта си, когато гробницата беше запечатана и Христос заключен вътре, Сатана ликуваше. Но Христос разкъса оковите на смъртта и излезе от гроба, защото „не беше възможно да бъде държан от нея“ (Деяния 2:24). Не само самият Христос възкръсна, но „гробовете се отвориха; и много тела на починалите светии станаха и излязоха от гробовете след възкресението Му“ (Матей 27:52, 53). И така, макар че „силният въоръжен пази палата си, ... по-силен от него ще дойде върху него и ще го победи“ (Лука 11:21, 22). По-силният човек, Христос, влезе в царството на смъртта и в смъртта победи този, който имаше властта на смъртта, отведе пленниците му и разграби дома му (Матей 12:29); „и като опля началства и власти, изложи ги явно, като тържествуваше над тях в нея“ (Кол. 2:15). Отсега нататък смъртта за вярващите е само сън; те почиват в мир, докато Бог не ги призове. За мнозина това ще бъде дори блажен сън (Откр.

14:13). Христос „е премахнал смъртта“ (2 Тим. 1:10). Той има „ключовете на ада и на смъртта“ (Откр. 1:18; вж. 1 Кор. 15:51–57).

Дявол. Гръцки *diabolos* (виж върху Матей 4:1).

15. Освободя. Гръцки *apallassō*, „освободя“, „освобождавам“. Христос дойде да освободи хората от робство на греха и смъртта.

Страх от смъртта. Това е състоянието на неизкупените. Милиони са в робство на греха и копнеят за избавление. Те се страхуват от настоящето; страхуват се от бъдещето; страхуват се от живота; страхуват се от смъртта. Има ли някаква надежда, утеха или избавление? Отговорът е, че Христос е унищожил силата на Сатана, е премахнал смъртта и ги е освободил, и ще ги освободи, от страховете, които са ги обвързвали.

През целия си живот. Човекът се ражда в грях. Той продължава в робско робство, докато не бъде освободен от Христос.

Робство. Или „робство“. За коментар относно робството на греха вижте Рим. 8:15.

16. Наистина. Гръцки *dērou*, „разбира се“.

Взе... на. Гръцки *epilambanōmai*, „да се хвана“, „да схвана“, „да се занимавам с“, „да се интересувам от“, „да помагам“. Въпросът е кое от тези различни значения е приложимо в разглеждания текст? KJV предоставя думата „природа“, но времето на гръцкия глагол е против това. Гръцкият превод гласи „се хваща“, ако се приеме значението „хвана“. Въплъщението едва ли би било описано като събитие, което се случва сега, както би предполагало сегашното време. Освен това, „затова“ от стих 17 не следва естествено препратката към въплъщението в стих 16.

Значението „да помагам“ е добре подходящо на контекста и гръцката конструкция. То предполага тълкуването „Христос не помага на ангели, а на членове на човешкото семейство“. Значението „да се интересувам“ също е логично. Приемайки го, стихът би гласял: „Защото със сигурност Той не се интересува от ангели, а се интересува от потомството на Авраам.“ Човекът се нуждае от изкупление и е способен на възстановяване и именно за него Христос се тревожи, що се отнася до плана на изкуплението. Значението „да се интересувам“ също е подходящо.

Потомството на Авраам. Тук вероятно е синоним на „човек“. Няма опит да изключи езичниците. Може би духовното потомство е определено (Гал. 3:29).

17. Затова. Тоест, защото Той се интересуваше от човека (вижте на стих 16).

Във всичко Христос трябва да стане човек толкова напълно и цялостно, че никога да не може да се каже, че е чужд на някакво изкушение, скръб, изпитание или страдание, през които хората трябва да преминат.

Длъжен. Гръцко *opheilō*, „дължа“, „бъда задлъжнял“, „трябва“, „трябва“. Сравнете употребата на глагола и сродните съществителни имена в Мат. 18:30, 34; 23-16; Лука 16:6, 7; Йоан 13:14; 1 Кор. 5:10; 2 Сол. 2:13.

Направени подобни. По причината, посочена по-долу, а именно, за да Го квалифицира за позицията на първосвещеник. Въпреки че това не означава, че Неговите преживявания трябва да са идентични с нашите във всяко отношение – защото хиляда живота не биха били достатъчни за това – това означава, че изпитанията трябва да бъдат представителни и по принцип трябва да включват всичко, което човек трябва да изстрада, и че по тежест те трябва напълно да съответстват на всичко, което хората трябва да понесат.

Може би. Или „може би ще стане“.

Милостив и верен. Тези две характеристики са необходими за едно справедливо служение. Само милостта може да е твърде низходителна и да пренебрегне справедливостта. Верността осигурява баланс на милостта, тъй като взема предвид правата и задълженията както на нарушителя, така и на обидения. Като първосвещеник Христос трябва да бъде добър и разбиращ към нарушителя, но Той също така трябва да бъде верен на справедливостта и да не пренебрегва закона. Верността ще поддържа деликатния баланс между безусловната милост и безмилостната справедливост. Първосвещеникът трябва да се съобрази с грешника, но трябва да се съобрази и с този, срещу когото е съгрешено. Той трябва да бъде верен на повереното му, както и милостив към нарушителя.

Първосвещеник. Темата за Христос като първосвещеник е въведена тук и по-късно е по-подробно напълно развити (виж гл. 3; 5; 7-10).

Неща, отнасящи се до Бога. Тоест, въпроси, свързани с божественото служение. Така преведеният гръцки израз се среща в LXX на Изх. 4:16, по отношение на връзката на Моисей с Бога по отношение на Аарон.

Да се помиря. Гръцки *hilaskomai*. За значението на този глагол и свързаните с него съществителни вижте в Рим. 3:25. Глаголът се среща само тук и в Лука 18:13, където е преведен като „да бъде милостив“.

18. Да бъдеш изкушаван. Гръцки *peirazō*, „изпитвам“, „изпитвам“, „изкушавам“ (вижте върху Матей 4:1).

Човешката природа на Христос изпита пълната сила на изкушението. В противен случай Христос не би разбрал ужасната борба на един беден грешник, който е силно изкушаван да се поддаде. Христос беше изкушаван във всичко „както сме и ние“ (Евр. 4:15). Той действително страдаше под изкушение.

Колко много е страдал Христос, устоявайки на изкушението, разкриват пустинята, Гетсиманската градина и Голгота. В първите два случая изкушението е било толкова силно, че изглежда, че Той би умрял под удара, ако не е бил изпратен ангел, който да Го укрепи (Мат. 4:11; Лука 22:43). Чашата не е била отстранена, въпреки молитвата Му. Той трябва да я изпие. Авторът очевидно има предвид тези преживявания, когато казва: „Още не сте се съпротивлявали до кръв, борейки се срещу греха“ (Евр. 12:4). Христос наистина се съпротивлява до кръв.

Способен да помага. Или „способен да помага“. Като успешно устоява на изкушението и търпеливо понася страданията, Христос побеждава изкушителя. Сега ние се борим с победен враг. Христовата победа е нашата гаранция за победа. Вижте Матей 4:1.

За християнина е винаги налице утеха да знае, че Христос разбира нашите скърби и трудности и ни съчувства. Ако Христос не беше станал човек, лесно би могъл да възникне въпросът: „Как можем да знаем, че Бог ни обича и се грижи за нас, когато никога не е изпитвал изпитанията, с които се сблъскваме ние, никога не е бил беден или изоставен и никога не е знаел какво е да си сам и да се изправиш пред неизвестно бъдеще?“ Той ни моли да бъдем верни до смърт, но сблъсквал ли се е някога с проблемите, с които се сблъскваме ние? Ако беше един от нас и едно с нас, щеше да знае колко е трудно да се справяме с определени изпитания. Но ако никога не е бил човек, наистина ли познава всичките ни скърби и може ли да ни съчувства, когато се отклоняваме?

На това отговорът е, че Бог знае и че не заради Себе Си, а заради нас, Той е станал беден; не заради Себе Си, а заради нас, Той е страдал и умрял. Имахме нужда от демонстрацията, която Христос дойде да ни даде, иначе никога нямаше да познаем дълбоката любов на Бог към страдащото човечество. Освен това никога нямаше да познаем страданието, което грехът е донесъл в сърцето на Бог.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1–3FE 404

3 2C 213, 691; 3C 365; 5C 352

7 Ед 20; 3 С 568; 4 С 563

9 ПП 65

10 GC 351; MB 62; PP 480; 4T 448; 5T 71, 133; 8T 212

11 DA 25; GC 477; MB 103; ML 289; SC 14; SL 41; 5T 230, 740

13 AH 159; CG 561, 565; GC 646; 2T 366

14 EW 151; GC 503; PK 701; PP 65; SR 214

14, 15 DA 320

16 8T 207

17 AA 472; DA 24; FE 442; MH 422; ML 297; 8T 286

17, 18 FE 275; TM 225, 355; 3T 93

18 Изд. 78; EW 150; FE 106; GC 416; MB 13; ML 335; PP 64, 480; SR 43; TM 391; 2T 201; 4T 294; 5T 422; 9T 185

ГЛАВА 3

1 Христос е по-достоеен от Моисей, 7 затова, ако не вярваме в Него, ще бъдем по-достойни за наказание от коравосърдечния Израел.

1. Следователно. Тоест, с оглед на всичко казано в гл. 1 и 2 относно възвишеното положение на Христос като Бог и Неговото безкрайно снизхождение, приемайки човешка природа.

Свети братя. Всички вярващи са „братя“ в Христос. Доколкото обаче книгата Тъй като Посланието до Евреите е адресирано предимно до християнските евреи (виж стр. 387), терминът „братя“ тук изглежда се отнася до тази по-ограничена група. Темата на следващите глави – уроци от историята на древен Израел – би била особено важна за еврейските „братя“ в Христос. Тук те са наречени „свети“ в смисъл, че животът им е бил посветен на Бога, а не в смисъл, че не са имали грешки или недостатъци (виж върху Матей 5:48; Римляни 1:7).

Участва. Гръцки *metochoi*, „споделя“ (виж върху Лука 5:7; срв. Евр. 3:14; 6:4; 12:8).

Небесно призвание. Тоест, Божият призив да получим спасение чрез Исус Христос (вижте Рим. 8:28, 30).

Помислете. Гръцки *katapoeb*, „да съсредоточа ума си върху“, „да съзерцавам“. „Светите братя“ са поканени тук да съсредоточат вниманието си върху централната тема на посланието до евреите, служението на Христос като наш велик първосвещеник на небето (виж стр. 390).

Апостол. Гръцки *apostolos*, „посланик“, „пратеник“, „делегат“, „пратеник“ (виж върху Марк 3:14; Деяния 1:2). Христос дойде на тази земя като „Апостол“ на Отца, „Изпратеният от Бога“ (ДА 475; срв. Йоан 6:29). Той дойде да представлява Бога пред хората (виж върху Мат. 1:23; Йоан 1:14) и се върнал на небето като представител на човека или първосвещеник пред Отца. По подобен начин, в старозаветните времена, първосвещеникът на земното святилище представлявал Бога пред народа и народа пред Бога (вижте върху Лев. 16:4).

Първосвещеник. Вижте гл. 2:17.

Професия. Гръцки *homologia*, „изповед“, „признание“, „изповядване“ (вижте върху Рим. 10:9; 1 Тим. 6:12).

Христос Исус. Текстови доказателства потвърждават (вж. стр. 10) пропускането на думата „Христос“. „Исус“ беше името на нашия Спасител като човек сред хората; „Христос“ беше името Му като Месия от старозаветните времена, като „Изпратения от Бога“, като Божи Син. Да наречем Исус Христос означава да признаем сина на Мария като Онзи, в когото пророчествата от старозаветните времена относно Месията са се изпълнили, и че като Човешки Син Той е наистина Божи Син. Използвани заедно, двете имена представляват потвърждение на вярата в божествено-човешката природа на нашия Господ. Вижте Матей 1:1.

2. Верен. Тук се има предвид верността на Исус през цялата Му мисия на земята.

При възплъщението Той смири Себе Си, като се отказа от прерогативите на Божеството и прие човешка природа, Той изтърпя лишенията и изкушенията, които обзеха живота Му на земята, Той продължи напред с решителност и сила до кръста (виж Фил. 2:5–8; Евр. 2:14, 2:17; 12:2; Том V, стр. 917–919). Във всичко Той беше верен на плана, който беше решен преди сътворението на тази земя (виж ДА 147, 208).

Назначен. Гръцки *roieb*, „да направя“, „да правя“, „да изпълнявам“, „да назначавам“ (виж върху Марк 3:14). Христос беше лоялен към Отца, идвайки на тази земя като Негов представител (виж върху Йоан 1:14). В тайнствения съвет на мира между Отца и Сина (виж върху Захария 6:13), когато беше формулиран планът на спасението, Христос се съгласи да дойде на земята. Изпълнявайки този план, Той доброволно се предаде на Отца някои от прерогативите на Божеството. Той се подчини на Отца за времето на живота Си на земята, за да може да живее като човек сред хората и Неговият съвършен живот да им даде пример за връзката, която трябва да поддържат с небесния си Отец (виж върху Матей 6:9; Йоан 1:14; вж. Том V, стр. 918). Така Отец „назначи“ Христос за Неговата земна мисия (виж върху Йоан 3:16) и в тази подчинена роля Христос доказа „верен“.

Както и Моисей. В стихове 1–6 Христос е сравнен с Моисей, великият законодател (Йоан 1:17; 7:19) и в известен смисъл основателят на еврейския народ. Павел иска да докаже, че Христос е безкрайно по-велик от Моисей (Евр. 3:3). Високото уважение, с което евреите от новозаветните времена са се отнасяли към Моисей, е видно от гордостта, с която са се наричали негови „ученици“ (Йоан 9:28, 29). Христос вече е бил показан като равен на Отца (Евр. 1:8) и превъзхождащ ангелите (ст. 4). Тук Той е показан като превъзхождащ Моисей. По-късно ще бъде показано, че е превъзхождащ Авраам (гл. 7:2, 4; вж. ст. 15), бащата на народа.

(Йоан 8:39; виж върху Матей 1:1), на Левий (Евр. 7:9, 10) и на Аарон (ст. 11) – и Неговото свещенство е превъзхождащо Аароновото свещенство.

Моисей направи „според всичко, което Господ му заповяда“ (Изм. 40:16); той беше надежден и достоен за доверие водач. По подобен начин, живеейки като човек сред хората, Христос вярно представляваше Отца на земята, казвайки и вършейки само онези неща, които бяха в хармония с Божията воля и бяха угодни на Него (Йоан 4:34; 6:38; 8:28, 29). В края на Своето служение на земята Той докладва на Отца: „Свърших делото, което Ми даде да върша“ (гл. 17:4).

Неговият дом. Моисей е сравнен с управител, поставен да отговаря за делата на неговия домакинството на господаря (вж. Бит. 15:2; Лука 12:42; 16:1, 2). Йосиф някога е служил в това качество в дома на Петефрий (Бит. 39:1–6). Настояникът е бил пазител на имуществото на господаря си и управител на домакинството. „Домът“, за който се говори тук, е избраният от Бога народ, чрез който Той е възнамерявал да осъществи плана на спасението. В древността този дом е бил еврейският народ, но сега е християнската църква (вж. том IV, стр. 26, 35).

Не е ясно дали местоимението „неговият“ се отнася до Моисей, неговия естествен предшественик, или до Бог, както може да се заключи от стих 4. Ако „негов“ се отнася до Моисей, „домът“, над който е назначен за надзорник, се разглежда от гледна точка на това, че е негов, за да го надзирава. Ако „негов“ се отнася до Бога, домът се разглежда от гледна точка на това, че е Божия собственост. За практически цели значението е едно и също и в двата случая. Изглежда вероятно последната част на стих 2 да се основава на Числа 12:7, където Бог провъзгласява Моисей за „верен“ над Своя „дом“.

3. Този човек. Тоест, „човекът Христос Исус“ (1 Тим. 2:5).

Считан за достоен. Или „считан за достоен“.

Слава. Гръцка дума *doxa* (виж върху Йоан 1:14; Рим. 3:23; 1 Кор. 11:7), тук означаваща „уважение“, или „чест“. Като строител на „дома“, Христос заслужаваше повече почит от „дома“ или от Моисей, който беше неин управител за известно време.

Доколкото. Тук фигурата се променя леко, но целта все още е да се възвеличи Христос.

За Христос се мисли в старозаветната Му роля като строител на дома.

Този, Който е съградил. Тоест, Христос. Сравни гл. 11:10.

Повече почит. Великолепната структура предизвиква похвала от онези, които я гледат.

то. Но още по-голяма чест принадлежи на архитекта, който го е замислил, и на строителя, който го е издигнал.

4. Бог. В стих 3 строителят на дома е Христос; тук се казва, че е Бог (вж. Йоан 1:1, Йоан 1:14).

5. Наистина. Първата част на стих 5 повтаря последната част на стих 2, за да възстанови образа на Христос и Моисей като управители, всеки над съответния си „дом“. Тази фигура е прекъсната в стихове 3, 4, където Христос е посочен в старозаветната Си роля като строител на дома, над който Моисей е бил управител. В новозаветни времена Христос става управител на дома.

Беше верен. Целта на възвеличаването на Христос не е да се омаловажи Моисей. Съвсем не! Моисей е похвален като напълно „верен“. В известна степен, превъзходството на Христос над Моисей се състои във факта, че макар Христос по-късно да става управител на „дома“, Той всъщност е бил неин строител и собственик по времето, когато Моисей е служил като управител над него.

Слуга. Гръцки *therapōn*, „[личен] придружител“, „слуга-спътник“. *Therapōn* описва слуга, който предоставя по-висш и по-личен вид услуга от двата

този на дулоса (виж върху Рим. 1:1) или диакона (виж върху Марк. 9:35). Тук, използвано за Моисей, терапон отразява високото уважение, което евреите са имали към великия законодател. Колкото и велик да беше, той въпреки това беше само „слуга-спътник“ на Христос в осъществяването на Божиите цели на земята. Но каква по-висша чест можеше да отдаде Небето на някой човек?

За свидетелство. Верният живот и служба на Моисей свидетелстват за верността на Христос, когато Той дойде да служи на земята, както Моисей е служил (вижте стихове 1-3). Всъщност цялата церемониална система, установена от Моисей под Божието ръководство, е била „за свидетелство на нещата, които е трябвало да се говорят по-късно“, „свидетелство“ за служението на Христос като „Апостол и Първосвещеник на нашата изповед“ (ст. 1). Вижте Второзаконие 18:15.

Тези неща. Тоест, животът и мисията на Христос на земята и Неговото служение като първосвещеник на небето горе.

6. Христос като син. Христос е по-велик от Моисей, както „синът“ е по-велик от „слугата“ (Евр. 3:5; вж. Гал. 4:1). Моисей се оказва „верен“ като „слуга“, а Христос като „син“. Вижте Мат. 21:34–37; вж. Бит. 15:2–4; вижте върху Евр. 1:5; 5:8. Относно Христос като Божий Син вижте върху Лука 1:35; Йоан 1:14.

Неговият собствен дом. Вижте върху стих 2; вж. гл. 10:21.

Чий дом сме ние? „Домът“, над който Моисей е имал надзор, е бил „домът“ на Израел (вж. гл. 8:8). „Домът“, над който Христос сега председателства, е християнската църква (Еф. 2:19–22; 1 Петрово 2:5).

Дръжте се здраво. Вижте върху Мат. 24:13; Евр. 10:35, 36; вж. Откр. 3:11.

Увереност. Гръцки *parrēsia*, „дързост“, „кураж“, „увереност“ (виж върху Деяния 4:13; вж. Евр. 10:19, 35). Тази „увереност“ се състои в убеждението в сърцето на християнина за сигурността на нещата, в които се е научил да вярва относно Христос. Привилегия на вярващия е да се радва на благословената увереност за настоящото приемане от Бога (вижте върху 1 Йоан 5:10–12). Той съхранява в сърцето си „залога на Духа“ (вижте върху 2 Кор. 1:22) и има „съдържанието“ на нещата, на които се надява (вижте върху Евр. 11:1).

Радост. Гръцки *kauchēta*, „хвалене“, „ликуване“, „гордост“. Свързаният глагол, *kauchaomai*, се предава по различен начин като „радвам се“, „на слава“, „хваля се“ и т.н. (вижте Рим. 5:2). Сравнете „славата“ (*kauchaomai*), която Павел прие в кръста на Христос (Гал. 6:14). Християнинът трябва да се гордее много с християнската надежда и да се радва заради нея.

Надежда. Вижте върху Рим. 5:2–5; 8:24; Еф. 1:18. Християнската надежда е съсредоточена върху „Апостола и Първосвещеника на нашата изповед“, в „славното явяване на великия Бог и нашия Спасител Исус Христос“, във „възкресението на мъртвите“ и във вечния живот (Евр. 3:1; Тит 2:13; 3:7; Фил. 3:11; 1 Кор. 15:12–23). Християните имат основателна причина да бъдат най-веселият, изпълнен с надежда и оптимизъм народ на земята.

Твърди докрай. Могат да се цитират важни текстови доказателства (вж. стр. 10) за пропускането на тези думи, въпреки че доказателствата като цяло са в полза на тяхното запазване. Същият израз е напълно потвърден в стих 14. Вижте върху Матей 24:13; Откр. 2:10.

7. Следователно. Тоест, с оглед на казаното в стихове 1–6 относно Христос като „Апостолът и Първосвещеникът на нашата изповед“ (ст. 1) и на нашата „увереност“ и „надежда“ в Него (ст. 6).

Светият Дух казва. Признание се отдава на Светия Дух като посредник в общуването между Бога и човека (вж. върху 2 Петрово 1:21), особено по отношение на Псалом 95, от който е взет цитатът в Евр. 3:7-11, и на Давид като свръхестествено вдъхновен, когато е написал псалма (вж. Евр. 4:7).

Днес. Вижте Пс. 95:7. „Днес“, за което говори Давид, е неговото собствено време, но, Воден от вдъхновение, авторът на Посланието до евреите заявява, че истината, посочена тук, важи със същата сила и в новозаветните времена (вижте том IV, стр. 37; вижте върху Втор. 18:15). Светият Дух ни носи същото послание и днес (вижте върху Евр. 4:7-9). От поколение на поколение се разпространява същият милостив призив, призоваващ хората да намерят „покой“ на душата си в Христос. Скоро милостта вече няма да се моли и денят на спасението ще приключи.

Мисълта, изразена в гл. 3:7-11, се повтаря отново и отново в гл. 3 и 4 и формира основата на представения тук аргумент. Заключение, извлечено от аргумента, е, че „за Божия народ остава почивка“ (гл. 4:9) и че ние трябва „затова да пристъпваме с дръзновение към престола на благодатта, за да получим милост и да намерим благодат, която да ни помага благовременно“ (ст. 16).

Трябва да се отбележи, че аргументът в гл. 3 и 4 започва с представянето на Христос като „Апостол и Първосвещеник на нашата изповед“ (гл. 3:1) и завършва с призив да дойдем при Него с вяра, с пълната увереност, че Той може и ще ни осигури помощта, от която се нуждаем (гл. 4:14-16). Обърнете внимание как изразите „дръжте здраво увереността“ (гл. 3:6), „дръжте здраво нашата изповед“ (гл. 4:14), „пристъпвайте смело към престола на благодатта“ (ст. 16) свързват линията на разсъждение.

Ако. Гръцки , „ако“, „когато“, „всеки път“. Свободният избор на човека да приеме или отхвърли Божият милостив призив е изложен тук с ясен, недвусмислен език. Бог не е предопределил някои хора да приемат, а други – да отхвърлят Неговата милост (вижте върху Йоан 3:17-20; Ефесяни 1:4-6).

Чуйте гласа му. Очевидно се подразбира нещо повече от просто слушане с уши. Позоваването е на ефективно слушане, т.е. слушане, което води до подходящи действия. Сравни с Мат. 7:24-27; Откр. 1:3.

8. Не закоравявайте сърцата си. Тоест, не отхвърляйте и не пренебрегвайте милостивия призив на Божия глас (ст. 7). За коментар относно закоравяването на сърцето вижте Изх. 4:21; Рим. 9:18.

Провокация. Буквално „бунт“, „бунт“. Тук се има предвид по-специално бунтът в Кадис-варни (виж Числа 14:1-35), макар че, както подсказва Евр. 3:9, това може да се отнася и по общ начин за различните случаи, когато хората са се разбунтували преди кризата в Кадис (виж Числа 14:22). Там хората отказали да влязат в „останалата част“ на Ханаан (виж върху Евр. 4:11) и в резултат на това почти цялото възрастно поколение било забранено да влезе в Обетованата земя (Числа 14:22-35).

Изкушение. Буквално „изпитание“, тук не „изкушение“ в смисъла, в който думата се използва често днес (вижте на стих 9). „Денят на изкушението“ се отнася до същото събитие като думата „бунт“ и обяснява естеството на бунта. Израел е подлагал Бога на изпитание многократно (вижте Изх. 17:2, 7; Числа 14:22).

Пустинята. Кадес се е намирал в пустинята Цин (Числа 20:1; 27:14).

9. Бащите ви ме изкушиха. Или „бащите ви ме изпитаха“ или „бащите ви ме подложиха на изпитание“. Чрез непрестанни оплаквания и бунтовнически действия Израел изпита Божието търпение до краен предел. Неговото безкрайно търпение с древния Израел може да бъде източник на надежда за онези, които може би са се отклонили много в наше време, макар че никога не е извинение за налагането на

на Божията милост и дълготърпение (виж Рим. 6:1, 15). „По милостите на Господа ние не сме изтребени“ (Плач. 3:22; вж. Изх. 34:6, 7).

Многократните случаи на бунт срещу властта и ръководството на Господа бяха неизбежният продукт на „злото сърце“ на Израел, проявяващо „неверие“ (вижте на Евреи 3:12, 19).

Чрез египетските язви, чрез преминаването на Червено море, чрез манната, чрез водата от скалата, чрез избавлението от огнените змии и по много други начини Бог демонстрира на Своя народ могъщата Си мъдрост и сила. Отново и отново Бог допускаше обстоятелства, които щяха да научат Неговия народ да Му се доверява и да следва Неговите инструкции.

Но Израел се оказа „коравовратен народ“ (Изх. 32:9), бавен в ученето. Този извратен дух продължи почти до самия край на 40-те години скитане из пустинята (виж Числа 20:5).

Не е наша работа да осъждаме еврейския народ за многобройните му грешки. По-скоро трябва да се поучим от тъжните преживявания, през които са преминали поради покварата на сърцето си, и да избягваме да правим същите грешки, които са правили те (1 Кор. 10:5–12).

Изпита ме. Или „изпита ме“.

Видях моите дела. Тоест, станах свидетел на многобройни случаи на божествено провидение, което би трябвало да е достатъчно, за да ги доведе до преживяване на съвършена увереност в Божията мъдрост и сила. Имаше многократни случаи, когато, по справедливост, Бог можеше да ги изостави да следват собствените си извратени пътища. Но, по милост, Той продължи търпеливо да ги търпи.

Четиридесет години. Точно 40 години са изминали между Пасхата, празнувана по времето на изходът от Египет и Пасхата, празнувана няколко дни след преминаването на Йордан (виж том I, стр. 187).

10. Наскърбен. Или „раздразнен“, „провокиран“, „разгневен“. На човешки език (ст. 9–11)

Бог заявява пълната безполезност на по-нататъшните опити да се спечели доверието и сътрудничеството на поколението роби, които Той беше освободил от египетско робство. Като група, макар и не непременно като отделни личности, тяхното благодатно време приключи в Кадес-варни. Събитията убедително доказаха, че характерът им, като група, е непоклатим и не може да се промени, и нищо не може да се спечели от по-дълго търпение към тях.

Това поколение. Тоест, възрастното население над 20-годишна възраст, което беше дошло от Египет (Числа 14:29, 35).

Винаги. Многократно, когато са били подлагани на изпитание, израилтяните не са успели да упражняват вяра в божественото провидение (вижте Числа 14:22).

Грешно гр. рlапаб, „скитам се“, „заблудвам се“ (вж. Мат. 18:12).

В сърцата си Израел отказа да разбере волята и провидението на Бог и да следва Неговото ръководство. Отказът беше умишлен и преднамерен и продължи въпреки всички доказателства, които Бог беше предоставил. Сравнете Осия 4:6.

Не познаваха пътищата си. Те приемаха провиденческите дарове на Бог в пустинята за даденост, като нещо, което им се полага, и изобщо не успяха да оценят Неговата възвишена цел да ги призове от Египет и да ги направи народ (виж том IV, стр. 26–30). Те не осъзнаваха, че Бог е замислил преживяванията им в пустинята за тяхно добро, за да ги научи да Му се доверяват и да Му сътрудничат и по този начин да ги подготви за завладяването на Обетованата земя.

11. Гняв. Гръцко *orgē* (виж върху Рим. 1:18; 2:8). За коментар относно „гняв“ или „гняв“, на Бога вижте в 4 Царе 13:3.

Те няма да влязат. Бог беше обещал на Авраам, че потомците му ще се завърнат към Ханаан „в четвъртото поколение“ (Битие 15:16). Единствената Му цел при извеждането на еврейския народ от Египет е била да ги въведе в земята, която им е обещал. Но когато, в пълна порочност, те отказаха да научат уроците, които трябваше да научат, преди Той да може да ги отведе в Ханаан, Бог в крайна сметка нямаше друг избор, освен да ги изостави на произвола на съдбата. Би било безполезно за Него да им даде владение на Обетованата земя, защото въз основа на поведението им в пустинята, те щяха да осуетят самата цел, която Той имаше, като им даде тази земя. Бог беше търпелив дълго с хората и нямаше какво повече да направи за тях. Сравнете Божието обещание да им даде „покой“ (Исх. 33:14) с Неговото „нарушение на обещанието“ при Кадис (Чис. 14:34).

Почивка. Гръцки *katapausis*, „[установена] почивка“, „[място за] почивка“. Основната концепция на *katapausis* е прекратяване на труд или друга дейност, заедно със състоянието на бездействие, което следва прекратяването. *Katapausis* се появява общо осем пъти в гл. 3 и 4 (гл. 3:11, 18; 4:1, 3 [два пъти], 5, 10, 11), а свързаният с него глагол *katapauiō* три пъти (гл. 4:4, 8, 10 [„е престанал“]). Във всеки случай *katapausis* е определено, уточняващо конкретна „почивка“, Божията „почивка“. Когато *katapausis* се появява в LXX, това обикновено е преводът на еврейската дума *menucha*, „място за почивка“, „почивка“, от *nuach*, „да се установя“, „да остана [на място]“, „да си почивам“, тоест след предишна дейност. В LXX *katapausis* се използва за постоянното местопребиваване на ковчега в Ханаан, след скитанията през пустинята (Числа 10:36), и за наследството на Израел в Ханаан, след 430-те години пребиваване (Второзаконие 12:9). Свързаният глагол *katapauiō* обикновено е преводът на еврейската дума *nuach* или *shabbath*, като и двете означават „да си почивам“. В Бит. 2:2, 3; Исх. 34:21; 31:17 *katapauiō* се използва пет пъти за съботната „почивка“. Подобно на *katapausis*, *katapauiō* представлява прекратяване на всякакъв вид дейност и може да включва и „почивката“, която следва прекратяването. Вижте за Евр. 4:9.

Внимателното внимание към четирите различни приложения на думите *katapausis* и *katapauiō* е от съществено значение за разбирането на аргумента, изложен в глави 3 и 4:

1. В гл. 3:11, 18; 4:3, 5 се говори за обещаното буквално завладяване на земята на Ханаан от поколението на израилтяните, които са били освободени от Египет. Обещанието не е било изпълнено поради бунта в Кадис-варни (вж. гл. 3:7–11). Фактът, че следващото поколение е влязло в този аспект на „почивка“, е очевиден от пасажи като Втор. 3:18, 20; Исус Навин 21:44; 23:1.

2. Очевидно е обаче, че влизането на Израел в буквалния Ханаан е само един аспект от „почивката“, която Бог е приготвил за Своя народ. След като те са били установени в Обетованата земя, Той е възнамерявал да ги квалифицира, като народ, да бъдат Неговите избрани посланици на спасение за света (вижте том IV, стр. 26–30). Но векове по-късно, по времето на Давид, те не са влезли в този аспект на Божията „почивка“ (Евр. 4:7, 8); всъщност, те никога не са влезли в нея (вижте том IV, стр. 30–34). През цялата си история Израел многократно е правил по същество същата грешка, каквато е направил поколението, чието благоприятно време, като група, е приключило в Кадис. Така Бог най-накрая им е попречил, като народ, някога да влязат в Неговата духовна „почивка“, както преди е попречил на поколението в Кадис да влезе буквално.

Ханаан (том IV, стр. 33). Те загубиха ролята си на избран народ (вижте върху Матей 21:43).

Божията подновена покана по времето на Давид да влезем в този духовен аспект на Неговата „Почивката“ е доказателство, че провалът на Израел да направи това по времето на Исус Навин и след това, не е – по времето на Давид – отменил Неговата цел за Израел като нация. Освен това, подновяването на поканата по времето на Давид е доказателство, че Исус Навин не е дал на Израел духовната „почивка“ (гл. 4:8).

3. В гл. 4:4 (вижте коментара там) Божията почивка на седмия ден от седмицата на сътворението се използва в илюстративен смисъл за „почивката“, в която Бог би искал християните да влязат.

4. В гл. 4:1, 3, 10, 11 καταπαύω и καταπαύσις се отнасят до почивката на християнина от делата на греха и от опитите да спечели спасение чрез собствените си заслуги. Сравнете личната покана на Христос: „Дойдете при Мене всички, които се трудите и сте обременени, и аз ще ви успокоя“ (вж. върху Мат. 11:28).

Линията на разсъждение в глави 3 и 4, която се фокусира върху думата „почивка“, е по същество следната:

1. Първоначално Бог е възнамерявал Моисей да поведе Израел в ханаанската „почивка“, но Нито Моисей, нито поколението, което напусна Египет, влязоха в Ханаан.
2. Исус Навин обаче поведе следващото поколение в Ханаан, но поради тяхното неверие Той не можеше да ги въведе в Божията духовна „покой“.
3. В дните на Давид Бог поднови поканата да влезем в Неговата духовна „почивка“ (виж том IV, стр. 31). Но по времето на Новия завет е било очевидно, че Израел като нация не е влязъл в Божията „почивка“.
4. Въпреки това, Божията покана и обещание не бяха отпаднали по подразбиране, защото когато Бог определя определена цел, Той в крайна сметка ще я постигне въпреки човешките неуспехи (виж гл. 4:3, 4).
5. Съответно, тъй като Божият народ все още не е влязъл в Неговата „почивка“, сигурно е, че „остава... почивка за Божия народ“ (гл. 4:9).
6. Ако християните „пристъпват смело към престола на благодатта“ (гл. 4:16), където Христос служители като „Апостол и Първосвещеник на нашата изповед“ (гл. 3:1; вж. гл. 4:14, 15), те ще намерят Някой, Който може „да бъде докоснат от чувството“ на техните „немощи“ (гл. 4:15) и ще „получат милост и ще намерят благодат, за да помогнат във време на нужда“ (ст. 16). Правейки това, те ще влязат в Божията духовна „покой“, „покоя“ на душата, който Той е осигурил за покаяните се грешници. По този начин, обяснява авторът, преживяването, в което Израел не е успял да влезе през минали векове, става привилегия на искрения християнин днес (гл. 3:13, 15).
7. „И тъй, нека се боим, да не би, като ни е оставено обещанието да влезем в Неговата почивка, някой от вас да се окаже неуспешен. ... И така, нека се трудим да влезем в тази почивка, за да не падне някой по същия пример на неверие“ (гл. 4:1, 11). Вярата е ключът към влизането в Божията „почивка“ (гл. 4:2; вж. гл. 3:18, 19; 4:6; 11) и ние трябва да „внимаваме“, да не би да има в нас „зло сърце на неверие“ (гл. 3:12).

Под левитското свещенство мъжете е трябвало да извършват определени „дела“, предназначени да помогнат те разбират и оценяват плана на спасението в Христос Исус. Но под служението на Христос като първосвещеник, мъжете трябва да отиват директно при Христос, без посредничеството на човешки свещеник. Те трябва да намерят „покой“ в Христос, без „делата“, изисквани от церемониалната система или която и да е друга система. В глави 3 и 4 авторът умолява своите еврейски християнски братя да прекратят тези безполезни „дела“ и да влязат в „покоя“ на

проста вяра в изкупителните заслуги и служението на нашия велик Първосвещеник на небето. Сравнете Иса. 30:15; Джер. 6:16; Мат. 11:29 часа.

12. Внимавайте. Или „пазете се“, „пазете се“, „обмислете“, буквално „вижте“, „гледайте“. Тези До когото е адресирано посланието, и всички християни, които го четат, трябва да обърнат най-сериозно внимание на опита на древен Израел, за да избегнат грешката, която са допуснали те.

Братя. Вижте стих 1.

Зло сърце на неверие. Това винаги е било коренът на трудностите във връзката на човека с Бога. Така беше с Израел в пустинята, а по-късно и в Ханаанската земя. Същата тази трудност пречи на номиналните християни днес да влязат в преживяването на „покой“, което е възможно чрез истинска вяра в Христос Исус. Липсата на вяра на Израел е в рязък контраст с верността на Моисей и Христос (ст. 1, 2).

Заминаващ. Гръцки *aphistēmi*, „да си тръгна“, „да се оттегля“, „да замина“, буквално, „да „отстъпи от.““ Думата ни „отстъпничество“ произлиза от сродната съществителна форма *apostasia*, която е преведена в Деяния 21:21 като „да изоставя“ и във 2 Сол. 2:3 като „отпадане“ (вижте коментарите там). Християните са предупредени тук да внимават да не отстъпят в сърцата си „от живия Бог“, докато поддържат формите на религията. Преживяванията, през които е преминал древен Израел, „им се случиха за пример“ или „като поуки“ (1 Кор. 10:11) и „бяха записани за наше поучение“ (RSV).

Християните, които, след като си спомнят за упоритостта на древен Израел, се смятат за по-висши, ще направят добре, ако се вслушат в наставлението: „Който мисли, че стои, нека внимава да не падне“ (1 Кор. 10:12; вж. стихове 1–10).

Жив Бог. Да се отделиш от Източника на живота е все едно да умреш.

13. Увещавайте се един друг всеки ден. Или „продължавайте да се увещавате [или „насърчавате“] един друг ден след ден“. Сравнете с Деяния 16:15; 1 Кор. 1:10.

Докато се нарича „Днес“. Тоест, докато трае денят на благодатното време и докато все още се отправя милостивата покана за влизане в Божиата „почивка“.

Закоравял. Вижте върху Изх. 4:21; вж. Евр. 3:8.

Измама. Или „заблуда“, „измама“. Мъжете са примамени в грях, защото той изглежда привлекателен и желателен. Именно когато Ева „видя“, че това, за което Бог я беше предупредил да не яде, изглежда „добро“, „приятно“ и желателно (вижте Бит. 3:6), тя прекрачи границата, която разделя праведността от греха. Искреният християнин ще постъпи добре, ако внимава, когато нещо, за което Бог е предупредил, започне да изглежда привлекателно и желателно.

Когато това, което Бог е казал, че е погрешно, започне да изглежда наред, християнинът може да знае, че стои на омагьосаната земя на Сатана, където нещата изглеждат противоположни на това, което са в действителност.

14. Са направени. По-скоро „са станали“.

Участници в Христос. Или „съучастници в Христос“. Християнинът споделя победата и характера на своя благословен Господ и може да участва в ползите и благословиите, на които може да се радва в резултат на великата жертва на Христос на кръста и Неговото служение като първосвещеник в горните дворове. Единението с Христос тук и сега е ценно преживяване (вижте върху Галатяни.) 2:20). Това е „почивката“, в която трябва да влезем.

Ако държим. Вижте върху Мат. 24:13; Евр. 10:35, 36.

Началото. След известно време ярката вяра, която съпътства истинското обръщане във вярата, може да потъмнее, а топлото сърце може да охладнее. Щастлив е християнинът, който запазва първоначалната си вяра и пламенност ненамалени през целия си живот. Вижте на стих 6.

Увереност. Гръцка дума *hypostasis* (виж на гл. 1:3), различна от тази, преведена като „увереност“ в гл. 3:6 (виж коментара там). Да държиш увереността си твърда докрай е обратното на закоравяването на сърцето (вж. ст. 8, 15).

Твърд. Гръцки *bebaios*, думата, преведена като „твърд“ в стих 6.

Докрай. Вижте Мат. 24:13; Откр. 2:10. Предупрежденията в книгата Евреи първоначално са били адресирани до вярващите евреи от апостолската църква и посланията на книгата са имали основното си приложение към тази група (виж стр. 387, 389). В църквата от апостолски времена е било общоприето вярването, че обещаното завръщане на Господа няма да се забави дълго (виж Допълнителна бележка към Рим. 13), но вече са минали около 30 или повече години, откакто Христос се е възнесъл на небето (виж том VI, стр. 106) и все още нямало признаци за Неговото непосредствено идване. Това, което тогава несъмнено е изглеждало като дълго и неочаквано забавяне, може би е заварило вярата на някои в отслабване и може би увещанието да бъдем „твърди докрай“ е било предназначено специално за тази колеблива група. Ясната представа за делото на Христос като наш велик първосвещеник в горните дворове би осигурила солидна основа за тяхната вяра, като им даде възможност да бъдат „участници в Христа“ (Евр. 3:14). Те трябва да разбират, че предстои да се извърши едно велико дело, както за тях самите, така и за другите. Може да има забавяне в завръщането на Исус, но тяхна привилегия беше да влязат в Божията „почивка“ сега (вижте стихове 7–11) чрез вяра (вижте стих 12). Предупреждението, дадено тук на апостолската църква, е особено подходящо за църквата днес.

15. Докато се казва, християнинът трябва да остане „непоколебим“ през целия велик ден на земята. спасение — „докато се казва: Днес“.

Днес. За коментар върху стих 15 вижте стихове 7, 8. За акцент цитатът от Пс. 95 тук се повтаря отчасти.

16. Някои. Тоест, онези, които се разбунтуваха в Кадис-варни (вижте стихове 8–11). Това е подценяване, защото почти всички, които бяха освободени от Египет, бяха замесени във бунта и загинаха в пустинята. Гръцкият текст на първата част на стих 16 обаче може да се преведе като „Кой... се разбунтува?“ На гръцки стих 16 очевидно е паралелен по конструкция със стихове 17, 18, което предполага, че трябва да се преведе и като въпрос.

Когато бяха чули. Или „въпреки че бяха чули“, тоест, въпреки че знаеха по-добре.

Провокирай. Тоест, бунтувай се (виж на стих 8).

Макар и не всички. По-скоро „Наистина не беше ли всичко...?“ Първият риторичен въпрос е отговорен от втори. Въпросът предполага, че всички, които излязоха от Египет, са се разбунтували. В общ смисъл това е било вярно, макар че е имало някои изключения (виж Числа 26:65; вж. Исус Навин 17:4; 22:13, 31, 32; Числа 25:7).

Чрез Моисей. Тоест, под ръководството на Моисей.

17. Опечален. Вижте стих 10.

Четиридесет години. Вижте стих 9.

Тези, които бяха съгрешили. Тоест, онези, които постоянно се бунтуваха (вижте стихове 8–10).

Трупове. Или „тела“.

Пустинята. Вижте стих 8.

18. Закле се. Вижте Числа 14:22–35.

Да не влязат в Неговата почивка. Вижте стих 11.

Онези, които не вярваха. Или „онези, които бяха непокорни“.

19. И така, виждаме. Авторът завършва линията на мислене, въведена с цитата, започнат в стих 7.

Те не можеха да влязат. Поколениято на израилтяните, чийто бунт достигна кулминацията си в Кадес-варни, беше лишено от достъп до Обетованата земя поради фундаментален и фатален недостатък, а не поради произволно действие от страна на Бог или защото Моисей не беше успял да осигури силно и способно ръководство. Моисей беше „верен в целия си дом“ (ст. 2, 5) и следователно не можеше да бъде обвинен в отговорност за техния провал. Липсата им на вяра, демонстрирана чрез непослушанието им, направи невъзможно влизането им.

Неверие. „Неверието“ на хората се откроява в рязък и тъжен контраст с верността на Мойсей. Ако хората бяха повече като него, може би щяха да влязат.

Подобно на Моисей, Христос също е „верен“ и не може да бъде държан отговорен за неуспеха на някои християни да влязат в обещаната „покой“ на душата (виж ст. 11). Това е урокът, който авторът извлича от опита на древен Израел (виж гл. 4:1).

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

5, 6 ПП 480

7, 8 АН 358; СТ 419; SC 34; 5Т 216

11 1Т 281

12 CSW 30; PP 294; SC 108; SR 126; TM 355; 1Т 377; 2Т 656; 5Т 72, 234, 701

12-141Т 429

12-168Т 115

13 КОЛОНКА 44

14 AA 242, 518; СТ 183; Ev 360; GW 128, 262, 269, 307; ML 313; PK 595; 6Т 60, 250;

7С 108; 8С 11, 297; 9С 29

15 АН 358; СТ 419; SC 34; 5Т 216

19 Ев 696; ГК 458

ГЛАВА 4

1 Почивката на християните се постига чрез вяра. 12 Силата на Божието слово. 14 Чрез нашия първосвещеник Исус, Божия Син, подвластен на немощи, но не на грях, 16 ние трябва и можем да отиваме смело към престола на благодатта.

1. Затова нека се боим. Същото предупреждение е отразено в 1 Кор. 10:1-12. Изглежда Несъзнавайки собствената си сериозна опасност, християните може да са склонни да гледат критично на безразличието на поколенията евреи, които не успяха да влязат в Ханаан, и на по-късните поколения, които не успяха да влязат в духовната „почивка“, която Бог беше планирал за Израел като нация (вижте върху Евр. 3:11). Започвайки с гл. 4:1, авторът продължава да прилага урока от историята на Израел в пустинята към опита на християнската църква в апостолско време. По принцип християните днес са в същата опасност и се нуждаят от същото напътствие за вяра.

Оставено обещание. Обещанието за влизане в Божията „почивка“ не е било оттеглено в резултат на многократните грешки на Израел. Обещанието остава валидно и се повтаря на всяко следващо поколение.

Неговата почивка. Вижте гл. 3:11.

Вие. По-конкретно, християнските евреи, до които е било адресирано посланието. Разбира се, същото важи и за всички християни.

Не се справяйте. Тоест, проваляйте се, както древният Израел не е успял да влезе в обещаната от Бога „почивка“.

2. Евангелие. Буквално „блага новина“ (вижте върху Марк 1:1). Твърдението може да бъде преведено като, „ние бяхме евангелизирани, както и те.“ В старозаветните времена евангелието е било „проповядвано“ чрез символи и церемонии, чрез жертвоприношения и ритуали, но то е било същото евангелие, което по-скоро е било провъзгласено от Христос (вижте върху Евр. 1:1, 2).

Проповядваното слово. Буквално „словото на чутото“ или „чутото слово“.

Не им е от полза. Освен ако „проповядваното слово“ не срещне вяра от страна на слушателят, това не може да му бъде от полза (виж върху Матей 7:24–27). Ефективността на личното послание на Христос, когато е бил тук на земята, също е била ограничена от възприемчивостта на Неговите слушатели. За Назарет се казва, че „не извърши там много чудеса поради неверието им“ (Матей 13:58). Действието на този принцип е ясно илюстрирано в притчата за сеяча (виж върху Матей 13:3).

Вяра. Вижте гл. 3:12; 11:1.

3. Ние, които сме повярвали. Тоест, ние, християните, което означава особено обърнатите във вярата Евреи в апостолската църква.

Влизайте. Или „влизате“. Поканата е все още валидна; освен това, някои приемат поканата и влизат в Божията „почивка“ чрез вяра.

Почивка. Буквално „почивката“, което означава същата „почивка“, към която се отнася вече е направено в гл. 3:11, 18; 4:1 (вижте върху гл. 3:11). „Почивката“, в която християните, включително обърнатите във вярата евреи, влизат, е същата духовна „почивка“, в която Бог е поканил древния Израел да влезе – „почивката“ на душата, която идва с пълното предаване на Христос и с интегрирането на живота във вечната цел на Бога (вж. Ис. 30:15; Джер. 6:16; Мат. 11:29).

Както той каза. Авторът току-що потвърди, че един по един християнските вярващи влизат в същата духовна „почивка“, в която Бог някога е възнамерявал да влезе древен Израел, но от която те, като нация, сега са били изключени. Започвайки от тази точка и продължавайки през стих 8, той излага доказателствата, на които основава заключението си – заключение, шокиращо за необърнатите евреи и може би загадка за много, ако не и за повечето обърнати евреи. В стих 9 той завършва тази линия на разсъждение, като потвърждава валидността на основната си предпоставка, а именно, че достъпът до Божията „почивка“ сега е чрез християнската вяра, както преди е бил чрез юдаизма.

Аргументацията в стихове 3–8 може да се обобщи по следния начин: 1. Бог се е заклел, че буквалният Израел няма да влезе в Неговата „почивка“.

2. Въпреки това, Божиите „дела“ – тук Неговата цел за човечеството – бяха „завършени“

[„завършен“] от основаването на света.“ В началото Бог беше решил хората да влязат в Неговата „почивка“.

По този начин, Божията клетва, която забранява на древния Израел да влезе в обещаната „почивка“, може да изглежда на пръв поглед в противоречие с Неговата първоначална цел.

Означава ли клетвата, че Бог е отменил първоначалния Си план? Или Той преследва цел, докато не я постигне?

3. За да докаже, че Бог постига Своите цели, авторът посочва (ст. 4) „делата“ на

сътворение. Бог е започнал да създава този свят; Той е завършил Своите „дела“ на сътворението; Неговата почивка на седмия ден свидетелства за завършено сътворение. Обърнете внимание на думите „завършен“ и „завършил“ в Битие 2:1–3 и акцента върху завършеността.

4. В Евр. 4:5 се повтаря Божията клетва, че древният Израел няма да влезе в Неговата „почивка“.

и поставено в съпоставка с мисълта от стих 4, че Бог постига това, което е възнамерявал да направи, както е илюстрирано от завършеното дело на сътворението.

5. Завършеното творение, засвидетелствано от Божията почивка на седмия ден от седмицата на сътворението, е доказателство за неизменността на Божиите цели. Това е основната предпоставка на Павел. Неговата второстепенна предпоставка е фактът, че Бог е предопределил Неговият избран народ да влезе в Неговата „почивка“, но че „онези, на които първоначално е било проповядвано, не са влезли поради неверие“. Това го довежда до заключението, че „остава някои да влязат в нея“ (ст. 6).
6. Като допълнително доказателство за валидността на своето заключение, авторът отново посочва, в стих 7, думите от Псалм 95, според които провалът на по-ранните поколения нито е променил първоначалната Божия цел, нито е оттеглил първоначалната покана. Сравнете многократните покани за големия пир (вижте Лука 14:16–24).
7. В стих 8 той прави по-нататъшното заключение от наблюдението в стих 7, че споменаването от Бог на „друг ден“ по времето на Давид е доказателство, че въпреки че Исус Навин наистина е дал на Израел „покой“ в буквалната земя Ханаан (вижте гл. 3:11), той определено не ги е въвел в духовната „покой“, на която Бог е възнамерявал да се радват.
8. От цялата линия на аргументация, изложена в стихове 3–8, авторът заключава със сигурност, че „за Божия народ остава почивка“ (ст. 9).

Както се заклек. Гръцкият текст тук е идентичен с този от гл. 3:11, преведен „така се заклек“.

Гняв. Вижте гл. 3:11.

Ако влязат. Гръцкият текст е идентичен с този от гл. 3:11, преведен по-точно „няма да влязат“.

Почивка. Вижте гл. 3:11.

Въпреки че. Връзката между двете твърдения, свързани по този начин, може да бъде свободно преведено по следния начин: „Въпреки факта, че Неговите планове за този свят бяха определени в началото на времето, Бог отмени тържественото Си обещание към Израел за „почивка“ в Обетованата земя.“ Тук се приема, че Бог не се променя и че ще осъществи планове Си докрай (вижте том IV, стр. 34; Малахия 3:6). На пръв поглед непроменливостта на Бога и отмяната на Неговото обещание към Израел изглеждат в конфликт. Авторът предполага, че едното изглежда несъвместимо с другото. Разрешението на тази привидна дилема е изложено в Евр. 4:4–8. Отговорът е, че непроменливостта на Божията цел не е била засегната от отмяната на Неговото обещание към Израел. Заключението е посочено в стих 6: „затова остава някои да влязат в нея“ и в стих 9: „затова остава почивка за Божия народ“. Разрешението на дилемата доказва това, което вече беше посочено в стихове 1–3, че Бог е „проповядвал“ „обещанието... за влизане в Неговата почивка“, посочена в стих 2 като „евангелието“, на християните, както преди е правил на буквалния Израел, и че вярващите християни наистина влизат в истинската, духовна „почивка“ на Бог.

Дела. Тук не става дума за „делата“ на природния свят, а за Божията цел и план за човека, които са възникнали при сътворението. С други думи, „делата“ на сътворението тук се разбират като включващи Божията цел при сътворението на тази земя и Неговия план за постигане на тази цел. Всъщност материалните „дела“ на сътворението всъщност са били второстепенни спрямо безкрайната цел, за която са били предназначени да допринесат. В стих 4 се говори конкретно за материалните „дела“ на седмицата на сътворението.

Завършени. Буквално „станаха“, „създадох се“, което означава, че те са били „завършени“ или „привършени“ по това време и следователно не са били обект на бъдещи промени. Материалният свят, такъв какъвто е излязъл от ръцете на Създателя, е бил съвършен, завършен

продукт (Битие 1:31). По същия начин физическите и биологичните закони, които управляват природния свят, също са били „завършени“, т.е. не са били подложени на периодични модификации или промени. Например, гравитацията все още действа както в началото. И законът на генетиката, чрез който всяко растение и всяко животно се размножава според вида си (виж върху Бит. 1:12), никога не е бил отменен или изменен. Силата на аргумента в Евр. 4:3, 4 е, че първоначалната Божия цел тази земя да бъде „почивка“ или „обиталище“ (виж върху гл. 3:11) на раса от праведни и щастливи същества, е била неразделна част от седмицата на сътворението. Навлизането на греха в света не е обезсилило тази благотворна цел, доколкото планът на спасението е осигурил средство, чрез което първоначалната цел все пак може да бъде постигната, въпреки греха.

Тъй като това е така, фактът, че „евангелието“ (ст. 2) не е „полезно“ за древния Израел (ст. 2) и че в резултат на това Бог е отменил обещанието Си към тях, не би могъл да промени Неговата основна цел „някои трябва да влязат в него“ (ст. 6).

Основаването на света. Тоест, сътворението.

4. На определено място. Цитатът е от Бит. 2:2.

Почивах си. Гръцко *kataraub*, „да спра“, „да престана“, „да си почина“. Подобно на свързаното съществително

katarausis, глаголът *kataraub* означава прекратяване на труд или друга дейност, заедно със състоянието или условието за бездействие, което следва прекратяването (вижте гл. 3:11). Еквивалентната еврейска дума,

shabath, преведена като „починал“ в Бит. 2:2 (вижте коментара там) -

цитираният тук пасаж от Писанието буквално означава „да се спре“ от труд или дейност.

Следователно, *катапауо* и *шабат* включват както прекратяване на предишна дейност, така и състояние на бездействие, което следва прекратяването. И двата аспекта на значението са верни за Божията „почивка“ в този първи съботен ден; Той престана да твори и след това продължи в състояние на бездействие, що се отнася до по-нататъшното творение. „Дела“ на творението бяха завършени във всяко отношение и в този първи съботен ден, който Той направи паметник на творението, Бог започна Своята „почивка“ от създаването на тази земя. Що се отнася до нашия свят, Бог никога повече не е възобновявал делото на творение, установено тогава, нито е отменял или изменял законите, установени тогава, за да управляват природния свят. Авторът на Посланието до евреите тук фокусира вниманието върху творението – включително материалния свят, законите, които го управляват, човека и Божията цел за него и за света – като завършен акт, който не подлежи на по-късна ревизия.

Тогава акцентът тук е върху прекратяването на по-нататъшна творческа дейност от страна на Бог.

Съботната седмица на сътворението беше и първият пълен ден от живота на Адам.

Преживяванията му през този ден бяха предвкушване на вечната „почивка“, която го очакваше, ако остане лоялен към Бога. Нашето спазване на седмия ден от седмицата като събота свидетелства за нашата вяра в истинския Бог като Създател на всички неща и е видим израз на тази вяра. Това свидетелства и за нашето желание да живеем в хармония с Неговата велика вечна цел за този свят – имплицитна в създаването на този свят и на човека да живее в него –

и с Неговата цел за нас като отделни личности. Вижте Изх. 20:8; Ез. 20:12, 20; Ис. 58:13.

Тъй като първоначалната цел на Бог за този свят – Неговата „почивка“ – остава непроменена, седмият ден, събота, денят на „почивка“, който Той е установил, за да бъде паметник на сътворението и по този начин напомняне за Неговата цел при сътворението на света, също остава непроменен. Спазването на седмия ден, събота, по този начин свидетелства не само за вярата в Бог като Създател на всички неща, но и за вярата в Неговата сила да преобрази живота и да подготви мъжете и жените за влизане в онази вечна „почивка“, която Той първоначално е предназначил за жителите на тази земя. По този начин съботата свидетелства както за съзиданието, така и за освещаването.

сила Божия и спазването му е признание на вярата в Неговата сила да създава и пресъздава или осветчава индивидуалния живот.

Седмият ден. Вижте върху Бит. 2:1–3.

Всичките му дела. В Бит. 2:2 се говори за създадените „дела“ на природния свят като

описано в предходната глава.

5. На това място. Тоест, в Пс. 95:11.

Отново. Твърдението е цитирано тук за трети път (вж. гл. 3:11; 4:3). Целият аргумент в гл. 3:7 до 4:10 се върти около оттеглянето на Божията покана да влезем в Неговата „почивка“. Тук цитатът от Пс. 95:11 е поставен в съпоставка с този от Бит. 2:2 (в Евр. 4:4), като обяснява значението на препратката в стихове 3, 4 към Божията „почивка“ на седмия ден от седмицата на сътворението. Авторът е въвел тази препратка към „завършените“ Божии „дела“ (вижте на стих 3) и към факта, че Той „си почина“ (ст. 4), за да докаже, че оттеглянето на обещанието Му към древния Израел не е било абсолютно. С други думи, обещанието не е било оттеглено напълно от всички хора, а само от онези, които „не влязоха поради неверие“ (ст. 6).

Почивка. Вижте гл. 3:11; вж. гл. 4:4.

6. Виждайки следователно. Или „тъй като следователно“. Стих 6 посочва заключението, което трябва да се направи от аргумента на стихове 3–5.

Остава. Или „оставаше“, тоест обещанието за влизане в Божията „почивка“ остава валидно дори след като е било оттеглено от древен Израел.

Че някои трябва да влязат. Буквално „за да влязат други“. Въпреки порочността на онези, които „не можах да влязат поради неверие“ (гл. 3:19), първоначалният Божи план тази земя да бъде населена от раса от праведни, щастливи същества в крайна сметка ще успее. Но тези, които го направят, първо трябва да влязат, чрез вяра, в Неговата духовна „покой“, покоя на душата от греха и от собствените й усилия за спасение. Именно за „покоя“ на душата се говори тук (вижте гл. 3:11).

В това. Тоест, в „покоя“ на душата.

Те, на които. Вижте на стих 2.

Първо проповядван. Тоест, първото провъзгласяване на евангелската покана, спомената в стих 2.

Не влязоха. Поколениято на израилтяните, което напусна Египет, „не влязоха“ в буквалната Обещана земя, а тези, които влязоха в буквалния Ханаан, никога, като народ, не влязоха в духовната „почивка“, която Бог им е предназначил (вижте на гл. 3:11; вижте том IV, стр. 30–34).

Поради неверие. Вижте гл. 3:19.

7. Отново. В стихове 7, 8 авторът добавя още един аргумент, за да докаже твърдението си, че „почивка“ остава за Божия народ.

Той. Тоест, Бог, говорещ на Израел чрез слугата Си Давид.

Ограничава. Буквално „назначен“, „поставен“.

Определен ден. Тоест, Бог е определил царуването на Давид като друго подходящо и уместно време, когато Израел може да влезе в Неговата „почивка“ (виж том IV, стр. 31). На гръцки е ясно, че „днес“ е „определеният ден“, за който се говори.

В Давид. Тоест, в един от псалмите на Давид – 95-ият (вижте върху Евр. 3:7, 8).

Сравнете с Рим. 11:2.

След толкова дълго време. На гръцки е ясно, че това се отнася до думата „казване“. Това не е част от цитата от Пс. 95:7, 8. Ерата на Давид е била „толкова дълго време“ след ерата на Исус Навин – около три века.

Както е казано. По-скоро „както е било казано“, тоест в гл. 3:7, 15.

Днес. За коментар върху цитата вижте гл. 3:7. Божието обещание за влизане в Неговата духовна „почивка“, първоначално отправено към Израел, когато излязоха от Египет, остана валидно векове след като беше дадено за първи път. Въпреки че е било пренебрегвано или отхвърляно от следващите поколения оттогава, то все още остава валидно по времето на Давид. Освен това, Божията поканата към народа на Израел в дните на Давид доказва (гл. 4:8), че Исус Навин не е въвел Израел в духовната „почивка“, която Бог е предназначил за тях като народ (вижте гл. 3:7).

„Денят“ на спасението е бил дълъг ден. Той започна, когато Адам падна, и ще завърши с края на човешкото благодатно време. Грешниците са дали на Бога изобилие от причини да прекрати „деня“ на благодатта (вж. PP 92; DA 37). Но Бог е „милостив и благодатен, дълготърпелив и изобилстващ с благост“ (Изм. 34:6); Той „не иска да погине някой, но всички да дойдат до покаяние“ (2 Петрово 3:9).

8. Защото, ако. От факта, посочен в стих 7, относно подновяването на поканата за влизане в Божията „почивка“ по времето на Давид, се прави заключението, че Исус Навин не е дал на Израел „почивка“. В противен случай, ако Израел беше влязъл в духовната „почивка“, която Бог е предназначил за тях като народ, по времето на Исус Навин, Той нямаше да повтори поканата Си към този народ по времето на Давид, векове по-късно.

Исус. Тоест, Исус Навин. Английското име Исус е транслитерация на гръцкото, което от своя страна е транслитерация на еврейския еквивалент на Исус Навин (виж върху Матей 1:1).

Беше им дал почивка. Исус Навин наистина даде на Израел буквална „почивка“ в Ханаан, тоест, той ги поведе към успешно завладяване и заселване на значителни части от земята (виж том II, стр. 43, 44). Но той не ги въведе в духовната „почивка“, която Бог е предвидил за тях, защото те не бяха склонни (виж гл. 3:11).

След това. Тоест, след дните на Исус Навин, в дните на Давид.

Изречени. Тоест, думите от Пс. 95:7–11.

Друг ден. Тоест, „денят“ на Давид, както става ясно от стих 7 (вижте коментара там). Фактът, че в дните на Давид и Соломон, Израел е бил в пълно владение на Ханаанската земя, ясно показва, че „почивката“, за която се говори тук, не е била буквалното владение на Ханаан, а славната роля, която Бог е отредил за народа (вижте том IV, стр. 26–30).

9. Остава, прочее. Вижте стих 6. Стих 9 формулира заключението, вече споменато в стих 6, извлечено от линията на аргументацията, започната в стих 3, за да се докажат твърденията от стихове 1, 3. Тази линия на аргументация може да бъде изложена накратко, както следва:

1. Както първоначално е било дадено на древния Израел, Божията обещана „почивка“ включвала: (а) постоянно заселване в Ханаанската земя, (б) трансформация на характера, която би направила нацията подходящ представител на принципите на Божието царство и (в) ролята да бъде избраният от Бога инструмент за спасението на света (вижте том IV, стр. 26–30; вижте на гл. 3:11).
2. Поколениято, на което първоначално е било дадено обещанието за „почивка“, не е успяло да влезе в земята Ханаанска поради неверие (вижте на гл. 3:19).
3. Исус Навин наистина поведе следващото поколение в обещаната земя (виж гл. 3:11), но тъй като те бяха духовно коравовратни, той не можа да ги поведе в духовната „покой“, която Бог възнамеряваше да намерят там (виж гл. 4:7, 8).

4. Същото обещание е било повторено и в дните на Давид (ст. 7). Това е доказателство, че по това време Израел не е влязъл в духовната „почивка“, а също и че невъзможността им да го направят в дните на Моисей и Исус Навин не е обезсилила първоначалното обещание.
5. Крайното постигане на Божиите цели е сигурно, въпреки провала на следващите поколения (вижте стихове 3, 4).
6. Искрената молба на автора към Божия народ от апостолско време да „влязат в тази почивка“ (ст. 11, 16) е допълнително доказателство, че поканата е останала валидна и че Божият народ, като група, не е влязъл наистина в тази „почивка“ дори в апостолско време.
7. Съответно, обещанието за Божията духовна „почивка“ и поканата за влизане в нея остават валидни (ст. 6, 9) и християните трябва „затова да се трудят да влязат в тази почивка“ (ст. 11).

Трябва да се отбележи, че „почивката“, която останала в християнските времена, била духовната „почивка“, първоначално обещана на буквалния Израел (вижте стих 3). Очевидно е, че това, което остава, трябва да е било там от самото начало.

Почивка. Гръцки sabbatismos, „почивка [от предишна дейност]“, „прекръпяване [от предишна дейност]“, по-късно „спазване на съботата“, от глагола sabbatizō, „да почивам“, „да престана“, „да пазя съботата“. Sabbatismos се появява никъде другаде нито в Библията, нито в древната литература до II и III век, с евентуалното изключение на едно-единствено срещане в Плутарх Моралия 166A. Следователно някои са заключили, че авторът на Посланието към евреите е измислил думата, докато е писал този пасаж (вижте Moulton and Milligan, Vocabulary of the Greek New Testament).

Sabbatismos и sabbatizō са гръцки преводи на еврейското съществително shabbath и

Свързаният с него глагол shabath, съответно, и значението на последния може да се очаква да хвърлят светлина върху значението на първия. Шабат се среща 101 пъти в Стария завет, където обикновено означава „събота“ - седмият ден от седмицата - или „седмица“, период от седем дни, отбелязани с последователни съботи. Използва се и за съботната година (Лев. 25:6; 26:34, 43; 2 Лет. 36:21). Глаголът shabath се среща 70 пъти, 7 пъти по отношение на съботната почивка и 63 пъти по отношение на други видове почивка. За примери на последната употреба вижте Бит. 8:22; Исус Навин 5:12; Неем. 6:3; Плач Господен 5:14; Ис. 14:4; 24:8; 33:8. Коренното значение на глагола shabath е „да престана“, „да почивам“. Думата понякога обозначава седмичната съботна почивка.

Но съществителното шабат, производно от шабат, обикновено обозначава седмичната съботна почивка, както и времевия интервал, обозначен с последователни съботи, седмицата (Лев. 23:15) и съботните години (гл. 26:35; и др.). Може да се отбележи също, че шабат, което е просто шабат с окончание -он, се използва за Деня на умилостивението (Лев. 16:31; 23:32), за съботната година (Лев. 25:4, 5), за Празника на тръбите (Лев. 23:24) и за първия и последния ден от Празника на шатрите (Лев. 23:39) - както и за седмия ден, събота.

Думата „сабатизо“ се използва седем пъти в LXX, веднъж за буквалния седми ден, събота (Исх. 16:30), веднъж за други съботи (Лев. 23:32) и пет пъти за почивката на земята през съботната година (Лев. 26:34, 35; 2 Лет. 36:21). В LXX на Исх. 16:30; Лев. 23:32; 26:34, 35 sabbatizō произлиза от еврейската дума „шабат“. Съответно, основната идея, изразена от „сабатизо“ в LXX, е тази за почивка или прекръпяване на труд или други дейности.

дейност. Следователно, употребата на свързаните гръцки и еврейски думи предполага, че съществителното sabbatismos може да означава или буквалната съботна „почивка“, или просто „почивка“ или „прекръстване“ в по-общ смисъл. По този начин, лингвистическото изследване на думата sabbatismos в Евр. 4:9 оставя неясно дали тук се говори за седмичната съботна „почивка“, или просто за „почивка“ или „прекръстване“ в общ смисъл. Само контекстът може да реши въпроса.

Авторът на Посланието към евреите изглежда използва katapousis и sabbatismos горе-долу като синоними:

1. Тъй като Исус Навин не можа да доведе Израел до духовна „почивка“ (катапаузис, стих 8), sabbatismos (ст. 9) остава за християните. Последователността изглежда изисква това, което остава, да бъде същото, каквото е било там в началото. Тъй като Исус Навин не е довел буквалния Израел до духовна „почивка“, няма да има причина християнинът да спазва съботата.
2. От стихове 1 и 6 става ясно, че това, което остава за Божия народ в новозаветните времена, е катапауза; в стих 9 се казва, че остава сабатизмоз . Да се заяви, че това, което остава за „Божия народ“, е седмичната събота, означава да се заяви, че това, към което Исус Навин не успя да въведе Израел, е седмичната събота.
3. Фактът, че в LXX, Библията на църквата в Новия завет, katarauō (Бит. 2:2, 3); Изх. 20:11) и sabbatizō (Изх. 16:30; Лев. 23:32) се използват взаимозаменяемо, за да обозначат седмия ден, съботата, би изключил предположението, че авторът на Посланието до евреите е възнамерявал да направи разграничение между съществителните форми на тези думи в Евр. 3; 4.
Може да се отбележи освен това, че евреите по времето на Павел, независимо дали са били християни или нехристияни, са били педантични в спазването на четвъртата заповед. Разбира се, пишейки до евреите, авторът на „Евреи“ не би сметнал за необходимо да им доказва че пазенето на съботата „престоява“. Ако заключението на разширения аргумент, започващ с гл. 3:7, е, че пазенето на съботата остава за Божия народ, изглежда, че авторът на Посланието до евреите е виновен за нелогично нарушение, защото заключението не следва логически от аргумента. Нямахме да има смисъл в толкова усилените усилия да се убедят евреите да правят това, което вече правеха – да спазват седмия ден, съботата.
Освен това, в апостолски времена седмият ден, съботата, е бил спазван от всички християни, както юдеи, така и езичници, и всеки аргумент, доказващ валидността на съботата в тези ранни християнски времена, би бил безсмислен. Освен това може да се отбележи, че разделът от книгата Евреи, състоящ се от глави 3 и 4, започва с покана да „размислим за Апостола и Първосвещеника, когото изповядваме, Христос Исус“ (гл. 3:1) и завършва с искрен призив да „дойдем смело“ пред Него, за да „придобием милост и да намерим благодат, която да ни помага във време на нужда“ (гл. 4:16). Каква връзка може да има един продължителен аргумент, предназначен да докаже, че спазването на съботата остава задължение за християнската църква, с декларираната тема на глави 3 и 4 – служението на Христос като наш велик Първосвещеник в небесното светилище – е наистина неясно.

„Почивката, за която се говори тук, е почивката на благодатта“ (Допълнителни материали на EGW върху Евр. 4:9; вж. GC 253). Това е „истинската почивка на вярата“ (МВ 1).

Влизаме в Божията „почивка“, когато „размишляваме“ върху Исус (гл. 3:1) и слушаме гласа Му (гл. 3:7, 15; 4:7), когато упражняваме вяра в Него (гл. 4:2, 3), когато престанем да полагаме собствени усилия да спечелим спасение (ст. 10), когато „държим здраво изповядването си“ (ст. 14) и когато се приближаваме до престола на благодатта (ст. 16). Тези, които биха влезли в това

опитът им трябва да се пазят от „зло сърце на неверие“ (гл. 3:12), от закоравяване на сърцата си (гл. 3:8, 15; 4:7). Те трябва да се стремят да влязат в Божиата „почивка“ (гл. 4:11).

Тези, които влязат в Божиата „почивка“, ще „държат здраво“ своята „изповед“ (ст. 14). Те ще „пристъпват с дръзновение към престола на благодатта“, за да „получат милост и да намерят благодат за помощ във време на нужда“ (ст. 16).

Божи народ. Тоест, християни, които сега са Божият избран народ, също толкова истински, колкото са били буквалните израилтяни от древността в своето време (Исх. 19:5, 6; 1 Петрово 2:9, 10; вижте том IV, стр. 35, 36).

10. Този, който е влязъл. По-скоро „този, който е влязъл“, тоест, всеки един от „Божия народ“ (ст. 9). Гръцката конструкция ясно показва, че някои вече са влезли в Божиата „почивка“.

Почивка. Гръцко *katapausis* (виж върху гл. 3:11). Въпреки че думата за „почивка“ в гл. 4:10 е различна от тази в стих 9 (*sabbatismos*), контекстът ясно показва, че и двете се отнасят до едно и също нещо (виж върху ст. 9). „Почивката“, която остава (ст. 9), очевидно е „почивката“, в която влиза вярващият християнин от стих 10. Думата „защото“ в стих 10 прави стих 10 зависим от стих 9 и прави заключение, извлечено от него.

Той също. Тоест, в допълнение към или по същия начин като Бог.

Престана. Гръцко *katapauō*, същата дума, преведена като „почина“ в стих 4 и „дадено...“ „почивка“ в стих 8 (вижте върху гл. 3:11). Въпреки че преводът „е престанал“ замъглява връзката на направеното тук твърдение с други случаи, в които *katapauō* и *katapausis* се появяват в гл. 3 и 4, той въпреки това е по-подходящ за мисълта на стих 10, тъй като набляга на идеята за прекратяване на „делата“, а не на продължаващото състояние на „почивка“, което следва след прекратяването.

Неговите собствени дела. След като влезе в Божиите „почивки“, които се състоят от увереност в спасителната благодат на Исус Христос, християнинът по необходимост вече е „престанал“ да се опитва да стане праведен чрез собствените си дела. Авторът може също да има предвид „почивката“ на християнина от „делата“ на греха, дела, които са попречили на поколението израилтяни, избавени от Египет, да влязат в Обетованата земя, а на по-късните поколения – да влязат в Божиата духовна почивка (вижте гл. 3:8, 9; 4:8).

11. Нека се трудим. Или „нека бъдем ревностни“, „нека положим всички усилия“. Усърдни, Необходими са решителни усилия, за да се влезе в Божиата „почивка“.

Следователно, стихове 11–16 правят практическо приложение на принципа, установен от аргумента, изложен в гл. 3:7 до 4:10, че „почивка“ остава „за Божия народ“ (ст.

9). Това практическо приложение към християнския опит се състои от троен призив: (1) да се трудим да влезем в Божиата „покой“, гл. 4:11; (2) да „държим здраво изповядването си“, ст. 14; и (3) да „пристъпваме смело към престола на благодатта“, ст. 16. Този, който следва това напътствие, ще се радва на „покоя“ на душата, който Бог е предназначил всеки искрен християнин да изпита в този живот.

Почивка. Гръцко *katapausa* (виж на гл. 3:11).

Да не би. Този, който се стреми от все сърце „да влезе в тази почивка“, по този начин избягва капана на неверието, в което е изпаднал древен Израел.

Падение. Противоположното на влизане. Фактът, че древен Израел „падна в пустинята“ (гл. 3:17), предполага, че те са напуснали Египет с намерението да влязат в Обетованата земя. Когато човек не успее да достигне Божиата „почивка“, това означава, че той някога е възнамерявал да влезе в нея. Половини от сърцето християни са тези, които днес „падат по същия пример“

на неверието.“ Съвет по отношение на този проблем е даден в притчата за сеяча (вж. върху Матей 13:5-7).

Същият пример. Тоест, примерът с избора и съдбата на древния Израел, първо в Кадес-варни и по-късно, когато се заселили в Обетованата земя.

Неверие. Или „непокорство“ (вижте на гл. 3:19).

12. Защото. На пръв поглед може да изглежда, че стихове 12 и 13 нямат пряка връзка с тема на глави 3 и 4. Въпреки това, както показва думата „защото“, има тясна, логична връзка. Стихове 12 и 13 обясняват как да се избегне изпадането в неверие (ст. 11) и как да се спре от „собствените си дела“ (ст. 10), и излагат средствата, които Бог е осигурил, за да даде възможност на децата Си да влязат в Неговата „почивка“.

Слово. Гръцки логос (виж върху Йоан 1:1). В контекста „словото“, за което се говори тук, е „слово“, което е било „проповядвано“ както на древен Израел, така и на християните (Евр. 4:2), особено по отношение на поканата да се влезе в Божията „почивка“. Както става ясно от стих 2, това „слово“ е отъждествено с „евангелското“ послание. В разширен смисъл „словото“ от стих 12 може да се разглежда и като включващо всички писания на Свещения канон, доколкото цялата Библия е „словото“ Божие и излага „евангелието“ на Исус Христос.

Бързо. Тоест, „живо“. Необходима е жива и действена сила, за да се създаде в човека ново сърце. и да обнови правия дух в него (вж. Пс. 51:10). „Словото“ Божие е живо и дава живот. Така е било в делото на сътворението (Пс. 33:6, 9) и така е и при пресъздаването на Божия образ в душата на човека. Христос, въплътеното Слово, също има живот в Себе Си (Йоан 1:4, 12; 5:26). „Словото Божие“ е движещата сила в обръщането. Християнинът се „ражда отново... чрез словото Божие, което е живо и пребъдва довека“ (1 Петрово 1:23).

Мощен. Гръцки energēs, „ефективен“, „активен“, „могъщ“ (вж. 1 Кор. 12:6). Нашата дума „енергия“ произлиза от energēs. В Божието „слово“ има сила да преобрази грешниците в светии.

По-остро. Природата на тази острота е обяснена в останалата част на стих 12. „Словото“ Божие е живо, мощно и остро – напълно способно да изпълни Неговите благотворни цели за човечеството (виж Исая 46:10; 55:10, 11).

Двуостър меч. Вижте Еф. 6:17; вижте върху Откр. 1:16.

Разделянето. Гръцки merismos, „разделяне“, „отделяне“.

Душа и дух. Гръцки psuchē kai pneuma, тук „живот и дихание“. За psuchē вижте на Мат. 10:28, а за пневма вижте Лука 8:55. Това и изразът „стави и костен мозък“ са използвани преносно. Идеята за разделяне между „душа и дух“ и между „стави и костен мозък“ описва остротата на Божието „слово“. Стойността на образа се основава на идеята, че „животът“ и „дъхът“ са, поне на практика, неразделни.

Стави и костен мозък. Също така, вероятно на фигурата, практически неразделни.

Разпознаващ. Гръцки kritikos, „способен да разпознава“, „способен да преценява“, „способен да дискриминира“, т.е. притежаващ качеството на разпознаване или дискриминация. Английската дума „критик“ произлиза от kritikos. Чрез благоприятен отговор на впечатлението, направено върху съвестта от Божието „слово“, искреният християнин избягва да изпадне в „неверие“, спира от „собствените си дела“ и влиза в Божията „покой“ (ст. 6, 10, 11; вж. гл. 3:10, 12).

Мисли и намерения. Или „мисли и мотиви“, „мисли и намерения“ (RSV).

Като остро острие, разделящо „ставите“ от „мозъчния мозък“, ясните принципи на „Божие слово“ разграничават добри от зли мисли, правилни от грешни мотиви.

Сърце. Тоест, умът.

13. Нито едното, нито другото. Буквално „и“.

Същество. Гръцки ktisis, всяко „създадено нещо“, т.е., представляващо само по себе си цялост (виж Рим. 8:19), тук, без съмнение, човекът от стих 12, чиито мисли и мотиви са били съдени от Божието „слово“. Хората са способни да съдят само въз основа на думите и делата на човека, но Божието „слово“ се връща назад към думите и делата на човека до мястото, откъдето произлизат, и съди човека въз основа на това, което се случва в ума. „Човек гледа на външния вид, а Господ гледа на сърцето“ (1 Царе 16:7).

Неявно пред Него. Или „скрито пред Него“. Никой човек не може да скрие мислите си и мотиви от Бога. Колкото и да се опитва, никой човек не може да избяга от Бога (вж. Пс. 139:7–10).

Всички неща. Тоест, мислите и мотивите на всяко „създание“ или човек.

Гол и открит. Или „разкрит и изложен“. Нищо не може да бъде скрито от Бога.

Този, с когото имаме работа. Буквално „с когото за нас е разплатата“, тоест, пред когото трябва да дадем отчет за себе си. Осъзнаването, че той трябва да даде отчет за думите и делата си пред такъв пронизателен Съдия, може да отрезви и най-безчувствените грешници; със сигурност би трябвало да накара изповядващия се християнин да обърне най-старателно внимание на мислите и мотивите си. Сравнете Рим. 14:10–12; 2 Кор. 5:10.

14. Тогава. Тоест, с оглед на факта, че „Божие слово“ разпознава естеството на мислите и мотивите на човека и че нищо, което ни засяга, не е скрито от Бога (ст. 12, 13), и по-специално защото имаме разбиращ и състрадателен „първосвещеник“, който е преживял същите проблеми, с които ние трябва да се сблъскаме (гл. 2:17; 4:15).

Първосвещеник. Вижте гл. 2:17. Христос като наш велик Първосвещеник е темата на книгата. от Евреи (виж стр. 390). След като представиха Христос в тази роля (гл. 3:1), гл. 3 и 4 развиват концепцията за нашата нужда от Неговото служение в небесните дворове и за преживяването на „покой“ на душата, което идва, когато се възползваме от него. Глави от 5 до 10 се занимават с различни аспекти на Неговото служение от наше име. Християнската система за спасение чрез вяра намира своя център в личността на Христос като наш велик Първосвещеник.

Преминал в. Буквално „преминал през“, несъмнено означаващ през атмосферния и звездните небеса. Вижте Деяния 1:9; вж. върху Бит. 1:8.

Исус. Вижте Матей 1:1.

Божият Син. Вижте Лука 1:35; Йоан 1:14; 3:16.

Дръж здраво. Гръцки krateō, „да хванеш“, „да се вкопчиш здраво в нещо“, като за живота си.

Христос е достоен за нашата пълна вяра и доверие и ние не бива да позволяваме на нищо да застане между нас и Него (вижте върху Рим. 8:38, 39). Виж върху Мат. 24:13; Евр. 10:35, 36.

Нашата професия. Вижте гл. 3:1.

15. Бъди докоснат. Гръцки sumpatheō, „съчувствам“, буквално „изживявам заедно с“. След като чрез човешката Си природа е преживял слабостите, които са общи за човека – макар и без най-малкия порок на греха – Христос е напълно съпричастен към проблемите и трудностите, пред които трябва да се изправи искреният християнин. Всъщност, една от целите на въплъщението е била Божеството да може да се доближи толкова близо до човечеството, че да изпита самото

същите проблеми и немощи, които са нашата обща участ. По този начин Христос се квалифицира да стане наш Първосвещеник и да ни представлява пред Отца.

Немощи. Или „слабости“. Отрицателната форма, в която е изразено твърдението. го прави дори по-впечатляващо, отколкото би било едно положително твърдение.

Всички точки. Тоест, всеки вид изкушение. За коментар относно някои от аспектите, в които Исус е бил изкушаван, вижте Матей 4:1–11; вж. ДА 687–694. По някакъв мистериозен начин, който не можем да разберем, нашият Господ е изпитал пълната тежест на всяко възможно изкушение, което „князът на този свят“ (Йоан 12:31) би могъл да Му наложи, но без по никакъв начин, дори с мисъл, да отговори на някое от тях (виж Йоан 14:30). Сатана не намери нищо в Исус, което да отговори на неговите хитрости (виж ДА 123). Вижте Евреи 2:18.

Такива, каквито сме. Във всяко отношение, с изключение на греха, Той стана едно с нас (вижте том V, стр. 918; вижте върху Фил. 2:6–8).

Без грех. В това се крие непостижимата тайна на съвършения живот на нашия Спасител. За първи път човешката природа беше доведена до победа над естествената си склонност към грех и благодарение на победата на Христос над греха и ние можем да триумфираме над него (вижте върху Рим. 8:1–4). В Него можем да бъдем „повече от победители“ (Рим. 8:37), защото Бог „ни дава победата чрез нашия Господ Исус Христос“ (1 Кор. 15:57), както над греха, така и над неговата награда – смъртта (вижте върху Галат. 2:20).

16. Нека, прочее. Стих 16 заявява практическото заключение на цялата линия на мисли, представена в гл. 3 и 4. Божията „почивка“ на благодат остава за Божия народ (ст. 9); „затова нека пристъпваме с дръзновение към престола на благодатта“.

Смело. Гръцко *parresia*, преведено като „увереност“ в гл. 3:6 (виж коментара там; вж. гл. 10:35). Идваме смело, не защото Бог ни е длъжен, а защото Бог щедро предлага Своята благодат на всички, които я търсят.

Престол на благодатта. Тоест, престол, характеризиращ се с качеството на благодатта (вижте Рим. 3:24; 1 Кор. 1:3). Вместо напразни, трудоемки опити да се спечели спасение чрез стриктно спазване на изискванията на правната система на юдаизма или, впрочем, на която и да е система за праведност чрез дела, християнинът има привилегиите на свободен достъп до благодатта на любящ Отец.

Получете милост. Тоест, осигурете си прошка за греховете (вижте върху 1 Йоан 1:9). Пред престола на съда всички ще намерят строга справедливост, неомекотена от милост. Единствената надежда на грешника е Божията милост, предлагана, докато трае благодатното време.

Благодат. Гръцки *charis* (виж върху Йоан 1:14; Рим. 1:7; 3:24; 1 Кор. 1:3).

Да помогнем във време на нужда. Тоест, във време на изкушение. Нуждаем се от благодат, за да издържим трудности и страдания, и от благодат, за да преодолеем изкушението. Този, който си направи навик да идва ежедневно до престола на благодатта за нов източник на Божията милост и благодат, влиза в „покоя“ на душата, който Бог е осигурил за всеки искрен вярващ.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

3-то издание, стр. 130; стр. 115

7 КОЛ 281; FE 335, 367

9 EW 31; ML 358; 1T 155

9, 10 ДА 207; 4C 247

10–12EW 25

11 5T 701

12 AA 562; Ev 148, 151, 236, 336, 698; GW 267, 383; TM 144; 2T 560; 7T 155; 8T 55
315; 9T 143, 239
12, 13 CH 412; LS 322; TM 463; 3T 82; 4T 469, 583, 590; 5T 147
13 Изд. 225; MB 67, 100; ML 10; PK 252; PP 217, 721; 1T 163, 468; 4T 646; 5T 485; 8T
272
14–16 DA 166; SR 155; TM 20, 355
15 CH 528; DA 24, 329, 389; Ед 78; FE 106, 276; GC 416; GW 266; MH 71, 164, 249,
424; ML 292, 300; MM 19; MYP 165; SC 37, 93; Те 120; TM 187, 391; 1T 391; 1T 391;
2T 201, 313, 438, 509; 3T 371; 4T 86, 294; 5T 346, 347, 422, 426, 639, 649; 8T 209,
287; 9T 68
15, 16 GK 347; 2C 509
16 GK 518; 7T 42

ГЛАВА 5

2

1 Властта и почитта на свещенството на нашия Спасител. 11 Небрежността в познаването им е
порицана.

1. Първосвещеник. Основните квалификации за длъжността на първосвещеник са посочени тук
изложени (ст. 1–4), за да покажат, че Христос притежава тези качества (ст. 5–10).

Взет измежду човеците. Този израз определя термина „първосвещеник“. Авторът тук обсъжда
човешки първосвещеници. По-късно (ст. 5–10) той ще обсъди Христос като първосвещеник.

Ръкоположен. Гръцки *kathisetēmi*, „назначавам“, „поставям начело“. Назначението е от Бога
(виж стих 4).

За мъжете. Или „в полза на мъжете“. Службата на първосвещениците беше в полза на
мъжете, като посредници между тях и Бога.

Неща, отнасящи се до Бога. Вижте гл. 2:17.

Може да предложи. Това несъмнено е била най-значимата функция на първосвещеническата
служба.

Дарове. Гръцка дума *dōra*, в LXX, обозначаваща конкретно „месни приноси“ (евр.
минхот, егз. минха, виж в Лев. 2:1), въпреки че в Бит. 4:4 думата се използва за приноса на Авел.

Жертвоприношения. Гръцката дума *thusiai* в LXX обикновено означава кървави жертвоприношения, макар и не
без изключение. В Бит. 4:5 думата „тусиай“ се използва за безкръвното приношение на Каин.

Съмнително е, че трябва да се търси някаква разлика между „дора“ и „тусиай“. Двата термина
вероятно се използват заедно като обща фраза, обозначаваща целия кръг от приношения и жертви,
включени в еврейската церемониална система.

За грехове. Даровете и жертвите бяха свързани с греховете на хората. Церемониалната
система беше предназначена да научи хората на Божието отвращение от греха и Неговия план за
справяне с него.

2. Който може. Буквално „да може“. Основата на неговите способности е неговата собствена крехка човечност.

²Никол, Ф. Д. (1978). Коментар на Библията на адвентистите от седмия ден: Светата Библия с
екзегетични и обяснителни коментари. Серия с коментарни справки (Евр. 2:1).
Вашингтон, окръг Колумбия: Асоциация на издателствата „Ревю енд Хералд“.

Имай състрадание. Гръцки metriopatheō, „да умеряваш чувствата си“, „да се отнасяш нежно с“, „да се чувстваш нежно към“.

Невежият. Гръцки agnoeō, „да не знаеш“, „да не разбираш“, „да бъдеш невеж“, „да вършиш зло“, „да грешиш в невежество“. Последното значение изглежда особено подходящо тук. С онези, които грешат поради невежество, трябва да се отнасят внимателно, доколкото прегрешението им не е умишлено. Те се нуждаят от просветление и насърчение. Те са несъзнателни нарушители и не бива да бъдат класирани с онези, които извършват същите прегрешения с пълното знание за злото на своето поведение.

Които са отклонени от пътя. По-скоро „онези, които са подведени“ или „онези, които са мамени“.

Обзет от немощ. Първосвещеникът беше подвластен на същите страсти като неговия народ бяха. Неговото лично, експериментално познание за слабостите и изкушенията на плътта го е довело до съчувствено разбиране на слабостите и неуспехите на другите и го е квалифицирало да дава съвети и помощ на онези, които са в изкушение. Сравни с гл. 2:17; 4:15.

3. Поради тази причина. Или „поради това“, т.е. поради факта, че той самият той беше обзет от немощ. Той имаше същите склонности към грях, както и неговият народ, а древната церемониална система изискваше от него да принесе жертва за личните си грехове.

Трябва. Гръцки orheîō, „да бъде задължен“. Задължението се основаваше на изискванията на церемониалния закон (виж Лев. 16:6; вж. гл. 4:3). Фактът, че от първосвещеника се изискваше да принесе жертви за собствените си грехове, го караше да проявява състрадание към хората. Как би могъл да обвинява другите, когато самият той е извършил същите, или може би по-лоши, грехове? Той трябваше да запази смирено отношение и да се отнася с дълбоко състрадание към онези, които са се провалили. Когато човек обмисля собствените си слабости, е малко вероятно да осъжда другите безмилостно. Сравни Гал. 6:1.

За хората. Вероятно става дума за Деня на изкуплението, когато първосвещеникът извършва „умилостивение за израилтяните“ (Левит 16:34).

За себе си. Вижте по-горе под „трябва“.

4. Почит. Гръцки timē „чест“, „уважение“, „почетно място“, „длъжност“. Тук „длъжност“ или „почетно място“ биха били подходящи значения. Длъжността на първосвещеник е била почетна позиция.

Призван от Бога. Длъжността на първосвещеника беше по божествено назначение. Бог беше този, който избра Аарон за поста (Изм. 28:1). Наследяването в семейството на Аарон също вероятно е било наредено от Бог, както се подразбира в разглеждания текст. В хода на историята на Израел много свещеници са заемали длъжността, които са били недостойни за позицията си, но авторът тук не се занимава с това. Целта му е да изложи божественото назначение като съществена квалификация за истинското първосвещенство, за да покаже, че Христос е отговарял на това, както и на други изисквания (Евр. 5:5–10).

5. Така и Христос. Стихове 5–10 показват, че Христос отговаря на изискванията за първосвещенство, посочени в стихове 1–4. Те са: (1) първосвещеникът трябва да споделя човешката природа (ст. 1–3); (2) той трябва да бъде назначен от Бога (ст. 4).

Не прослави себе си. Христос не пое почитта на длъжността първосвещеник без покана. Бог беше, Който Го назначи. Сравни Йоан 8:54.

Ти си Мой Син. Вижте гл. 1:5. Цитатът е даден тук, за да докаже, че Христовото възвишената позиция е била по назначение от Неговия Отец. Вижте Деяния 13:32, 33.

6. Той. Тоест, Бог, говорещият в стих 5.

Ти си свещеник. Цитат от Пс. 110:4, тук цитиран като доказателство, че Бог е поставил Сина Си за свещеник. Свещенството на Христос е обсъдено подробно в следващите глави (Евр. 7–10).

Завинаги. За разлика от земните първосвещеници, които поради смъртта си заемали длъжността за ограничени периоди.

Ред. Гръцко taxis, „фиксирана последователност“, „ред“, „позиция“, „естество“, „качество“, „пост“, „ранг“. Тук определенията „фиксирана приемственост“ или „ред“ не изглеждат подходящи, тъй като Мелхиседек не е имал линия на наследници. За предпочитане са определения като „качество“ или „природа“, „начин“. Пасажът може да бъде преведен като „според природата на Мелхиседек“. В Пс. 110:4 еврейската дума за „ред“ е дибра, което означава „начин“. Това подкрепя идеята, че приемствеността не е целта на сравнението тук.

Мелхиседек. Транслитерация на гр. Мелхиседек, което от своя страна е от евр.

Малки-седек. Изписването „Мелхиседек“ (Битие 14:18) е транслитерация на еврейската дума.

За самоличността на Мелхиседек вижте в Евр. 7:2.

7. Кой. Тоест, Христос (виж на стих 5). Граматическата конструкция е донякъде сложна. Главният глагол на изречението е „научил се“ (ст. 8), а главната мисъл е, че Христос се е научил на послушание.

Дните на плътта Му. Тоест, периодът на земния Му живот (вижте Йоан 1:14).

Когато той е принесъл жертва. Тоест, чрез принасяне на жертва или, в принасянето на жертва. Идеята за пасажът е, че като отправяше молитвите и молбите си и като беше чул, Исус се научи на послушание. Послушанието беше научено чрез тези преживявания, а не чрез следването им.

Молитви. Гръцки deēseis, „прошения“, „молби“, „молби“, от глагола deomai, „да искам“, „да моля за услуга“.

Молитви. Гръцки hiketēriai, използва се за маслинови клонки, държани в ръцете на молещи се, от който обичай произлиза думата, която обозначава самите искрени молби.

Силен плач и сълзи. Това изглежда се отнася особено до преживяването в Гетсиманската градина. Въпреки че евангелските писатели не споменават сълзи във връзка с преживяната там агония, те лесно могат да се представят. Някои смятат, че авторът има предвид и преживяването на кръста. Вижте Матей 26:36–44; 27:46; Марк 14:32–41; 15:34; Лука 22:39–44; 23:46.

Може да спаси. Фактът, че Отец е могъл да спаси Сина от смърт, е направил изпитанието толкова по-голямо. Човечността на Божия Син се сви пред ужаса на раздялата с Отца. Въпреки че беше готов да премине сам през дълбоките води, Той се молеше усърдно да бъде освободен от пиенето на чашата, ако имаше друг начин. Но нямаше друг начин и затова Той я изпи.

От смъртта. Буквално „от смъртта“, което може да означава, че Христос ще преживее смърт, но Бог ще Го спаси от нея, тоест ще Го възкреси.

Беше чуто. Това твърдение предизвиква известни затруднения, поради факта, че Христос не беше спасен от смъртта; и въпреки това се твърди, че Христос „беше чул“. Ако фразата „от смъртта“ се разбира както е обяснено по-горе, пасажът не представлява трудност.

Ако „от смърт“ се разбира като означаващо, че Христос няма да преживее смърт, тогава е уместно следното обяснение: Текстът не казва, че Христос е поискал да бъде спасен от смъртта, а че се е молил на Този, Който е способен да Го спаси от смъртта; и разказите в синоптичните евангелия ясно посочват, че Христос се е молил „ако е възможно, часът да Го отмине“ (Марк 14:35). В Матей е цитиран да се моли: „Отче Мой, ако не може да Ме отмине тази чаша, без да я пия, да бъде Твоята воля“ (Мат.

26:42). Тези твърдения могат да бъдат разбрани само в светлината на желанието на Христос да бъде пощаден от смъртта, ако това беше възможно и в съответствие с Божията воля.

Ако Христос в молитвата Си категорично беше поискал да бъде спасен от смърт, тогава трябва да се признае, че молбата Му беше отхвърлена. Но Христос не поиска това. Когато добави думите на подчинение: „Да бъде Твоята воля“, Той разчисти пътя за Отца да постъпи както Той смята за най-добро и се закле да приеме Неговото решение. Тъй като Христовата воля беше и волята на Отца, каквото и да реши Той, щеше да бъде и Христово решение. По този начин Христос беше чул и по този начин се чува всяка молитва, която се възнася към Бога в подчинение на Неговата воля.

Нека никой християнин не мисли, че молитвата му не е чула. Всяка искрена молитва е чула, дори и да не е отговорена благоприятно. „Не“ е толкова категоричен отговор, колкото и „Да“; макар че често отговорът не е нито „Да“, нито „Не“, а „Чакай“. Подчинението на Божията воля е великата тайна на ефективната молитва.

В това, че се страхуваше. Гр. *apo tēs eulabeias*, „от благочестието си“, т.е. заради благочестието си или от тревогата си. Коментаторите са разделени по въпроса дали *eulabeia* трябва да се разглежда като благоговееен страх или като обикновен страх и тревога. Ако е обикновен страх, пасажът би означавал „той беше чул [т.е. избавен] от тревогата си“. Библийската употреба на *eulabeia* и свързаните с нея форми обаче е в полза на определението „благочестие“ или „благоговееен страх“.

Например, *eulabeia* е преведена като „благочестив страх“ в гл. 12:28. Сравнете употребата на прилагателното *eulabēs* в Лука 2:25; Деяния 2:5; 8:2 и на глагола *eulabeomai* в Деяния 23:10; Евр. 11:7.

8. Въпреки че беше Син. Това се отнася до божествеността на Христос. Въпреки че Той Въпреки че прие човешка природа, Христос въпреки това беше божествен. Двете природи бяха мистериозно смесени в Него (вижте Йоан 1:14). Възкресението по-специално Го обяви за Божи Син (вижте Римляни 1:4), но преди това събитие Той вече беше Син (вижте Лука 1:35). Идеята на пасажа е, че макар и божествен, Той се научи „на послушание чрез нещата, които пострада“.

Научен. Гръцки *manthanō*, „да се научиш“, „да узнаеш“, „да разбереш“.

Христос разбра какво означава послушание. За Него то означаваше страдание и смърт; Той „стана послушен до смърт, смърт на кръст“ (Фил. 2:8). Той дойде на тази земя, за да изпълни Божията воля (Евр. 10:9) и от този път не можеше да се отклони. Изпълнението на волята на Своя Отец въвличаше Исус в постоянен конфликт, но нито веднъж не се поддаде на изкушението. Познавайки от личен опит какво е свързано с човешкото послушание на божествената воля, Той е способен да „подкрепи“ онези, които са изкушавани да се отклонят от пътя на послушанието (гл. 2:18).

Понякога се повдига въпросът как може да се каже, че Христос, който е съвършен и във всеки един момент е бил съвършен, е трябвало да се научи на послушание. Две наблюдения могат да помогнат за отговора на този въпрос: (1) Що се отнася до земния Си живот, Христос се е развил като

други човешки същества. Той „нарастваше в мъдрост, ръст и благоволение пред Бога и човеците“ (вижте Лука 2:52). Той се учеше чрез наблюдение и опит, както правят и другите. (2)

Въпреки че като Бог преди въплъщението си, Христос е бил всезнаещ, Той не е познавал от опит проблемите, пред които са изправени хората, докато се стремят да се подчиняват на Бога. Като станал човек и като се изправил пред изкушенията на живота като човек, Христос е придобил това знание. По този начин Той е изпълнил едно от основните качества за висшето свещенство, а именно, че назначеният принадлежи към човешкото семейство (вижте върху Евр. 5:1–3).

9. Да бъдеш усъвършенстван. Гръцко teleiōō (виж на гл. 2:10). Глаголната форма може да бъде преведена „като стана съвършен“ или „като беше завършен“. Мисълта е за постигане на цел, за завършване на задача. Христос постигна това, което си беше поставил за цел чрез Своята човечност. Той беше демонстрирал Своего послушание до смърт и беше усъвършенстван. Сега беше квалифициран за длъжността първосвещеник (вижте на гл. 5:1–3).

Автор. Гръцки aítios, „причина“, „източник“. Това беше изпълнението на плана, поставен пред основаването на света по отношение на Неговото въплъщение, живот, смърт, възкресение и прослава, което Го направи източник на спасение. Вижте Деяния 4:12.

Които му се подчиняват. Послушанието е пряко свързано с плана на спасението, не че спасението се печели чрез послушание, а че вярата води до послушание. За връзката между делата и вярата вижте Рим. 3:31.

10. Наричан. Гръцки prosagoreuō, „поздравявам“, „поздравявам“, „назовавам“, „означавам“. Думата се среща само тук в Новия завет. Обичайната дума за призоваване е kaleō, думата, използвана в стих 4.

Просагореуо се отнася до това, че Христос е официално определен от Бог за първосвещеник.

Първосвещеник. Християнският свят като цяло е запознат с Христос като „Агнецът на Бог“, който „взема греха на света“ (Йоан 1:29). То е запознато с Христос като разпнатия, Който се е предал за нас, за да можем ние да бъдем спасени. Но не всички християни са запознати с Христос като първосвещеник, Който служи с кръвта Си в светилището горе. И все пак, без това служение планът за спасение би бил неефективен. При установяването на Пасхата в Египет Бог заповяда на израилтяните не просто да заколят агнето, но и да поръсят с кръвта му стълбовете на вратите (виж Изх. 12:7–13). Така в първообраза кръвта на Христос, нашата Пасха (1 Кор. 5:7), не просто се пролива, тя се служи за нас на небето горе от нашия велик Първосвещеник, като жизненоважна част от Божия план за нашето спасение.

Редът на Мелхиседек. Вижте стих 6.

11. За когото. Или „относно когото“. Гръцката дума може да се разбира и по двата начина. „За когото“ би се отнасяло за Мелхиседек, за когото авторът казва много неща (виж гл. 7). „Относно когото“ би се отнасяло за първосвещенството на Христос по начина на Мелхиседек.

Трудно е да се изрече. Или „трудно е да се обясни“. Авторът е осъзнавал трудността на темата си и че е необходимо духовно разбиране от страна на църквата. Очевидно е, че е бил добре запознат със своите читатели, иначе не би посмял да говори за тях така, както го прави.

Притъпен слух. Или „бавен [или „муден“] слух“. Това състояние затруднява автора да представи темата си. Трудността му е двойна: трудна тема и притъпени слушатели. Ограничението на ученика е ограничение и на учителя.

12. Заради времето. По-скоро „поради изминалото време“.

Трябва да са учители. Това не бяха новопокръстени, иначе това твърдение не можеше да е вярно. Но очевидно не бяха напреднали толкова далеч и толкова бързо, колкото им беше привилегията.

Да те уча отново. Те са били учили преди, но са забравили уроците си и е имало нужда да бъдат учили отново. Същото положение съществува и днес. Стари и млади губят време за това, което не е съществено, не успяват да използват възможностите си и е необходимо да научат отново първите принципи на християнството. Това е плачевно състояние.

Принципи. Гръцки *stoicheia*, „елементи [на познанието]“, „фундаментални принципи“ (вж. върху Гал. 4:3; Кол. 2:8).

Оракули. Гръцки *logia* (вж. върху Деяния 7:38; Римляни 3:2).

Мляко... силна храна. С тях се обозначават основните принципи на евангелието и по-сложните принципи. За този пример вижте 1 Кор. 3:1, 2. Бог иска всички да пораснат до пълния ръст на мъжествеността в Христос и „отсега нататък да не бъдете вече деца, блъскани и носени от всеки вятър на учение“ (вижте Еф. 4:14).

13. Неумел. Гръцки *areiros*, „незапознат с“, „неумел“. Този, който е *areiros* не е непременно напълно незапознат със Словото на правдата, но знанията му са ограничени, а духовният му растеж е забавен. Както хората стават умели в даден занаят или професия, така и Бог иска ние да станем умели и опитни в използването на Словото.

Слово на правда. Тук, несъмнено, общ термин, синоним на „евангелие“.

Бебе. Тук е показан пример за недоразвитост (вж. Еф. 4:14).

14. Силна храна. Вижте на стих 12. Авторът подготвя своите читатели да получат задълбочени наставления по определени въпроси, свързани с истинската позиция на Христос. Той желае да събуди у тях по-голям интерес към това, което ще сподели. Той смята, че е дошло времето те да направят крачка напред, да се откажат от инфантилните си навици и да станат възрастни.

Тези, които са навършили пълнолетие. Гръцки *teleioi*, „зрели“ (вижте върху Матей 5:48).

Употреба. Гръцка дума *hexis*, „упражнение“, „практика“.

Сетива. Гръцката дума *aisthētēria* буквално означава „органите на сетивата“, преносно – „сетивата“, тук способностите за вземане на правилни морални решения. Пасажът може да се преведе като „притежаващи способности, обучени да различават добро от зло“.

Упражнявам се. Гръцко *gymnazō*, „тренирам“, „упражнявам се“. Нашата дума „гимназия“ произлиза от този корен (вж. 2 Петрово 2:14).

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1, 2 CSW 179; CT 196

2 DA 297, 499; Изд. 270, 294; 2T 509

2, 3 FE 268

7 ML 31; 2T 508; 3T 379; 7T 42

9 1C 370; 3C 18

12 Ев 355; FE 266; 7T 24

13, 14 Ев 200, 252, 300

ГЛАВА 6

1 Той увещава да не отпадаме от вярата, 11 но да бъдем твърди, 12 усърдни и търпеливи да чакаш Бога, 13 защото Бог е най-сигурен в обещанието Си.

1. Следователно. Авторът продължава увещанието, което е започнал в гл. 5. Читателите му са се хранили с мляко, когато е трябвало да ядат по-силна храна. Те са били все още деца и са били доволни да си останат такива. Той иска те да продължат към по-дълбоките Божии неща и да не продължават да се задоволяват с настоящите си постижения.

Принципи. Буквално „началото“, обозначаващо елементарните принципи на доктрината на Христос. Те са дефинирани в последната част на стих 1 и в стих 2.

Съвършенство. Или „зрялост“.

Основа. Добре е да се положи добра основа, но който не гради върху нея никога няма да има завършена структура. Авторът предлага да се изоставят първите принципи, приемайки за даденост, че хората са добре залегнали в тях. Като ги изоставя, той не ги изоставя; той ги изоставя в същия смисъл, в който строителят изоставя основата, когато продължава със самата структура.

Авторът изброява шест основни принципа, върху които е изградено християнството. Той само ги споменава и не ги обсъжда, тъй като смята, че това вече е добре направено.

Покаяние. Гръцки *metanoia*, „промяна на ума“ (вижте 2 Кор. 7:9). Това е първото в списъкът с основни принципи. Този, който истински се покае, оценява миналите си действия, претегля ги в морални мащаби, отхвърля всички недостойни мотиви и действия и по Божията благодат заменя стария плътски ум с Христовия ум. Той се преобразява чрез обновяването на ума си (Римляни 12:2). Покаянието не е предимно емоционално преживяване; то е по-скоро дълбок процес, засягащ ума и живота, водещ до ново създание“, така че „старото премина“ и „всичко стана ново“ (2 Коринтяни 5:17).

Мъртви дела. Вероятно „мъртъв“ в смисъл на това да бъде грешен. Грешникът е „мъртъв в прегрешенията си и греховете си“ (Еф. 2:1). Това са дела, които той знае, че трябва да остави, преди да стане християнин. Сравнете Евр. 9:14.

Вяра в Бога. Това е вторият в списъка с фундаментални принципи. Покаянието е от мъртвите дела, вярата е насочена към Бога. Покаянието представя негативната, вярата, положителната страна на християнския ум. Старото трябва да бъде изоставено, новото трябва да бъде схванато. Покаянието от мъртвите дела изразява пълна промяна на ума – ново духовно отношение – което води вярващия да изостави мъртвите дела и да се обърне към Бога.

Тези две, покаянието и вярата, са поставени на първо място сред основните принципи на евангелието. Ако човек е напълно обърнат в вярата си, ако се е отвърнал от миналия си живот и се е отрекъл от мъртвите дела, ако се е обърнал с вяра към Бога, той има солидна основа, която няма да го подведе, когато дойдат лошите дни.

2. Кръщения. Гръцки *baptistioi* (едн. *baptimos*). Това не е обичайната дума за християнско кръщение, която е *baptista* (вж. Мат. 3:6). *Baptistipos* се среща само тук и в Марк 7:4, 8; Евр. 9:10. Могат да се цитират и важни текстови доказателства (вж. стр. 10) за тълкуването му в Кол. 2:12. В Марк 7:4, 8; Евр. 9:10 думата се отнася до многото действия на пречистване в еврейския ритуал. Това обаче не би могло да бъде основното й значение тук, тъй като разпоредбите относно тези измивания не биха се считали за фундаментална доктрина на християнството. Възможно е обаче авторът да има предвид християнското кръщение, но да използва термина *baptistioi* като представящ обряда в най-елементарните му аспекти.

Някои виждат в baptismoī препратка към двете кръщения в християнската църква - кръщение с вода и кръщение с Духа. Относно двете Йоан Кръстител казва: „Аз ви кръстих с вода, но Той ще ви кръсти със Светия Дух.“

(Марк 1:8). След възкресението Си Исус каза: „Йоан наистина кръщаваше с вода; а вие ще бъдете кръстени със Светия Дух не след много дни“ (Деяния 1:5; срв. Йоан 3:5; Деяния 11:16; 1 Коринтяни 12:13). Ако обаче тези две форми на християнско кръщение са били предимно в съзнанието на автора, бихме очаквали той да използва формата baptistata вместо baptisteioi, особено след като последният термин се среща по-късно в посланието с ясна препратка към церемониалните измивания (Евр. 9:10).

Следователно обяснението, което разглежда baptisteioi като представящо християнското кръщение в най-елементарните му аспекти, изглежда за предпочитане.

Полагане на ръце. Това е четвъртото от представените фундаментални учения. Жестът на полагане на ръце в старозаветни времена е означавал предаването на благословия и длъжност (виж Бит. 48:9–14; Числа 8:10, 11, Втор. 34:9). В Новия завет е следван същият обичай. Особено важно е било полагането на ръце от апостолите след кръщение, акт, чрез който вярващите са получавали Светия Дух (виж Деяния 8:17, 18; 19:6). Тъй като авторът непосредствено преди това е споменал „кръщения“, вероятно е имал предвид тази конкретна функция. За жеста при ръкополагане виж Деяния 6:6; 1 Тим. 4:14.

Възкресение на мъртвите. За важността на това учение вижте 1 Кор. 15.

Вечен съд. Доктрината за съда заема видно място както в Стария завет (вж. Пс. 9:3–8, 15, 16; Дан. 7:9, 10; вж. Юда 14, 15), така и в Новия завет (вж. Мат. 12:41, 42; 25:31–46; Лука 11:31, 32; 2 Кор. 5:10). Трябва да се отбележи, че с тези шест принципа еврейските християни не биха имали затруднения, защото всички те са изложени в Стария завет.

Опасността, пред която са изправени тези християни, се е състоела в задоволството им с това, което са донесли от юдаизма, и в нежеланието им да приемат с цялото си сърце принципите на християнството.

3. Ще го направим ли. Могат да се цитират важни текстови доказателства (вж. стр. 10) за четенето „нека го направим“. Авторът насърчава своите читатели да надхвърлят (ст. 1) елементарните принципи на евангелието за настоящето, надявайки се и вярвайки, че те са добре разбрани. Той би оставил тези основи в смисъл, че дете оставя първата си азбука, когато стигне до първия си читател. Но в действителност никое дете, нито най-мъдрият учен, никога няма да остави азбуката зад гърба си. Той винаги ще използва тези 26 букви. Така че с тези основни принципи; те не се изоставят, а се надграждат върху тях. Авторът би продължил от първичните към по-дълбоките истини.

Ако Бог позволи. Сравнете с Деяния 18:21; 1 Кор. 4:19; вж. 1 Кор. 16:7.

4. Невъзможно е. Стихове 4–6 се занимават със съдбата на онези, които отпадат от Бога. Въпросът е възможността за възстановяване на онези, които са имали дълбоко християнско преживяване, но са отпаднали. Могат ли те да бъдат възстановени в християнското общение и отново да получат милост? Този пасаж е бил източник на голямо недоумение и обезсърчение за мнозина. Изглежда учи, че онези, които отпадат от вярата, са безвъзвратно изгубени.

Сред различните изказани гледни точки две заслужават внимание. (1) Че отстъпничеството, за което се говори тук, е извършването на непростим грях (виж върху Матей 12:31, 32), тъй като това е единствената форма на отстъпничество, която е безнадеждна. (2) Че правилно разбираният пасаж не учи за абсолютната безнадеждност на описаното тук отстъпничество, а за условна безнадеждност (виж върху Евр. 6:6). Повечето коментатори приемат първото мнение, въпреки че второто има основания и може да бъде защитено въз основа на гръцкия текст.

Идеята, че покаянието е невъзможно при определени обстоятелства, е била разпространена сред евреите. Те учили например, че такъв е случаят с човека, който греши безразсъдно, уповавайки се на бъдещо покаяние: „Ако някой каже: Ще съгреша и ще се покая, ще съгреша и ще се покае, няма да му бъде дадена възможност да се покае. [Ако някой каже]: Ще съгреша и Денят на изкуплението ще ми донесе изкупление, Денят на изкуплението няма да му донесе изкупление“ (Мишна Йома 8.9, Сончино изд. на Талмуда, стр. 423). Те учили също, че покаянието е невъзможно за човека, който е водил множеството към грях: „Който прави мнозина праведни, грехът не се случва чрез него; и който кара мнозина да грешат, те не му дават способността да се покае“ (Мишна Абот 5.18, Сончино изд. на Талмуда, стр. 71). Интересен е и един пасаж от книгата Сирах: „Не казвай: „Съгреших, но какво ми се случи?“ Защото Яхве е дълготърпелив. Не разчитай на прошка, за да добавяш грях към грях. И не казвай: „Голяма е Неговата милост, Той ще прости многото ми беззакония“; Защото милост и гняв са с Него, и негодуванието Му пребъдва върху нечестивите. Не се бави да се обърнеш към Него и не го отлагай от ден на ден; Защото внезапно ще дойде гневът Му и във време на отмъщение ще погинеш“ (гл. 5:4–7; RH Charles, Апокрифите и псевдографите на Стария завет, том 1, стр. 332).

Просветен. Или „просветлен“ (вижте върху Ефесяни 1:18).

Опитал. Гръцки *geuomai* (виж гл. 2:9). Значението „изпитавам“ изглежда е приложимо тук. Сравни Пс. 34:8.

Небесен дар. Тоест, дарът на спасението или може би специален дар на Духа (Рим. 5:15; 1 Кор. 12).

Причастници на Светия Дух. Тоест, те са получили изливане на Духа или като божествена енергия при обръщане във вратата (Йоан 3:5), или чрез предаване на някакъв специален дар (1 Коринтяни 12).

5. Опитан. Гръцки *geuomai* (виж на стих 4). Думата предполага нещо повече от повърхностно запознанство. Тя предполага изучаване, размишление и приемане.

Сили. Гръцки *dunamis* (виж върху Деяния 1:8), тук вероятно означава „чудеса“, както в Евр. 2:4. В ранната апостолска епоха са били извършени много чудеса, избавления са били извършени, болните са били изцелени и дори мъртвите са били възстановени към живот (Деяния 3:6–9; 5:15, 16; 6:8; 8:6; 12:7; 20:9–12). Да вкусиш тези сили означава да участваш в тях, било то като субект на изцеление или на някакво друго чудо, или като си ги извършил, или като си им бил свидетел. Тези, които бяха представени тук, бяха видели могъщата сила на Бог, която върши това, което не беше възможно за човека.

Идният свят. Или „идваща епоха“, тук вероятно е препратка към бъдещата епоха, на за което Евангелската ера с нейните чудеса е била предвкусване или залог.

Тези различни качества са изброени, за да покажат, че тези хора са имали истинско преживяване. Те са били свидетели на могъщата Божия сила в собствения си живот и в живота на другите. Много им е било поверено и много е можело да се очаква от тях.

6. Ако отпаднат. Или „след като отпаднат“. Степента на падението може да бъде съдено по привилегиите, с които се е ползвало. Контекстът предполага сериозно отстъпничество.

Да се поднови... за покаяние. Тоест, да се предизвика желание за покаяние. Случаят не е този на човек, който се стреми да се върне при Бога, но намира покаянието за невъзможно, а този, който...

на човек без желание да се върне към преживяването, от което е отпаднал. За значението на покаянието вижте стих 1.

Виждане. Тълкуването на пасажа зависи до голяма степен от превода тук. В гръцкия език е използвано просто причастие за „разпъване“. Думата „виждане“ е предоставена в KJV, за да се покаже връзката между причастieto и останалата част от изречението. Но е възможно да се добавят и други думи. Гръцката причастна конструкция може да изразява време, причина, условие или цел. Някои коментатори предполагат, че смисълът тук е времеви и че пасажът трябва да се преведе като „Невъзможно е да се поднови, докато те продължават да разпъват Божия Син“. Такава времева употреба на причастieto е често срещана. Ако бъде приета, пасажът учи, че онези, които отпадат, не могат да бъдат възстановени, докато продължават да не се разкайват.

Ако се приеме причинно-следствената употреба на причастieto („виждайки“, „тъй като“, „защото“ и т.н.), тогава пасажът трябва да се тълкува като отнасящ се до непростимия грях, защото само виновните за този грях не могат да бъдат подновени към покаяние. Този грях обикновено се проявява в продължаваща съпротива срещу Божия призив и ухажването на Духа. Той се състои в закоравяване на сърцето, докато вече няма никакъв отклик на Божия глас. Следователно, човек, който е съгрешил срещу Духа, няма разкаяние, няма чувство на скръб за греха, няма желание да се отвърне от него и няма съвест, която да го обвинява. Ако човек има искрено желание да постъпва правилно, той може уверено да вярва, че все още има надежда за него.

Това би трябвало да е източник на утеха за обезсърчената душа, но в никакъв случай не бива да бъде така. използвано като стимул за безгрижие. Бог желае да утеши отчаяните, но Той също така би искал да предупреди народа Си за опасността от достигане на точката, от която няма връщане назад.

Разпни ... наново. Гръцки *anastauō*, „разпъвам“, „разпъвам наново“. В небиблейски

В писанията „анаставроо“ означава просто „да разпъна“, но в настоящия пасаж контекстът е в полза на преносното значение „да разпъна отново“ или „да разпъна отново“. Такова значение е особено важно, тъй като адресираните са еврейски християни, чиято раса е била виновна за разпъването на Божия Син за първи път (Деяния 3:14, 15). Сега, ако тези християни отхвърлят своя Спасител и се върнат към предишните си пътища, ще бъде все едно са Го разпнали отново.

Подложете го на открит опозор. Или „да го презират“. Този израз може да се преведе като „докато продължават да презират Христос“ (вижте по-горе под „виждат“).

7. Пие от дъжда. Картината тук е тази на земята, която получава дъжд от небето и в замяна дава билки и храна за човека. Това е илюстрация на човешкото сърце, което получава благословения дъжд и роса от небето и в замяна трябва да дава плодове за слава Божия.

Облечен. Буквално „култивиран“, „обработен“.

Благословия от Бога. Тоест, в своята продуктивност.

8. Тръни и бодили. Бог беше благословил еврейските християни и очакваше от тях да дадат плод. Ако с всички благословии, които им беше дал, и с цялата светлина, която беше осветила пътя им, те все още отказваха да дадат плод или ако отпаднат, за тях щеше да има само един край: отделяне от Бога и забравя.

Близо до проклятие. Сравнете Бит. 3:17, 18. Авторът не внушава, че еврейските християни вече са в безнадеждното състояние, описано в Евр. 6:4–6. Но без плод такова състояние е „близо“. Те са надлежно предупреждени да не поемат по пътя, който ще доведе до тяхното отхвърляне (вж. гл. 2:1–3; 10:26–29).

Изгорен. Сравни Втор. 29:23.

9. Възлюбен. Това е единственото срещане на този нежен термин в Посланието към евреите.

По-добри неща. Авторът е говорил остро с читателите си, като е предупредил и увещание. Сега той ги успокоява. Убеден е, че нямат намерение да отхвърлят Божия призив и въпреки това се нуждаят от увещание. Те са в опасност да се отклонят, да не обръщат внимание на нещата, които са чули (гл. 2:1–3). Те са в опасност да повторят грешката на древния Израел да не влязат (гл. 4:1). Те не са напреднали или израснали задоволително, но все още са бебета, когато би трябвало да са напълно пораснали (гл. 5:11–14). И в настоящия случай той им казва, че има реална опасност да загубят нещо. Той донякъде смекчава това, като казва, че е убеден в по-добри неща за тях, и въпреки това оставя впечатлението, че състоянието им е сериозно и трябва да внимават, за да не загубят вечния живот.

Които съпътстват спасението. Или „които принадлежат към спасението“. Авторът не посочва тук какви са тези неща, но от това, което вече е написал, читателите не биха могли да не разберат.

10. Бог не е несправедлив. Апел към справедливостта и равноправието на Бог.

Да забравим. Бог не забравя нито един акт на доброта, колкото и малък да е. Всичко е записано, и ще бъде взето предвид в деня на страшния съд. Чаша студена вода не се забравя (Мат. 10:42); сълзата на скръб или съчувствие се помни и записва (вж. Пс. 56:8).

Труд. Текстови доказателства подкрепят (вж. стр. 10) пропускането на тази дума.

Към името Му. Тоест, към Него. „Име“ тук, както често, означава личност (вж. Пс. 7:17).

Служил на светиите. Това може да изглежда маловажно за споменаване, когато има толкова много по-важни неща, които изискват внимание. Помощ във време на беда, нощувка, храна и напитки за пътника, гостоприемство и доброта – всичко това е записано в Божията книга. И Бог не забравя такива дела на доброта (вж. Мат. 10:42; 25:31–40).

11. Желание. Гръцки epithumēō, „искрено копнея за“.

Усърдие. Гръцки spoudē (виж върху Рим. 12:8).

Пълна увереност в надеждата. Сравнете Кол. 2:2. Вярващите, до които е адресирано посланието, са били ревностни в приемането на светиите. Те трябвало да продължат служението си, но трябвало да бъдат също толкова усърдни и в други въпроси, свързани със спасението.

Докрай. Добре е да се започне; по-добре е да се завърши. Колкото и добро да е едно начало, то е безполезно, ако не се продължи докрай. Божието обещание е, че „този, който е започнал добро дело във вас, ще го извърши“ (Фил. 1:6). Твърде много от тези, които започват, не завършват.

12. Ленив. Гръцки pōthroi, „мързелив“, „муден“. Свързано със слуха, pōthroi се превежда като „тъп“ в гл. 5:11. Ленивостта или мързелът е противоположност на усърдието. За мнозина религията е небрежен въпрос, на който може да се обърне внимание на спокойствие. Тя не е първата в програмата им, а е близо до края на списъка. За тях всичко останало трябва да се направи първо, а Бог може да вземе това, което е останало. Това трябва да се обърне.

Последователи. Буквално „имитатори“.

Вяра. Това съществено условие е разгледано подробно в гл. 11 (виж коментара там).

Търпение. Гръцки makrothumia, „непоколебимост“, „издръжливост“, „търпение“.

Наследете обещанията. Сравнете гл. 4:1.

13. Бог даде обещание на Авраам. Авраам е показан като пример за човек, който чрез търпеливо издръжливост „получи обещанието“ (ст. 15).

Не се кълни в по-голям. Вижте на стих 16.

Закле се в себе си. Позоваване на Бит. 22:16, 17.

14. Благославям, ще благословя. По-скоро „сър сигурност ще благословя“. Фразата „благославям, ще благословя“ буквално превежда еврейски идиом, който силно набляга на действието на глагола.

Умножавайки се, ще умножа. По-скоро „сър сигурност ще умножа“ (вижте по-горе под „благославям, ще благословя“).

15. Търпеливо издържа. Вижте стих 12. Авраам е даден като пример за подражание на другите.

Той получи обещанието. Тоест, чрез раждането на Исаак. Този син на обещанието беше залог за множеството потомци, чрез които, и по-специално чрез потомството „Христос“ (Гал. 3:16), благословение трябваше да дойде за всички народи.

16. По-великият. Хората обикновено се кълнат в Бога. Но Бог, тъй като нямаше по-велик, в когото да се закълне, се закле в Себе Си (ст. 13).

Потвърждение. Гръцки bebaiōsis, тук използван като правен термин, означаващ „законна гаранция“ или „гаранция“. Клетвата има положителен ефект – тя осигурява правна сигурност – и отрицателен ефект – тя слага край на споровете.

17. Желаете ... да покаже. Не беше необходимо Бог да се кълне. Неговата дума е толкова добра, колкото и клетвата Му. Чудесно нещо беше, че Той така се постави на нивото на човека, че се съгласи да се закълне в истинността на обещанието.

До наследниците. Не само Авраам, но и до всички наследници, включително духовните потомци на Авраам (Гал. 3:29).

Неизменност на Неговия съвет. Или „неизменност на Неговото намерение“.

Потвърдено. Гръцко mesiteuō, „посредничавам“, „действам като поръчител“, „гарантирам“.

Потвърждаването на Божието слово чрез клетва е записано в Бит. 22:16–18.

18. Две неизменни неща. Тоест, Божието обещание и Неговата клетва. Божието слово само по себе си е непроменимо. Никаква клетва не може да добави нищо към казаното от Бог, нито да го направи по-сигурно. Това, че Бог го е потвърдил с клетва, е изцяло за нас. Хората използват клетва за потвърждение и затова Бог благоволява да направи същото, за да ни помогне във вярата ни. Тази клетва несъмнено е била определена помощ за хората, живеещи преди Христос. Ако в съзнанието им се появи някакво съмнение, те биха могли да се обосноват с факта, че Бог не само е обещал, но и го е потвърдил с клетва. Следователно Той със сигурност ще спази думата Си. По този начин клетвата ще помогне за укрепване на вярата им.

Силна утеха. По-скоро „силно насърчение“.

Избягал търсейки убежище. Илюстрацията може да бъде взета от древната практика на човек, който, вярвайки, че е в опасност, избягал в скинията като място за убежище (виж Изх. 21:13, 14; 3 Царе 2:28–34).

Да хвана. Или „да сграбча“. Фразата трябва да се свързва с „утеха“ (насърчение).

Надежда. Вижте върху Рим. 5:4; 8:24; 12:12.

Поставена пред нас. Или „лежаща пред нас“. Надеждата за спасение е поставена пред всички и може да бъде схваната от всички.

19. Котва. Промяна в метафората. Котвата държи кораба в буря и го предпазва от носене по скалите. Има моменти, когато котвите се подхлъзват. Но не е така с котвата на „надеждата“. Метафората за котва се среща само тук в Писанието.

Която влиза. Тоест, надеждата влиза.

Вътре. Гръцки *esōteros*, „вътрешен“, „зад“. Думата се среща в Новия завет само тук и в Деяния 16:24, където се описва вътрешният затвор, в който са били хвърлени Павел и Сила. Езотерос е по-често срещан в LXX (виж Изх. 26:33; Лев. 16:2, 12, 15; и др.).

Завеса. Гръцки *katapetasma*, „завеса“, „воал“. Думата се среща шест пъти в Новия завет. Три пъти се използва за завесата на Храма, която е била разкъсана по време на разпятието (Мат. 27:51; Марк 15:38; Лука 23:45). Другите случаи на срещане са в Евреи (гл. 6:19; 9:3; 10:20). В препратките към светилището в LXX *katapetasma* се използва за описание на (1) завесата, която е разделяла святото от пресвятото място (Изх. 26:31, 33), (2) завесата на входа на скинията (Изх. 26:37; Числа 3:26), (3) завесата за портата на двора (Изх. 38:18). Фактът, че завесата на входа на скинията и вътрешната завеса, отделяща светилището от пресвятото място, са били наричани *katapetasma*

дава просто обяснение за употребата на термина „втора завеса [*katapetasma*]“ в Евр. 9:3, за да опише вътрешната завеса. Въпросът е: За коя завеса говори авторът в гл. 6:19, като тази, през която влиза нашата надежда?

Някои неадвентни изследователи на Библията, които учат, че Христос, веднага след възнесението Си, е започнал Своето дело в пресвятото място на небесното светилище, твърдят, че *katapetasma* тук се отнася до завесата, отделяща пресвятото място от светилището. Те отбелязват, че „зад завесата“ е превод на гръцкия израз *esōteron tou katapetasmatos*, който в четирите си срещания в LXX (Изх. 26:33; Лев. 16:2, 12, 15) винаги описва пресвятото място. От това обаче не следва непременно, че ако „завесата“ тук се отнася до завесата, разделяща светилището от пресвятото място, Христос следователно е започнал, при възнесението Си, да извършва Своето посредническо дело в пресвятото място (вижте под „1“ по-долу).

Следват три възможни обяснения на израза „зад завесата“, всички от които са в съответствие с възгледа на адвентистите от седмия ден за светилището.

1. „Завесата“ означава разделителната завеса между двете отделения. Но Павел говори за влизането на Христос в най-святото място на небесното светилище, за да го освети, заедно с останалата част от светилището, след като встъпи в длъжност като първосвещеник. Това посвещение е споменато в Дан. 9:24 (виж коментара там) и е символизирано в помазанието на земното светилище след неговото издигане (Изх. 40; вж. гл. 30:26–29).

2. В Евр. 6:19 Павел оставя думата „завеса“ неопределена. Той иска да привлече вниманието, не към завесата, а към това, което е „вътре [или „зад“] завесата“, а именно мястото, където Христос, нашият Първосвещеник, служи. С други думи, Павел използва думата „завеса“ (*katapetasma*) не като техническо обсъждане на структурата на небесното светилище, а като фигуративен израз, за да опише това, което разделя видимото от видимото

невидимото, земното от небесното. Следователно, „зад завесата“ означава просто да бъдеш в Божието присъствие. Според този възглед, надеждата е представена като влизане в самото Божие присъствие, където самият Христос е отишъл (ст. 20; вж. гл. 9:24).

3. Павел, на друго място в Посланието до евреите, конкретно описва завесата, отделяща светилището от пресвятото място, като „втора завеса“ (гл. 9:3). Следователно, когато говори просто за „завесата“ (гл. 6:19), той трябва да се позовава на завесата на вратата на скинията. Освен това, доколкото небесното светилище и последователността от службите му са били предобразени от земното, когато Христос се е възнесъл, е бил предобразен от земното, когато Христос се е възнесъл на небето, Той „влязъл“ в светилището – първото отделение – за да започне първата фаза на Своето небесно служение (вижте ВК 420).

20. Къде. Или „къде“.

Предтеча. Гръцки *prodromos*, „вървящ [или „тичащ“] пред“. Думата се среща само тук в Новия завет. Среща се два пъти в ЛXX, веднъж в Числа 13:20 и веднъж в Исаия 28:4, за първозрели (*prodromoi*) смокини. Приложена към Исус, мисълта изглежда е, че Той е отишъл пред нас, за да бъде в присъствието на Бога, а ние ще Го последваме. Идеята е подобна на изразената в Евр. 2:10 в термина *archēgos* (вижте коментара там).

Първосвещеник завинаги. Вижте гл. 5:6. Авторът сега умело се връща към темата, от която се е отклонил в гл. 5:11–6:19. Темата е обсъждана подробно в гл. 7.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1 ГК 470; 2С 124

5 СН 33; ФЕ 173; МЛ 293; 5Т 745; 6Т 444

6 АА 306; АН 328; ФЕ 284; МВ 10; РР 580; ТМ 39, 147; 1Т 133; 3Т 438; 5Т 243

7, 8, изд. 216

13 1Т 203

17 РК 164; 1Т 203

18 ПП 371, 517

18, 19 ГК 350

19 ЕВ 72; 1Т 300, 566; 2Т 304; 5Т 113

19,20 ГК 421, 489; МЛ 8; 5Т 742

ГЛАВА 7

1 Христос Исус е свещеник според чина на Мелхиседек, 11 и затова е много по-превъзходен от свещениците от чина на Аарона.

1. Мелхиседек. Историческите факти, споменати в този стих, са обобщени от Бит. 14:18–20 (виж коментара там).

2. Авраам даде десета. Вижте Бит. 14:20. Авраам не би дал на Мелхиседек десета от всичко, ако не го беше познавал като свещеник и следователно като човек, който има право да получава десетъка.

Водени са много дискусии относно това кой е бил Мелхиседек. Информацията относно Неговото име е оскъдна. Той е споменат в Стария завет само в Бит. 14:18–20; Пс. 110:4, а в Новия завет само в книгата Евреи. Някои вярват, че Той е бил Христос; други – Светият Дух; трети – Сим; а трети – свръхестествено същество от друг свят. При липсата на основателни доказателства за която и да е от тези позиции, този коментар твърди, че Мелхиседек е бил един от съвременниците на Авраам, цар на едно от малките княжества по онова време (вижте върху Бит. 14:18). В Евреи той е представен като прототип на Христос, изображение, основано на месианското предсказание в Пс. 110:4.

Цар на праведността. Вниманието е насочено към името заради неговото значение.
когато се прилага към Месията (виж върху Пс. 72:3; 85:10).

Цар на Салим. Вижте върху Бит. 14:18.

Мир. Термин, подходящо приложен към Месията (виж Исая 9:5, 6; Захария 9:10). Виж Пс. 72:3; 85:10, където праведността и мирът са споменати заедно като характеристики на месианското царство.

3. Без баща, без майка. Тези думи дадоха повод за спекулациите, че Мелхиседек е бил някакво свръхестествено същество, какъвто е трябвало да бъде, ако всъщност е бил без родители, без начало на дните и без край на живота. Подобно твърдение в своята цялост може да бъде буквално вярно само за лицата на Божеството. Не е необходимо обаче да се възприема тази гледна точка по отношение на формулировката. Авторът може просто да има предвид, че няма данни кои са били бащата и майката на Мелхиседек.

Без произход. Гръцки *agenealogētos*, буквално „без родословие“. Юдеите много внимателно записвали и съхранявали своите родословия. Това важало особено за свещениците (виж Ездра 2:61–63). Никой не можел да служи като свещеник, освен ако не принадлежал към семейството на Аарон от племето на Леви, и това трябвало да може да докаже без никакво съмнение. Ако някъде в родословието имало прекъсване, той щял да бъде отчислен и по този начин да загуби привилегиите, предоставени на свещениците. Поради тази причина всеки евреин, и особено свещениците, пазели внимателно своите родословни записи. За Мелхиседек не съществува родословие.

Началото на дните. Тоест, няма запис за неговото раждане или смърт, както е посочено с фразата „нито краят на живота“.

Направен като. Или „приличащ“. Мелхиседек е бил прототип на Христос. Нищо не е известно неговото раждане или смърт, защото няма запис за нито едното, нито за другото. Всичко това се вписва в картината на Христос, който нямаше начало или край на дните (вижте върху Йоан 1:1–3).

Пребъдва като свещеник. Няма данни за прекратяването на неговия първосвещенически сан.

4. Колко велико. Юдеите са уважавали Авраам (виж Йоан 8:52). Авторът на Посланието до Евреите сега доказва, че Мелхиседек е бил още по-велик. И ако той е бил по-велик, тогава Христовото свещенство, което е било по подобие на Мелхиседек (виж върху Евр. 5:6), е било по-велико от Аароновото.

Дори. Текстовите доказателства са разделени (вж. стр. 10) между запазване и пропускане на тази дума.

Патриарх. От гр. *patriarchēs*, „баща на нация“. Авраам е наречен тук „патриарх“, за да се засили ефектът. Мелхиседек бил толкова велик, че „дори патриархът“ му плащал десятък. По този начин Авраам признавал висшата, свещеническа власт на Мелхиседек.

Десето. Вижте стих 2.

Плячка. Несъмнено плячката от скорошната битка (Битие 14:14–16).

5. Заповед за вземане на десятък. Левитите имали право да получават десятък по силата на божествена заповед (виж Числа 18:21). Те обаче не били първите, които вземали десятък.

Мелхиседек го направи преди тях. Ако те бяха божествено ръкоположени, значи и Мелхиседек беше такъв. И фактът, че „дори патриарх Авраам“ е плащал десятък на Мелхиседек, показва, че Мелхиседек е имал най-голямо одобрение. Ако левитите са били упълномощени от Бога да получават десятък, Мелхиседек е бил още по-упълномощен.

6. Произходът им не се брои. Вижте стих 3. Само левитите можеха да получават десятък. Мелхиседек не беше левит, но въпреки това получи десятък от Авраам. Авраам се е срещал

човек по-велик от него. Той признава превъзходството на Мелхиседек и плаща на свещеника десятък.

Благослови го. Вижте Бит. 14:19.

Имаше обещанията. Вижте гл. 6:13, 15.

7. Без никакво противоречие. Или „отделно от всякакъв спор“.

Колкото по-малко... толкова по-добре. Въпросът за превъзходството се решава от факта, че Авраам беше този, който плащаше десятък и който получаваше благословия.

8. Тук. Тоест, в левитската система.

Ето. Тоест, по отношение на свещеничеството на Мелхиседек.

Той е жив. Това, разбира се, не би било буквално вярно за Мелхиседек, нито е адекватно обяснението, че това просто означава, че в Библията няма запис за смъртта на Мелхиседек. Изглежда, че тези думи се простират отвъд Мелхиседек до по-великия, когото той представлява. За Христос се потвърждава, че „той е вечно жив“ (ст. 25). Свещенството на Мелхиседек живее в свещенството на Исус Христос.

9. Левий ... плащаше десятък. Това наблюдение е изложено, за да даде допълнителни доказателства, че Свещенството на Мелхиседек е било по-висше от левитското. Начинът, по който Леви е плащал десятък на Мелхиседек, е показан в стих 10.

10. В слабините. Каквото и да е правил патриархът Авраам, това са правила и неговите потомци. Така, когато той е плащал десятък, Левий е плащал десятък. Авторът цитира това като още едно доказателство за величието на Мелхиседек.

11. Съвършенство. Левитското свещенство и церемониалният закон бяха временни и сенчест, сочещ напред към делото, което Христос трябваше да извърши. Съвършенството дойде не чрез закона, а чрез Христос, към когото сочеше. Тази мисъл е доразвита в гл. 9; 10.

Закон. Тук цялата еврейска система, установена на Синай (вижте върху Галатяни 3:17).

Каква по-нататъшна нужда? Левитската система никога не е била предназначена да бъде самоцел. Тя е била предназначена да насочва хората към Христос, единствено в Когото е спасението. Ако системата можеше да осигури спасение отделно от делото на Христос, тогава нямаше да има нужда от служението на Христос.

12. Свещенството се променя. Тоест, от левитско на мелхиседеково.

Промяна и в закона. Законът предвиждал, че само левитите могат да служат в скинията и че само синовете на Аарон могат да бъдат свещеници. Освен това, той регулирал службите на свещениците спрямо епохата, в която са служили. Би било необходимо да се промени законът, ако свещеник бъде избран от друго племе (ст. 13) и бъде въведен нов ред на нещата (гл. 8:13).

13. Той. Тоест, Христос (ст. 14).

Друго племе. Вижте стих 14.

Присъствал. Или „отслужил“.

14. Юда. Виж Михей 5:2; Матей 1:1; Марк 10:47, 48; Лука 3:33; Римляни 1:3; Откровение 5:5.

Моисей не каза нищо. Законите, регулиращи свещенството, бяха дадени чрез Моисей (Числа 3; 4).

15. По-очевидно. Това изглежда се отнася до твърдението, изложено в стих 12, а именно, че е необходима промяна в закона. Някои смятат, че се отнася до временния характер на левитското свещенство. Пророчеството, посочено в стих 17, предсказващо, че новото свещенство ще бъде от различен ред, прави по-очевидно, че трябва да има промяна в законите на свещенството или че левитското свещенство е било временно.

16. Плътска заповед. Несъмнено наречена „плътска“ във връзка с факта, че заповедта уточнява наследяване по физически произход (Изра. 29:29, 30; Числа 20:26, 28).

Власт. Обърнете внимание на контраста на тази дума с „закон“.

Безкраен. Гръцки *akatalutos*, „неразрушим“, „неподлежащ на разпадане“.

17. Свещеник завинаги. Авторът се връща към това твърдение от Пс. 110:4 отново и отново (Евр. 5:6, 10; 6:20; 7:21). На това се основава неговият аргумент. Никой обикновен човек не може да бъде свещеник завинаги. Левитските свещеници са служили само няколко години. Следователно, ако трябва да дойде някой, който ще служи завинаги, той трябва да е повече от човек, повече от левит. Следователно е „много по-очевидно“ (ст. 15), че трябва да има промяна в свещеническия закон, ако такъв вид свещеник ще служи.

18. Защото има. Според гръцкия превод връзката между стихове 18 и 19 е следната: „От една страна има отмяна на заповедта... а от друга, въвеждане на по-добра надежда.“

Отмяна. По-силен термин от „промяна“ (ст. 12). Законът за левитското свещенство е бил предназначен да действа само докато Исус Христос, великият Първосвещеник, поеме Своя пост. След това е трябвало да бъде отменен.

Отиващ преди. Или „предхождащ“, „бивш“.

Слабост и безполезна. Не че е било толкова присъщо, защото самият Бог го е установил. Но то се провали поради отношението на хората към него. Те направиха закона самоцел и вярваха, че подчинението му ще им донесе спасение. Проповядваше им се евангелието, но то не им беше от полза, тъй като не беше смесено с вяра (гл. 4:2).

19. Законът не е усъвършенствал нищо. Тоест, законът сам по себе си. Това не означава, че спасението е било невъзможно за хората в старозаветните времена. Съвършенството е било възможно, но по същия начин се постига и днес – вяра в Исус Христос. „Законът беше наш учител, за да ни доведе до Христос. ... А когато дойде вярата, ние вече не сме под учител“ (вижте върху Галатяни 3:24, 25).

Донасяне на по-добра надежда. За връзката на тази фраза с нейния контекст вижте по-долу. стих 18. По-добрата надежда е съсредоточена в Христос. Той заема мястото на левитското свещенство. Това е надеждата, която е „поставена пред нас“, нашата „котва“, „която влиза в онова отвътре зад завесата“ (гл. 6:18–20).

Приближете се до Бога. Това е била целта на левитското свещенство, но поради погрешно обучение и управление хората са чувствали, че Бог е далеч от тях. Сега Исус Христос, Първосвещеникът, е влязъл „зад завесата“ (гл. 6:19). Той е седнал „отдясно на Величието във висините“ (гл. 1:3); затова хората могат „да пристъпват смело към престола на благодатта“ (гл. 4:16) и с пълна увереност да се приближават до Бога.

20. Не без клетва. Вижте гл. 6:17.

21. С клетва. Контрастът е изложен тук, за да покаже превъзходството на Мелхиседек - първосвещеник. За важността на клетвата вижте гл. 6:17.

Покайвам се. Гръцки *metamelomai*, „да промениш мнението си“, „да съжаляваш“ (вижте върху 2 Кор. 7:8, 9).

След чина на Мелхиседек. Текстовите доказателства са разделени (вж. стр. 10) относно запазването или пропускането на този израз. Това е напълно потвърдено в стих 17.

22. С толкова. Тоест, потвърждавано с клетва, докато левитското свещенство почивало на временна заповед.

Исус. Това име подчертава неговата човешка страна (вижте Матей 1:1).

Поръчител. Гръцки *egguos*, „залог“, „гаранция“. Думата тук има значението на някой, който поема отговорност за или гарантира изпълнението на някакво споразумение, тук „по-доброто завещание“.

Завет. Гръцка *diathēkē* (виж върху Галатяни 3:15). Тази дума се превежда едновременно като „завет“ (Мат. 26:28; 1 Кор. 11:25; 2 Кор. 3:6; и др.) и „завет“ (Лука 1:72; Гал. 3:15; Евр. 8:6–10). В разглеждания текст „завет“ би бил за предпочитане превод, защото авторът говори за новия завет (диатеке), тема, която той развива в гл. 8:6–13. Диатеке е думата, използвана другаде за „завет“.

23. Много свещеници. Контрастът тук е между многото свещеници под ръководството на левитската власт система и един свещеник под чина на Мелхиседек.

24. Непроменлив. Гръцки *aprabatos*, „постоянен“, „неизменен“. Левитският свещениците не можеха да продължат поради смъртта си. Но Христос „винаги е жив, за да ходатайства“ (Евр. 7:25; срв. Откр. 1:18).

25. Абсолютен. Гр. *pantelēs* „напълно“, „изцяло“, „изцяло“, „завинаги“, „за всички времена“. Коментаторите са разделени относно това кое значение се прилага тук. И двете са верни, защото Христос спасява и двамата напълно и завинаги.
Елате при Бога. Вижте стих 19.
Вечно жив. Вижте стих 24.

Ходатайствай. Гръцки *entugchanō* (виж Рим. 8:34).

26. Стана. Гръцки *prerō*, „да подхожда“, „да е подходящ“, „да става“. Сравнете употребата на препо в гл. 2:10. Беше уместно да имаме първосвещеник с Христовата природа.

Свет. Гръцки *hosios*, „благочестив“, „благочестив“, „угоден на Бога“ (виж върху Деяния 2:27).

Безвреден. Гръцки *akakos*, „безгрешен“, „невинен“, не отмъстителен.

Неосквернен. Гръцки *amiantos*, „чист, в религиозен и морален смисъл“. Сравнете употребата на думата в Евр. 13:4; Яков 1:27; 1 Петрово 1:4.

Отделен от грешниците. Или „бидейки отделен от грешниците“. Някои вярват, че това се отнася до способността на Христос да се смесва с грешниците и въпреки това да бъде отделен от тях по време на възплъщението. Други вярват, че описанието е на Христос, не във възплъщението Му, а в ролята Му на първосвещеник, и че следователно „отделен от грешниците“ се отнася до завършването на Неговото дело за грешниците, що се отнася до Неговата жертвена смърт (виж гл. 9:28). Те вярват, че фразата трябва да се тълкува в светлината на следващата фраза, която се отнася до отстраняването на Христос от този свят и по този начин от буквалния контакт с грешниците, за да бъде в самото присъствие на Бога. Тези, които поддържат тази втора гледна точка, вярват също толкова искрено, колкото и тези, които поддържат първата, че Христос винаги е бил „свят, невинен, неопетнен“.

Въздигнат по-високо от небесата. Христос, в Своето възвисяване, е отдясно на Отца. Именно такъв първосвещеник е подходящ за нас.

27. Който не се нуждае от ежедневно приношение. Няма сведения първосвещеникът да е принасял ежедневно жертва за грях. Имало е принос, заповядан да се принася ежедневно от Аарон и неговите наследници, но това изглежда е хлебна жертва, а не жертва за грях (Левит 6:20–22). Следователно трудността е в твърдението, че първосвещеникът в древността е принасял жертва за грях ежедневно и че Христос не е трябвало да прави това.

Тази трудност се обяснява с факта, че каквито и служби да извършват свещениците, те ги вършат като заместници на първосвещеника. Те служат на негово място и това, което правят, се счита за нещо, сякаш самият първосвещеник го прави. Те са просто помощници и тъй като принасят жертви за грях ежедневно, може да се каже, че първосвещеникът принася ежедневно.

За собствените си грехове. В Деня на изкуплението първосвещеникът принасяше първо за своите грехове и след това за греховете на народа (Левит 16:11, 15). Това беше необходимо. Бидейки грешен, той не можеше да се яви пред Бога в пресвято място, освен ако и докато не беше принесъл жертва за себе си. Христос не беше нужно да прави това. Той беше безгрешен.

Той направи това веднъж. Повдигнат е въпросът какво се има предвид под „това“. Христос принесе ли жертва за собствените си грехове веднъж, както направи първосвещеникът, а след това за народа? Христос нямаше собствен грях. Единствените грехове, които имаше, бяха тези, които понесе за нас. Той беше направен да бъде грях (2 Кор. 5:21). Следователно, когато принесе Себе си веднъж, Той се погрижи за всички грехове, които понесе. Тези грехове бяха нашите грехове, които Той понесе в тялото си на дървото. Те бяха Негови грехове само защото Той пое върху Себе си отговорността за тях. Той ги понесе заместнически.

Принесе себе си в жертва. Христос беше едновременно свещеник и жертва.

28. Законът. Вижте стихове 11, 12, 16.

Прави мъже. Или „назначава мъже“.

Немощ. Или „слабост“ (вж. гл. 5:2).

Клетвата. Вижте стихове 20, 21.

Тъй като законът. Церемониалната система изтече на кръста (вижте Рим. 6:14; Еф. 2:15; Кол. 2:14). Христос пое Своето първосвещеническо служение след изтичането на закона, който регулираше левитското свещенство.

Прави Сина. Или „поставя Един, Който е Син“. Членът не присъства в гръцкия превод. Преводът „Син“ вместо „Синът“ обаче не предава правилно силата на гръцкия вариант. Липсата на член набляга на качеството; оттук и предпочитаният превод „Един, Който е Син“ (вж. Дан. 7:9, 13).

Осветен. Гръцки teleiōō, „усъвършенствам“ (виж на гл. 2:10).

Завинаги. За разлика от временната служба на левитските свещеници.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1 DA 578; PP 136, 157, 703; 3T 393 5 AA 336 24 DA

52 25 AH 544;

COL 149, 156;

CSW 111; DA 166,751,835; FE 178, 184; GC 482; GW 155; MB 9; MH 243, 424; ML 33; MM 33, 181; MYP 407; SC 102; Te 280;

TM 20; 1T 543; 2T 60, 321; 5T 200, 633, 741; 6T 123, 231; 8T 287; WM 193 26 AA 570; DA 25

ГЛАВА 8

3

1 Чрез вечното свещенство на Христос левитското свещенство на Аарон е премахнато. 7 И временният завет с бащите, чрез вечния завет на евангелието.

³ Никол, Ф. Д. (1978). Коментар на Библията на адвентистите от седмия ден: Светата Библия с екзегетични и обяснителни коментари. Серия с коментарни справки (Евр. 5:1).

Вашингтон, окръг Колумбия: Асоциация на издателствата „Ревю енд Хералд“.

1. Обобщение. Гръцки κεφαλαίος, „основен момент“, „общ сбор“, „същност на въпроса“. Авторът излага основната идея на казаното досега.

Такъв първосвещеник. Христос не е обикновен първосвещеник, като тези в Аароновото свещенство. Те са служили на земята (ст. 4); Той служи до Божия трон.

От дясната страна. Вижте гл. 1:3.

2. министър. Гр. leitourgos, "слуга", "служител" (срв. Рим. 13:6; срв. Фил. 2:25; Евр. 1:7).

Светилището. Гръцко ta hagia, буквално „светилищата“ или „светите [места]“. Женският род hai hagiai е най-малко вероятен тук (вижте гл. 9:2). Учените са единодушни, че гръцката форма е среден род в множествено число. В този случай има различия в мненията относно силата и функцията на множественото число. Някои смятат, че множественото число обозначава две отделения в небесното светилище, съответстващи на двете отделения в земното.

Други смятат, че множественото число е интензивно множествено число, обозначаващо просто концентрацията на свети неща в светилището. Несигурността произтича от факта, че в гл. 9:2, 3 текстовите доказателства подкрепят (вж. стр. 10) множествено число за гръцкия термин, който описва първото отделение, а също и за термина, който описва второто отделение (виж коментара там).

С оглед на това, фактът, че „та хагия“ е в множествено число, сам по себе си не доказва, че в небесното светилище има две отделения. Обаче, че Христовото дело в небесното светилище се извършва в две отделения или „две големи части“, е ясно видно от сравнението на земното с небесното, защото земното е било „копие на истинското“ (гл. 9:24) в небето. Вижте също Изх. 25:9; Дан. 8:14; вж.

Допълнителна бележка върху Евр. 10.

И от. По-скоро „това е от.“

Вярно. Гръцки alethinos, „истинско“, „реално“. Земното светилище е било само прототип на небесното.

Скиния. Гръцки skēnē, „шатра“. Терминологията на земното светилище се използва за небесното.

Разпънат. Фиктивен израз, използван тук, защото светилището е описано като „скиния“ или „шатра“. Не бива да мислим за буквална шатра в небето, буквално разпъната от Бога. Сравни Изх. 33:7.

Идеята за небесно светилище не е била нова за евреите, както е показано от следното откъси от тяхната литература от около I век пр.н.е.: „Ангелът ми отвори небесните порти и аз видях светия храм и на престол на славата Всевишния“ (Завет на Левит 5:1; Р. Х. Чарлз, Апокрифите и псевдописите на Стария завет, том 2, стр. 307); „Ти заповяда да се построи светилище на святата Ти планина и олтар в града, където обитавааш, копие на святата скиния, която си приготвил предварително от самото начало“ (Премъдрост Соломонова 9:8; пак там, стр. 549).

3. Ръкоположени да принасят жертви. Работата на свещениците в скинията се състоеше предимно в принасяйки „дарове и жертви“. Те бяха ръкоположени за тази цел. Сутрин и вечер те принасяха жертви за народа, а през деня принасяха жертви за отделните хора.

Донякъде също да се предложи. Сравни гл. 5:1; 9:25.

4. Бяхме на земята. Авторът има предвид времето на писане, по което Храмът вероятно все още е съществувал (виж стр. 389).

Да не бъде свещеник. Правилата на левитското свещенство се прилагаха стриктно и ако Христос беше на земята, Той нямаше да може да се квалифицира. Само тези от племето на Леви имаха право на това, а Христос принадлежеше към племето на Юда. Неговото свещенство беше независимо и небесно, според чина на Мелхиседек.

Свещеници, които предлагат. Това твърдение е аргумент в полза на датирането на написването на това книга преди разрушаването на Йерусалим и Храма през 70 г. сл. Хр. (виж стр. 389).

Според закона. Тоест, системата от закони, установена на Синай.

5. Пример. Гръцки *hypodeigma*, „копие“, „имитация“, „скица“, „очертание“, „изображение“. Необходимо е обаче да се помни, че едно земно „копие“ никога не може, във всички детайли, да представя напълно небесен оригинал. Например, всички различни жертви за грях, които са били принасяни безкрайно в земното светилище, са намерили своето изпълнение в единствената жертва на Христос.

Сянка. Или „предвещаване“. Възможно е фразата „пример и сянка“ да се разбира като фигура на речта, означаваща „сенчест пример“.

Предупреден. Гръцки *chrēmatizō*, „да предам откровение“, като извършителят е Бог.

Направи всички неща. Вижте Изх. 25:40; Числа 8:4; Деяния 7:44.

6. Още по-превъзходно служение. С този стих авторът започва обсъждането на Христос като „посредник на по-добър завет“. Основанието за по-превъзходното служение на Христос е демонстрирано тук от факта, че Той е посредник на по-добър завет, основан на по-добри обещания.

Посредник. Гръцки *mesitēs*, „арбитър“, „посредник“, този, който посредничи между две страни, за да отстрани несъгласие или да постигне обща цел (вж. Галатяни 3:19). Думата се среща шест пъти в Новия завет, четири пъти по отношение на Христос. Христос е посредникът между Бога и човека (1 Тим. 2:5) и може да положи ръце и на двамата. Като Бог, Той разбира Бога и може да говори от Негово име. Като човек, Той разбира човека и може със съчувствие да му служи пред Отца.

По-добре. Превъзходството е обсъдено в стихове 8–12.

Завет. Гръцки *diatheke* (виж на гл. 7:22).

По-добри обещания. Вижте стихове 10–12.

7. Първи завет. С този израз авторът обозначава системата, действаща в Стария завет времена от Синай насам, от които левитското свещенство е било неразделна част. За връзката на тази система със завета, сключен на Синай, вижте Езек. 16:60. За значението на думата завет (*diathēkē*) вижте Евр. 7:22. Тази система със своите закони е приключила, когато Исус става първосвещеник по чина на Мелхиседек (вижте гл. 7:12, 18, 19).

Безгрешен. Изводът е, че е бил погрешен. И все пак, вината не е била в завета по своята същност, а в хората, които са го прилагали неправилно (вижте Езекиил 16:60; Ефесяни 2:15). Сам по себе си законът не е правил нищо свършено (вижте на Евр. 7:22), но правилно приложен, той би ги насочил към Спасителя и спасението. Многократните призови на пророците към хората да приемат разпоредбите на вечния завет се срещат с постоянен неуспех.

За второто. Тоест, новото (виж стих 8).

8. Търсене на недостатъци у тях. Възможно е пасажът да се преведе като „търсене на недостатъци, казва им той“, но това е по-неестествен превод и не е получил голямо признание.

Слабостта на първия завет не беше в самия завет; нито пък вината беше в Бога.

Хората бяха тези, които бяха несъвършени (вижте върху Евр. 8:7; срв. Рим. 9:30 до 10:3; Евр. 3:18 до 4:2)

Дните идват. Стихове 8–12 са цитат от Йеремиа 31:31–34, съгласуващ се с LXX, а не с еврейския, въпреки че разликите са малки. Сравнете коментара към тези стихове в Еремия. В първоначалния си контекст тези думи представляват прогноза за това, което Бог е готов да направи за Израел и Юдея, ако те научат уроците от пленничеството, в което щяха да отидат, и наистина се върнат при Бога. Още от Синай Той се опитваше да води хората към по-висше духовно преживяване, каквото е представено в новия завет, но те бунтовно отказваха да се развиват отвъд ограничените си представи за това какво представлява истинската религия. Те се придържаха към вярата, че спасението може да бъде постигнато чрез стриктно спазване на закона, особено на законите относно церемониалните действия и приношенията. Поводът беше благоприятен. Може би това, което бяха отказали да научат в собствената си земя, щяха да научат от строгата дисциплина на пленничеството. Но дори пленничеството им не успя да постигне истинско съживление. По-голямата част от завърналите се изгнаници продължиха при условията на стария завет.

Духовното преживяване под новия завет е било достъпно в старозаветните времена и е щяло да се случи, ако хората са спазили условията, но евреите, като нация, са го отказали. Сега, въпреки че учението на Христос и апостолите е направило двойно ясно „евангелието“, което евреите може би по-рано са приели (Евр. 4:2), те са срещнали трудности да се откажат от старата система от форми и церемонии. Книгата Евреи е предназначена да им помогне да направят прехода.

Авторът на Посланието до евреите се обръща към пророчествата, за да подкрепи тезата си за първосвещенството на Христос и за въвеждането на нов ред. Йеремиа беше предсказал нов ред; сега той беше тук.

Ново. Ново по отношение на „първия завет“ (ст. 7). Идването на Христос и изпълнението от Неговата страна на образите на церемониалния закон слагат край на левитската система (вижте върху Еф. 2:15). Проливането на Неговата кръв ратифицира завета, сключен отдавна с Адам, и потвърден за Авраам (вижте върху Ез. 16:60).

Завет. Гръцки диатеке (виж на гл. 7:22).

С дома Израилев. Тук се споменава, че новият завет е сключен с дома Израилев и с дома Юдов, тъй като за първи път е било предложено на тези два дома (Ер. 31:31–34). Когато евреите се отказали от религиозните си привилегии, „царството Божие“ им било отнето (вижте върху Мат. 21:33–43). Християнската църква е наследник на духовните привилегии и отговорности, които някога са принадлежали на буквалния Израел (вижте том IV, стр. 35, 36).

9. Не според. За обсъждане на стария завет вижте Езекиил 16:60.

Те не продължиха. Това е бегло обобщение на историята на израилтяните, както е записано в Стария завет. Хората „се подиграваха на Божиите пратеници... докато нямаше излекуване“ (2 Лет. 36:16) и Бог ги отхвърли.

10. Постави законите Ми. На планината Синай Господ написа законите Си на каменни плочи (Второзаконие 4:13) и в книга (гл. 31:24, 26). Той възнамеряваше тези закони да бъдат написани и в сърцата на хората. Но израилтяните се задоволиха да гледат на тези постановления просто като на външен кодекс, а не на спазването им – като на въпрос на външно съответствие. Бог не възнамеряваше законите Му да бъдат разглеждани по този начин. Той предложи на народа Си преживяването на ново сърце (вижте върху Езекиил 36:26), но те се задоволиха само с външна религия.

Под новия завет сърцата и умовете на хората се променят (вижте Рим. 12:2; 2 Кор. 1:1). 5:17). Хората вършат правилното, не със собствената си сила, а защото Христос обитава в сърцето, живеейки живота Си във вярващия (вижте върху Галатяни 2:20). Те са родени от Духа и носят плодовете на Духа (Галатяни 5:22, 23). Промяната може да бъде осъществена само чрез божествена сила. Само Бог може да „положи“ Своя закон в сърцата на Своите последователи, макар че, разбира се, не без съгласието и сътрудничеството на човека (Откр. 22:17; вж. МВ 142).

Аз ще бъда за тях Бог. Това е целта на всички Божии завети (вж. Изх. 6:7).

Бог ще има Своето законно място и хората ще Го признаят за свой Бог.

11. Те няма да поучават. Няма да има нужда от непрекъснати наставления и съвети, защото хората биха имали личен религиозен опит. Християните вече биха могли да имат директен достъп до Бога без посредник, левитското свещенство. Те биха били „водени от Божия Дух“ (Рим. 8:14), „научени от Бога“ (1 Сол. 4:9) и биха имали „помазание от Светия и ... да знаят всичко“ (1 Йоан 2:20). От ранни времена християните са имали целия канон на Писанието, за да ги учи за Бога. Това обаче не изключва нуждата от духовни наставници. Като дарове Бог е дал на църквата „пастори“ и „учители“ (Еф. 4:11). Сравнете GC 485.

Всички ще ме познават. Тоест, всички християни ще имат лично познание за Бога, независимо от възрастта, социалното си положение или умствените си способности.

12. Ще бъде милостив. Когато Йеремиа изрекъл тези думи в навечерието на Плена, те били обещание за това, което Бог бил готов да направи за Своя непокорен народ, ако се върнат при Него. За християнина те са обещание за пълна и безплатна прошка чрез кръвта на Исус, без проливането на животинска кръв, както е било при левитската система.

Не си спомняй повече. Тоест, Бог вече няма да държи тези грехове на престъпника (вж. Исаия 65:17). Бог ще хвърли всичките ни грехове зад гърба Си (Исаия 38:17). Ще ги хвърли в морските дълбини (Михей 7:19).

13. Завет. Тази дума е предоставена, и то правилно, както показва гръцкият език. Прилагателното, преведено като „нов“, е в същия род и число като думата за „завет“.

Че „завет“ е посочен правилно, се вижда допълнително от факта, че „той казва“ се отнася до цитата, цитиран в стихове 8–12 (от Йер. 31:31–33), където е използвана фразата „нов завет“.

Той направи първото старо. Цитатът от Йеремиа (цитиран в стихове 8–12) ясно показва, че новото е трябвало да замени старото, а не да бъде в негово допълнение. Това беше труден момент за разбиране от еврейските християни.

Разпада се. Или „остарява“. Може да се повдигне въпросът защо тази дума е в сегашно време, ако старият завет е починал на кръста. Някои коментатори смятат, че препратката е към времето, когато Йеремиа е изрекъл пророчеството си относно новия завет (Ер. 31:31–33). Възможно е обаче да се разбере препратката и към времето, когато е била написана книгата Евреи. Вярно е, че церемониалната система е била изпълнена, когато Исус е умрял на кръста (вижте Еф. 2:15). Въпреки това, дори за благочестивите християни преходът от старата към новата система е бил постепенен (вижте Евр. 9:9; вж. Рим. 14:1).

Готови да изчезнат. Читателите на посланието се подготвят за времето, когато старата система ще бъде напълно премахната (вижте гл. 9:9).

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

2 DA 166; GC 417; PK 685; PP 356; SR 376, 377

5 СТ 62; DA 209; Ед 35; GC 413, 415, 418, 420; LS 342; PP 351, 356; SR 377, 378

6 ПП 372

7, 8 ПП 371

10 EW 58; 1T 361

ГЛАВА 9

1 Описанието на обредите и кървавите жертвоприношения на закона, 11 далеч по-нисши от достойнството и съвършенството на кръвта и жертвата на Христос.

1. Първият завет. „Завет“ е предоставен, но правилно, както в гл. 8:13 (виж коментара там).

Позоваването е на завета, сключен с Израел на Синай (виж върху Евр. 8:7; срв. върху Ез. 16:60).

Имаше също. Фактът, че първият завет също е имал обреди, предполага, че и новият завет ги има. Авторът вече е представил служението на Христос като първосвещеник (гл. 5:5, 6; 6:19, 20; 7:22–25; 8:1, 2). Сега той разглежда по-подробно това служение.

Наредби. Гръцки *dikaîōmata*, „предписания“, „изисквания“, „заповеди“.

Богослужение. Гръцки *latreia* (виж върху Рим. 9:4; 12:1).

Светско светилище. Тоест, светилището е било пригодно за земята, светилището е било земно. Това се отбелязва чрез контраст със светилището на новия завет, „истинската скиния, която Господ е поставил, а не човек“ (гл. 8:2).

2. Скиния. Гръцки *skēnē*, „шатра“, „подслон“, „колиба“, „жилище“.

Първият. Тоест, „първата шатра“ или „първата скиния“. Първото отделение е тук обозначаващо шатра, както е и второто отделение (ст. 3). През цялата година първото отделение беше единствената част от светилището, в която се влизаше. Във второто отделение, най-святото от всички, се влизаше само в Деня на изкуплението.

Свещникът. Обзавеждането е описано такова, каквото е съществувало в древната скиния, а не в тогавашния Храм (вж. ст. 3). За описание на свещника вижте Изх. 25:31–40.

Масата. Вижте Изх. 25:23–30.

Присъдните хлябове. Вижте Лев. 24:5–9.

Светилището. Гръцки. *hagia*. Могат да се цитират текстови доказателства (вж. стр. 10) за четенето *ta hagia* (виж върху гл. 8:2), също и за четенето *hagia hagiōn* (виж върху гл. 9:3). Но учените като цяло са съгласни, че четенето *hagia* е за предпочитане. Съществува граматически проблем, който трябва да бъде решен по отношение на *hagia*. Взета самостоятелно, неударената му форма може да бъде: (1) Форма за женски род, единствено число, която би я превърнала в прилагателно, модифициращо *skēnē*, „скиния“. Тогава изречението би гласяло „което се нарича свято [шатра]“. (2) Форма за множествено число в среден род, която би се превела като „светилища“ или „святи [места]“. Правописът на двете форми е един и същ; обаче, когато думата е с ударение, формата за единствено число в женски род има ударение върху втората сричка, докато формата за множествено число в среден род има ударение върху първата сричка. Тъй като най-ранните ръкописи са били без ударение, е невъзможно, въз основа на тях, да се определи коя форма може да е била предвидена тук. По-късните ръкописи, които имат ударения, в огромно количество предпочитат формата за множествено число в среден род. *Textus Receptus*, гръцкият текст на KJV, ударява първата сричка, следователно счита *hagia* за множествено число в среден род.

Същото важи и за гръцкия текст на Нестле. Всъщност има малка текстова подкрепа за единственото четене. Вулгата и някои от късните гръцки ръкописи са единствените недвусмислени свидетели.

Вярно е, че всичко това не е убедително доказателство срещу еднократното тълкуване, тъй като ръкописът Преписвачите, които са поставяли ударенията, са били невдъхновени хора. Те са поставяли ударението там, където са смятали, че контекстът го изисква. В този случай формата за множествено число в среден род изглеждала по-естествена. Въпреки че обаче възможността за форма за единствено число не може да бъде отречена, такава форма изглежда доста малко вероятна. По този начин „Агия“ в множествено число изглежда обозначава първото отделение (вж. ст. 3, където второто отделение изглежда също така обозначено по този начин). Вижте гл. 8:2.

3. След. Гръцки мета, „зад“, „отвъд“, „от другата страна“.

Втората завеса. Тоест, завесата, разделяща светилището и пресветите места, наречена „втора“, защото думата, използвана тук за „завеса“ (катапетасма), се използва и за завесата на входа на светилището (вижте на гл. 6:19).

Скиния. Сравнете стих 2.

Най-свято от всички. Гръцки *hagia hagiōn*. Същият въпрос за *hagia* ни изправя тук, както в стих 2, а именно дали е в единствено или множествено число (вижте коментара там). Поради това фразата може да се преведе или „свята [шатра] на светите [места]“, или „святи [места] на светите [места]“. Гръцкият вариант може да се преведе и като „светая светих“.

4. Кадилница. Гръцки *thumiatērion*, буквално „място [или „съд“] за изгаряне на тамян“, следователно или кадилница, или олтар за тамян. За примери за последното значение вижте Йосиф Флавий, Война v. 5. 5 [216]; Античности iii. 6. 8; 8. 3 [147; 198]; вж. Херодот 2. 162.

В Посланието към евреите вероятно се има предвид олтарът за тамян. Този олтар е бил най-важният предмет в светилището. Изглежда малко вероятно авторът да пропусне да го спомене, особено след като изброява предметите, които се съдържат във всяко отделение.

Преводът „олтар за тамян“ обаче въвежда проблем, тъй като този олтар изглежда тук е представен като разположен в най-святото място, докато в древната скиния той е стоял в първото отделение (Изм. 30:6). Трябва да се отбележи, че авторът не заявява, че олтарът за тамян е стоял във второто отделение; а само че най-святото място „е имало“ олтара. Думата, преведена като „имала“, може да се преведе като „съдържа“, но това не е единственото или необходимото ѝ значение.

Връзката между олтара и пресвятото място, посочена тук, може би се състои в това, че неговата функция е била тясно свързана с пресвятото място. Тамянът, принасян ежедневно на този олтар, е бил насочван към престола на милостивата в пресвятото място. Там Бог е проявил присъствието Си между херувимите и докато тамянът се е издигал с молитвите на поклонниците, той е изпълвал пресвятото място, както и светилището. Завесата, която е разделяла двете отделения, не се е простирила до тавана, а е достигала само донякъде. По този начин тамянът е можел да се принася в святото място – единственото място, където обикновените свещеници са могли да влизат – и все пак достигат до второто отделение, мястото, към което е било насочено. В 1 Царе 6:22 олтарът за тамян на Соломоновия храм е описан като „чрез оракула“, тоест свързан с най-святото място или принадлежащ на най-святото място.

Ковчег. Вижте Изм. 25:10–16.

На завета. Ковчегът е обозначен така, защото съдържал „скрижалите на завета“ – двете каменни скрижалки, на които Бог е написал Десетте заповеди.

Във Второзаконие 4:13 Десетте заповеди са обявени за завет, който Бог е заповядал на Своя народ да изпълнява.

Златният съд. Вижте Изх. 16:33, 34. Идеята за „златен“ идва от LXX, който В Изх. 16:33 се чете „златен съд“. На еврейски език се чете просто „гърне“.

Аароновият жезъл. Вижте Числа 17:1–11. Тук съдът и Аароновият жезъл сякаш са декларирани да бъдат в ковчега. В Стария завет се казва, че те са „пред Господа“ или „пред свидетелството“ (Изх. 16:33, 34; Числа 17:10). Тук няма необходимо несъответствие, тъй като тези последни изрази могат също да обозначават позиция вътре в ковчега. Твърдението в 1 Царе 8:9, че „нямаше нищо в ковчега освен двете каменни плочи, които Моисей положи там“, може да предполага, че по едно време в ковчега е имало и други предмети, като споменатите тук (вижте коментара там).

Някои са се опитали да разрешат очевидното несъответствие, като са направили така, че „където“ да се отнася назад към „скинията, която се нарича пресвета от всички“ (Евр. 9:3). Въпреки че това е граматически възможно, общото тълкуване е против подобна връзка. Освен това, фактът, че скрижалите на завета са включени в списъка с елементи след „в който“, силно подсказва, че се говори за ковчега, а не за най-святото място.

Скрижали на завета. Вижте Изх. 25:16; 32:15, 16; Втор. 9:9; вижте по-горе под „на завет.“

5. Херувими. По-скоро „херувими“. Думата е транслитерация на евр. керубим, форма за множествено число и следователно не изисква добавяне на „s“, за да се превърне в множествено число. За описание на херувимите вижте Изх. 25:18–20.

На слава. Херувимите вероятно са обозначени по този начин във връзка със славата на Бог, която се е проявила между херувимите (виж Изх. 25:22; Числа 7:89; 1 Царе 4:4; Пс. 80:1).

Престол на милостиня. Гръцки hilastērion (виж върху Рим. 3:25).

Не мога да говоря сега. Авторът не желае да навлиза в повече подробности, тъй като пространното обсъждане на тези въпроси не е неговата настояща цел.

6. Ръкоположен. По-скоро „подготвен“, „обзаведен“. Идеята е, че скинията е била издигнат и обзаведен.

Отдых. По-скоро „отдых“. Времето на гръцкия глагол е сегашно. Действието е представено като обичайно протичащо (вж. стих 9).

Първа скиния. Тоест, първото отделение (виж на стих 2).

Извършване на службата. Част от службата беше ежедневното принасяне на тамян в светилището и приготвянето на светилниците (Изх. 27:20, 21; 30:7, 8). Всяка седмица хлябовете на предложението се подреждаха на масата (Лев. 24:5–9). Също така, когато помазаният свещеник или цялото събрание съгрешеше, се жертваше юнец и свещеникът вземаше от тази кръв и я внасяше в първото отделение. Там потапяше пръста си в кръвта и я поръсваше седем пъти пред завесата, а също така слагаше от кръвта и върху роговете на олтара за благоуханния тамян пред Господа (Лев. 4:5–7, 16–18).

7. Във второто отделение. Първосвещеникът бил единственият, на когото било позволено да влиза във второто отделение, и той можел да влиза само в един ден от годината, Деня на изкуплението (Левит 16:2, 24; 23:27).

Не без кръв. Първосвещеникът влезе в пресвятото място, първо с кръвта на млад юнец като жертва за грях за себе си и за дома си (Левит 16:3, 4, 11–14).

Когато влязъл втория път, той носел кръвта на Господния козел, чрез която светилището, както и хората, били очистени (Левит 16:15–17).

От гр. *hyper*, „в името на“, „заради“, „по отношение на“. В настоящето

В контекст „*hyper*“ може да се преведе като „да се извърши умилоствение за“ (виж Лев. 16:30).

Грешки. Гръцки *agnoemata*, „грехове, извършени от невежество“ (вж. Лев. 4:2, 13). Няма основание за мисълта, че не е имало разпоредба за прошка на греховете в Деня на изкуплението.

8. Свети Дух. Или „Свети Дух“. Духът е божественият тълкувател на истината (вижте върху Йоан 14:26).

Значение. Сравнете 1 Петрово 1:11.

Най-свето от всички. Гръцки *ta hagia*, „светилищата“ или „светите [места]“ (вижте гл. 8:2; 9:24,

25). Контекстът ясно показва, че *ta hagia* тук се отнася до онази „по-голяма и по-съвършена скиния, неръководна“ (гл. 9:11), тоест небесното светилище (вж. ст. 24, 25).

Вярно е, че преводачите на KJV са превели *ta hagia* като „най-святото от всички“. Но от това не следва, че са имали предвид най-святото място на небесното светилище. Съмнително е, че са имали някакви подробни възгледи относно това светилище. Очевидно са си представяли небесното светилище или „самото небе“, където Исус е отишъл (ст. 24), като най-святото място от всички, съответстващо на най-святото място в земното светилище. Трябва обаче да се помни, че значението на *ta hagia* трябва да се определи не чрез английски превод, а чрез гръцки, като се обърне внимателно внимание на граматиката и синтаксиса.

Първа скиния. Някои смятат, че този израз се отнася до първото отделение на земното светилище. Тази гледна точка се основава на факта, че в стихове 2 и 6 изразът е използван по този начин. Тъй като стихове 6–8 са тясно свързани, поддръжниците на тази гледна точка твърдят, че силата и логиката на този пасаж биха били намалени, ако на „първа скиния“ не се даде същото значение в стих 8, каквото му е дадено в стих 6.

Други пък твърдят, че „първата скиния“, както е използвана тук, се отнася до цялата Моисеева скиния в контраст с небесната скиния (гл. 8:2). Те заявяват, че целта на Павел е да противопостави светилищата на двата завета (гл. 9:1) и че стих 8 учи, че службата на небето не може да започне, докато земната служба не приключи.

И двете гледни точки са в съответствие с тезата на Павел, че първосвещеническото служение на Христос в „по-съвършената скиния“ (ст. 11) не можеше да започне, докато не приключи земната служба в скинията.

Все още стоеше. По-скоро „все още стои“. Гръцката дума не означава непременно състоянието на сградата като такава, но може да има отношение към валидността на функциите на сградата. За смисъла, в който „първата скиния“ все още е стояла, вижте стих 9. Следователно фразата „все още стоеше“ може да означава „заема определеното си място“ или „запазва божествено определения си статут“.

9. Което. Гръцкият език ясно показва, че antecedentът на тази дума е „първа скиния“.

Следователно, тълкуването на стих 9 зависи от определението, дадено на „първа скиния“ (вижте стих 8).

Беше. Тази дума е добавена. С оглед на гръцките времена в останалата част от този стих и в стих 10, които всички присъстват, думата „е“ трябва да бъде добавена (вижте по-долу под „време, тогава настояще“).

Фигура. Гръцки *parabolē*, „притча“ (виж том V, стр. 203, 204; вж. том III, стр. 1111).

Време тогава и сега. По-скоро „времето сега и сега“. Вероятно по дипломатически причини Павел признава, че службата в земното светилище все още действа, въпреки че всъщност Христос, като Посредник на по-добър завет (8:6), вече е седнал отдясно на Величието на небесата (гл. 1:3; 9:11, 12). В Храма все още са се извършвали служби (гл. 8:4), в които очевидно са участвали много от еврейските християни (вж. АА 189). Едва постепенно тези еврейски обърнати във вярата стигнали до разбирането, че образите на церемониалната система са били изпълнени в Христос и че следователно тази система е приключила. Йерусалимският събор постановил, че от езичниците не се изисква да се обрязват и да спазват Мойсеевия закон (вж. Деяния 15; вж. АА 188–200), но няма данни този събор да е взел някакво решение за еврейските християни. Очевидно те са били оставени да уредят, въз основа на съвестта си, въпроса за спазването на поне някои от обредите на церемониалния закон (вж. Рим. 14:1, 5). Следователно, изглежда, че тъй като службите в Храма все още са продължавали и много еврейски християни са проявявали уважение към обредите и церемониите на Моисеевия закон, авторът се е чувствал свободен да говори за системата като все още в сила. Целта му е да покаже, че е въведено нещо по-добро.

Бяха предложени. Буквално „се предлагат“ (вижте по-горе под „време тогава и сега“).

Дарове и жертви. Общ израз за различните левитски приноси.

Не можа да направи ... перфектно. По-скоро „не може да направи ... перфектно“ (вижте по-горе под „време тогавашни“). Авторът вече е разглеждал неадекватността на древната система (виж гл. 7:18, 19).

Съвест. Гръцки *suneidēsis* (виж върху Рим. 2:15). Поклонникът можеше да изпълни всички външни изисквания и въпреки това да няма душевен мир и увереност в приемането си от Бога. Само ако имаше лична вяра в Христос, можеше да намери такъв мир. Но малцина постигнаха това по-висше преживяване. По-голямата част от евреите разчитаха на щателното изпълнение на множество правила за приемане от Бога.

10. Който стоеше. Тези думи са предоставени и са в хармония с гръцките времена в стих 9 трябва да се чете „които стоят“ или „които се занимават с“ (вж. RSV).

Само. Подчертава се външната природа на левитската система.

Меса и напитки. По-скоро „храни и напитки“. „Меса“ е староанглийска дума, означаваща храни като цяло. Тук има препратка към различните приноси от месо или зърнени храни и напитки от еврейския церемониален закон (Иzx. 29:40, 41; Лев. 2:1–15; 23:13, 18, 37; Числа 6:15; и др.).

Различни измивания. Вижте Марк 7:3, 4, 8; вж. Изх. 29:4; Лев. 11:25; Числа 8:7; и др. Някои от „измиванията“ са имали стойност в обучението за санитария и лична чистота, освен духовните последици, които може да са имали. Но към първоначалните обреди евреите са добавили много други, които Бог никога не е заповядвал. По този начин „измиванията“ са били принудени да заемат важна роля в религията.

И плътски обреди. Текстовите доказателства подкрепят пропускането на „и“. Следователно „плътските обреди“ биха стояли в противопоставяне с „дарове и жертви“ (ст. 9) или може би също с „храни“, „питиета“ и „измивания“, споменати в стих 10. „Обреди“ буквално е „правила“ (вж. стих 1). „Плътски“ тук очевидно трябва да се противопостави на „духовно“. Плътските правила не успяха да донесат духовно удовлетворение; спазването им не направи хората свършени по отношение на съвестта (ст. 9).

Наложен. Гръцки epikeimai, буквално „да лежаш върху“, „да бъде наложен“, „да бъде титуляр“.

Време на реформация. Буквално „време за поправяне“. По този начин левитската система ясно е показана като временна. Нейните наредби сочат напред към делото на Месията и са били предназначени да бъдат в сила само до идването на Месията. Преходът от старата система към новата тук може да се нарече „реформация“ поради злоупотребата със старата система (вижте върху Еф. 2:15).

11. Но Христос. Сега за разглеждане идва първосвещеническото дело на Христос и е показано, че е значително по-висше от службите, извършвани от земния първосвещеник.

Идване. Гръцки paraginomai, „идвам“, „пристигам“, „присъствам“, „появявам се“.

Глаголната форма за предпочитане се превежда като „дошъл“ или „явил се“. Христос е представен тук в момента, в който е встъпил в длъжност като първосвещеник на небесното светилище.

Добри неща, които предстоят. Текстовите доказателства са разделени (вж. стр. 10) между това и прочитането „добри неща, които предстоят“. И двата прочитания могат да бъдат вписани в контекста. Изразът „добри неща, които предстоят“ би отчитал факта, че периодът, в който Павел е писал, е бил преходен и че новото не е заменило напълно старото. Това е особено вярно по отношение на еврейските християни (вж. стих 9). Преводът „добри неща, които предстоят“ би отчитал факта, че когато Исус е бил поставен за първосвещеник на небето горе, добрите неща на новия завет също са дошли.

От гр. dia, „чрез“, „чрез“, „с“. Предлогът има и много други значения. Контекстът трябва да определи точното значение. Контекстът тук не е в полза на идеята за преминаване през нещо. Някои коментатори, възприемащи тази идея, тълкуват „скиния“ тук като долните небеса, през които Исус е преминал по пътя към небето. Но няма достатъчно основания да се приеме различно значение за „скиния“ тук от това, което ѝ е дадено в гл. 8:2 (вижте коментара там). Освен това, долните небеса са „от това здание“, буквално „от това творение“. Идеята за преминаване обаче е само едно от многото значения на dia. Инструменталната идея е много често срещана и това значение тук, в смисъл на „използване“, има отличен смисъл в контекста. Пасажът може да се преведе по следния начин: „Но Христос, като се яви като първосвещеник на бъдещите добрини, използвайки по-голямата и по-съвършена скиния... влезе веднъж завинаги в светилището [или „местата“].“ За да извършват службите си, земните свещеници използвали ръчно изработена скиния; За Своите служби Христос използваше по-голяма и по-съвършена скиния.

Може да се спомене и едно друго мнение. По-голямата част от църковните отци, и двамата гърци и латински, твърдят, че думата „скиния“ тук се отнася до тялото на Христос или до Неговата човечност. Те придаваха на dia инструментална сила и учеха, че чрез възплъщението Христос е бил подготвен за Своето първосвещеническо служение. Това е факт, който авторът вече е подчертал (вижте гл. 5:7-9). Поддръжниците на тази гледна точка отбелязват, че Исус е говорил за храма на тялото Си (Йоан 2:21) и че думата „живя“ в Йоан 1:14 е буквално „населен“ (гр. skēnaō, чиято съществителна форма е skēnē, думата, преведена като „скиния“ в Евр. 9:11). Те цитират и други текстове, за да покажат, че човешкото тяло е посочено под „скиния“ (2 Кор. 5:1, 4) или „храм“ (1 Кор. 6:19). Основното възражение срещу тази гледна точка е, че тя не изглежда да съответства добре на контекста.

Въвежда се определение за „скиния“, което нарушава последователната употреба, която авторът има в

поне досега направено от думата. Следователно е по-безопасно да се даде на „скиния“ определение, което вече ѝ е дадено в контекста, особено след като не се срещат затруднения при тълкуването на пасажа по този начин.

По-велик и по-съвършен. Някоя земна структура не може да представи необятността и славата на небесния храм, където обитава Бог (виж РР 357).

Скиния. Вижте върху гл. 8:2; вж. гл. 9:24.

Не са направени с ръце. Тоест, не са направени с човешки ръце. Земните първосвещеници са функционирали в ръкотворни храмове. Христос, великият Първосвещеник, функционира в много по-висша скиния, „поставена“ от Господа (гл. 8:2).

Строителство. Буквално „творение“, тук вероятно означава видимото творение (вж. Рим. 8:19).

12. Кръв от кози и телета. Или „кръв от кози и млади бикове“. За ролята, която играят козите и бикове в приносите за грях в Деня на изкуплението вижте Лев. 16:5–9, 11–16.

Неговата собствена кръв. Превъзходството на Христовото служение е допълнително установено. То има вече е показано, че превъзхожда с това, че се извършва в „по-голяма и по-съвършена скиния“ (ст. 11). Сега неговото превъзходство се вижда от факта, че кръвта, използвана в службите, е била на Самия Божи Син, за разлика от кръвта на обикновени животни. За значението на кръвта на Христос вижте Рим. 3:25.

Веднъж. Гръцки *eph'ara*, „веднъж завинаги“ (вж. Рим. 6:10). Христос не е трябвало да прави многократни жертви, за да продължи Своего първосвещеническо дело в небесното светилище (Евр. 9:24–26).

Святото място. Гръцки: та хагия (виж гл. 8:2; 9:8). След като Христос е принесъл „собствената си кръв“ на Голгота и се е възнесъл на небето, Той е влязъл „зад завесата“ (виж гл. 6:19; вж. Допълнителна бележка към гл. 10).

След като е получил. Изкуплението, осигурено на кръста, очевидно е споменато, както е посочено в стихове 13–17.

Вечно. За разлика от временните разпоредби на левитската система.

Изкупление. Гръцки *lutrōsēs*, „откупване“, „освобождаване“, „изкупление“, „освобождение“.

Думата се среща в Новия завет само тук и в Лука 1:68; 2:38. Свързаната дума *lutron*, „откуп“, се среща в Матей 20:28 (виж коментара там). *Lutrōtēs*, „избавител“ или „изкупител“, се среща в Деяния 7:35 (виж коментара там), а *apolutrōsis*, също означаваща „изкупление“, в Римляни 3:24 (виж коментара там).

За нас. Тези предоставени думи не са необходими за разбирането на текста, макар че въпреки това са верни. Откупът беше направен, за да ни изкупи.

13. Кръв от бикове. Вижте стих 12.

Пепел от юница. За пречистването, извършено чрез пепелта на юницата, вижте Числа 19.

Поръсване на нечистите. Или „поръсване на осквернените“. Вижте Числа 19:18.

Освещавам. Гръцки *hagiazō*, „осветявам“, „посветявам“, „осветявам“, „пречиствам“.

Тук Хагиадзо изглежда има значението на „очиствам“, както в LXX на Числа 6:11, където KJV гласи „осветявам“.

Очистване на плътта. Това е в контраст с очистването на съвестта (ст. 14).

Критиката, отправена срещу левитските обреди, е, че те са външни. Те осигуряват церемониална чистота, но не и истински духовен покой на душата (виж гл. 3:11). Вижте гл. 7:11, 19.

14. Колко повече? Подчертава се превъзходството на Христовата жертва.

Кръв Христова. За разлика от кръвта на животните (вж. ст. 12).

Чрез вечния Дух. Тук няма член в гръцкия език, което предполага, макар и не доказва, че тук не се говори за Светия Дух, а за собствената божествена природа на Христос, която е вечна. Докато е бил в Своето вечно предсъществуващо състояние, Христос е предложил да даде живота Си за човека (Откр. 13:8).

Самият Христос даде живота Си доброволна жертва. Той имаше властта да положи живота Си живот и Той имаше власт да го вземе отново (Йоан 10:18).

Очистване. Гръцко *katharizō*, „да направя чист“, „да очистивам“, „да пречиствам“. Сравнете употребата на *katharizō* в Деяния 10:15; 15:9; 2 Кор. 7:1; Еф. 5:26; Тит 2:14; Яков 4:8; 1 Йоан 1:7, 9. Времето на глагола е бъдеще време, несъмнено по отношение на онези, до които е написано посланието, които не са навлезли напълно в преживяването, което ги очаква под новия завет (Евр. 8:10–12; вижте гл. 9:9). При старата система те бяха намерили само церемониална чистота, но сега можеха да намерят душевен мир в Христос.

Съвест. Вижте стих 9.

Мъртви дела. Вижте гл. 6:1.

Да служиш. Целта на пречистването е служенето. Мъжете и жените са изкупени за служене. Очистването не е самоцел; то подготвя мъжете да отдават приемлива служба на Бога (вижте Рим. 12:1).

Жив Бог. Често срещано име за Бог както в Стария, така и в Новия завет (виж Втор. 5:26; Исус Навин 3:10; Евр. 3:12; и др.). Тук името изглежда е избрано заради споменаването на мъртви дела. Тези, които служат на живия Бог, принасят живи плодове за правда.

15. Поради тази причина. Тоест, заради ефикасността на Христовата кръв да очисти съвестта.

Посредник на новия завет. Или „посредник на новия завет“. Авторът вече е представил Христос като „посредник на по-добър завет“ (виж гл. 8:6). За новия завет виж гл. 8:8–12. За „завет“ виж гл. 9:16.

Чрез смърт. Буквално „смъртта е настъпила“. Позоваването е на смъртта на кръста (вж. гл. 2:14).

Изкупление. Гръцки *apolutrōsis* (виж върху Рим. 3:24).

При първия завет. Или „при първия завет“ (вижте върху гл. 7:22; 9:16).

При жертвоприношението прошката за греховете се е давала въз основа на кръвта на Божия Агнец, която е трябвало да бъде пролята. Кръвта на животните сама по себе си е била безсилна да прощава грехове. Тя е била просто символ на смъртта на Христос за греховете на света. Ако Исус не беше дал живота Си, прошката, предложена при първия завет, никога нямаше да бъде потвърдена.

Призован. Вижте Рим. 8:28, 30.

Може да получи. Приемането на наследството зависеше от жертвата на Христос. Ако Христос не беше принесъл живота Си, тогава онези, които бяха под стария завет, щяха да се надяват напразно.

Наследство. Вижте върху Галатяни 3:18.

16. Завет. Гръцки *diathēkē*. Тази дума може да означава „завет“ или „завет“ в смисъл на „завещание“ (виж върху Евр. 7:22; Гал. 3:15). В Евр. 9:15–18 има игра на думи с двете значения на тази дума. „Наследство“, споменато в стих 15, вероятно внушава идеята за завещание, а фразата „чрез смърт“, буквално „след като е настъпила смъртта“, вероятно напомня за факта, че Христос е умрял, оставяйки ни наследство, и че това наследство ни е оставено в завещание.

По необходимост. Завещанието няма никаква сила, докато завещателят е жив. За да влезе в сила, завещателят трябва да умре.

17. Завет. Или „завещание“ (вижте на стих 16).

В противен случай. Добре известният факт е, че завещанието не влиза в сила, докато допълнително се подчертава, че завещателят умира.

18. Първи завет. Тук, вероятно по-точно, „първи завет“ (виж на стих 16), защото авторът говори за завета, сключен с Израел на Синай (виж на гл. 8:7).

Посветен. Гръцки *egkainizo*, „да открия“, „да посветя“. Думата се среща в Новия завет само тук и в гл. 10:20, където авторът говори за нов и жив път, който бива въведен.

19. Когато Моисей. За описания тук инцидент вижте Изх. 24:3–8.

Кози. Те не са споменати в Изх. 24:3–8, където са посочени само животните от мирните приноси (виж Изх. 24:5).

Вода, алена вълна и исоп. Тези предмети не са споменати в разказа в Изх. 24:3–8. Тяхната употреба в други връзки е спомената в Лев. 14; Числа 19. В разказа за Изход няма нищо, което да е несъвместимо с добавените подробности, дадени от автора на Посланието към Евреите.

Книга. Поръсването на книгата не се споменава в Изх. 24:3–8, но не е несъвместимо с описаните там церемонии.

20. Казване. Формулировката тук е донякъде различна от тази в Изх. 24:8, но общата мисъл е същата (вижте Допълнителни бележки върху Мат. 3, Бележка 2). Има забележително сходство между езика на Посланието към евреите и този на Христос, когато Той сервира виното при установяването на Господната вечеря (Мат. 26:28).

21. Поръсени с кръв. Този елемент не се споменава в старозаветния разказ, който се отнася само до помазване с масло (Изх. 40:9–11). Йосиф Флавий, описвайки освещаването на скиинята, говори за кръв, поръсена както върху скиинята, така и върху съдовете, принадлежащи към нея (Древности iii. 8. 6 [206]). Авторът на Посланието към Евреите потвърждава тази традиция.

22. Почти всички неща. Имаше известни изключения. Някои неща бяха очиствани с огън или вода, без никаква употреба на кръв (Числа 19; 31:23, 24).

Чрез закона. Тоест, чрез закона на Моисей (вж. гл. 7:12, 19).

Очистен. Гръцко *katharizō* (виж на стих 14).

Без проливане на кръв. Вижте Лев. 17:11. Въпреки това, при определени обстоятелства греховете можеха да бъдат изкупени с брашно вместо с кръв (Лев. 5:11–13). Но като общо правило левитският ритуал изискваше проливане на кръв за изкупление.

Прошка. Гръцки *aphesis*, „прошка“ (виж върху Мат. 26:28). В почти всяко срещане на тази дума в Новия завет следва думата „грехове“. *Aphesis* стои без обект само тук и в Марк 3:29. Но изглежда съвсем очевидно, че думата „грехове“ трябва да се разбира. Великата истина, проповядвана от условието, че проливането на кръв

беше необходимо за прошка, беше, че спасението на човека един ден ще изисква смъртта на Божия Син. Сравнете Матей 26:28. Всяко животинско жертвоприношение сочеше към върховната жертва на „Божия Агнец, Който взема греха на света“ (Йоан 1:29).

23. Следователно. Тоест, поради общия принцип, заложен в стих 22.

Модели. Гръцки *hypodeigmata* (виж на гл. 8:5). Пустинната скиния и нейното обзавеждане са били изображения на небесните реалности, предвещаващи делото, което нашият велик Първосвещеник ще извърши за грехове.

Пречистен. Гръцки *katharizō*, „да очистивам“ (виж на стих 14).

С тези. Тоест, нещата, споменати в стихове 18–22.

Небесните неща. Думата „неща“ е добавена. Гръцката версия има само множествено число член с прилагателното в множествено число. Средният род обаче показва, че „неща“ е подходящо използвано. Авторът противопоставя небесните неща на различните земни предмети, които е споменал. Терминът е много общ и може да се отнася до всичко, свързано с небесното служение на Христос. Акцентът на пасажа не е върху акта на очистване, а върху необходимостта от очистване чрез по-добра жертва, а именно чрез кръвта на Христос.

Сред коментаторите е имало много дискусии защо нещо в небето, което е място на чистота, трябва да изисква очистване и какво е било очистено от кръвта на Христос. Някои твърдят, че е напълно невъзможно да се разбере какво има предвид авторът. Други правят предположения, като например, че очистването се е състояло в умилостивяване на Божия гняв. Това мнение трябва да бъде отхвърлено, защото разкрива неразбиране на природата на Бог и на изкуплението (вижте Рим. 5:10).

Може би трудността произтича от опита да се прекали с сравнението на автора. Основната му мисъл е ясна: той показва, че Христовата жертва е била значително по-висша от тази на животинските жертви. Кръвта на телета и козли е очистила „нещата“ (Евр. 9:22), свързани със земната скиния, светилището на стария завет (ст. 1). Христовата кръв е била свързана със службата в „истинската скиния“ (гл. 8:2), светилището на новия завет (гл. 9:11, 15). Първата е осигурявала церемониална чистота, втората – морална (вижте ст. 13, 14).

Христос се яви „в Божието присъствие за нас“ (ст. 24). „Той винаги е жив, за да ходатайства“ за нас (гл. 7:25). Причината, поради която се нуждаем от някой, който да се яви в Божието присъствие за нас и да ходатайства за нас, е, че сме съгрешили. Христос „се яви, за да премахне греха чрез жертвата Си“ (гл. 9:26). Сега Той служи с благодеяния на Своето изкупление в полза на грешника. В резултат на това съвестта на грешника се пречиства (ст.

14). Думата, преведена тук като „очистивам“, е катаризо, която в стих 23 е преведена като

„пречистен“. Сравнете с 1 Йоан 1:9, където катаризо е преведено като „очистивам“. По този начин Исус, като служител на истинската скиния, явявайки се в Божието присъствие за нас и ходатайствайки за нас, извършва дело на очистване, очистване, което е свързано с греховете на покаяните се мъже.

Христос обаче извършва и специално дело на очистване на небесното светилище, което отговаря на службата, извършвана от първосвещеника в земното светилище в Деня на изкуплението (вижте Лев. 16). За това специално дело на Христос пророк Даниил говори: „До две хиляди и триста дни; тогава светилището ще се очисти“

[катаризо, LXX]” (Дан. 8:14). Когато принципът „година-ден“ се приложи към този период от време, неговият край е 1844 г. сл. Хр. (виж Дан. 8:14). По това време земният храм, образец на небесните неща, отдавна е изчезнал. Следователно препратката (Дан. 8:14) трябва да е към светилището на новия завет, „истинската скиния, която Господ е поставил, а не човек“ (Евр. 8:2). Виж Дан. 8:14.

По-добри жертви. Множественото число тук се използва за единичната жертва на Христос, вероятно защото едната жертва замени множеството жертви при старата система.

24. Свети места. Гръцко: *hagia* (виж на гл. 8:2; 9:8, 25).
Направено с ръце. Вижте стих 11.

Фигури. Гръцки *antitupa*, „копия“, „изображения“. Английската ни дума „антитип“ произлиза от тази гръцка дума, въпреки че обикновено използваме „антитип“ за това, което е предопределено от типа. Гръцката дума може да се отнася или до оригинала, или до копие. Това се среща само още веднъж в Новия завет (1 Петрово 3:21).

Самото небе. Тук „по-голямата и по-съвършена скиния, неръководна“ (ст. 11) е отъждествена със „самото небе“. „Небесният храм, обиталището на Царя на царете, където „хиляди хиляди Му служат и десетки хиляди по десетки хиляди стоят пред Него“, този храм, изпълнен със славата на вечния трон, където серафими, неговите блестящи пазители, забулват лицата си в обожание – никоя земна структура не би могла да представи неговата необятност и неговата слава“ (стр. 357).

Сега. Авторът набляга на мисълта, че Христос вече функционира като първосвещеник. Той призовава читателите си да престанат да разчитат на старата левитска система и да се възползват напълно от славните привилегии, предоставени от новия завет (вж. ст. 9).

Божие присъствие. За разлика от първосвещеника на земното светилище (виж на стих...), 8), който можеше да се яви само в присъствието на проявлението на Божеството в славата Шекина (виж върху Бит. 3:24), и то само веднъж годишно.

За нас. Или „в наше име“. Той ходатайства за нас (гл. 7:25). „Ако някой съгреша, имаме ходатай при Отца“ (вижте 1 Йоан 2:1).

25. Принася себе си в жертва. Сравнете израза „собствената си кръв“ (вижте на стих 12).

Често. Принасянето на Себе Си в жертва от Христос и влизането Му в „самото небе“ (ст. 24) са били единични, веднъж завинаги, действия.

Като първосвещеник. Вижте стих 7.

Светилището. Гръцки: та хагия (виж върху гл. 8:2; 9:8). В този контекст „та хагия“ може да се разглежда като отнасящо се по-специално до най-святото място или в по-общ смисъл до светилището като цяло, както в гл. 8:2.

Кръв на други. Тоест, кръв, която не е била негова собствена. Входът на първосвещеника е в контраст с това на Исус, който влезе „със собствената си кръв“ (ст. 12).

26. Защото тогава. Тоест, ако жертвата на Исус беше имала само временна ефикасност, каквато имаше жертвата на земния първосвещеник.

Често е страдал. Неговото възплъщение и смърт би трябвало да се повтарят често.

Веднъж. Гръцки *hara*, „веднъж завинаги“.

Краят на света. Или „завършекът на вековете“. „Краят на света“ тук се използва синонимно на „в тези последни дни“ от гл. 1:2 и трябва да се разбира в светлината на дадения там коментар.

Той се яви. Тоест, първото Му пришествие.

Да премахне греха. Христос дойде да „спаси народа Си от греховете им“ (Матей 1:21). Той беше „Божият Агнец, Който взема греха на света“ (Йоан 1:29). Виж Исая 53:6; 1 Петрово 2:24; срв. Дан. 9:24; Евр. 9:23.

Жертва на себе си. Вижте стих 14.

27. И тъй като. Стихове 27 и 28 са в скоби. Аргументът на стих 26 е продължен в гл. 10:1.

Назначен. Гръцко *арокеітаі*, „събирам“, „отлагам“, „да се съхранява“, „да се пази“. Сравнете употребата на думата в Лука 19:20; Кол. 1:5; 2 Тим. 4:8. Споменаването на Христовата смърт веднъж очевидно подсказва мисълта, че хората умират веднъж. Поради греха на Адам смъртта премина върху всички хора (Рим. 5:12).

Веднъж да умрат. На хората е писано да умрат само веднъж преди съда. Това не противоречи на идеята, че ако бъдат осъдени неблагоприятно, те умират отново (Откр. 20:15).

След това съдът. Смъртта не е край на човека. Всички един ден трябва да се явят пред съдийския престол на Христос (вижте 2 Кор. 5:10). Този факт е споменат тук, сякаш за да покаже паралел с делото на Христос, чието първо идване не е било Неговото последно идване.

28. Веднъж е бил принесен в жертва. Библията говори за това как Христос е дал Себе Си (Гал. 1:4) или е принесъл Себе Си (Евр. 9:14), и за това как Отец е дал Сина Си (Йоан 3:16). Но тя също така говори за Христос като взет, разпнат и убит от нечестиви ръце (Деяния 2:23).

Понесете греховете си. Вижте върху Евр. 9:26; вж. върху 2 Кор. 5:21.

От мнозина. Буквално „от мнозина“, еквивалентно на „всички“ (вижте Рим. 5:15).

Търси. Гръцко *арекдеchoмаі*, „да очакваш с нетърпение“ (виж Рим. 8:19).

Появявам се. Гръцко *hogaō*, във формата, която се среща тук, „да стана видим“, „да се появи“.

Сравнете употребата на думата в Лука 24:34; Деяния 7:2; 1 Тим. 3:16.

Втори път. Неговото възплъщение е първият път. Това е единственото място в Новия завет, където завръщането на Христос в сила и голяма слава е квалифицирано с прилагателното „второ“.

Без грях. Това е в контраст с израза „да понесе греховете на мнозина“. При първото Си пришествие Христос пое върху Себе Си греховете на света (вж. 1 Йоан 2:2). Той беше направен „греховен за нас, ... за да станем ние чрез Него праведни пред Бога“ (2 Коринтяни 5:21). Но делото, което Той дойде да извърши за греха, е изцяло завършено, преди да дойде за втори път.

Към спасение. Тоест, с цел спасение.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1 ГК 413

1-5GC 411

2, 3 EW 251

3-5EW 252

4, 5 EW 32

7 ПП 426

8-12DA 166

9 GC 413; PK 685; PP 356; SR 376

12 CSW 111; DA 757; GC 421; 4T 122

13, 14 TM 98; 4T 123

14 AA 565

19, 20 ПП 312

21 ПП 357

22 GC 418; PP 71; SR 52

22, 23 ГК 417

23 PK 685; PP 356

23, 24 GC 413; PP 343, 357; SR 376

24 AA 566; GC 420, 482; PP 367

28 DA 422; GC 315, 485; PP 411; 5T 15

ГЛАВА 10

1 Слабостта на закона жертва. 10 Жертвата на Христовото тяло, веднъж принесена, 14 завинаги е отнела греховете. 19 Увещание да държим здраво вярата с търпение и благодарение.

1. Законът. Думата е използвана тук, както в гл. 7:11, за да опише еврейската система от закони, установена на Синай. Терминът е почти еквивалентен на израза „първи завет“, както авторът използва този израз (вижте гл. 8:7). „Закон“ или „първи завет“ означава системата, която е била в сила в старозаветните времена след Синай.

Сянка. Сянката показва само общите очертания на оригинала. Следователно не трябва да се очаква твърде близко сходство между сянката и обекта, който я хвърля.

Тук думата е противопоставена на „образ“ (eikōn), дума, показваща много по-близко представяне (вижте 2 Кор. 4:4; Откр. 13:14).

Добри неща, които предстоят. Тоест, такива, които ще бъдат въведени с настъпването на реалността.

Самото изображение. Или „самото изображение“. Вижте по-горе за „сянка“.

Никога. Силно се подчертава неспособността на „закона“ да се усъвършенства завинаги.

Тези жертви. Препратката е по-специално към жертвите в Деня на изкуплението, въпреки че твърдението би било вярно и за ежедневните жертви. Причината годишните жертви да са отделени тук изглежда е, че те са били извършвани от първосвещеника, а Исус е представен в книгата Евреи като великия Първосвещеник на новия и по-добър завет (гл. 8:1; 9:11). Сравнете гл. 9:25, 26, където делото на Христос отново е противопоставено на това на земния първосвещеник в Деня на изкуплението.

Непрекъснато. Гръцки eis to diēnekes, „завинаги“, „за всички времена“, „непрекъснато“.

Коментаторите са разделени по въпроса дали тази наречна фраза трябва да върви с глагола „принесе“ или с глагола „усъвършенства“. И двете връзки са логични, но втората изглежда е предпочитана в стих 14, където се казва, че единствената жертва на Христос усъвършенства „завинаги“ (eis to diēnekes) онези, които са осветени. Древните жертви са били с временна, поучителна стойност и никога не са били предназначени сами по себе си да усъвършенстват поклонника. Те е трябвало да се повтарят, докато реалността не настъпи в единствената жертва на Христос веднъж завинаги.

Присъстващи към него. Тоест, тези, които участват в службите за Деня на изкуплението.

Съвършено. Вижте гл. 7:18, 19; 9:9; 10:14.

2. Престанаха да бъдат принасяни. Тоест, те щяха да престанат да бъдат принасяни, ако можеха да постигнат това, което жертвата на Христос направи, усъвършенствайки завинаги (ст. 14). Христос се отнесе

с проблема с греха веднъж завинаги. Нямаше нужда Неговата жертва да бъде повтаряна (вж. гл. 9:25, 26).

Веднъж очистен. Или „веднъж пречистен“. Това очистване не се е случило, докато Христос не „принесе Себе Си“ (гл. 9:14). Едва тогава е имало прошка за прегрешенията, които са били при първия завет (гл. 9:15).

Няма повече съвест. Или „няма повече съзнание“ (вж. гл. 9:9). В най-добрия случай старозаветният поклонник можеше чрез вяра да очаква времето, когато ще бъде принесена истинската жертва за греха. Ако вярата липсваше, неговото поклонение беше мъртво и наистина формално.

3. Отново спомен. Жертвоприношенията, извършвани година след година, бяха постоянни напомняне за факта, че истинската жертва за греха все още не е била принесена.

4. Не е възможно. Неспособността на животинската кръв да отмахне греха вече беше подчертана (виж гл. 9:9–14).

5. Когато дойде. Тоест, по време на възплъщението. Христос е представен като изричайки думите от Пс. 40:6–8 при влизането Си в света. Тук ясно се подразбира предсъществуването на Христос.

Жертва и принос. Твърдението, че Бог не ги е желал, очевидно се отнася до принасянето на тези жертви просто като изпълнение на ритуално изискване без истинска преданост на сърцето. Христос е този, който е установил системата за жертвоприношение.

Правилно използвано, то би донесло благословия на съвестния поклонник. Но Бог не намираше удоволствие в жертвите на неискрения поклонник (виж 1 Царе 15:22; Осия 6:6).

Тяло си ми приготвил. Това е четенето на LXX. За четенето на еврейския текст и неговото значение вижте Пс. 40:6. Авторът на Посланието към евреите несъмнено е бил наясно с двете четения и от двете е избрал това на LXX. Формулировката на LXX учи важна истина и използването на това четене дава потвърждение на преподаваната истина, без непременно да одобрява превода като вярно представяне на еврейския.

За значението, което авторът дава на „тяло“, вижте стих 10.

6. Няма удоволствие. Вижте стих 5. Неискреният поклонник вярвал, че Бог е много доволен от официалните му жертви.

7. Идвам. По-скоро „Дойдох“. Думата сякаш изразява незабавен отговор до ситуация, която изискваше решение.

Сила на звука. По-скоро „търкаля се“. Вижте върху Пс. 40:7.

Да върша волята ти. В оригиналния контекст тази фраза описва морално послушание на Божията воля. Авторът на Посланието до евреите използва фразата, за да покаже, че жертвата на Христос е изпълнила Божията воля, като е осигурила приемливо изкупление, което животинските жертвоприношения не са осигурили. Той продължава да разширява тази точка.

8. По-горе. Буквално „по-високо“. Препратката е към стихове 5, 6, цитирани по-рано. Основният Част от тези стихове се повтаря в стихове 8, 9.

Жертва и принос. Вижте стихове 5, 6.

Чрез закона. Или „според закона“. За закона, за който се говори тук, вижте стих 1.

9. Да върша Твоята воля. Вижте стих 7.

Премахва първото. Първо авторът цитира пасажа от Псалмите (ст. 5–7), след това повтаря важните части от него за настоящата си цел (ст. 8, 9) и сега прави своето приложение. Той използва този пасаж, за да докаже, че старата система е била премахната, когато Христос е дошъл да изпълни Божията воля, т.е. да осигури ефективно

жертва. Преминаването на старото е посочено от твърдението, че Бог не е имал удоволствие в жертвите, принасяни от закона. Установяването на новото е посочено от твърдението, че Христос е изпълнил Божията воля, като е осигурил истинската жертва. Сравнете с гл. 8:13. Фактът, че старата система е била отживелица, е бил труден за разбиране момент за еврейските християни. Авторът на „Евреи“ се опитва да им докаже, че това е било предсказано в Стария завет, писанията, считани за свещени от онези, които са живели под старата система.

10. Чрез която воля. Може би означава или че чрез изпълнението на тази воля в съвършената жертва на Христос ние сме осветени, или че в тази воля, която даде Исус като жертва за хората, е включено нашето осветение (вж. 1 Сол. 4:3).

Ние сме осветени. Гръцкият вариант набляга на мисълта, че сме били осветени и сега се намираме в състояние на осветение. Осветението тук се разглежда не от гледна точка на непрекъснат процес (за който вижте Рим. 6:19), а от гледна точка на първоначалната промяна от грях към святост и като продължение в това състояние. Това значение се среща и другаде.

Така Павел, обръщайки се към коринтските вярващи, говори за „осветените в Христос Исус“ (вижте 1 Кор. 1:2). Той също така им напомня, че те „са осветени“, буквално „бяха осветени“ (1 Кор. 6:11).

Принасяне на тялото. Ето приложението, което авторът прави на пасажа „но тяло си ми приготвил“ (виж ст. 5). Христос прие човешко тяло, което тяло беше принесено в жертва (вж. гл. 2:14). Чрез принасянето на това тяло хората получиха осветение. Исус Христос „стана за нас мъдрост, правда, осветение и изкупление“ (1 Кор. 1:30).

Веднъж завинаги. Нямаше нужда жертвата да се повтаря. Тя постигна целта. нуждаеше се от очистване от грях (гл. 9:14). То не беше, подобно на жертвите на закона, просто сянка.

11. Стои. Изглежда има специален акцент върху тази дума. Тя означава незавършена задача. За разлика от това, Христос „седна“ (ст. 12), което означава, че Неговото дело, що се отнася до Неговата жертва, е завършено. Непрекъснатият характер на свещеническите жертвоприношения е допълнително подчертан от думите „всеки ден“ и „често“.

Отмахни греховете. Вижте стих 4.

12. Този човек. По-скоро „този“. Тук няма дума за „човек“ в гръцкия език. Човешкият характер на Исус не се отрича, той просто не се изразява.

Едно. За разлика от многото, предлагани от земните свещеници (ст. 11).

Завинаги. Гръцки *eis to diēnekes* (виж на стих 1). Тук преводът „завинаги“ изглежда най-подходящото. Ползите от тази единствена жертва бяха с трайна стойност.

Седнал. Означава завършена задача (виж на стих 11).

Дясната ръка на Бога. Вижте гл. 1:3.

13. Отсега нататък. Гръцки *do loipon*, „отсега нататък“, „отсега нататък“, „в бъдещето“.

Очаквайки. Или „чакайки“. Христос е представен тук като чакащ момента на окончателен триумф над всички Негови врагове.

До враговете си. Алюзия към Пс. 110:1 (виж върху Евр. 1:13; срв. върху 1 Кор. 15:24–28).

14. Една жертва. Тази мисъл е многократно подчертавана (вижте стихове 10, 12).

Усъвършенстван. Единствената жертва на Христос постигна това, което непрестанните жертви на свещениците не можаха, защото те не можаха да очистят съвестта (виж гл. 1). 9:9, 14; 10:2). Когато грешникът приеме чрез вяра ползите от тази единствена жертва, той бива приет във Възлюбения, считан за съвършен, защото Христос, неговият заместник, стои на негово място (вижте върху Рим. 5:1; вж. SC 62).

Завинаги. Гръцки *eis to diēnekes* (виж на стих 1). Значението не е, че човекът веднъж Спасените не могат да отпаднат от благодатта, защото авторът на Посланието до Евреите вече е отрекъл подобно твърдение (вж. гл. 6:4–6). Акцентът е върху продължаващата ефикасност на единствената жертва на Христос (вж. гл. 10:10, 12).

Осветени са. Формата на гръцкия глагол, използван тук, е различна от формата, преведена като „осветени са“ в стих 10 (вижте коментара там). Тук значението е „се освещават“. Тази форма обаче не означава непременно, че авторът сега говори за освещаването като за продължителен процес. Малко вероятно е той да използва същата дума с толкова различни значения в такава тясна контекстуална връзка. Фразата „се освещават“ вероятно се използва тук, за да опише продължаващия приток на нови вярващи в християнската църква.

15. Светият Дух. Свидетелството на Писанието е представено тук като свидетелство на Светия Дух (вижте 2 Петрово 1:21).

Казано преди. Текстовите доказателства подкрепят (вж. стр. 10) пропускането на думата „преди“. Има известна трудност при тълкуването на стихове 15–17. Най-простото обяснение изглежда е да се разглеждат стихове 15, 16 като твърдението, посочено във фразата „след това, което Той беше казал преди“. Тогава стих 17 става заключение на изречението. Ако добавим някои думи като „тогава Той казва“, за да въведем стих 17, предложената връзка става ясна. Акцентът на пасажа е върху прошката на греховете (стихове 17, 18). Стих 16 е въведен просто, за да покаже, че новият завет е този, който осигурява тази славна благодат.

16. Това е заветът. Вижте гл. 8:10. Формулировката е различна от гл. 8:10. Авторът може да цитира по памет или просто да избира важни моменти от пророчеството на Йеремиа, достатъчни за настоящата му цел.

17. Не помнете повече. Вижте гл. 8:12. Сега греховете можеха да бъдат забравени, защото жертвата за тях беше направена, което не беше вярно при стария завет (вижте гл. 10:2).

18. Прощка. Гръцко *arphesis* (виж на гл. 9:22).

Няма повече приноси. Вижте стихове 1, 2.

19. Следователно. Тук започва нов раздел. Авторът обобщава накратко това, което е написал е установил, а именно, че чрез Исус Христос имаме директен достъп до Бога и извлича практически поуки за еврейските християни. Тази практическа част продължава оттук до края на посланието.

Братя. Вижте гл. 3:1. Това е първият път, когато тази форма на обръщение се появява от гл. 3:12 насам.

Смелост. Гръцки *parrēsia*, „откровеност“, „искреност“, „простота на речта“ „смелост“, „увереност“, „дързост“, „безстрашие“.

Да влезе. При стария завет това е било привилегия само на първосвещеника, и това само веднъж годишно (гл. 9:7, 25). Сега всеки вярващ има свободен достъп.

Най-святото. Гръцки: *ta haigia* (виж на гл. 8:2; 9:8).

Чрез кръвта на Исус. Не като земния първосвещеник, с кръвта на животни, която не можеше да отмахне грехове (ст. 4), а чрез кръвта на ефикасната, веднъж завинаги жертва на Христос.

20. Ново. Беше ново в смисъл, че не е съществувало преди това. Старият завет не беше осигурил такъв начин. Той е нов и в смисъл, че е винаги свеж – винаги е ефикасен.

Жив. Христос „винаги е жив, за да ходатайства за нас“ (гл. 7:25). Новият път се съсредоточава върху човек, който е жив винаги. Той е „пътят, истината и животът“ (Йоан 14:6). Всичко това е в контраст с мъртвите жертви, принасяни по време на стария завет.

Осветен. Гръцки *egkainizō*, „откривам“, „посветявам“. Пътят е открит със смъртта на Христос.

Завеса. Гръцки *katapetasma* (виж върху гл. 6:19). Древните коментатори обикновено са разбирали завесата тук като средство за влизане, т.е. вратата, през която се приближава божественото присъствие. Обаче, „завеса“ изглежда тук се използва в смисъла на това, което скрива божественото присъствие. Това тълкуване на думата изглежда е в по-голяма хармония със символиката на завесата в гл. 6:19, както и със значението на разкъсването на завесата по време на разпятието на Христос (виж върху Мат. 27:51). Това разкъсване означава не само, че жертвоприношението е приключило, но и че „е приготвен нов и жив път“ (Животът и молитвата 757).

Тоест, неговата плът. „Плът“ тук обозначава човечността на Исус (вж. гл. 5:7).

Терминът би обхванал всичко, свързано с първото идване на Христос на тази земя, включително Неговата жертвена смърт.

Въпросът, на който трябва да се отговори, е следният: „плът“ противопоставя ли се на „воал“ или с „път“? Граматически в гръцкия език и двете връзки са възможни, въпреки че втората изглежда по-естествена. Тълкуването на пасажа обаче е по-просто с първата връзка. Има коментатори и от двете страни. Ако „плът“ стои в противопоставяне с „път“, тогава възплъщението, животът и смъртта на Христос са представени като път през завесата към Божието присъствие. Стих 20 тогава е просто разширение на стих 19, където „кръвта на Исус“ е представена като средство, чрез което имаме вход в „святото място“.

Ако „плът“ стои в противопоставяне с „завеса“, тогава значението е, че преминаването на Христос през преживяването на възплъщението е направило възможен нашият вход в „святото място“ (ст. 19). Няма проблем с това тълкуване, ако не се прекалява. Трябва да се избягват допълнителни сравнения между „плът“ и „завеса“, като например, че Христос, след като е преминал през Своята човешка природа, вече не притежава човешката Си природа (вижте Йоан 1:14) или че Христовата човешка природа по някакъв начин е действала като бариера, отделяща хората от достъпа до Бога.

Каквото и да е конкретното значение на този текст, общото значение е ясно. Повечето от Трудностите в този пасаж са резултат от това, че авторът е вникнал в него в повече неща, отколкото е възнамерявал да каже.

Може би е добре да се отбележи, че това е един от няколкото пасажа, където авторът на Посланието до Евреи поставя специален акцент върху мисълта, че чрез Христос Исус човекът има директен достъп до Бога. Това изглежда е централната мисъл на цялото послание на книгата Евреи. Поради жертвата на Христос за нас, вече не съществува завеса между нас и нашия Бог. Нашата надежда влиза „в онова, което е отвътре зад завесата; където влезе Предтечата за нас, Исус“ (гл. 6:19, 20). „Христос не влезе в светилището, направено с ръце... но в самото небе, за да се яви сега пред Божието присъствие за нас“ (гл.

9:24). Авторът на Посланието до евреите се стреми да установи превъзходството на небесното служение на нашия Господ над земното служение, извършвано от земните свещеници. Той цитира като едно от най-добрите доказателства за това славния факт, че вече няма завеса, преграда между нас и нашия Бог. Вижте Допълнителна бележка в края на главата. Вижте върху Изх. 25:9; Дан. 8:14.

21. Първосвещеник. Буквално „велик свещеник“. Тук авторът потвърждава темата на книгата Евреи – свещенството на Христос в небесното светилище (виж стр. 390). Вижте върху гл. 2:17; 4:14.

Божият дом. Тоест, църквата (вижте на гл. 3:3–6).

22. Нека се приближим. Не е достатъчно да вярваме в Христос и Неговото свещеническо служение в горните съдилища. Искреният вярващ ще се възползва от удобствата, които Небето е предоставило толкова щедро, чрез които може да „придобие милост и да намери благодат, за да помогне във време на нужда“ (вижте гл. 4:16). Да „се приближиш“ означава интимно общение и другарство.

Истинско сърце. Това е първото от четирите посочени качества, на които трябва да отговарят онези, които биха се възползвали от спасителните заслуги на нашия велик Първосвещеник. Този, който се приближава с „истинско сърце“, го прави с пълна искреност, без лицемерие или каквито и да било резерви. Сравнете „съвършеното сърце“ от Исая 38:3.

Пълна увереност. Тези, които „пристъпват“, трябва да го правят с непоколебима вяра в силата на Христос да очисти душата от греха и да даде благодат, за да живее над греха. Съмнението и неверието ограбват човек от способността да присвои спасителните заслуги на Спасителя.

Значението на вярата за живия християнски опит съставлява темата на гл. 10:38 до 11:40.

Вяра. Гръцко *pistis* (виж на гл. 11:1).

Поръсени сърца. В древността поръсването на неща като хора и дрехи, които носели, е представлявало отдаденост на свята служба (виж Лев. 8:30; и др.). Старият завет е бил ратифициран или потвърден чрез поръсване с кръв (Евр. 9:19). По подобен начин, този, който се приближава до Христос, ще приеме сърдечно разпоредбите на новия завет и ще се посвети на новия начин на живот, осигурен от този завет.

Зла съвест. Тук е еквивалент на „стария човек“ от Рим. 6:6; Еф. 4:22; Кол. 3:9. Ново сърце е заменило старото и земните желания, които преди са мотивирали живота, са изоставени. Умът и любовта на Христос сега са под контрол (вижте 2 Кор. 2:1). 5:14; Фил. 2:5).

Телата са измити. Има външни доказателства, свидетелстващи за вътрешната трансформация това се е случило. Обрядът на кръщението провъзгласява на всички хора намерението на всеки кандидат да се възползва от привилегиите и да приеме отговорностите, които следват след обръщането във вярата. Относно значението на обряда на кръщението вижте Рим. 6:3–6.

Чиста вода. Във физическия свят водата е важно и ценно пречистващо средство и е подходящ символ на пречистването на живота от греха.

23. Нека се държим здраво. Христос и авторите на Новия завет отново и отново подчертават важноста на издръжливостта и постоянството (вижте Мат. 10:22; 24:13; Кол. 1:23; и др.). Съществува опасност онези, които са влезли в новия живот в Христос, да се „уморят да вършат добро“ (Гал. 6:9), да отслабят хватката си за вечните истини на Божието Слово. Вижте върху Евр. 3:6.

Професия. Вижте гл. 3:1.

Нашата вяра. Буквално „нашата надежда“, тоест надеждата за спасение чрез Христос (вижте на Тит 2:13; вж. евр. 3:6; 6:11, 18, 19).

Без колебание. „Колебанието“ е противоположното на държането здраво (вижте Мат. 24:13; вж. Евр. 4:14; 10:35, 36). В резултат на „колебанието“ си при Кадис-варни, поколението израилтяни, напуснали Египет, не можало да влезе в Обетованата земя. Тяхното „колебание“ било резултат от липса на вяра (вижте върху Евр. 3:12, 18, 19; 11:1).

Той е верен. Тоест, Бог е верен в спазването на обещанията Си – за избавление от Египет и влизане в Ханаан, и за избавление от греха и влизане в благословиите на спасението в Христос Исус. Тъй като Бог е верен и не се колебае в изпълнението на обещанията Си, ние трябва да бъдем верни и да не се колебаем в приемането им. Верността на Христос като наш велик Първосвещеник е подчертана в гл. 3:2, 5, 6.

Това обещано. Авторът несъмнено си спомня за обещанията, дадени на Авраам и неговите потомци по отношение на Ханаанската земя (вж. върху Бит. 15:18; Евр. 4:1), но обещанието за спасение чрез Исус Христос е най-важното в неговия ум (вж. върху Йоан 3:16; виж върху Мат. 1:21).

24. Нека помислим. Този стих може да се преведе като „Нека помислим как да се насърчаваме един друг в любов и добри дела“. Вместо да прави и казва неща, които ще затруднят другите да „държат здраво... без колебание“ (ст. 23), истинският християнин активно ще обмисли какво може да направи, за да ги насърчи в това. Това е приложение на великия принцип на любовта към ближния, който е отразен във втората таблица на Декалога (вижте върху Матей 5:43, 44; 22:39). Искрената загриженост за временното и вечното благополучие на другите е мярката, чрез която Небето определя искреността на изповядната от човека любов към Бога (вижте върху 1 Йоан 2:9–11; 3:10, 14).

Любов. Вижте Мат. 5:43, 44.

Добри дела. Тоест, любов в действие, любов, изразена в дела на доброта и милост. Насърчаваме другите да бъдат мили и внимателни, като самите ние сме мили и внимателни. Такъв пример е неустоим. Вижте Яков 1:27; 2:18.

25. Не изоставяне. Или „не пренебрегване“.

Събирането. Авторът тук говори за християнски събирания с цел поклонение и взаимно насърчение, които в новозаветните времена обикновено са се провеждали в домовете на вярващите (виж том VI, стр. 47).

Навикът на някои. Или „обичаят на някои“. Очевидно някои са пренебрегвали да общуват с братята си по време на поклонение и преданост, в своя собствена вреда. По този начин те живеяха в нарушение на съвета от стих 24 да насърчават своите събратя по вяра в любов и добри дела. С оглед на политическата ситуация, преобладаваща по времето, когато е била написана книгата „Евреи“, някои може би са се въздържали от страх да не си навлекат правителствено неодобрение и евентуални граждански санкции. Други отсъстваха от религиозните служби поради небрежност и безразличие (вж. стихове 26, 27).

Увещание. Или „насърчение“. Думите на увещание биха насърчили другите да „държат здраво“ своята „вяра без колебание“ (ст. 23). Тези, които са твърдо установени във вярата, никога не бива да забравят, че някои от техните събратя по вяра, чиято възможност за развитие на християнски характер може да е била по-малко благоприятна, може да преминават през съмнение и обезсърчение. „Слуха навреме към уморения“ (Исая 50:4) може да бъде средство, в Божието провидение, за обръщане на „грешника от заблудата му“, за спасяване на „душата му от смърт“ и за скриване на „множество грехове“ (Яков 5:20).

Толкова повече. С увеличаването на проблемите, трудностите и преследването, взаимното увещаване и насърчаване биха се оказали от още по-голяма полза. Опасността за личната безопасност, която може да възникне от посещаването на публично богослужение, би била далеч по-голяма от смелостта и силата, които произтичат от християнското общение.

Денят. Тук се говори за деня „на съд и огнено негодувание“ (ст. 27), денят, когато „този, който ще дойде, ще дойде“ (ст. 37). Изразът „вижте деня

„приближава“ несъмнено сочи към увещанието на нашия Господ в отговор на въпроса на учениците: „Кога ще стане това? И какъв ще бъде знакът за Твоето пришествие и за свършека на света?“ (Матей 24:3). Въпросът на учениците и отговорът на нашия Господ обхващат както разрушението на Йерусалим през 70 г. сл. Хр., така и края на света (вижте върху Матей 24:3). Предвид факта, че книгата Евреи несъмнено е написана малко преди 70 г. сл. Хр. (вижте стр. 389), не е изключено авторът да е очаквал с нетърпение и съдбоносните събития от тази година. Както обаче става ясно от контекста (вижте особено Евр. 10:27, 37), той мисли предимно за второто пришествие на Христос (вижте Допълнителна бележка върху Рим. 13).

26. За него. В стихове 26–31 авторът обяснява по-подробно естеството на колебанието споменати в стих 23 и състоянието на ума на споменатите в стих 25, които пренебрегваха да присъстват на уговорените събирания на вярващите.

Съгрешавайте умишлено. Тоест, продължавайте да грешите умишлено, както показва формата на гръцкия глагол. Както става ясно от контекста (виж стих 29), тук не се говори за единични греховни действия, извършени с пълното съзнание за техния отвратителен характер, а за нагласата на ума, която преобладава, когато човек умишлено се отрече от Христос, откаже спасението и отхвърли Светия Дух. Това е умишлен, упорит, предизвикателен грях. Това е обмислено отменяне на предишното решение да се приеме спасението в Христос и да се отдаде сърцето и живота на Него. Това е преднамерено отстъпничество и води до непростимия грях (виж върху Матей 12:31, 32). Това е продължаващо състояние на бунт срещу Бога.

След това. Разбира се, всички грешници са в състояние на бунт срещу Бога (вижте Рим. 8:7). Но, както Павел обяснил на атиняните, преди грешниците да са получили познанието на истината, Бог намигва на тяхното невежество (Деяния 17:30). Преди светлината на истината да огрее в сърцата на хората, Бог не ги държи отговорни за тъмнината, която царува там (виж Йоан 15:22; вж. Езек. 3:18–21; 18:2–32; 33:12–20; Лука 23:34; 1 Тим. 1:13). Бог обича грешниците и наистина е изпратил Сина Си, за да ги спаси (виж върху Йоан 1:4, 5, 9–12; 3:16; вж. Матей 9:13). Но когато дойде светлината и хората изберат тъмнината вместо нея, те застават самоосъдени пред Бога (Йоан 3:19) и „няма повече жертва за греховете им“ (Евр. 10:26; срв. Яков 4:17).

Знание. Гръцки *epignōsis*, „пълно знание“. Визираните лица са напълно наясно от резултатите от избора от тях курс на действие.

Истина. Тоест, „истината“ за любовта на Бог Отец към грешниците, както е разкрита в планът на спасението и дара на Неговия Син (вж. гл. 2:1–3).

Край на жертвоприношенията. Моисеевият закон предписвал смърт, а не жертвоприношение, за утвърдени и закоравели отстъпници (вижте стих 28). Такива били Надав и Авиуд (вижте Лев. 10:1–5), Корей, Датан и Авирон и 250-те мъже, свързани с тях (вижте Числа 16:1–16). 35). За такива хора жертвоприношенията биха били неприемливи за Господа, защото жертвите са били ценни само дотолкова, доколкото са представлявали покаяни сърца.

27. Страшно търсене. Или „страшна перспектива за“ (RSV).

Съд. Гръцки *krisis*, актът на изпълнение на съд, тук окончателният съд, както става ясно от допълнителния израз „пламенно негодувание“ (вж. върху Деяния 17:31; Евр. 9:27).

Пламенно негодувание. По-скоро „силата на огъня“, тоест огньовете на последния ден (виж 2 Петрово 3:7, 10–12; Откр. 20:9–15). Става дума за силата на огъня, а не за божественото отношение, което намира израз в огъня (виж върху Рим. 1:18).

Поглъщам. Или „изяждам“, „консумирам“.

Противниците. Тоест, умишлените, утвърдени грешници от стих 26.

28. Презиран. Гръцки *athetēō*, „да откажа да призная“, „да отхвърля“, „да обезсиля“. Тези които „презряха Мойсеевия закон“, го направиха, като живееха в открито нарушение на неговите предписания. Те пренебрегнаха авторитета на закона и оспориha неговата юрисдикция над тях.

Мойсеев закон. Тук се отнася до целия законов кодекс, обнародван от Мойсей под божествено ръководство, по-специално както е записан в книгата Второзаконие (виж Втор. 31:24–26).

Умря безмилостно. Нямаше обжалване. Нямаше по-висша инстанция, която да прояви милост. Нямаше бягство от наказанието, предписано от закона. Отявлените вероотстъпници трябваше да умрат, за да не замърсят влиянието си другите.

Буквално „според [показанията на]“.

Двама или трима свидетели. В случай на сериозно престъпление, като например убийство, Моисей постановил, че поне двама свидетели трябва да са единодушни относно основните подробности, преди да може да бъде произнесена присъда за вина (Второзаконие 17:6; вж. Матей 26:60; виж том V, стр. 539). Тази милостива и мъдра разпоредба имала за цел да обезкуражи лъжливите обвинения и да гарантира справедливост. Същият принцип е валиден и днес.

29. По-тежко наказание. Или „по-тежко възмездие“. Най-тежкото възможно наказание според закона на Мойсей е смъртта. То лишава човека от остатък от естествения му живот. Но „огненият гняв, който ще погълне противниците“ на Господа (ст. 27) в последния ден, ще лиши хората от вечен живот. Има възкресение от първата смърт, но не и от втората, и втората смърт е съответно „много по-тежко наказание“.

Да предположим, че вие? Под формата на въпрос, истината, посочена тук, е много по-категорична. отколкото би било иначе.

Достойно за мисъл. Тоест, от великия Съдия на вселената.

Потъпкани. Тоест, като умишлен акт на презрение (вж. Мат. 7:6). Тези

Тук се говори не само за това, че отхвърлят Христовото предложение за милост, но и не пестят усилия да покажат, че презират Неговото предложение.

Син Божий. Вижте Лука 1:35.

Преброени. Тоест, разгледани.

Кръвта на завета. Тоест, кръвта на Христос, чрез която разпоредбите на новия завет стават действащи (виж гл. 9:11–26).

Той беше осветен. Отстъпникът, за когото се говори тук, някога е твърдял, че приема спасението чрез изкупителната благодат на Христос. Някога е твърдял, че цени това, което сега презира, и по този начин неволно е свидетелствал за факта, че сегашното му отношение не се основава на невежество.

Несвято нещо. Буквално „обикновено“. Човекът, който отхвърля Божията любов, не оценява върховната стойност на този дар. Сравнете отношението на този човек с това на търговеца на бисери (виж Матей 13:45, 46) и на човека, който открил съкровище, скрито в нива (ст. 44).

Направено въпреки. Гръцки *enubrizō*, „обиждам“, „възмущавам“. Упорит отказ да се обърне внимание. Подтиците на Светия Дух отразяват презрение към тях. Относно различните начини, по които хората могат да обиждат Светия Дух и да извършват непростимия грях, вижте Матей 12:31, 32; Ефесяни 4:30.

Дух на благодат. Тоест, Духът, чрез чието посредничество Христовата благодат се прилага към всеки покаял се грешник.

30. Отмъщение. Цитатът е от Втор. 32:35. За коментар вижте Рим. 12:19.

Аз ще въздам. Бог ще „въздаде на всеки според делата му“ (Римляни 2:5–10; вж. Откр. 22:12). Във великия последен ден на съда онези, които са презрели Божията милост и са обидили Неговия Дух, не бива да очакват милост. Заслуженото им ще бъде платено изцяло.

Ще съди. Цитат от Втор. 32:36, който повтаря мисълта от стих 35.

31. Страшно нещо. Ужасен е за представяне страхът, който обзема грешниците, когато бъдат въведени в присъствието на праведния Бог (вж. Откр. 6:14–17). Колко по-страшно ще бъде да преминем през това преживяване!

Падане в ръцете на ближните. Мнозина забравят, че макар Бог наистина да е „милостив и благодатен“, въпреки това Той „по никакъв начин няма да оправдае виновните“ (Исх. 34:6, 7). Тези, които презират Божията милост, никога не бива да забравят, че „каквото посее човек, това ще и пожъне“ (Гал. 6:7).

Живият Бог. Бог е жив! Неговите предупреждения за възмездие не бива да се приемат като празни заплахи, като например отправени в името на езическо божество, което е само дърво или камък (вижте Исая 37:19).

32. Призив към паметта. Авторът отново се обръща директно към своите читатели. Те могат да разбират какво има предвид, като размишляват върху собствения си минал опит като християни.

Предшните дни. Тоест, преживяванията, които са сполетели скоро след обръщането им във вярата. Първите читатели на книгата „Евреи“ са били евреи (виж стр. 389). Както разкриват многобройни пасажии в книгата „Деяния“, невярващите евреи още от самото начало са преследвали братята си, които са приемали християнството.

След като бяхте просветени. Тоест, от светлината на евангелието.

Вие издържахте. Тези, към които се обръща авторът, търпеливо са понасяли преследвания и трудности в миналото; защо сега да се обезсърчават?

Борба. Гръцки *athlêsis*, „състезание“, „борба“, „конфликт“. След като е издържал „голяма борба“, Те трябва да бъдат добре подготвени да се изправят пред настоящите страдания. Характерът на тази „борба на страданията“ е обяснен по-подробно в стихове 33, 34.

33. Отчасти. Или „понякога“.

Направен за гледане. Гръцки *theatrízō*, „да се изложи публично [както в театър]“, „да се засрами“.

В древността престъпниците често били подлагани на публичен подигравка и след това екзекутирани на арена или в театър.

Упреци. Гръцки *oneidismoi*, „обиди“, „ругания“, „упреци“.

Страдания. Или „страдания“, включително може би преживявания като лишаване от наследство, социално отлъчване и лишаване от средства за препитание.

Другари. Дори когато самите те не бяха преследвани директно, те бяха готови да споделят „укорите и страданията“, на които са били подложени техните братя. Следващият стих цитира конкретен пример за тяхното другарство в страданието.

34. Вие имавте състрадание. Буквално „страдахте с“. Думите „за мен“ са добавени от преводачите. Това „състрадание“ несъмнено е включвало посещения с Павел, докато е бил в затвора, и храна за него, която да допълва оскъдните затворнически дажби.

В моите окови. Текстовите доказателства са разделени (вж. стр. 10) между това и прочита „върху затворниците [desmioi]“. Текстови доказателства могат да бъдат цитирани и за прочита „върху окови [desmoi]“. Поради тези вариации в гръцкия текст не е сигурно дали авторът се отнася конкретно до предишно лично преживяване или дали може да включи себе си като един от различните затворници, наричани общо „тях“ в стих 33.

контекстът може да се разбира като склонен да се приеме „затворници“. Сравнете Еф. 3:1; 2 Тим. 1:8.

Прие с радост. Вижте върху Мат. 5:12; Яков 1:2; вж. 1 Петрово 4:13.

Разваляне. Или „изземване“. Някои бяха преживели конфискация на имущество и лични вещи.

Знаейки в себе си, че имате. Текстовите доказателства подкрепят (вж. стр. 10) тълкуването „знаейки в себе си, че имате“, тоест, знаейки, че имате .

На небето. Текстовите доказателства подкрепят (вж. стр. 10) пропускането на тези думи, въпреки че Разбира се, не може да има съмнение, че „трайната същност“ на християнина е „на небето“ (вж. Мат. 6:19–21).

По-добре. Или „за предпочитане“, „по-полезен“, „по-изгоден“.

Субстанция. Или „съществуване“, „притежание“.

35. Не отхвърляй. Както някои очевидно правеха (виж стих 25). Да „не отхвърляй“ е същото като „държа здраво“ (ст. 23). Вижте върху Мат. 24:13; Евр. 3:14.

Увереност. Гръцко *parresia* (виж на гл. 3:6).

Награда. „Наградата“ за вярност е вечен живот (вижте върху Рим. 2:6, 7).

36. Търпение. Търпението е положителна добродетел. То изисква постоянство, упоритост и действие въпреки умората, обезсърчението и препятствията, които могат да блокират пътя.

Изпълнил Божията воля. За коментар относно важността на това да се върши Божията воля вижте Матей 7:21–27.

Обещанието. Тоест, обещаната награда, вечен живот. Както спортистът получава наградата след успешно представяне, така и християнинът получава „обещанието“, след като е „изпълнил Божията воля“. В книгата Евреи „обещанието“ се отнася по-специално до това, за което се говори като за Божия „почивка“ и като за „вечно наследство“ (гл. 4:1; 9:15; вж. гл. 11:13).

37. Малко време. Буквално „много малко [време]“. Вижте допълнителната бележка към Рим. 13.

Този, който ще дойде. Тоест, Този, който е обещал да се завърне (вж. Йоан 14:1–3). Сравнете Лука 21:27; Яков 5:8.

Бавя. Гръцко *chronizō*, „да прекарвам време“, „да се забавя“. Сравнете Авак. 2:3, където LXX използва същата гръцка дума. Божиите обещания може да изглеждат дълго отлагани, но в крайна сметка те със сигурност ще се изпълнят.

38. Праведните. Първата част на стиха е цитирана от Авак. 2:4 (вижте коментара там и върху Рим. 1:17; вж. Гал. 3:11). Тук „праведните“ трябва да „живеят чрез вяра“, докато очакват обещаното идване на Христос. Чрез вяра те трябва да издържат търпеливо трудните времена, които предшестват Неговото идване.

Да се отдръпне. Тоест, да отхвърли увереността му (виж стих 35).

Душата ми. Често срещан библейски израз, означаващ „аз“ (вижте върху Пс. 16:10).

Няма удоволствие. Тези, които „се отдръпват“ от пътя на вярата, никога не могат да очакват да чуят думите: „Добре, добри и верни слуго! ... влез в радостта на господаря си“ (Матей 25:21).

39. Ние не сме от тях. Тактично, авторът включва всички свои читатели в групата, която ще „живее чрез вяра“ (ст. 38). Предупреждението от стихове 23–36 предполага, че някои от тях са били в опасност да се „върнат обратно в погибел“. Но авторът сега прогонва мисълта, че някой от тях действително ще го направи.

Погибел. Тоест, окончателно унищожение (вижте Йоан 17:12).

Спестяване. Гръцко *peripoiēsis*, „запазване“, „придобиване“, „съхраняване“. Вижте върху Еф. 1:14

където *peripoiēsis* се превежда като „закупено притежание“.

ДОПЪЛНИТЕЛНА БЕЛЕЖКА ОТНОСНО ГЛАВА 10

4

Библията многократно изказвания относно великия план, който Бог е замислил за спасението на хората, план, чийто център и обиколка са в жертвата на нашия Господ на Голгота и Неговото служение на небето горе за нас. Когато Бог е призовал за Себе Си избран народ, едно от първите Му откровения към тях е било относно плана на спасението. Бог е заповядал на Моисей да Му построи светилище, за да може Той да обитава сред тях (вижте Изх. 25:8). Това светилище е било разделено на две отделения (вижте Изх. 26:31–37), във всяко от които са били поставени определени мебели. В първото отделение, съдържащо трапезата с хлябовете на предложението, седемстранния светилник и олтара за тамян, са се извършвали определени служби ежедневно. Във второто отделение, съдържащо ковчега на завета, служба се е извършвала само в кулминационния ден от годишния цикъл, Деня на изкуплението. Във връзка със службите и в двете отделения са се принасяли животински жертви – е била изливана кръв (вижте Том I, стр. 698–710).

Това светилище е било направено според „образец“, показан на Моисей „в планина“ (Изх. 25:40; виж върху 25:9; Деяния 7:44). В небето горе се намира оригиналът, на който земното светилище е „сянка“ (виж върху Евр. 8:5; 9:23). Йоан Откровител, на когото са дадени многократни пророчески проблясъци на небето, говори за „храма на скинията на свидетелството на небето“ (виж върху Откр. 15:5). В този „храм“ той видя „ковчега“ (гл. 11:19). Той също видя в небесно видение олтара на тамяна (виж върху гл. 8:3). Павел, авторът на Посланието до евреите, говори за нашия „Първосвещеник“ на небето (виж Евр. 3:1; 9:24), който веднъж завинаги е принесъл жертва на Себе Си, пролявайки кръвта Си за покаяните се грешници (виж гл. 9:24–26; 10:12).

От тези и други пасажи, които биха могли да бъдат цитирани, става ясно, че земното светилище, с неговите две отделения и цикъл от служби, е „сянка“ или очертание на делото на Христос за грешниците на Голгота и на небето горе. Всъщност, вероятно сме способни да говорим с по-голяма сигурност за службата в светилището, отколкото за почти всеки друг аспект от Божиите пътища към човека, защото всъщност пред нас е представен, толкова адекватно, колкото могат да го направят земните символи, великият оригинал на небето.

От това, което може да ни е известно за земното, можем да направим определени заключения относно небесното. Както земната служба не можеше да започне, докато свещеникът не принесе жертва за жертва, така и Христос започна делото Си като наш Първосвещеник в небесното светилище, след като принесе Себе Си в жертва. Както службата в земното светилище имаше две фази, представени от две отделения, така и небесната служба има две фази. И както земната служба беше по отношение на първата фаза до кулминационния Ден на изкуплението, така и небесната служба беше по отношение на първата фаза до онова време, близо до края на земната история, когато нашият велик Първосвещеник навлезе във втората фаза на Своето свещеническо служение. Пророчеството на Дан. 8:14 (вижте коментара там), взето заедно с 9:25, показва, че Той започна тази втора фаза през 1844 г.

⁴ Никол, Ф. Д. (1978). Коментар на Библията на адвентистите от седмия ден: Светата Библия с екзегетични и обяснителни коментари. Серия с коментарни справки (Евр. 8:1). Вашингтон, окръг Колумбия: Асоциация на издателствата „Ревю енд Хералд“.

Въпреки това, както е отбелязано в коментара към Изх. 25:9, е безполезно да се спекулира относно размерите, точния външен вид или точното разположение на небесното светилище, защото „никаква земна структура не би могла да представи неговата необятност и слава“ (Бит. 357). Човекът е „по образ Божий“ (Бит. 1:27), но само Христос е „точният образ на Неговата личност“ (Евр. 1:3). Земното светилище е било устроено по подобие на небесното дотолкова, доколкото е било живо представяне на различните аспекти на Христовото служение от името на падналият човек (стр. 357). Можем с право да говорим за „святото място“ и „пресветото място“ на небесното светилище, защото по този начин използваме езика и символите на земното светилище (Изх. 26:33, 34), за да разберем, доколкото можем, истината относно небесното светилище. Но не бива да позволяваме на някаква ограничена недоумение при визуализирането на небесно светилище от порядъка на земното да замъгли в умовете ни великите истини, проповядвани от тази земна „сянка“, една от които е, че Христовото служение за нас се извършва в две фази или „две големи части“, за да заемем думите на Елън Г. Уайт (стр. 357). Тази истина е жизненоважна за правилното разбиране на делото на нашия велик Първосвещеник. За по-подробно обсъждане на тази истина читателят е поканен да види коментарите към цитираните текстове.

Посланието до евреите обсъжда делото на Христос като наш Първосвещеник. В някои случаи, например в гл. 9, Павел говори за двете отделения на земната скиния и прави известно приложение към Христовото служение на небето. Следователно тази книга понякога е била център на богословски дискусии относно тълкуването на думите на Павел по въпроса, особено дали той учи, че има две отделения в небесното светилище – или „две големи части“ на Христовото свещеническо служение.

Този коментар безрезервно представя гледната точка, че небесното служение на Христос се извършва в „две големи части“ или, за да заемем символиката на Писанието, в „святото“ и след това в „святото“ на небесното светилище (вижте особено Изх. 25:9; Дан. 8:14); но че книгата Евреи едва ли е мястото за окончателно представяне на въпроса.

В новозаветните времена еврейските християни били силно обезпокоени от проблема как да се отнесат към земната служба в светилището, която те и техните бащи преди тях в продължение на хиляда и петстотин години са смятали за център и периферия на истинския религиозен живот (вижте том VI, стр. 30–33). Павел се стреми да покаже чрез поредица от паралели и противопоставяния, че земното светилище вече не бива да изисква тяхната лоялност и преданост, защото сега Бог е създал това, за което земното никога не е било повече от „сянка“ (вижте Въведение към Евреите, стр. 390–393, за подробен списък с тези паралели). Например, авторът на Посланието до евреите говори за безсмъртния свещеник на небето в сравнение с умиращите свещеници на земята (вижте върху Евр. 7:23, 24, 28), за безценната жертва на самия Христос в контраст с жертвоприношението на животни (вижте върху гл. 9:11–14, 23–26; 10:11–14) и стига до грандиозното заключение, че сега има „по-превъзходно служение“ (вижте върху гл. 8:6), достъпно за Божието дете. Вече не е нужно да се обръщаме към земни свещеници, за да представим пред Бога молбата си за прошка. Ние самите сега можем да дойдем смело и директно към престола на благодатта чрез силата на нашия велик Първосвещеник на небето (вижте върху гл. 4:14–16; 10:19–22).

Павел трябваше да установи тази основна истина за огромното превъзходство на небесното светилище, за да убеди еврейските християни завинаги да обърнат погледа си от земните свещеници и земното светилище към небесен свещеник и небесно светилище. Върху тази истина Павел съсредоточава страстния си аргумент относно светилището. Този коментар твърди, че ако

Павелските изявления в Посланието до евреите са поставени редом с други библейски пасаж, които разглеждат по-конкретно „двете големи части“ на службата в светилището, откроява се една добре завършена библейска картина както за естеството, така и за превъзходството на първосвещеническото служение на Христос за нас.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1-397T 40
5-7DA 23
7 DA 757; 4T 121
16 MB 50; CK 60
19, 20 FE 309
21 DA 52
21, 22 4T 121
22 ML 129; TM 515
23 SR 247; 1T 121; 5T 630; 7T 274
25 1C 548; 6C 365; 7C 190
26, 27 ПП 405, 517; TM 97
27 MB 26; CK 24
29 FE 434; GC 601; TM 91; 1T 429; 9T 48
31 ПП 329; 4T 533
32 GC 39; SR 320; 6T 365; 8T 113
32, 33 3T 319
35 GC 408; MYP 111; SL 89; 2T 509; 5T 578
35-37COL 177; PK 732; 9T 287
35-39EW 25; GC 407; SR 374
37 5T 485; 9T 11
37, 38 ГК 408
38 SC 69; TM 424; 4T 237
38, 39 5T 693

ГЛАВА 11

1 Какво е вярата. 6 Без вяра не можем да угодим на Бога. 7 Достойните ѝ плодове у бащите от древността.

1. Вяра. Гръцки *pistis*, „доверие“, „увереност“, „вяра“, също „вярност“, „надеждност“.

Думата *pistis* може да означава или начин на мислене, или модел на поведение, като вярното поведение е продукт на отношение на вяра. Двата нюанса на значението са тясно преплетени в цялата глава, защото във всеки цитиран случай на вяра, отношение на вяра е довело до верни дела. Акцентът е върху верните дела.

Глава 11 изобилно илюстрира принципа, по-кратко посочен в гл. 10, особено стихове 35-39, че вярата и верността са върховната нужда на онези, които очакват идването на Господа. Съществува опасност някои да отхвърлят увереността си, защото Господ сякаш забавя идването Си. Всички такива „се нуждаят от търпение“, за да могат „да живеят чрез вяра“. За един човек, изброените тук достойни „не получиха обещанието“ (гл. 11:39) - а само го видяха „отдалеч“ (ст. 13). Въпреки това „всички те... получиха добро свидетелство чрез вяра“. Но сега, само „след малко... Този, Който ще дойде, ще дойде и няма да се забави“ (гл. 10:37). Ако достойните от минали векове бяха толкова напълно „убедени“ (гл. 11:13) в обещанията, макар и „далеч“ да бяха от своите

изпълнение, не трябва ли ние, които ще ги видим изпълнени след „малко време“, също да бъдем търпеливи и верни?

Вещество. Гръцки *hupostasis*, „веществена природа“, „същност“, „действително битие“, „реалност“ и в разширен смисъл, както тук, „уверена увереност“. Сравнете думата *agrabōn*, „сериозност“ (вижте върху 2 Кор. 1:22). Няма такова нещо като сляпа вяра. Истинската вяра винаги се основава на твърдата, основополагаща „субстанция“ от достатъчно доказателства, за да се гарантира доверие в това, което все още не се вижда. Хипостасис се използва в древните папируси на правните документи, чрез които човек доказва собствеността си върху имущество. Документите не са били имуществото, но са предоставяли доказателства за неговото съществуване и за правото му върху него. Съответно, хипостасис тук може да се преведе като „документ за собственост“ – „Вярата е документът за собственост...“

Чрез вяра християнинът смята, че вече притежава това, което му е било обещано. Неговата пълна увереност в Този, Който е дал обещанията, не оставя никаква несигурност относно тяхното изпълнение в определеното време. По този начин вярата дава възможност на християнина не само да претендира за обещаните благословии, но и да ги получи и да се наслаждава на тях сега. Така обещаното наследство се превръща в настоящо притежание. Благата, която предстои, вече не са само мечти, които ще се изпълнят в бъдещето, а живи реалности в настоящето. За околната среда на вярата това, което иначе е невидимо, става видимо.

Неща, за които се надяваме. Тоест, обещаното наследство, в което светиите ще влязат при идването на Христос.

Доказателство. Гръцки *elegchos*, тук означава „доказателство“, „убеждение“. Вярата не е абстрактно убеждение, че съществуват доказателства, а непоколебима увереност, основана на увереност, че Бог ще изпълни обещанията си. Може никога да не сме виждали генератора, който произвежда електричеството, което използваме в домовете си, но с право смятаме наличието на електричеството за достатъчно доказателство за съществуването на генератора. По подобен начин вярваме, че нашата физическа, умствена и духовна енергия свидетелстват за съществуването на свръхестествен Източник на живот и сила. От друга страна, вярата не бива да се бърка с лековерието, защото вярата се подсилва до известна степен от доказателства (вижте гл. 12:1).

Неща, които не се виждат. Това са „нещата, за които се надяваме“, обещаното наследство.

2. Старейшини. Гръцка дума *presbuteroi*, тук означава „древните“, „мъже от древността“ (RSV), не непременно старци.

Получиха добър отзив. Буквално „бяха засвидетелствани“, „бяха одобрени“, „бяха засвидетелствани“. Вярата на „старейшините“ доведе до вярно поведение, което от своя страна свидетелства за истинността на тяхната вяра. Именно тяхната вяра им спечели божествено одобрение. Можем да се чудим как някои от посочените в тази глава биха могли някога да получат „добър отзив“. Но ако тук бяха изброени само безупречни герои на вярата, разказът би дал малко насърчение на обикновения човек. Ако мъже, които бяха подвластни на „същите страсти, както сме и ние“ (Яков 5:17), можеха да получат „добър отзив“, има всички основания да вярваме, че дори най-слабите Божии деца днес могат да направят същото.

3. Чрез вяра. Или „чрез вяра“, както е казано другаде в главата.

Светове. Гръцко *aiōnes*, буквално „векове“, но тук означава този „свят“, разглеждан от гледната точка на времето. Препратката не е непременно към други светове освен нашия.

Чрез словото Божие. Вижте върху Бит. 1:3; вж. Пс. 33:6, 9. За обсъждане на фиатното сътворение срещу еволюцията виж том I, стр. 46–63.

Неща, които се виждат. Тоест, естественият свят на земята, морето и небето, заедно с техните разнообразни форми на живот.

Не е създаден. Бог не е бил задължен на съществуващата преди материя. Чрез могъщата Си сила Бог е създал материята и след това със същата тази сила е дал живот на същества, образувани от нея. Преди зората на така наречената Атомна епоха, един от основните принципи на науката е бил, че материята е вечна, че не може да бъде нито създадена, нито унищожена. Но сега учените заявяват, че материята и енергията са взаимозаменяеми. Защо тогава да се смята за странно, че всемогъщият Бог може да създаде материя, която преди това не е съществувала?

Неща, които се появяват. Светът и всичко в него са създадени от нищото, чрез упражняването на безкрайна сила.

4. Чрез вяра. Вижте стихове 1, 3.

Авел. За описанието на споменатия тук инцидент вижте Бит. 4:3–10.

Получено свидетелство. Буквално „беше засвидетелстван“. Изречението може да се преведе като „чрез което той беше одобрен като праведен“ (вижте стих 2). Чрез вяра Авел схвана обещанието за Изкупител. Неговата жертва сама по себе си нямаше изкупителна стойност, но вярата в обещанието го накара да принесе жертвата, предписана от Бога. Бог прие неговите „дарове“ като доказателство за неговата вяра.

Бог свидетелства. Бог прие „даровете“ на Авел и отказа тези на Каин. Разликата не беше просто в характера на самите дарове, но и в характера и отношението на даряващите, отразени в даровете, които те донесоха (виж РР 71, 72).

И все пак говори. Вярата на Авел е дала живо свидетелство през вековете. Във вярата на Авел имаше сила, която го накара да се съобрази с курса на действие, предписан от Бога, и мощното влияние на вярата му е живо и днес – тя „все още говори“.

5. Чрез вяра. Вижте стихове 1, 3.

Енох. Вижте върху Бит. 5:22.

Преведено. Авторът не иска да каже, че Енох е вярвал, че Бог ще преведе него, но че е бил пренесен в резултат на неговата вяра и верност – „той е угодил на Бога“. Вдъхновението говори само за това, че Енох и Илия са били пренесени на небето, без да видят смърт.

Еврейският текст на родословието от Битие 5, ако е пълен, поставя превода на Енох сравнително малко години след смъртта на Адам (виж том I, стр. 185). Загубата на Адам сигурно е хвърлила сянка върху верните, защото въпреки покаяния си, благочестив живот, той е умрял, както умира всеки грешник.

Ако е така, може би не е неразумно да се предположи, че за да даде на своите благочестиви потомци уверението, че животът на вяра ще бъде възнаграден, Бог е превел Енох, седмият от Адам. Както с Адам Бог е показал, че „заплатата на греха е смърт“, така и с Енох е показал, че „дарът от Бога е вечен живот“ (Римляни 6:23). Превеждането на Енох е доказало, че макар грехът да отделя човека от Бога, е осигурен начин, по който това разделение може да бъде прекратено и човекът да може да се върне при Бога. Този път е пътят на вярата.

Енох е преобраз на онези, които ще бъдат преселени от последното поколение, измежду живите. Енох стана приятел на Бога, ходеше с Него и накрая се прибра у дома с Него. Затова всички могат да се осмелят. Който служи на Бога със сърце, изпълнено с вяра, и ходи с Него ден след ден в променящите се житейски преживявания, ще има изобилен вход в Божия рай.

Да не видя смъртта. Тоест, да не я преживея.

Не е намерен. Тези думи предполагат опит да се намери Енох след изчезването му. Такъв по-късно е направен опит след пренасянето на Илия (вж. 2 Царе 2:16–18).

Преди преселването му, благочестивият начин на живот на Енох е бил добре познат на съвременниците му.

Той имаше това свидетелство. Буквално „той беше засвидетелстван“. Чрез Енох Бог беше предоставил на света демонстрация на характера, който ще срещне Неговото одобрение. Нямаше никаква възможност хората да попитат, след преобразяването на толкова благочестив светец: „Как може Бог да приеме такъв човек?“

Угоди на Бога. Вярата на Енох в Бога и неговата вяност към Бога срещнаха божествено одобрение. Неговият живот и характер бяха демонстрация на това, което Бог би искал да бъдат всички хора.

6. Без вяра. Или „без вяра“ или „без верност“ (вижте на стих 1).

Докато Създателят е безкраен, Неговите творения са необратимо крайни и съответно има неща, които те трябва да приемат с вяра. Наистина, да приемаш Бог на слово е най-възвишеното упражнение, на което човешкият ум е способен. Наистина, той трябва да приема Бог на слово, ако иска да запълни съвършено мястото, предназначено за него в една съвършена вселена, защото осъзнаването на Божията любов кулминира във вярата. В богочовешката личност на Спасителя, богоподобната любов и човешката вяра се срещнаха за първи път.

Невъзможно е да му се угоди. Тоест, невъзможно е да се отговори на Неговите изисквания. В една съвършена вселена няма място за сътворено същество, на което му липсва вяра във Владетеля на вселената. Единствената алтернатива на вярата в Бог е страхът и негодуванието, и в крайна сметка отчаянието.

Идва при Бога. Тоест, изповядва вяност към Него.

Вярвайте, че Той съществува. Вярата, че Бог наистина съществува, е крайната основа на християнската вяра. Чрез природата, чрез Своето Слово и чрез Своето провиденциално ръководство Бог е предоставил на хората всички доказателства за Своето съществуване, от които разумните същества се нуждаят и могат да използват (вж. Рим. 1:20). Авторът тук изключва такива изкривени представи за Бог, като тези, поддържани от пантеистите.

Възнаграждаващ. Тук авторът изключва концепции за Бога, като тези на деизма и универсализма. Има значение дали хората откликват на Божията любов и се подчиняват на Неговата разкрита воля. „Той е определил ден, в който ще съди света“ (Деяния 17:31), ден, когато Той „ще въздаде на всеки според делата му“ (Римляни 2:6). Ужасната перспектива някой ден да застанем пред великия Съдия на вселената е несъмнено мощен стимул за правилен живот. Разбира се, големият страх от огъня на ада никога няма да спаси никой човек, но може да бъде фактор – мощен фактор – да го разтърси от летаргията му.

Безкрайната Божия любов, разкрита в Христос Исус, предоставя на човека най-висшата и единствена ефективна подбуда за спасение.

Усилено го търсете. Или „търсете го“, „търсете го“. Да „търсите“ Бог означава да се стремите да разберете по-пълно Неговия безкраен характер и Неговата воля за хората. Авторът не внушава, че Бог умишлено е направил трудно за хората да Го намерят, а подчертава необходимостта от искрено желание да разберем Бог и да станем подобни на Него както по ум, така и по характер.

7. Чрез вяра. Вижте стихове 1, 3.

Ной. За преживяването, споменато тук, вижте Бит. 6:13–22.

Неща, които не са се виждали. Нямаше доказателства, че подобна катастрофа като Потоп някога ще се случи или някога може да се случи. Подготовката за събитието беше акт на вяра от страна на Ной.

Обзет от страх, Ной бил дълбоко впечатлен от откровението, че Бог е възнамерявал да унищожи земята чрез потоп, и се вслушал в дадените му инструкции.

Обаче не толкова страхът от предстоящия потоп накара Ной да построи ковчега, колкото вярата в това, което Бог му беше разкрил относно катастрофата.

Осъди света. Строежът на ковчега свидетелства за решението на Ной срещу „света“, тук имайки предвид нечестивите хора и техния начин на живот. Неговото отричане от тогавашния свят свидетелства за вярата му в Бога.

Наследник на праведността. Вярата на Ной, отразена от неговата вяност в действия, съизмерими с тази вяра, му дава право, по Божията благодат, да бъде счетен за праведен. За коментари относно оправданието чрез вяра вижте Рим. 1:17.

8. Чрез вяра. Вижте стихове 1, 3.

Авраам. За преживяването, за което става дума тук, вижте Бит. 12:1–5.

Подчиняваше се. Той вярваше на това, което Бог му казваше, и действаше според това. Вярата му се изразяваше във вярно послушание.

Без да знаят накъде. Според Бит. 12:5 Авраам и семейството му „излязоха да „...отиди в Ханаанската земя.“ Това не означава непременно, че е знаел по време на тръгването си каква ще бъде целта му. Той просто „излезе, за да отиде в [това, което се оказа] Ханаанската земя“. Очевидно Бог му е дал указания за посоката, в която трябва да тръгне, и за маршрута, който трябва да следва.

9. Пребивавал е в странстване. За период от около 215 години (виж том I, стр. 184).

Събитията, случили се по време на пребиваването на Авраам „в обещаната земя“, са записани в Битие 12 до 25.

Обетованата земя. Тоест, земята, която Бог обеща на Авраам.

Чужда страна. Или „чужда страна“. Авраам, Исаак и Яков живеяха като чужденци в земята, която Бог им беше обещал. Бог не даде на Авраам никакво наследство в Ханаан, „нито пък стъпи на него“ (Деяния 7:5).

Наследници с него. Първоначалното обещание включвало потомците на Авраам, но Бог повторил заветните обещания на Исаак, а по-късно и на Яков.

10. Град. Тук, очевидно, не става дума за някакъв град от буквалната земя Ханаан. Крайната цел на Авраам е била вечното наследство, което Бог е осигурил за онези, които Го обичат и Му служат. Сравнете гл. 12:22; 13:14.

Основи. Основите предполагат трайност. Шатрите (ст. 9) нямат основи.

11. Чрез вяра. Вижте стихове 1, 3.

Сара. За преживяването, за което става дума тук, вижте Бит. 17:15–21; 18:9–15; 21:1–5.

Получила сила. Сара била на 90 години, когато родила Исаак. Нейното бездетно състояние дотогава зачеването е било най-впечатляващо чудо.

Сметнал го за верен. От човешка гледна точка нямало основание да се вярва на Божието обещание, че ще роди дете. Единственият начин да се приеме обещанието бил чрез вяра. Сара го приела само защото вярвала в Бог и приемането на обещанието от нея свидетелствало за нейната вяра.

12. Затова произлезе. За раждането на Исаак вижте Бит. 21:1–5.

Той е почти мъртъв. Авраам е бил на 100 години, когато е родил Исаак. Никой не може прочетете разказа за събитията, довели до неговото раждане, без да бъдете впечатлени от липсата на вяра, проявена както от Авраам (Бит. 15:2–4; 16:1–3; 17:16, 17), така и от Сара (гл. 18:9–15). Но и двамата най-накрая преодоляха естествените си съмнения и Исаак беше, и от двете страни на семейството, дете на вярата.

Като звездите. Вижте Бит. 15:5; 22:17.

13. Всички тези. Тоест, верните от Авел (ст. 4) до Авраам (ст. 8–12). Без съмнение много други през този дълъг период от време са се сблъскали с Божието одобрение, но достойните, посочени тук, са открити като блестящи примери за принципа, че вярата е решаващият фактор в благочестивия живот.

Умряха с вяра. Видяха обещанията отдалеч – чрез вяра. Бяха убедени в реалността на обещаното наследство. Въз основа на тези обещания те се отказаха от настоящето и живеяха изключително за бъдещето. Те никога не влязоха във владение на наследството, нито на обещания земен Ханаан, нито на вечното царство.

Бяхме убедени. Текстови доказателства потвърждават (вж. стр. 10) пропускането на тези думи. Очевидно обаче те „бяха убедени“ в съществената реалност на обещаното наследство, иначе не биха „приели“ обещанията.

Прегърнат. Или „поздравен“, „приел благосклонно поздравен“, „добре дошъл“. Сравни Йоан 8:56.

Признал. Или „признал“.

Поклонници на земята. Макар и в света, те осъзнаха, че не са от него.

Те имаха друга, по-грандиозна цел. Осъзнаваха преходността на нещата в настоящия живот и трайността на нещата, които засега виждаха само „отдалеч“ чрез вяра. Живееха за бъдещето, а не за настоящето.

14. Казват такива неща. Тоест, обявяват се за „чужденци и пришълци на земята“.

Страна. Или „родина“ (RSV), буквално „отечество“. Като се обявявали за „чужденци и пришълци на земята“, достойните хора от древността ясно показвали, че не смятат този свят за свой дом. Те осъзнавали, че има повече, за което да се живее, отколкото този свят може да предложи.

15. Беше осъзнат. Буквално „беше имал предвид“, „беше мислил [внимателно] за“.

Възможност за завръщане. Авраам несъмнено е имал добър дом в Харан, както преди това в Ур Халдейски. Когато гладът настъпил в Ханаанската земя (виж Битие 12:10), той основателно би могъл да обмисли завръщането си в Харан, където имал приятели и близки роднини. Но Авраам не бил от хората, които се оттеглят в земя, която Господ му е заповядал да напусне.

16. Желание. Гръцки *oregomaí*, „да се стремя към“, „да се боря за“, „да желая“. Мъжете на вярата живеят с поглед, вперен в нещо по-добро от това, което този свят може да предложи. За тях само вечните неща си струва да се стремим към тях. Те виждат нещата от времето и вечността в истинската им перспектива (вж. върху Матей 6:24–34).

Бог не се срамува. Той не се „срамува“ да бъде познат като техен Бог, защото те отразяват Неговия характер. Христос предупреди, че в последния велик ден Той ще се „срамува“ от всеки човек, който е направил опит да „спаси живота си“, като спечели това, което светът може да предложи (вижте Марк 8:34–38). От друга страна, човекът, който е готов да „загуби“ – да се откаже – животът му за Христос всъщност ще го спаси.

Той е приготвил. Сравнете Йоан 14:1–3; Откр. 21:2.

Град. Небесният Йерусалим (виж гл. 12:22; 13:14).

17. Чрез вяра. Вижте стихове 1, 3.

Авраам. За описанието на преживяването, за което става дума тук, вижте Бит. 22:1–9.

Изпитан. Или „изпитан“. Разказът за това преживяване в Битие започва с твърдението, че „Бог изкуши [изпита] Авраам“ (Бит. 22:1). Разбира се, Бог знаеше в

напредък в това, което Авраам щеше да направи, и изпитанието не беше необходимо, що се отнася до Божията информация за Авраам. Но Авраам трябваше да премине през това трудно преживяване, за да може вярата му да достигне зрялост. Това беше най-важното преживяване в живота му.

Принесе в жертва Исаак. Вижте Бит. 22:1–19.

Единороден. Гръцки *μονογενής*, буквално „уникален“, „единствен“ (виж върху Йоан 1:14).

Числово казано, Исаак не е бил „единственият“ син на Авраам, нито дори първородният му. Исаак е бил „единственият“ син на Авраам в уникалния смисъл, че е бил единственото от децата на Авраам, което е имало право да бъде наследник на завета (вижте стих 18).

18. В Исаак. С оглед на многократните и категорични Божии изявления, че Исаак трябва да да бъде този, чрез когото щяха да се изпълнят заветните обещания, това беше най-изключителна демонстрация на вяра от страна на Авраам да бъде готов да се съобрази с Божиите инструкции да принесе Исаак като жертва. На Авраам сигурно му се е струвало, че Бог е на път да направи изпълнението на обещанията Си напълно невъзможно.

Вмъкването на този цитат от Бит. 21:12 на това място в коментара на автора Върху вярата на Авраам обяснява смисъла, в който той нарича Исаак „единороден“ на Авраам в Евр. 11:17. Исаак е единственият син на Авраам, който може да се квалифицира като наследник на заветните обещания, дадени на Авраам.

19. Счетоводство. Или „обмисляне“. Това беше вяра в силата на Бог да възкреси Исаак. това даде на Авраам смелостта да се впусне в жертва на сина си. Само така възрастният патриарх можеше да съгласува Божието обещание, че Исаак ще бъде негов наследник, с Божията заповед да отнеме живота на Исаак. Да имаш вяра в почтеността на човек, който дава обещание и изискване, които изглеждат толкова взаимно изключващи се, е върховното съвършенство на вярата. Авраам сигурно е осъзнал, че Бог го изпитва и е заключил, че ако е необходимо, Бог ще възкреси Исаак от мъртвите. Предвид факта, че дотогава нито едно човешко същество не е било възкресявано от мъртвите, това е била вяра от най-висш порядък.

Откъдето го и получи. Що се отнася до Авраам, синът му Исаак беше мъртъв. И когато Бог прекрати изпитанието и върна Исаак на баща му, сякаш Исаак наистина се беше завърнал от смъртта.

В образ. Или „образно казано“.

20. Чрез вяра. Вижте стихове 1, 3.

Исаак благослови Яков. За разказа за това събитие вижте Битие 27:1–40.

Неща, които предстоят. За Исаак, когато осъзна измамата, която му беше извършена, бъдещето на семейството му сигурно наистина се очертавало мрачно. Плановите му за Исав бяха разбити. Той беше физически слеп, но вдигна очи с вяра и разпозна очертанията на „нещата, които предстоят“, начина, по който безкрайната Божия цел трябваше да бъде осъществена.

21. Чрез вяра. Вижте стихове 1, 3.

Яков. За разказа за споменатия тук инцидент вижте Битие 48:1–22. Яков пребивава и в крайна сметка умира в земя на изгнание. Така той показва вяра в божествените обещания, когато произнася благословии над синовете си.

22. Чрез вяра. Вижте стихове 1, 3.

Йосиф. За инцидента, свързан с това, виж Бит. 50:24, 25; вж. Изх. 13:19. Йосиф нямаше конкретни доказателства, на които да основава очакването си, че семейството ще се върне в

Ханаан и да завладеят земята. Молбата му за погребение в Обетованата земя, когато семейството трябваше да се върне да живее там, се основаваше на вяра в Божиите обещания.

23. Чрез вяра. Вижте стихове 1, 3.

Моисей. Записът на споменатия инцидент вижте Изх. 2:1–10. По време на ранното детство на Моисей вярата на родителите му триумфира над „царската заповед“. Вярата в по-висша съдба от робството в Египет е накарала Амрам и Йохаведа да действат в нарушение на царския указ. Когато Моисей достигнал зрялост, той проявил същия вид вяра от свое име, както продължава авторът на Посланието до евреите (вижте Евреи 11:24–29).

24. Чрез вяра. Вижте стихове 1, 3.

Моисей. За описаните в стихове 24–29 събития вижте Изх. 2:11–25; 12:18–36; 14:10–31.

Отказа. Моисей отказа настоящите почести, ранг и власт поради увереността си във високата съдба, която Бог беше отредил за него и неговия народ. По всичко личеше, че нищо не може да бъде по-безсмислено от това да се надява на подобно нещо, тъй като еврейският народ беше в унизително робство на най-силната нация на земята. Само вярата в Божиите обещания би могла да го накара да откаже египетския трон.

Син на дъщерята на фараона. Вижте върху Изх. 2:5, 10, 15; вж. том I, стр. 192.

25. Изборът му беше между трона на най-голямата империя в света и свързването с раса от роби.

Да страда. Дори като водач на еврейския народ той е бил подложен на „страдание“. Те бяха непоправимо коравосърдечни, непокорни и вечно мърморещи. От всяка гледна точка, избраните от него хора нямаха какво да предложат под формата на светска власт и слава.

Удоволствията на греха. Моисей може би е разсъждавал, че като цар на Египет ще бъде в идеална позиция да освободи народа си. Но владетелят на Египет е бил и свещеник в неговата идолопоклонническа религиозна система. Освен това, той винаги е бил подложен на покваряващото влияние на дворцовия живот. Вижте върху Изх. 2:11.

26. Укор за Христос. Тоест, „укор“, понесен за Христос или поради Христос. Моисей разбирал обещанието за Месията и осъзнавал, че за освобождението на еврейския народ от Египет е необходимо повече, отколкото те или египтяните са осъзнавали по онова време. Отдалеч окото му на вярата видяло идването на обещаното на Авраам потомство, чрез което всички народи щяли да бъдат благословени (виж Бит. 22:18; срв. Гал. 3:8, 16).

Съкровища в Египет. Те включваха земята с всичките ѝ богатства, службата на всичките ѝ народа му, блясъка на двора му, мощта на трона му и армиите му.

Имаше уважение към. Буквално „гледаше към“. Погледът му беше вперен в обещанията и привилегиите на заветните отношения. Подобно на Павел 15 века по-късно (виж Филипийци 3:7, 8), Моисей доброволно замени впечатляващата, но крещяща слава и сила на настоящето за по-малко очевидните, дори невидими обещания и привилегии на завета.

Възнаграждение. Гръцки *misthapodosia*, просто „награда“. По-отдалеченият Наградата, която можеше да се види само с окото на вярата, привлечаше Моисей по-силно от непосредствените материални награди, които съпътстваха египетския трон.

27. Чрез вяра. Вижте стихове 1, 3.

Изостави Египет. Вижте Изх. 2:15.

Без страх. Отбелязвайки обстоятелствата около бягството на Моисей от Египет в Мадиям на 40-годишна възраст, някои отдават заминаването му от стих 27 на Изхода, на 80-годишна възраст.

Вярно е, че думата, преведена като „изоставил“ (*kataleipō*), може да означава просто „да напусна“

без да се внушава нещо повече от простия факт на заминаването. Вярно е също, че Моисей смело се е изправял срещу гневен владетел по време на бедствията и че сам по себе си стих 27 може да се приеме като отнасящ се до Изхода. В този кратък обзор на събитията от живота на Моисей, които отразяват неговата вяра, обаче изглежда, че стихове 28 и 29 са били предназначени да обхванат Изхода. Повторението на израза „чрез вяра“ в стих 27 изглежда предполага, че авторът е разглеждал споменатия там случай като различен от другите събития в поредицата за вярата на Моисей (вж. стихове 23, 24, 28, 29). Сравнете Ед. 63, 64.

От повествованието в Изх. 2:11–15 (вж. гл. 4:19) става ясно, че страхът за личната му безопасност е изиграл не малка роля в решението на Моисей да избяга от Египетската земя. Въпреки това, най-важното в съзнанието му е било съдбата на неговия народ и ролята, предвидена за него от обещанието, дадено на Авраам. Всъщност, именно неуспешният му опит да инициира поредица от събития, за които се е надявал да доведат до тяхното освобождение, е направил бягството му необходимо (вж. Деяния 7:25). Въпреки грешката си, той очевидно е вярвал, че по някакъв начин Бог все пак ще го използва, за да постигне тяхното освобождение. Съответно, той е потърсил временно убежище, където да може да изчака по-нататъшни развития.

Дори преди инцидента с египетския надзирател е била необходима голяма вяра, за да се повярва че заветните обещания ще бъдат изпълнени – при такива обстоятелства. След като грешка в преценката го беше изгонила напълно от Египет, Моисей сигурно се нуждаеше от още по-голяма вяра, за да повярва в изпълнението им. Как би могъл един изоставен изгнаник в Мадиям, чиято смърт беше постановена с императорски указ, някога да очаква да освободи робите на монарха, който се опитваше да го убие? Нищо не можеше да изглежда по-невъзможно! Тук, ако изобщо някога, беше възможност за упражняване на вяра!

28. Чрез вяра. Вижте стихове 1, 3.

Пазиха пасхата. За записа на събитията, споменати в този стих, вижте Изх. 12:1–36.

След деветата бедствие фараонът заплашил Моисей със смърт, че той трябвало отново да се яви в царското присъствие (виж Изх. 10:28). Моисей сигурно е изисквал голяма вяра, за да даде инструкциите, които е дал по отношение на десетата бедствие, Пасхата и Изхода. През първите девет бедствия фараонът упорито отказвал да пусне Израел. Немало човешка причина да вярваме, че той ще го направи по време на десетата бедствие.

29. Чрез вяра. Вижте стихове 1, 3.

През Червено море. За разказа за споменатия тук инцидент вижте Изх. 14:10–

31. Избавлението на Божия избран народ при Червено море се споменава по-често в Стария завет, отколкото всяко друго проявление на божественото осигуряване за тях в цялата им история. Величието на избавлението отразява мащаба на кризата, а мащабът на кризата е мярка за степента на вяра, необходима на назначения от Бога представител, Моисей.

30. Чрез вяра. Вижте стихове 1, 3.

Стените на Йерихон. За описанието на споменатия тук инцидент вижте Исус Навин 6:1–24.

От военна гледна точка процедурата, която Исус Навин предприе, за да покори Йерихон, беше чиста глупост, но заповедите, които издаде, бяха в съответствие с инструкциите, които Бог му беше дал. Като опитен генерал, той би могъл да замени това, което би изглеждало като по-добър план. Но Исус Навин беше човек с голяма вяра, както и с голям военен опит, и беше готов да се довери повече на Божиите разкрития, отколкото на собствените си познания за войната. Неговата вяра в изпълнението на бойния план, който Бог му беше разкрил, красноречиво свидетелстваше за неговата доблест като човек на вярата.

31. Чрез вяра. Вижте стихове 1, 3.

Раав. За описанието на споменатия тук инцидент вижте Исус Навин 2:1–24; 6:23–25. На пръв поглед името на Раав може да изглежда не на място в този списък с герои на вярата, защото тя беше езиичница, както и блудница. Но самият този факт прави нейното дело на вяра още по-забележително. За да прозрете нейното мислене, вижте Исус Навин 2:8–13. Името ѝ се появява и в родословието на Матей (вижте върху Матей 1:5) като един от почитаните прародители на Христос.

32. Какво повече да кажа? Списъкът може да бъде удължен до безкрай, но са предоставени достатъчно илюстрации, за да се докаже принципът, че вярата и верността са същността на благочестивия живот.

Времето щеше да свърши. Целта на автора не беше да подготви каталог на всички Божии верни през вековете, а само за да илюстрира тезата си, че вярата и верността са от съществено значение за търпеливото чакане на идването на Господа и изпълнението на Неговите обещания. Вълнуващият разказ може би вече е заел повече място, отколкото първоначално е възнамерявал, и той осъзнава, че мястото не позволява разширяване на това, което е осигурило достоен кулминационен момент на темата на книгата. Той си е поставил за цел да докаже, че имаме велик Първосвещеник, който служи от наше име в небесното светилище, и да призове всички християни да влязат в Неговото присъствие чрез вяра (виж гл. 4:14, 16). В 11-та глава той наемква, че чрез вяра достойните от древността са живели, така да се каже, в самото присъствие на Бога. Доколкото те са се радвали на тази привилегия и са могли да останат верни, така можем и ние.

Гедеон. Или Гедеон (виж Съдии 6 и 7).

Варак. Вижте Съдии 4 и 5.

Самсон. Вижте Съдии 13 до 16.

Йефтай. Или Йефтай (виж Съдии 11).

Давид. Подвизите на Давид съставляват голяма част от историческите книги 1 и 2 Самуил и части от други книги.

Самуил. Служението на Самуил като свещеник, пророк и съдия е записано в 1 Царе 2 до 25.

Пророците. Почти всички пророци страдаха заради верното си свидетелство за Бога (вижте Деяния 7:52).

33. Чрез вяра. Вижте стихове 1, 3. Авторът не се уморява да споменава вярата като същност на триумфа над всяко препятствие. Могат да се съставят дълги списъци с герои за почти всяка категория постижения, изброени в стихове 33–37, но е достатъчно да се каже, че всеки случай е блестящ пример за победа чрез вяра.

Покорени царства. Като Исус Навин и Давид.

Извършена праведност. Като Самуил и Илия. Изразът може да се преведе и като „извършена справедливост“ или „наложена справедливост“ (RSV). Многобройни съдии и царе могат да бъдат включени във втората категория.

Получени обещания. Като Авраам, Исус Навин и Даниил.

Запуши устата на лъвовете. Като Самсон, Давид и Даниил.

34. Угаснал ... огън. Като тримата еврейски достойни във Вавилон.

Избяга... от меча. Като двамата шпиони в Йерихон и като Давид пред Саул.

От слабост. Като царете Езекия и Йосафат.

Възроден доблестен. Като Самсон.

Обърнаха се към бягство. Като Исус Навин, Девора, Варак и Гедеон.

35. Приеха мъртвите си. Като сунамитката и вдовицата от Сарепта.

Измъчван. Като пророк Йеремиа.

Неприемане на освобождение. Тоест, да се избегне мъчението с цената на нелоялност към принципите.

За да могат да постигнат това. За един човек тези достойни хора от древността се оказаха смели и верни пред лицето на трудностите и опасностите, заради вярата в сърцата си, че Бог ще изпълни всичките Си обещания. Те вярваха, че бъдещото наследство на праведните си струва всяка жертва и всяко страдание, което биха могли да срещнат или преживеят в настоящия живот.

36. Подигравки и бичуване. Те, заедно с „овързи и затвор“, бяха преживяванията на мъже като Йосиф, Йеремиа и Павел.

37. Напиван с камъни. Като Навутей от Йезреел и Стефан.

Разрязан на парчета. Според преданието това е била съдбата на Исаия.

Изкушаван. Или „изпитан“. Може да се състави дълъг списък с благородни мъже и жени, които са преминали успешно големите изпитания на живота си.

Убити с меч. Като Годолия, свещениците от Ноб и Яков, братът на Йоан.

Скиташе се наоколо. Като Илия и Давид.

38. Светът не беше достоен. Светът не осъзнаваше колко много дължи на тези достойни мъже, които всъщност бяха „солта на земята“ (вижте Матей 5:13). Днес светът не оценява приноса за благосъстоянието на човечеството от хора, които са се стремили да приложат християнските принципи за решаване на неговите проблеми.

Скиташе се. Вижте стих 37.

39. Получил добър доклад. Или „макар и добре засвидетелстван“ (RSV). Вижте стихове 1, 4.

Чрез вяра. Вижте стихове 1, 3.

Не получи обещанието. Тяхната вяра в моменти на криза често носеше сигнализираха за помощ или избавление, но те не влязоха в наследството, обещано на Авраам и бащите. За коментар вижте стих 13.

40. Провиден. Гръцки *probleō*, „да предвидя“. Английската дума „провидя“ също буквално означава „да предвидя“, произлизайки от латинските *pro*, „преди“ и *videre*, „да видя“. Бог е предвидил края от самото начало. Той е знаел, че в бъдещите векове ще има други множества от верни мъже, жени, младежи и деца. В Своята безкрайна мъдрост Той е постановил верните от всички възрасти да влязат заедно във вечното наследство (вижте върху 1 Кор. 2:1). 15:51, 52; 1 Сол. 4:16, 17; 2 Тим. 4:7, 8). Що се отнася до великия дар на вечния живот, никой няма да има предимство или приоритет пред друг.

Нещо по-добро. Не нещо по-добро от това, което Той е предложил да възнагради верните от минали векове, а по-скоро, че от наша гледна точка е по-добре, че Бог ни е дал възможност да се присъединим към техните редици.

Без нас. В Божието провидение ни е дадено време да развием характер и да се подготвим за допускане до вечното наследство на светиите. Възможността е наша, както е била и тяхна. В началните стихове на 12-та глава авторът прави своето заключение: „Нека отхвърлим всяка тежест, ... нека тичаме с търпение...“

Усъвършенстван. Гръцко *teleiōō*, тук в страдателен залог, „да бъде завършен“, „да бъде доведен до съвършенство“. За коментар относно свързаното прилагателно *teleios* вижте Матей 5:48. Тук, да бъдеш „усъвършенстван“ означава да влезеш във вечното наследство, обещано на Авраам и бащите (вижте Евр. 10:35–38).

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1 FE 341; GW 260; MM 227; MYP 106; PP 126; SR 129; 4T 28; 5T 69; 6T 473; 7T 41;
9T 273
1-407T 40
3 Изд. 134; MX 414; 8C 259
4 ПП 72
5 GW 54; SR 59; 8T 331
5, 6 ПП 88
6 COL 59; DA 126; Ev 287; EW 115; GC 74, 436; ML 8, 96; MYP 102, 261; PK 157; SC
96; TM 149; 1T 310, 645; 3T 415; 5T 437, 651
7 ПП 95; 7T 36
8 COL 36; DA 60; FE 505; GW 26, 112; MH 478; 4T 523
8, 9 ПП 126
9, 10 ПП 170
10 CT 63, 455; Ev 559; PK 274; TM 131; 8T 125
13 CS 38; EW 113; PK 699; PP 81, 170; TM 131; 6T 452; 7T 19; 8T 215
13-16FE 328; 2T 194; 5T 188
14-16GC 675; SR 431
15, 16 МЛ 354
16 PP 81, 170; 4T 484; 5T 152, 465; 7T 19
19 ПП 152
23 MX 372; ПП 243
24-26Ed 62; PP 246; 1T 656; 3T 89, 406; 4T 345
25 ПП 472; 1T 78
25, 26 2T 101
26 COL 398; Ед 68; Ev 220, 244; GC 460; MM 51; 4T 345
26, 27 5T 651
27 A 363; CT 103; CW 19; DA 237; Ед 63; FE 346; MB 32; MH 136, 504; 5T 651, 652;
8T 45, 188
29 ПП 290; 4T 27
30 ПП 493
31 КОЛ 290; ПК 369
32-40, Изд. 158
33, 34 КОЛ 172; ПК 157; ПП 513
34 ХС 97; Ев 297; МБ 62
35 ГК 41
35, 36 МБ 32
36 CP 321
36, 37 1T 657
36-38AA 597; GC 40; PK 382
39 4T 15

ГЛАВА 12

1 Призив към постоянна вяра, търпение и благочестие. 22 Препоръка на новия завет над стария.

1. Следователно. Глава 12:1, 2 представлява заключението на автора към гл. 11. Глава
Разделянето, ако има такова, за предпочитане би се случило между стихове 2 и 3 на гл. 12.

Обграден. Или „обграден“. Накъдето и да се обърнем в свещената история, намираме „свидетели“ на принципа, че вярата и верността триумфират над всяко препятствие.

Облак от свидетели. Или „множество от свидетели“. Метафората от стих 1 представя християнина като атлет, който прави последни приготовления за състезание на древен стадион, като зрителите са седнали на пейки, издигащи се един над друг от всички страни. Атлетът, решен да спечели състезанието, поглежда за момент към множеството лица, които го обграждат като облак. Тук „свидетелите“ са безбройните достойни вяра, споменати в гл. 11, всеки от които, въпреки неблагоприятните обстоятелства и препятствия от всякакъв вид, завършва своето състезание с радост. Тяхната вяра и издръжливост им донасят победа в състезанието на живота. Осъзнавайки, че погледите на верните от всички възрасти сега са насочени към него, християнският атлет изпитва неотложен импулс да положи всички усилия, за да спечели състезанието, което му е отредено.

Гръцките атлетически състезания отдавна са били популярни в целия средиземноморски свят и илюстрацията от гл. 12:1 би била позната на всеки читател. Авторът на Посланието до евреите често използва фигуративно състезанието, за да представи кариерата си на мисионер сред езичниците (Гал. 2:2; Фил. 2:16; 2 Тим. 4:7) или, както тук, за да представи житейския опит на християнина (виж 1 Кор. 9:24–27).

Тежест. Гръцки *ogkos*, „тежест“, „бреме“, „препятствие“, тук в последния смисъл. В Метафората от стих 1 „огкос“ се отнася до тежестта на всичко излишно, като например дрехи, което би могло да възпрепятства или да затрудни бегача. Мъжете, мотивирани от вяра, няма да се поколебават да се отърват от всичко, което би могло да им попречи да постигнат целта си.

Авторът оставя на всеки читател сам да открие какво може да му пречи да напредва. християнски бегач. В това състезание всеки участник може да спечели, защото не се състезава с другите, а със себе си. Не се изисква от него да превъзхожда конкурентите си или да надмине резултат, постигнат от някой предишен състезател. Аз-ът е единственият му конкурент и единственото изискване е той да проявява вяра и търпение в състезанието си със себе си и, чрез Христовата благодат, да преодолее всяка „тежест“ – всяка склонност към зло.

Грехът. Всеки човек има някакъв грях, някаква склонност към зло, която се стреми да му попречи, докато бяга в състезанието. Когато той постигне победа над тази конкретна зла склонност, друга заема нейното място и се стреми към надмощие. Така пътят към спасението е обсаден от една битка след друга. Но привилегия на всеки християнин е да постига победа на всяка стъпка от пътя. Какъвто и да е грехът, който толкова лесно ни обзема, ние трябва да го оставим настрана като древен бегач, който оставя развяващите се дрехи и се подготвя за състезанието.

Лесно обзети. Или „лесно разсейват“. Някои предполагат, че „силно прилепване“ може да е било първоначалното тълкуване. Колкото и силно да се прилепва грехът и колкото и болезнен да е процесът на отделяне, той трябва да бъде изоставен, ако искаме да постигнем победа в житейската надпревара.

Търпение. Гръцки *hupomēnē*, „търпение“, „издръжливост“, „сила на духа“, „постоянство“, „упоритост“. Тъй като християнското състезание е преживяване през целия живот, то изисква търпение и постоянство – постоянство пред лицето на последователните трудности и разочарования и търпение да се чака наградата в края на пътя. Увещанията за търпелива издръжливост се срещат отново и отново в книгата Евреи (виж гл. 3:6; 4:14; 6:1, 11, 12; 10:23, 36–39; и др.).

Расата. Тоест, християнската раса, преживяванията, чрез които се развива характерът.

2. Да гледаме към Исус. Тоест, да търсим благодат и сила, за да преодолеем всяка трудност и да устоим докрай. Както Петър открил, когато се опитал да ходи по блъсканите от вятъра вълни на Галилея (виж Матей 14:24–32), е опасно да откъснем поглед от Спасителя, дори за миг. Да държим окото на вярата насочено към Исус означава да поддържаме непрекъснат контакт с Него, Който е източникът на сила, Него, Който може да ни укрепи да издържим и да победим.

Автор. Гръцки archēgos, „водач“, „създател“, „основател“, „пионер“ (RSV). Archēgos се превежда като „Княз“ в Деяния 3:15; 5:31 и като „капитан“ в Евр. 2:10, във всеки случай по отношение на Христос, както тук. Христос е центърът на плана за спасение и източникът на всяка християнска благодат. Той е, Който призовава падналите хора от мрачния мрак на греха и ги въвежда в славната светлина на евангелието. Той е, Който ги очисти от предишния им грях и ги квалифицира да станат синове и дъщери Божии. Той е, Който ги оправдава чрез Своята благодат, чрез Своето изкупление на Голгота. Той е, Който стъпва на пътя към небето.

Завършител. Гръцки telēiotēs, „усъвършенствател“. Делото на оправданието е само началото на християнския опит. Ние не само трябва да положим „основата на покаяние от мъртви дела“, но и да „преминаваме към съвършенство“ (вижте върху гл. 6:1). Ние трябва да „растем в благодат и в познаване на нашия Господ и Спасител Исус Христос“ (2 Петрово 3:18). Ние трябва да печелим победа след победа над нашите грехове (вижте върху Евр. 12:1) и да „растем в Него [Христос] във всичко“ (Еф. 4:15). Нашите характери трябва да бъдат „преобразени“ чрез обновяването на умовете ни (Рим. 12:2). Това е делото на обитаващия в нас Христос (Гал. 2:20) като „усъвършенствател“ на вярата. Това е делото на освещението. Вижте върху Мат. 5:48.

Нашата вяра. Тоест, вярата като активен принцип в живота ни.

Защото. Гръцки anti, „вместо“, „в замяна на“, „в замяна на“. Христос изтърпя кръста в замяна на радостната перспектива за вселена, свободна от греха.

Радост. Ако значението „в предвид“ се приеме за „против“ (виж по-горе под „за“), Пасажът може да се разбере по следния начин: Гледайки кръста от човешка гледна точка, бихме могли да кажем, че вярата в бъдещите резултати от Неговото страдание и смърт е дала на Христос силата да издържи срама и позора на кръста. Той е знаел, че ще доживее да види резултатите „от труда на душата си“ и е бил „доволен“ (Исая 53:11). Да споделим вечността с изкупените от всички векове и непадналите същества от други светове беше перспектива, която донесе изключителна радост на нашия Господ, докато Той страдаше в Гетсиманската градина и на кръста на Голгота. Вижте Матей 5:12; Яков 1:2.

Ако значението „вместо“ се приеме за „против“ (виж по-горе под „за“), пасажът учи, че вместо радостта, която е била в обсега Му, било то радостта от Неговото предвъплътено съществуване, било тази от Неговото въплътено съществуване отделно от кръста, Христос е избрал да изтърпи кръста.

Изтърпя кръста. Христос „изтърпя кръста“, за да можем ние да имаме сила да издържим в личните си конфликти със силите на тъмнината. Той изтърпя кръста, за да може да спечели короната. Капитанът на нашето спасение беше направен „съвършен чрез страдания“ (гл. 2:10) и докато се учим да изтърпяваме кръста, който сме призвани да носим, ние също можем да очакваме да бъдем намерени съвършени в Него при Неговото идване. Както бъдеща радост вдъхнови Христос

да изтърпим кръста, така и в трудните и изпитателни житейски преживявания е наша привилегия да очакваме радостта на вечността.

Презиране на срама. Или „пренебрегване на срама“, „безразлично отношение към срама“. „Страданията на сегашното време“ са нищо в сравнение със „славата, която ще се открие“ (Римляни 8:18) и затова трябва да бъдат пренебрегнати. Можем „да се радваме много, макар и сега за малко време, ако е нужно“, ние „скърбим поради многобройни изкушения“ (1 Петрово 1:6). Подобно на Павел, можем да считаме всички земни неща за загуба заради изключителната радост от познаването на Христос Исус като Господ (вижте Филипийци 3:8).

Седна. Текстовите доказателства потвърждават прочитането „седна“. Формата на гръцкия глагол в предпочитания откъс предполага, че Христос не само се е настанил отдясно на Отца, но и че е запазил тази почетна позиция оттогава.

Отдясно. Вижте гл. 1:3.

3. Помислете за Него. Стихове 3–11 разглеждат естеството, целта и резултатите от божествената дисциплина. Никой християнин не е призван да премине през по-строг курс на дисциплина от Христос. Като обмислим начина, по който Той посрещаше изпитанията и изкушенията, можем да избегнем умората или малодушието. Христос издържа и чрез Неговата благодат ние също можем да издържим. Издържа. Вижте стих 1.

Противоречие. Или „враждебност“. Враждебността на свещениците и управниците, книжниците и фарисеите преследваше стъпките на Христос през цялото Му земно служение. В крайна сметка вълната от популярност се обърна срещу Него и Неговият собствен народ поиска Неговата кръв. Натрупаната враждебност на една грешна раса беше насочена с пълната сила на дяволската изобретателност към Княза на страдащите.

Да не се уморите. Един поглед към бремето, което Христос носеше, ще направи нашето бreme да изглежда леко в сравнение с Него (вижте Матей 11:28–30). Ако само погледнем към Исус и помислим какво е изтърпял Той, всяка трудност и разочарование, с които се сблъскваме, ще бъдат по-лесни за понасяне.

4. Съпротивляваше се до кръв. Тоест, до смърт. Тук метафората от стихове 1 и 2 се променя леко. Християнинът все още е на арената с фигуративния „облак от свидетели“, който го гледа втрещено, но сега е изправен пред противник, който чака да се впусне в смъртна битка с него. Християнинът все още не е преживял всичко, което злият може да му донесе, нито бива да мисли, че страда повече в борбата си с греха, отколкото Бог с право може да очаква от него (виж 1 Кор. 10:13). Въпреки това, освобождавайки се от греха, който го обзема, той е призван да устои на изкушението с цялата решителна твърдост, която би проявил, когато се изправи срещу противник в смъртна битка.

Христос някога е водил такава битка със силите на тъмнината, битка, която е достигнала кулминацията си в Гетсиманската градина и на кръста. Мъчениците също „се съпротивляваха до кръв“. Но онези, до които е била написана книгата „Евреи“, все още не са били призовани да се изправят пред това, което Христос и мъчениците са изпитали.

5. Забравихте. Гръцкият израз може да се тълкува или като въпрос, или като твърдение. Един въпрос би изглеждал по-настоятелен и същевременно по-малко строг. Дете, което е подложено на дисциплина, може да осъзнае, че наказанието му е справедливо и че го заслужава, но може да не осъзнае, че то е наложено с любов. Твърде често християните са склонни да пренебрегват дисциплинарната стойност на трудните преживявания и тази небрежност ги лишава от ценни уроци, които иначе биха могли да научат. Твърде често те негодуват от факта, че Бог позволява подобни преживявания да ги сполетят, и се оплакват от съдбата си.

Увещание. Гръцки *paraklēsis*, „насърчение“, „увещание“, „утеха“. Защото коментар върху параклеза и сродни думи вижте върху Матей 5:4; Йоан 14:16.

Което говори. Цитатът в стихове 5, 6 е от Притчи 3:11, 12.

Деца. Буквално „синове“. Наставленията, съдържащи се в стихове 5–11, са съсредоточени върху връзката баща-син и се фокусират върху желанието на бащата синът му да научи определени уроци, необходими за успеха му в живота.

Сине мой. Форма на обръщение, често срещана в книгата Притчи, откъдето е взет цитатът. Тя предполага грижата на любящ баща.

Презирам. Гръцки *oligōgeō*, „да мислиш лекомислено за“, „да пренебрегваш [нещо]“, т.е. не го приемат насериозно. Целта на дисциплината е да направи впечатление. Дисциплина, която прави малко или никакво впечатление, не е послужила за никаква полезна цел.

Наказание. Гръцки *paideia*, „възпитание“, „обучение“, „инструкция“, „дисциплина“, „поправка“ (вижте върху Еф. 6:4), от *paidion*, „дете“. Дисциплината е обучение, което поправя, оформя, укрепва и усъвършенства характера. Твърде често думата се ограничава до по-тясното значение на наказание или мъчение. Дисциплината е дефинирана като изцяло изкуство да се правят ученици, доколкото ученикът е този, който се подчинява на определен модел на дисциплина или обучение. Гръцката дума *paideia* може да включва, но не означава конкретно, поправителна дисциплина, както се подразбира от думите наказание или порицание. *Paideia* се отнася до целия процес, чрез който децата се подготвят за отговорностите на живота на възрастните.

От Господа. Преживяванията в живота са изцяло „от Господа“ в смисъл, че нищо не може да ни се случи, освен с Неговото позволение. Бог никога не е автор на страданието и скръбта, въпреки че понякога може да ни позволи да ги изпитаме. Вижте 2 Лет. 18:18; Йов 42:5; Пс. 38:3; 39:9.

Прималяване. Гръцки *ekluō*, „да се уморя“, „да се откажа“, „да загубя смелост“. Прималяването на ученик никога няма да завърши училището на опита. Този, който губи смелост и чувства, че се отказва, е поканен да обърне поглед към Исус и да „помисли за Него“ (вижте стихове 2, 3). Преди всичко той трябва да помни, че Бог не му е ядосан, а Го обича като предан баща и се опитва да му помогне да научи така необходимия урок. Често не самата дисциплина, а отношението на човек към нея, прави живота труден.

Порицан. Гръцки *elegchō*, „да порицавам“, „да поправам“, „да наказвам“, „да дисциплинирам“. Никога не е приятно да бъдеш порицан или поправян, камо ли да бъдеш наказан. Естествената реакция е да го презираш. Лесният начин да се измъкнеш от него е да припаднеш пред него. Мъдрото отношение е да се възползваш от него.

6. Когато Господ обича. Търпеливата, упорита дисциплина е израз на грижа обич. Преживяванията, предназначени да облагородят и усъвършенстват характера, представляват най-доброто доказателство, че Господ ни обича. Независимо дали става дума за дете или за възрастен християнин, дисциплината е от съществено значение за характера.

Бич. Бог прилага каквато и да е дисциплина, необходима за формирането на характер или позволява преживявания, които ще постигнат тази цел (вижте на стих 5). Твърдението обаче не бива да се тълкува твърде буквално, сякаш Бог лично или директно е разрешил или заповядал страданието и скръбта, които съпътстват някои от дисциплинарните преживявания в живота. Вижте стих 5.

Всеки син. За връзката ни с Бога като синове на небесен Отец вижте Матей 6:9; 1 Йоан 3:1.

Когато приема. Тоест, всеки, когато приема като син. Всеки Божий син от тази земя е станал такъв чрез осиновяване в небесното семейство.

7. Ако търпите наказание. Вижте стихове 3 и 5. Текстови доказателства потвърждават (вж. стр. 10) текста „търпете до наказание“. Според този текст тези думи представляват повелително изречение, напътствие, основано на принципа, посочен в стих 6. Твърде често се молим за победа над определени грехове, само за да открием, че Бог отговаря на молитвите ни, като допуска обстоятелства, които ще развият сила точно там, където сме слаби. Нека разпознаем Божия отговор на молитвите ни и да не се поколебаем. Нека смело и смирено „търпим до наказание“.

Както е при синовете. Родителите обикновено не са склонни да налагат дисциплина на деца, които не са техни, но мъдрият родител не се колебае да дисциплинира собствените си деца, когато имат нужда от нея. Дисциплината е прерогатив, дълг и отговорност на родителите. По този начин, в известен смисъл, прилагането на дисциплина е доказателство за родителство.

Какъв син? Никое дете не се ражда със зрял характер и затова всяко дете се нуждае от дисциплина, за да може той да заеме полезно място в света и да бъде гордост за семейството.

8. Без наказание. Децата, които не получават дисциплина, биват мамени самата подготовка, от която се нуждаят за задълженията и отговорностите на живота. Родителите, които не поемат необходимата дисциплина, един ден ще трябва да дадат страшна сметка на Бога. Не би било нито честно, нито справедливо нашият небесен Отец да не ни дисциплинира или да не ни защити от обстоятелства и ситуации, които имат дисциплинарна стойност.

Копелета. Или „незаконни деца“.

9. Освен това. Има още един момент за сравнение между земните родители дисциплината и тази на нашия небесен Отец.

Бащи по плът. Тоест, земни бащи.

Отдаваше им почит. Или „уважаваше ги“. Това е обратното на презирането им (вижте стих 5). Уважението към надлежно установената власт, независимо дали е тази на дома, на обществото или на Бога, е от основно значение за мира, хармонията и сигурността.

Бъдете подчинени. Или „покорявайте се“. Не трябва ли да разпознаваме, ценим и да се възползваме от дисциплината на Господа? Трябва ли да бъдем по-малко възприемчиви към дисциплината на нашия небесен Родител, отколкото децата трябва да бъдат към земните си родители?

Духове. Гръцки *pneumata*, „живи същества“ или евентуално „живот“ (вижте върху Лука 8:55).

„Отец на духовете“ се отнася до Бог като източник на целия живот и битие. Този израз е в контраст с „бащите на плътта ни“, както става ясно от Евр. 12:10. Аргументът е от по-малкия към по-големия: ако уважаваме дисциплината на земен баща, на когото дължим телесното си съществуване, колко повече трябва да „бъдем подчинени“ на – или „почитаем“ – поправянето на нашия небесен Отец, на когото дължим самия живот?

Думата „духове“ е в контраст с думата „плът“. И двете се отнасят до живи човешки същества, както става ясно от контекста и гръцкия превод. Целият контекст се занимава с начина, по който Бог, като наш небесен Отец, наказва Своите земни деца. Гръцката дума буквално се чете „духовете“, което на идиоматичен гръцки е еквивалентно на „нашите духове“.

10. За няколко дни. Тоест, през детството и младостта. Нашият небесен Отец наказанието продължава през целия живот.

Наказан. Или „дисциплиниран“ или „поправен“ (вижте на стих 5).

Според собственото им желание. Или „както им се стори [добре]“, тоест, както са сметнали за най-добро.

За наша полза. Тоест, за наше добро. Нашите земни родители може да са сгрешили в дисциплинирането. Поради погрешна преценка или егоистични емоции, въпреки това „ние им отдадохме почит“. Колко повече трябва да се вслушваме и да ценим дисциплината на нашия небесен Отец, чиято мъдрост и любов предписват само това, което е за наше добро?

Участници в Неговата святост. Целта на всяка божествена дисциплина е преобразяване на характера. Съвършенството е нейната цел (вижте върху Матей 5:48).

11. Без наказание. Или „без дисциплина“ (вижте на стих 5).

Засага. Перспективата на времето и опита обикновено е необходима за пълноценно оценяване на получената дисциплина. Едва след като децата и младежите достигнат зрялост, те е вероятно да осъзнаят всичко, което родителите, учителите и приятелите са допринесли за развитието на техния характер. Всъщност, такава оценка е сигурен белег за зрялост. Зрелият християнин оценява дисциплинарната стойност на различните преживявания в живота си, докато преминава през тях. Той осъзнава, че негодуванието срещу божествената дисциплина е белег на детинство и незрялост.

Радостен. Или „приятен“ (RSV).

Тежко. Не в смисъл на тежко, интензивно или потискащо, а на причиняване на скръб, страдание или болка.

След това. Най-общо казано, грубото творение живее само в настоящето и за настояще. Една от отличителните характеристики на интелигентните същества е способността им да се проектират в миналото или в бъдещето, посредством паметта и въображението. По този начин е възможно за тях да формират оценка за настоящата си ситуация от гледна точка на времето и опита и да вземат решения и да действат интелигентно. Степента, до която човек е способен да гледа на настоящето от гледна точка на миналото и бъдещето и го прави, е забележително точна мярка за неговия напредък от детството до зрялостта. Същото важи и за християнската зрялост, особено по отношение на дисциплинарните преживявания на живота. Щастливи са онези християни, които са се научили да преценяват нещата на времето в светлината на вечността.

Тя дава плод. Дисциплината винаги дава „мирни плодове“, ако е приета, рядко, ако е негодувана, никога, ако е отхвърлена.

Плод на праведността. Дисциплината става необходима, когато възникне конфликт между естествените наклонности и желания, от една страна, и правилния принцип, от друга.

Целта на дисциплината е да разреши този конфликт, като приведе естествените наклонности и желания в хармония с принципите. По този начин дисциплината носи мир. Човекът, подложен на дисциплина, намира в мир с Бога, със себе си и със своите близки. мъже.

Упражнени. Или „обучени“. Тези, които приемат обучението, осигурено от дисциплинарния орган преживяванията в живота имат привилегиите да се радват на „мирния плод на правдата“, който расте на дървото на послушанието към разкритата Божия воля.

12. Следователно. Тоест, с оглед на факта, че дисциплинарните преживявания в живота са били предопределени от мъдър и любящ небесен Отец с цел да доведат до зрялост „мирния плод на правдата“ в живота ни.

Издигнете се. Отпуснатите ръце и слабите колена символизират обезсърчение и бездействие. Те представляват антитезата на издръжливостта (вижте на стих 2). Зрелият християнин няма да се „умори и отпадне“ в ума си (ст. 3), когато преминава през дисциплина; ръцете му няма да се отпуснат и коленете му няма да се подкосят. Разбиране на нещо за естеството и целта на

дисциплината и увереността в мъдростта и добротата на небесния си Отец, той ще прогони негодуванието, обезсърчението и бездействието. Ще се заеме със задачите си със смелост и увереност.

Твърде много християни имат „слаби колене“ и ръце, които „висят“. Вместо Приемайки небесната дисциплина, те започват да обвиняват другите за неблагоприятните обстоятелства, в които се намират. Те отказват възможността за развитие на характера, предоставена им от небесния им Отец. Скоро животът им започва да носи спорния плод на горчивина (вижте стихове 13, 15), вместо „мирния плод на правдата“ (ст. 11). Сравнете Исая 35:3.

Ръцете. Тук идиоматично гръцко значение „твоите ръце“. Сравнете „твоите крака“ в стих 13.

Увиснете. Тоест, в разочарование и обезсърчение.

Слаби колене. Слабите колене не са предимство в християнското състезание (вижте стихове 1, 2).

13. Прави пътища. Нежеланието да се приеме дисциплината на живота често води човек до околни пътища. Зрелият християнин ще продължи напред по правия път, смело и уверено приемайки дисциплинарните преживявания, необходими за формирането на симетричен християнски характер, без колебание и без съжаление. Той няма да търси някакъв страничен път, за да избегне дисциплината, а ще се придържа към главния път на живота и ще се възползва максимално от възможностите, които той предлага.

Това, което е куцо. Все още се има предвид човек с отпуснати ръце, слаби колене и крака, нуждаещи се от „прави пътища“ (ст. 12, 13). Тъй като са „куци“, те намират за трудно да преминат през неприятните дисциплинарни преживявания по пътя на живота.

Да се отклони от пътя. Гръцки екстрем, „да се обърна“, „да се отвърна“. Смесът, в който

Използването на екстрем тук не е съвсем ясно. Възможни са две тълкувания: (1)

Куците нозе ще бъдат „отклонени от пътя“; тоест, те ще се отклонят от „правите“ в криви „пътеки“, където куците хора биха били по-склонни да се спънат и паднат. (2)

Екстремо трябва да се разбира в технико-медицинския си смисъл „да се изкълчи“, „да се измести ставите“.

Куцотата би затруднила ходенето; изкълчването би го направило невъзможно. Разбрано по този начин, предупреждението би било, че ако не се осигурят „прави пътеки“ за куци крака, съществува опасност от изкълчване на ставите. Вторият смисъл, „да се изкълчи“ или „да се измести ставите“, съответства по-точно на контекста.

По-вероятно е „куцото“ да се развали, отколкото да се отклони. Освен това, напътствието „по-скоро да се изцелява“ представлява по-подходяща алтернатива на разваляне, отколкото на отклоняване.

Нека по-скоро бъде излекувано. Нежеланието да приеме дисциплина ще го вкара в още по-голямо трудност. Но вместо да позволи това, мъдрият християнин ще се заеме с прилагането на подходящото лекарство. Когато на физическите неразположения не се обръща необходимото внимание, те често са склонни да се влошават, вместо да се подобряват. Състояния на ума и сърцето, като нежелание за приемане на дисциплина или негодувание поради нея, със сигурност ще се влошат, освен ако не се положат разумни усилия за диагностициране на ситуацията и прилагане на подходящото лекарство.

14. Следвайте мира. Или „стремете се към мир“ (RSV). Оставяйки личните проблеми на Като се има предвид отделният християнин, авторът сега се обръща към отношенията на християнина с неговите близки. За коментар относно напътствието „следвайте мира“ вижте Рим. 12:18; 1 Петрово 3:11; вижте Пс. 34:14.

Святост. Само чистите по сърце могат да очакват да видят Бога (вижте Матей 5:8).

Вижте Господа. Тоест, в мир.

15. Търсете старателно. Никой няма да се отнесе в рая. „През много скърби трябва да влезем в Божието царство“ (Деяния 14:22; вижте върху Матей 7:21–27; 10:23). Трябва да се „борим“ да влезем (Лука 13:24). Никакви половинчати усилия няма да придобият небесното съкровище (вижте Матей 13:44–46).

Провал. Гръцки: *hustereō*, „да не достигаш“, „да не достигаш“, „да бъдеш изключен от“. Формата на глагола на гръцки предполага продължаващ провал, а не еднократно отстъпление. За коментар относно отпадането от благодатта вижте Галатяни 5:4.

Корен на горчицина. Твърдението е базирано на LXX от Втор. 29:18. В първоначалния си контекст това е било предупреждение срещу идолопоклонството (вижте коментара върху Втор. 29:18). Тук изглежда е предупреждение срещу всеки свадлив човек в църквата, който умишлено се стреми да разпалва враждебност и раздори между братята. Обикновено това е „корен на горчицина“, който расте в тъмнината на някоя изсъхнала душа, разцъфтява в открита и злонамерена критика към назначените водачи на Божието дело на земята и който поставя братя в конфликт с братя.

Много хора ще бъдат осквернени. Тези, чиито души са огорчени, винаги се стремят да привлекат колкото се може повече хора. другите, колкото е възможно в тяхното недоволство и бунт.

16. Блудник. Или „неморален човек“.

Профан. Гръцки *bebēlos*, „светски“, „безбожен“, „нерелигиозен“. В Новия завет *bebēlos* описва човек, който не цени или не желае свещени неща, чиито желания и амбиции не се издигат по-високо от нещата на този свят.

Исав. За коментар относно характера на Исав и споменатия тук инцидент вижте върху Бит. 25:27–34.

Една хапка. Или „едно хранене“.

Право на първородство. За коментар относно значението на правото на първородство вижте Бит. 25:31.

17. Бих имал. Тоест, „желал да“.

Отхвърлен. Гръцки *arodokimazō*, „да отхвърля [след изпитване, поради несъответствие с необходимите стандарти]“. За описанието на инцидента, за който става дума тук, вижте Битие 27:1–40.

Няма място за покаяние. Дългите години живот, прекаран в земни занимания, бяха лишили Исав от способността да носи по-сериозните отговорности на живота. По негов собствен избор умът и характерът му се бяха утвърдили. Авторът на Посланието до евреите не намеква, че Исав действително е искал да се покае за светските си пътища, а просто, че се е разкалял, че е продал първородството си. Той е искал да си го върне, но е осъзнал, че решението му е неотменимо. Беше го загубил завинаги. Никакво произволно действие от Бога не е попречило на Исав да получи наследството, което обикновено би било негово. Собственият му характер го е дисквалифицирал за неговите привилегии и отговорности.

Със сълзи. Когато Исав осъзна какво е загубил, „той извика с голям и много горчив вик“ (Битие 27:34).

18. Не сте дошли. За инцидента, споменат в стихове 18–21, вижте Изх. 19:9–25. Като древен Израел дошъл на планината Синай и чул гласа на Бога (Евр. 12:18–21), така и християните са „дошли на планината Сион“ (ст. 22, 23) и трябва да се вслушат в гласа на Христос (ст. 24–27).

Това може да се докосне. Тоест, не до някаква буквална планина тук на земята.

Който гореше с огън. За описателните фрази от стихове 18, 19 вижте Изх. 19:16.

19. Глас на думите. Тоест, гласът на Бога.

Непослушан. Вижте Изх. 20:19; Втор. 5:5.

21. Толкова ужасно. Акцентът е върху впечатляващото въздействие на видяното и чутото, особено върху звука на Божия глас. Докато хората стояха лице в лице със Законодателя и Съдията на цялата земя, те изпитаха нещо от „страха Господен“ (2 Кор. 5:11). Даването на закона на Синай беше съпроводено с изключително впечатляваща демонстрация на силата и величието на Бог. Никога преди или след това светът не е виждал нещо толкова вдъхновяващо.

22. Но вие дойдохте. Авторът сега се обръща от опита на древен Израел към този на християните. Авторът тук говори образно за живите християни като събрани около Божия престол в небето, едно голямо събрание на невидимата църква.

Хълмът Сион. Името на една от планините, на които се е намирал древен Йерусалим (вижте Пс. 48:2). Това се е превърнало в любимо поетично име за град Йерусалим.

Тук се говори за „небесния Йерусалим“.

Живият Бог. Вижте гл. 3:12; 9:14; 10:31.

Небесен Йерусалим. За приложението на името Йерусалим или Нов Йерусалим, към „града на живия Бог“ вижте в Откр. 3:12; 21:2.

Безброй хора. Буквално „безброй“. Вижте в Откр. 5:11.

23. Общо събрание. Буквално „празнично събиране“. Тук терминът изглежда е синоним на „църква“.

Църква на първородните. Тоест, църква на първородните, тук се отнася до новородените християни. Тук се има предвид невидимата църква.

Написано на небето. Или „записано на небето“, тоест в книгата на живота на Агнето (вижте върху Фил. 4:3; Откр. 3:5).

Бог Съдията. Бог беше законодателят на планината Синай; на планината Сион Той се явява като „Съдия на всички“ хора, за да ги съди чрез закона, който е провъзгласил от Синай. Ще бъде не по-малко страхопочитание да застанем пред Бога, когато Той съди всички хора според стандарта на закона.

спиртни напитки. Гр. *pneumata* (виж ст. 9). Идеята, че думата пневма (*pl.*, *pneumata*) „обозначава някакво предполагаемо съзнателно човешко същество, способно да съществува отделно от тялото“, не е присъщо на самата дума, нито пък такова значение може да бъде изведено обективно от употребата ѝ в Новия завет. Такава концепция се основава изключително на предубежденията на онези, които вярват, че съзнателно същество надживява тялото при смъртта и които тълкуват това предубеждение в думи като „дух“ и „душа“. За коментар относно *ruach*, еврейският еквивалент на гр. *pneuma*, вижте Екл. 12:7.

Просто мъже, направени съвършени. Това са зрели християни (вижте Матей 5:48). Думите „Вие дойдохте“ в Евр. 12:22 са адресирани до живите християни, както става ясно от контекста. Авторът не се обръща към праведните мъртви от минали векове, сякаш те действително са събрани пред „Съдията на всички“ хора на „планината Сион“ в „небесния Йерусалим“ (ст. 22, 23). Всички ще се съгласят, че само в преносен смисъл живите християни могат да се съберат пред Божия престол, както е изобразено в стихове 22–24. В същия този смисъл в гл. 4:16 той ги кани да „дойдат смело към престола на благодатта“. В същия този преносен смисъл живите християни намират „духовете“ на всички други „усъвършенствани праведници“ събрани там в дух, а не във въображаемо безтелесно състояние. Да се отнесе „духовете на усъвършенстваните праведници“ към предполагаемо безтелесни „духове“ би означавало да се постави авторът на Посланието към Евреите в противоречие с ясните твърдения на Светото писание.

относно състоянието на човека след смъртта (виж върху Екл. 3:21; 12:7; Йоан 11:11; срв. върху Бит. 2:7).

24. Посредник. За коментар относно Христос като посредник на новия завет вижте гл. 8:6; 9:15.

Нов завет. Вижте гл. 8:8–10.

Кръв на поръсване. Вижте Изх. 24:6, 8; Евр. 9:19, 21; 10:22. Тук се има предвид изкупителната кръв на Христос, чрез която е потвърден новият завет и чрез която грехът е прощен.

Говори. Вижте върху Бит. 4:10; вж. върху Евр. 11:4.

По-добри неща. Кръвта на Авел викаше за отмъщение. Кръвта на Христос говори красноречиво за божествената милост и прошка.

25. Внимавайте да не откажете. В стихове 25–29 авторът прави заключението си от аргументацията, представена в стихове 18–24. Древният Израел бил ужасен от гласа на Бога, който говорил от планината Синай (стихове 18–21). Влизайки чрез вяра в присъствието на „Бога, Съдия на всички“ и на „Исус, ходатай на новия завет“ (стихове 23, 24), християните ще бъдат не по-малко дълбоко впечатлени. Израел обаче отказал да се вслуша в гласа на Бога (Изх. 20:18, 19) и този отказ предвещавал постоянно непослушание (вижте том IV, стр. 32, 33).

Християните трябва да внимават да не допуснат същата грешка, която е допуснал древен Израел (вижте 1 Кор. 10:1–12; Евр. 3:11; 4:1).

Този, Който говори. В гл. 1:1, 2 Бог Отец е представен като говорещ ни чрез Своя Син. Дали говорещият тук е Отец или Синът, не е ясно.

Ако не са избягали. За коментар вижте гл. 2:2, 3; 4:1.

Този, Който говори на земята. Тоест, от планината Синай.

Много повече. Вижте гл. 2:3.

От небето. Тоест, за християните на земята, днес.

26. Чийто глас тогава трепереше. Сравни Изх. 19:18.

Още веднъж. Цитатът е адаптиран от LXX на Агей 2:6, 7 (вижте коментара там). В първоначалния си контекст пророчеството се отнася за Храма, възстановен след вавилонския плен, и за първото пришествие на Христос. Тук то се отнася за второто пришествие (вижте Откр. 16:17, 18).

27. Означава премахването. Фразата „още веднъж“ предполага, че второто разтърсване ще бъде окончателно. Няма да е необходимо допълнително разтърсване. Съответно, каквото може да бъде разтърсено, ще бъде премахнато по време на второто разтърсване.

Които са разклатени. Тоест, които могат да бъдат разклатени. Грехът и всичките му дела ще бъдат „разклатени“. Тозият настоящ свят и всичко, което е в него, ще премине.

Като на нещата, които са направени. Връзката на това изречение с хода на мисълта не е лесно очевидно. Гръцкият текст е кратък и загадъчен. Авторът може би намеква за факта, че както Бог е създал небето и земята в началото (виж върху Бит. 1:3; Евр. 11:3; вж. Пс. 33:6, 9), така Той ще говори отново, за да премахне всичко, което може да бъде разклатено.

Неща, които не могат да бъдат разклатени. Тоест, „царството, което не може да бъде поклатено“ (ст. 28), включително всички „праведници, усъвършенствани“ (ст. 23).

Може да остане. Когато Божият глас отново разтърси небето и земята, само това, което е правилното, чистото и истинското ще остане.

28. Царство. Авторът изобразява Божия народ на земята, сякаш вече е притежаващи вечното си наследство (вижте на гл. 11:1).

Нека имаме благодат. Вероятно „нека бъдем благодарни“ или „нека бъдем признателни“. На други места в Новия завет (виж Лука 17:9; 1 Тим. 1:12; 2 Тим. 1:3) същият гръцки идиом е използван в този смисъл, макар че в 3 Йоан 4, в смисъл на изпитване на радост.

Служете на Бога по приемлив начин. Нищо не може да бъде по-приемливо за Бога от благодарността за благодатните дарове на плана на спасение, защото благодарността неизбежно води до лоялно служене.

Благоговение и страхопочитание. Или „благоговение и страхопочитание“. Вижте върху Пс. 19:9; Евр. 5:7.

Благоговейното страхопочитание, което човешките същества изпитват в присъствието на Бог, е подчертано в гл. 12:18–21, 26, 27.

29. Пояждащ огън. Този факт беше демонстриран на планината Синай (виж Изх. 24:17).

Огънят на последния ден ще унищожи всичко, което е опетнено от грех (виж върху Мал. 4:1; срв. 2 Петр. 3:7, 10–12; Откр. 20:9, 15).

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1 СТ 449; FE 134; 2Т 517; 3Т 43; 5Т 83; 9Т 136 1, 2 АА

312; FE 402; 2Т 358; 4Т 35 2 СН 299, 320;

СМ 114; СС 213; СSW 17; DA 523, 659; Ev 645; FE 383; GW 28; МН

504; ML 99, 105, 176; MM 21, 41, 99; МYP 104; PK 172; RC 58; SC 69, 77; SL 56; 2Т

115, 491, 686; 3Т 397, 432; 4Т 54, 147, 366, 375, 461, 583, 615; 5Т 199, 385, 744; 6Т

335, 449, 472; 7Т 94; 8Т 209, 210; 9Т 59; WM 49

2, 3 АА 467; EW 114

2–42Т 709

3 PK 701; 3Т 434

3, 4 5Т 597

4 5Т 222

5 МБ 11

8 1Т 632

8–115Т 683

10 МБ 10; ML 292; 5Т 742

11 EW 119; ML 93; PP 238; 3Т 416

12 TM 496; 4Т 131

12, 13 TM 184

12–158Т 79

13 СН 575; CM 150; CS 256; СSW 13; CW 174; Ев. 366, 404, 590; FE 222; LS 327; МYP

32; TM 219, 229, 406, 468; 3Т 441; 4Т 400; 5Т 348, 518; 7Т 130, 238; 8Т 196, 212; 9Т 266

13–157Т 184

14 СТ 429; FE 136, 385; GC 541; MM 52; SC 35; TM 447; 1Т 23; 2Т 401; 4Т 332; 5Т 743

15 АА 207; COL 85; Ev 543; PK 86; 1Т 480; 3Т 440, 452; 4Т 229, 610; 5Т 241

16 СН 110; CS 139; 2Т 38

16, 17 ПП 181

17 2Т 39

21 ПП 304; 4Т 342

22 ГК 512

24 DA 166; PP 371

25 КОЛ 236

26 DA 780; PP 340; 1Т 184

27 CM 9, 12; Ev 363; MYP 30; 1T 355; 6T 332; 7T 219; 9T 15, 62

29 DA 107, 600; GC 673; SC 18; SR 429

5

ГЛАВА 13

1 Различни напътствия, относно милосърдието, 4 относно честния живот, 5 относно избягването на алчността, 7 относно уважението към Божиите проповедници, 9 относно внимаването на чужди учения, 10 относно изповядването на Христос, 16 относно даването на милостия, 17 относно послушанието на управителите, 18 относно молитвата за апостола. 20 Заключение.

1. Братска любов. Вижте върху Рим. 12:10. Заключениета глава на книгата Евреи се състои от поредица от общи напътствия по различни теми (ст. 1–17) и лично поздравление (ст. 18–25).

2. Разсеяни. Очевидно мнозина са били склонни да се поглъщат от собствените си дела до степен, в която не са проявявали личния интерес към своите събратя по вяра, който би трябвало да проявяват. С нарастването на църквата има нарастваща опасност същото състояние да преобладава и днес. Нашият ближен е всеки, който се нуждае от приятелство и гостоприемство.

Приветствайте непознати. Хановите не бяха често срещани и непознатите често бяха приемани с подозрение. Освен ако хората не проявяваха интерес към пътешественици, те често можеше да нямат място, където да отседнат. В древността гостоприемството изискваше да се осигури място за настаняване на непознати. Същата нужда може би вече не съществува в същата степен днес, тъй като условията за настаняване на пътници обикновено са достатъчни.

Въпреки това принципът остава и християните трябва да търсят начини и средства за изразяване на гостоприемство, в съответствие с нуждите на съвремието.

Приемаше ангели. Такава беше привилегията на Авраам (Битие 18:1–8), на Лот (Битие 19:1–3), на Гедеон (Съдии 6:11–20) и на Маное (Съдии 13:2–4, 9–21). Верността в служенето на нуждите на непознати ще бъде разгледана в последния съд (вижте Матей 25:35).

Неподозиращи. Тоест, в началото, когато непознатите бяха поканени вътре.

3. В окови, като вързани. Служението на мъжете в затвора е друга дейност, достатъчно важна, за да бъде разгледана в последния съд (виж Матей 25:36). Както и другаде в Писанието (виж 1 Коринтяни 9:22), тук е изложен принципът, че християнинът трябва да се стреми да мисли за себе си като за намиращ се в същите обстоятелства като всеки човек, когото намира в нужда, и да му служи съответно, в хармония със златното правило (виж Матей 7:12).

Страдат от несгоди. Буквално „биват малтретирани“.

Вие също сте в тялото. Помислете как бихте се чувствали, ако бяхте в същото ситуация като тези, които са се сблъскали с малтретиране; след това се погрижете за техните нужди съответно. Принципът, изложен в златното правило, отново се прилага в практическа ситуация. Християнинът не трябва да се пита дали страдащите от несгоди заслужават или не. Достатъчно е той да знае, че се нуждаят от помощ.

4. Брак. За коментар относно християнските идеали по отношение на отговорностите и привилегиите на брачната връзка виж върху 1 Кор. 7; вж. върху Мат. 5:28–32; 19:5–10.

Почтен във всички. Първата част на стиха може да се преведе като „Бракът трябва да бъде на почит от всички“ или „Нека всички уважават брака“. Институцията на брака е била установена

⁵ Никол, Ф. Д. (1978). Коментар на Библията на адвентистите от седмия ден: Светата Библия с ексегетични и обяснителни коментари. Серия с коментарни справки (Евр. 11:1).

Вашингтон, окръг Колумбия: Асоциация на издателствата „Ревю енд Хералд“.

от мъдър Създател да бъде голяма благословия за човешките същества, и когато целта на Създателя се осъществява в семейния живот, неизмерими добри резултати. Само когато бракът е изопачен, за да служи на недостойни цели, той губи качеството си на „почтен“.

Неосквернено легло. Тази част от стиха може да се преведе като „неосквернено легло“ (вж. по-горе под „почтено във всичко“). Възможно е леглото да бъде осквернено, затова апостолът съветва своите читатели да го пазят чисто и почтено и да не го превръщат в инструмент за задоволяване на долна похот. От друга страна, идеята, поддържана от някои, че интимността на брачния живот е непочтена или че тя непременно отклонява от благородството на характера, е дяволска хитрост, която обезчестява едно от уреждането, което Създателят е постановил и обявил за добро. Вижте върху 1 Кор. 7:3–5.

Блудници. Или „безнравствени хора“. Вижте върху Матей 5:32.

Прелюбодейци. Вижте върху Изх. 20:14; Мат. 5:32.

Бог ще съди. Тоест, заедно с всички останали, които упорито са живели в нарушение на принципите, изложени в Неговия свят закон, в последния ден (вижте на Откр. 21:8).

5. Разговор. Гръцки *tropos*, „начин на живот“, „начин на мислене“, „поведение“, „характер“. В Староанглийската дума „разговор“ е имала по същество тези значения. Алчност. Вижте Лука 12:13–34.

Съдържание. Вижте върху Фил. 4:11; 1 Тим. 6:6.

Такива неща, каквито имате. Ако хората можеха само да се научат да се задоволяват с това, което имат, и да не пожелават това, което имат другите, повечето от проблемите, които измъчват човешката раса, щяха автоматично да бъдат решени. За коментар относно християнското отношение към материалните неща в живота вижте Матей 6:19–34.

Той. Тоест, Бог. Цитатът е от LXX на Втор. 31:6, 8.

Никога да не те оставя. Относно Божието благотворно осигуряване на нашите нужди вижте Матей 6:26–34.

6. Смело. Или „уверено“. Цитатът е от LXX на Пс. 118:6 (вижте коментара там).

7. Тези, които имат управлението. Буквално „ръководители“, „водачи“, тук означаващи църковни водачи. За коментар относно лоялността към ръководството на църквата вижте 1 Сол. 5:12, 13.

Говорих. Буквално „говориха“, което означава, че тук се говори за бивши лидери, може би сега почиващи в Исус.

Чия вяра. Героите на вярата, споменати в гл. 11, всички са живели в отдавнашно време. Но е имало и верни мъже в по-ново време, чийто пример можел спокойно да бъде последван.

Следвай. Или „имитирай“.

Край. Фразата буквално се чете „резултат от тяхното поведение“. Авторът несъмнено има предвид определени хора, макар че не ги назовава.

Разговор. Гръцко анастрофѐ, „начин на живот“, „поведение“, „поведение“ (вижте върху Еф. 4:22).

8. Исус Христос. За значението на двете имена, използвани заедно, вижте Матей 1:1.

Същото. Коментарът към стих 8 очевидно е имал за цел да подготви пътя за предупреждението от стих 9. С оглед на факта, че Христос никога не се променя, посланието за Него никога не може да се промени. Учения, които се различават от вече провъзгласеното чисто евангелие, могат да бъдат отхвърлени без по-нататъшно разглеждане. Вижте върху Галатяни 1:6–8.

9. Не се увличайте. Някои лесно се влияят от всяко ново или странно учение.

Липсвайки духовна дискриминация, те не са в състояние да различат истината от заблудата, като сравняват новото учение с Писанието. За коментар вижте Еф. 4:14; Кол. 2:4, 8.

Различни. Или „разнообразни“, тоест, различаващи се от вече полученото чисто евангелско послание.

Установени с благодат. Тоест, за да не бъдат „увлечени“ от религиозните моди и в теологията. Стабилизиращата сила на Христовата благодат е най-добрата защита на християнина срещу погрешни учения. За коментар относно „благодат“ вижте Рим. 1:7; 3:24.

Не с меса. Тоест, „не с храни“. Очевидно някои, поне от религиозните модници, са отишли отвъд ясните учения на Писанието по отношение на диетата и са превърнали хранителните си скрупули в изпитание на вярата. За коментар относно връзката между диетата и религията и за предупреждение срещу модните тенденции в храненето, прикрити като религиозни задължения, вижте Рим. 14:17; 1 Тим. 4:3.

Не са печелили. Дори онези, които толкова яростно възхваляваха стойността на диетичните моди, които те застъпваните не са получили никаква практическа полза от това. Без съмнение става дума за една или повече от юдаизиращите фракции, които са смушавали ранната християнска църква, като например евионитите и назаряните (виж том VI, стр. 53, 54).

10. Имаме олтар. Авторът тук напуска за факта, че на свещениците и левитите са били отредени определени части от някои от жертвените животни, донесени в древното светилище или в Храма (виж Лев. 6:16–18; 7:15, 16, 31–34; Числа 18:8–10; Втор. 18:1, 2; вж. 1 Кор. 9:13). Може би лъжливите доктрини, споменати в Евр. 13:9, са подчертавали важността на изискването християните да практикуват древните обреди и церемонии на юдаизма, които се отнасят до меса и напитки, сякаш по този начин може да се постигне по-висше състояние на святост. Но християните имат олтар, кръста на Голгота, и жертва, далеч надминаваща древните животински жертвоприношения по стойност и ефикасност (виж гл. 1).

9:14, 24–28; 10:10, 12, 14). Това не беше никой друг, а „Божият Агнец, Който взема греха на света“ (Йоан 1:29). Освен това, Христос призовава онези, които вярват в Него, да ядат от плътта Му (виж Йоан 6:33–58).

Те ... които служат. Тоест, свещениците и левитите.

Нямаха право да ядат. В орбитата на юдейската религиозна система свещениците и левитите се радваха на почетно положение и специални привилегии. Но след като отхвърлиха Исус, те бяха недостойни, въпреки възвишеното си положение, да участват в това, на което всички истински християни имат право. Павел може би е мислил и за хляба и виното на Господната трапеза. При всички обстоятелства, прехвалените достойнства на религиозната система, наричана „различни и странни учения“ в стих 9, бяха безкрайно по-нисши от пътя на спасението чрез вяра в Исус Христос.

11. Тези зверове. Когато кръвта на жертвата за грях се внасяла в светилището, както в случая с помазания свещеник или с цялото събрание, свещеникът не трябвало да яде месото, а да го изгаря извън стана (Лев. 6:30). По подобен начин Исус „страда отвън портата“ (Евр. 13:12; срв. Йоан 19:17), след което служил със собствената Си кръв в небесното светилище (Евр. 9:12). При старата жертвена система свещениците не биха имали право да ядат обичайната си част от такава жертва (гл. 13:10), но Христос казал: „Вземете, яжте: това е Моето тяло, което за вас се разломява“ (1 Кор. 11:24).

12. За да може да освети. За да може Христос да пролее собствената Си кръв от името на покаяните се грешници в небесното светилище, Той уместно „страда извън портата“ на Йерусалим.

13. Да тръгнем. Еврейските християни вече няма да търсят спасение в обредите и церемонии на еврейската религия. Те все още бяха израилтяни и като такива, образно казано, жители на град Йерусалим. Но ако последваха Месията, те трябваше да отидат с Него отвъд границите на юдаизма. В контекста на книгата Евреи тази ситуация представлява призив към еврейските християни да отвърнат погледа си от обредите и церемониите на юдаизма и да го съсредоточат върху Исус Христос и Неговото служение като наш велик Първосвещеник в небесното светилище (виж стр. 389).

Носейки неговия укор. Тези, които проявиха съчувствие към Исус, когато Той излезе до Голгота като осъден престъпник, претърпял „позор“ с Него. За еврейските християни приемането на християнството означавало да си навлекат омразата на своите събратя евреи, а за тях да обърнат гръб на еврейската жертвоприношенческа система като средство за спасение би означавало да си навлекат обвинение във вероотстъпничество и предателство.

14. Няма град, който продължава да съществува. Юдеите гледали на Йерусалим като на „град, който продължава да съществува“, тоест, те смятали, че божественият план е неразривно свързан с града и че следователно е предопределен да съществува вечно. Те чувствали сигурност в обятията на юдаизма. Но християните нямат такъв „продължителен град“. Техните надежди и стремежи не са свързани с никакъв земен град или религиозна система. Колко важно за еврейските християни, които за кратко време щяха да станат свидетели на разрушението на Йерусалим!

Търсете онзи, който ще дойде. Тоест, Новият Йерусалим (вж. гл. 12:22). Сравнете преживяването на патриарх Авраам (гл. 11:10).

15. Чрез него. Тоест, чрез Христос или чрез жертвата, която Той вече е направил за нас „извън портата“ на Йерусалим.

Хвалебна жертва. Вместо да принасяме благодарствена жертва в Храма, както е предписано от Моисеевия закон (вижте Левит 7:12–14), ние трябва да принасяме непрестанна „хвалебна жертва“ на Господа.

16. Правете добро. Тоест, служите на нуждите на другите. Бог не е доволен от кръв от телци и козли (вижте върху гл. 10:5–8). Тя не служи за никаква полезна цел. Но Той е доволен от духа на жертвоготовност за другите (вижте върху Мат. 25:24–40). Практикуването на „чисто и непорочно благочестие“ (Яков 1:27) е винаги приемливо в Неговите очи.

Общувайте. Или „споделяйте“.

Не забравяйте. Може би някои са станали небрежни в това отношение.

Бог е доволен. Официалните обреди и церемонии нямат значение за Бога. Той търси мъжете да Му се покланят „с дух и истина“ (Йоан 4:23), тоест като отразяват Неговия характер и като демонстрират любовта и предаността си към Него в живот на служба на другите.

17. Подчинявайте се. Вижте стих 7.

Покорете се. Бог е поставил водачи, които да пасат стадото Му, и Той призовава върху овцете Си да се подчиняват на назначените над тях, докато самите тези водачи се подчиняват на Господаря. Тук се говори за настоящи водачи, а не за бивши водачи, както в стих 7.

Те наблюдават. Лидерите, които Бог е назначил над църквата, са отговорни пред Него за благополучието на Неговия народ и Той ще изисква строг отчет за тяхното стопанисване.

За вашите души. Тоест, „за вас“ (вж. гл. 12:9, 23).

Трябва да дава отчет. Управителят е отговорен пред господаря си за всички стоки, поверени му грижите му и знае, че трябва да отговаря за своето настояничество. Като сътрудничат с назначените си ръководители, членовете на църквата значително улесняват да дават верен отчет за своето настояничество.

С радост. Тоест, със знанието, че са изпълнили вярно своята отговорност. Сравнете преживяването на верните слуги, които са били призовани да влязат в радостта на своя Господ (вижте Матей 25:21).

Не със скръб. Буквално „не със стенания“. Сравнете преживяването на неверен слуга (Матей 25:28–30).

Неизгодно. Членовете на църквата не печелят никаква полза, като затрудняват назначените от тях ръководители да дадат добър отчет за своето стопанисване. И двамата ще споделят заедно „радостта“ или „скръбта“ на отчетния ден.

18. Моlette се за нас. Или „продължавайте да се молите за нас“ или „създайте си навик да се молите за нас“. Сравнете Еф. 6:19; Кол. 4:12. Въпреки че беше човек с богат опит и висок духовен ръст, Павел ценеше и търсеше молитвите на своите братя и сестри в Христос. Всеки истински лидер дълбоко цени интереса и молитвите на онези, за които работи.

Доверие. Гръцката дума *peithō*, в използваната тук форма, означаваща „да бъдеш убеден“, „да бъдеш сигурен“.

Чиста съвест. Тоест, чиста съвест. Сравнете многократните твърдения на Павел на притежаването на чиста съвест (виж Деяния 23:1; 24:16; Рим. 9:1; 2 Кор. 1:12; 2 Тим. 1:3).

Желание. Буквално „желаещ“. Целта на автора е да отрази принципите на евангелието изцяло в собствения си живот (вж. 1 Кор. 9:27).

Живей честно. Тоест, дръж се почтено.

19. Моля. Искреността, с която авторът призовава читателите си да се молят за Освобождаването му от обстоятелства, които са му пречили да общува с тях, е наистина трогателно и отразява личната му вяра в силата на молитвата.

Колкото по-скоро. Или „толкова по-усърдно“ (RSV).

Възстановено ви е. Стих 23 подсказва, че Тимотей е бил в затвора по това време и изглежда внушава, че авторът на Посланието до евреите е бил на свобода. Други обстоятелства, като болест или напрежението от мисионерските задължения, може да са попречили на Павел да се върне при читателите си.

20. Сега. Стихове 20, 21 съставляват апостолската благословия, произнесена от автора върху целевите читатели на книгата „Евреи“. Той ги препоръчва на Божия мир.

Бог на мира. Вижте върху Рим. 15:33.

Възкресен от мъртвите. Вижте върху Рим. 4:24. Както толкова често в посланията на Новия завет, възкресението на Христос е направено сърцевината и центъра на надеждата и вярата на християнина.

Пастир на овцете. Вижте върху Пс. 23; Йоан 10:10, 11; вж. 1 Петрово 2:25.

Кръвта. Утвърждаващият и действителен агент на вечния завет. Вижте на гл. 9:18–28.

Вечен завет. Вижте гл. 8:8–12.

21. Да те направи съвършен. Гръцки: *katartizō* (виж върху 1 Петрово 5:10; срв. върху Мат. 5:48).

Добра работа. Текстовите доказателства са разделени (вж. стр. 10) между пропускане и запазване на думата „работа“. Съответно, „доброто“ описва това, което Павел желае неговите читатели да имат и да бъдат, а не това, което той желае те да правят. Целта на това „добро“ обаче е те да могат по-ефективно да „изпълняват неговата воля“.

Действа във вас. Вижте Фил. 2:13.

Чрез Исус Христос. Вижте върху Галатяни 2:20.

На когото да бъде слава. Вижте върху Галатяни 1:5.

За вечни векове. Вижте Мат. 25:41; Откр. 1:6.

Амин. Вижте върху Матей 5:18; Римляни 15:33.

22. Страдам. Или „издържам“, „понасям“.

Слово на увещание. Тоест, посланието, съдържащо се в книгата Евреи (виж стр. 389).

Накратко. Имаше още много неща, които би искал да каже по темата, но мястото не му позволяваше.

23. Тимотей. Вижте върху Деяния 16:1.

Освободен. За лишаването от свобода, за което се говори тук, иначе не е известно.

Ако дойде. Не се знае нищо повече за предложеното посещение.

24. Поздрав. Или „поздравявам“.

Тези, които имат властта. Тоест, водачите на църквата (вижте на стих 7).

Те от Италия. По-скоро „те от Италия“, тоест християнски вярващи. От този израз не може да се определи дали тези вярващи са били в Италия по това време и посланието е било изпратено от Италия, или дали са дошли от Италия и са били с автора на някое друго място.

25. Благодат да бъде с всички вас. Вижте Тит 3:15.

Амин. Вижте върху Матей 5:18; Римляни 15:33.

Послеписът след стих 25 не е бил част от оригиналното послание. Той се появява за първи път в ръкопис от VI век.

КОМЕНТАРИ НА ЕЛЪН Г. УАЙТ

1, 2 1Т 679

2 АН 445; РК 132; РР 138, 158; 2Т 26, 28; 6Т 342

4 АН 26, 55; РР 46

5 АА 29; АН 343; GW 152; MM 184; 2Т 623; 3Т 293; 4Т 447, 618; 5Т 283; 6Т 157; 7Т 274

6 СТ 411; FE 348; ТМ 148; 2Т 271

8 АА 209; ML 300; MM 92; РР 630; ТМ 81; 5Т 62

9 1Т 438

11, 12 CS 54

12 DA 741

13 СТ 508; 1Т 692; 3Т 49, 423; 5Т 461; 6Т 332, 412; 8Т 53, 71

16 мм 184

17 АА 371; АН 528; ChS 169; CSW 44, 50, 80; СТ 47, 65, 102; Ev 326, 339; EW 61; FE

55, 264; GW 189; МН 173; ТМ 122, 150; 1Т 138, 153, 471; 2Т 467, 706; 3Т 242; 4Т 343; 5Т 11, 237, 684; 6Т 62, 70, 75, 86, 92, 248, 302, 434; 7Т 13, 68, 117; 9Т 45, 58

20, 21 MX 167; МЛ 217

21 4Т 543

6

⁶Никол, Ф. Д. (1978). Коментар на Библията на адвентистите от седмия ден: Светата Библия с ексегетични и обяснителни коментари. Серия с коментарни справки (Евр. 13:1). Вашингтон, окръг Колумбия: Асоциация на издателствата „Ревю енд Хералд“.

